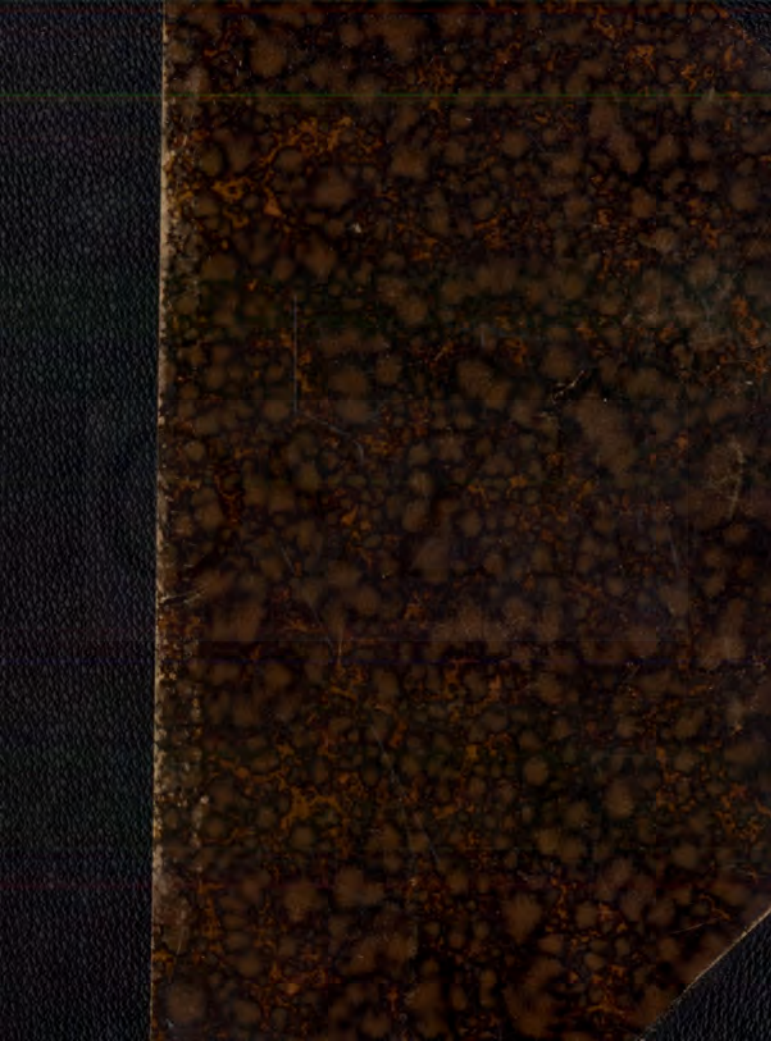

251915

DICKENS
NICKLEBY

3-4.

N. M.

OSAKA

NICKLEBY MIKLÓS

ÉS CSALÁDJÁNAK

ÉLETE ÉS VISZONTAGSÁGAI.

REGÉNY

IRTA

BOZ (DICKENS).

FORDITOTTA

BENEDEK ALADÁR.

MÁSODIK OLCSÓ KIADÁS.

III. ÉS IV. KÖTET.

BUDAPEST.
AIGNER LAJOS.

Ára a 6 kötetnek 4 frt.

NICKLEBY MIKLÓS

ÉS CSALÁDJÁNAK

ÉLETE ÉS VISZONTAGSÁGAI.

REGÉNY.

IRTA

BOZ (DICKENS).

FORDITOTTA

BENEDEK ALADÁR.

MÁSODIK OLCSÓ KIADÁS.

III. KÖTET.

BUDAPEST.
AIGNER LAJOS.

251.915

M. N. MÜZEUM KÖNYVTÁRA
Nyomtatás: Névedelnapló
1894. év. 131. sz.

Huszonharmadik fejezet.

(Crummles Vincze ur társaságáról, valamint annak házi és szini dolgairól is.)

Minthogy Crummles Vince urnak egy ritka négy-lábu állatja állt a kocsmá istállójában, melyet ponynak hívott, és egy ismeretlen szerkezetű járművel bírt, melynek négykerekű phaeton nevet adott, Miklós másnap reggel az utat nagyobb kényelemmel folytatta, mint azt várta volt. Ő és az igazgató az első helyet foglalták el, míg a Crummles urfiak és Smike hátul egy fűzfa kasban találtak helyet, mely erős viasztafotával ótalmazva a kardokat, pisztolyokat, parókákat, matróruhákat, és más színházi kellékeket rejtette magában.

A pony az uton időt engedett magának, s egyszer-másszor — talán mivel a színház számára volt kiképezve — igen élénk hajlamot mutatott a leheveredésre. De Crummles ur a gyepelő rángatása és az ostor ismételt alkalmazása által meglehetősen a lábán tartotta, és ha ezen eszközök nem használtak, és az állat nem akart tovább menni, azzal segítettek, hogy a Crummles urfiak nagyobbika leszállt és művésztársát lábrugásokkal ösztönözte. Ily eszközökkel aztán rá hagyta birni magát időről időre az előbbre menésre. És a társaság ily módon — amint Crummles ur vélte — valamennyi érdeklettek megelégedésére, igen kényelmesen tovább haladt.

— A pony voltaképen jó állat, — mondá Crummles ur Miklóshoz.

Bármily tulajdonságai lehettek is azonban — az állat külsejéből ily következtetést nem lehetett vonni, mert bőre oly kolonczos volt és oly silány, amilyent csak képzelhetni. Azért Miklós csak azt jegyzé meg, hogy azt lehetségesnek tartja.

— Hátgerincze és harántvonásai számba se veendő, folytatá Crummles ur, régi ismeretség kedvéért az ostorral egyet húzva a lóra. Ő egészen a társasághoz tartozik. Már anyja a színháznál volt.

— Ugyan ne mondja, viszonzá Miklós.

— Tizennégy évig evett a lovardában almapástétomot, folytatá az igazgató, pisztolyokat süttött el és hálósapkával ment aludni. Szóval az alsóbb vigjáték műköre volt az övé. Apja tánczos volt.

— Sokra vitte e művészetben?

— Nem éppen, felelé a művész, igen közönséges pony volt, a mi onnan magyarázható, hogy előbb igás ló volt, és régi szokásait soha se tudta levetkezni. A melo-drámában azonban otthon volt, noha ezért nagyon elbizta magát. Mikor anyja meghalt, a portibor-szakot vette át.

— A portibor-szakot? kiálta Miklós.

— Tudniillik portibort ivott a bohóczzal, világo-sítá fel a szinigazgató, de nagyon mohó volt, annyira, hogy egy este az üveget összerágta, s lenyelé, minek kö-vetkeztében jobb létre szenderült. Így tehát aljasságának köszönheti kimúltát.

Minél tovább mentek, a szerencsétlen állat utódja mindjobban igénybe vette Crummles ur figyelmét, úgy hogy ezentul már kevés ideje maradt a beszélgetésre s Miklós

szabad utat engedhetett gondolatainak, míg a portsmouthi csapóhidhoz értek, hol Crummles ur megáltott.

— Itt leszállunk, mondá a színigazgató, a fiatalok a ponyt az istállóba vezethetik, és a málhát a szobába hozhatják. Ön jól fogja tenni, ha a magáét egyelőre szintén oda rendeli.

Miklós megköszönte Crummles Vincze ur ez ajánlatát, kiugrott a phaetnból, Smike-ot lesegítette, és a színigazgatót a főúton keresztül a színházba kísérte, bár ama gondolattól, hogy ily hamar egy előtte egészen új hatáskörbe lép, nem kevéssé szepegett.

Sok czédula mellett mentek el, melyek az utcasarokokra és ablakdeszkákra voltak ragasztva, és Crummles Vincze urnak madame Crummlesnek, az ifju Crumleseknak Crummles P. urnak, és demoiselle Crummlesnek neveit szokatlan nagy betűkben ragyogtatták, míg a többi név nagyon kis betűkkel volt nyomtatva. Végre egy házhoz értek és egy tornáczon, melynek narancshéj, lámpaolaj, és fűrészpör szaga volt, tapogatózva a lépcsőzethez jutottak, melyen felfelé mentek, míg végre, miután egy kis színpalakkal, s festék-fazekakkal telt tömkelegen keresztül hatoltak, a portsmouthi szinpadou ismét előtűntek.

— Itt volnánk végre, mondá Crummles ur.

Nem igen volt világos, mindazáltal észrevette Miklós, hogy szorosán a sugószék mellett, poros színpalak, penészes felhők, durván ecsetelt hátterek között piszkos deszkák áll. Körülnézett. A padozat, földszint, páholyok, karzat, zenekar, készülétek és mindennemű diszitmények — minden durván, hidegen, sötétesen, és nyomorun meredt rá.

— Ez a színház? — sugá Smike csudálkozva. Én azt hittem, abban minden csupa fény és pompa.

— Bizonynyal úgy is van — felele Miklós, — nem kevésbbé meglepetve, de nem nappal, Smike — nem nappal ám.

A színigazgató megakadályozta őt az épület közelebbi vizsgálgatásában, a proscenium másik oldalára híván őt, hol egy hibás lábu hosszukás kis mahagoni asztalnál egy testes, tisztességes, mintegy negyvenöt éves asszony piszkos selyemköpenyben ült, kalapját szalagjánál fogva kezében tartá, és baját, mely nagy bőségnek örvendett, két vastag fonatban halántékai fölött viselé.

— Johnson ur, mondá az igazgató (mert Miklós megtartá ama nevet, melyet neki Newmann Roggs Kenwigsék előtt adott) van szerencsém önnek Crummles Vinczéné asszonyt bemutatni.

— Igen örülök, hogy önnel megismerkedhetem, sir — mondá Crummles Vinczéné asszony siri hangon — annyi-
val inkább, minthogy oly szerencsés vagyok önben társaságunknak egy oly sokat ígérő tagtársát üdvözölhetni.

Az urhölgy e szavainál az uj színészszel kezét szorította. Miklós látta ugyan, hogy Crummles-né jó magas, mindamellert nem várt tőle oly kemény szorítást, miat a milyennel az megtisztelé.

— És ez — folytató az urnő, tragikus magatartással és egy színigazgatóné teljes méltóságával Smikehoz menvén — és ez a másik? Önt is hasonlókép isten hozta, sir.

— Gondolom, ő is be fog válni, édesem, mondá az igazgató orrát burnóttal tele tömve.

— Derék — felele az urhölgy. Valóban becses szerzemény.

Midőn madame Crummles az asztalhoz visszament, egy titkos bejáratból kis leánya szökellt ki piszkos fehér ruhában, térdig érő szegélyezetttel, rövid nadrágban, himzett czipőkben, fehér otthonkában, lapos rózsa-szintű kalapban, zöld fátyollal és fürttekercekkel, a szinpadon egy körfordulatot tett, kétszer magasra ugrott, azután a szemközti szinfal felé pillantott, hangosan felkiáltva mintegy hat hüvelyknyire a szinpad lámpáihoz rohant és az elrémülés egy csudaszép állásába tette magát, midőn hirtelen egy hitvány ur, ócska, sárga papucsokban becsusszant, fogait csikorgatta, és sétabotjával a légben vadul hadonászott,

— Az „Indián és a szüz“-et próbálják, világosítá fel Crummlesné.

— Igaz, a közbeeső kis táncz, mondá az igazgató. Nagyon jól van — csak folytatni kell. Félre egy kissé, ha tetszik Johnson ur. Ez vonzani fog. Tovább!

Az igazgató annak jeleül, hogy folytattassék, tenyereibe ütött, és az indián, ki pilanatról pillanatra vadabb lett, sietett a leánya után. De a szüz hat kerिंगéssel elszökellt tőle s az utósó után egészen lábujj hegyein állott meg. Ez némi benyomást látszott tenni az indiánra, mert miután még valamivel nagyobb vadságot mutatott, és a szüzet még néhányszor egyik szegletből a másikba kergette, szelidebb kezdett lenni és néhányszor képébe dőfött jobbjá ujjával, mintegy kijelentendő, hogy a szüz szépségétől egészen el van ragadtatva. Átengedvén magát e szenvedélynek több dőfést tett mellére, és még egyéb jelekkel is észrevéteté, hogy halálosan szerelmes bele;

a mindenestre némileg prosai szerelem-nyilatkozat valószínűleg oka volt, hogy a szüz elaludt. De akárhogy volt légyen is, a szüz abban a pillanatban egy ferde padon mély álomba merült, és a vad, ki azt észreuvé, bal kezét balfüléhez tartotta, s egyszersmind megbiczczenté fejét, mindnyájuknak, kik az iránt érdeklődtek, tudtokra adandó, hogy a szüz valóban alszik, s hogy nem tettei magát.

Igy magára hagyatva, elkezdett a vad magában táncolni, és azon pillanatban, mikor tánczát elvégezte, a szüz felébredt, szemeit megdörzsölte, a padról felkelt, és hasonlókép egy magántánczot járt — de oly magántánczot, hogy a vad egész idő alatt valóságos elragadtatással nézte, s midőn az bevégezte, leszakasztott egy közel fáról valami csodanövényt, mely egy besózott kelkáposzta fejhez hasonlított és a szüznek nyujtotta, ki azt eleinte nem akarta elfogadni, de végre még is meghagyta magát lágyítani midőn a vad könyeket ontott. Akkor a vad magasra ugrott örömében, mire a szüz hasonlókép a besózott kelkáposzta-fej kedves párájánál fogva egy elbájoló levegőugrást tett. Azután a vad és a szüz egy dühös tánczot jártak el egymással, mig végre a vad egyik térdére ereszkedett, és a szüz egyik lábával annak térdére állt, a mivel a ballet bevégeztetett, és a nézőket kellemes bizonytalanságban hagyta a felől, vajjon a szüz végre nőül megy-e a vadhoz, vagy övéihez visszatér?

— Valóban, nagyon jó — mondá Crummles ur, — Bravo!

— Bravo, kiálta Miklós, ki feltette magában, hogy mindent a legjobbnak fog találni. Dicső!

— Ez, sir — mondá Crummles Vincze ur, a leánykát bemutatva, ez a csodagyermek — demoisell Ninetta Crummles.

— Az ön leánya? kérdé Miklós.

— Leányom — igen, az én leányom — fele Crummles Vincze ur, minden helynek bálványa, a hol csak játszunk. Vannak szerencsekivánó leveleink a főnemességtől és a tisztessb-rendüektől, Anglia minden városából, mely levelek e leánynak nagy jövőt jósolnak.

— Azon nem csodálkozom, mondá Miklós, született lángésznek kell lennie.

— Oh egy — —

Crummles ur elhallgatott. Mely nyelv is volna elég gazdag, a csodagyermek jelességeit érdem szerint lefesteni!

— Mondok valamit önnek, sir, folytatá az igazgató. Nem lehet ennek a gyermeknek talentomát elképzelni. Látni kell őt, sir — látni — hacsak valamennyire is méltatni akarja az ember őt. Ugy, most anyádhoz mehetsz, édesem.

— Szabad kérdenem korát? viszonzá Miklós.

— Miért nem, sir — felele Crummles ur szilárd pillantást vetvén a kérdőre, ámbár némely emberek nem úgy szoktak tenni, mikor kétkednek, hogy föltétlen hitelt adnak szavaiknak. Tíz éves sir.

— Nem idősebb?

— Egy nappal se.

— Istenem — mondá Miklós, — ez valóban rendkívüli.

Az is volt ő valóban, mert bár a csodagyermek kicsiny volt, aránylag mégis öreg képe vala, és, ha nem is

emberemlékezet — de már jó öt év óta örvendett e kornak. De sohasem hagyták őt korán lefeküdni, és gyermek-sége óta pálinkát engedtek inni neki tetszése szerint, hogy növése megakadályoztassék, és valószínűleg az ilyen nevelési rendszernek köszörheti a csudagyermek ezt az új csudát.

E rövid párbeszéd alatt az az ur, ki az indiánt játszá, és most már csizmáit ismét felhúzva, a papucsokat kezében tartá, néhány lépésre előre jött, mintha a beszélgetésben részt kívánna venni, s minthogy az alkalmat jónak találta, beszédbe eredt.

— Itt ugyan van talentom, sir, mondá a vad Crummles kisasszony felé intve.

Miklós osztozott a véleményben.

— Ah, mondá a színész fogait összeszorítván és a léget azokon sziszegő hangon keresztül húzódni hagyván, csak ne a vidéken volna.

— Mit akar azzal mondani? kérdé az igazgató.

— Ő felettébb jó a vidéki színpadokra, felelé a másik melegen, s máshol nem kellene föllépnie, mint a nagy színházakban Londonban. Igen, kérkedés nélkül mondhatom önnek, ő már rég ott volna, ha bizonyos oldalról — ön tudhatja, mit értek, Crummles ur — az irigység és féltékenység ellene nem működött volna. Nem mutatna be ön ez urnak, Crummles ur?

— Folair ur, mondá az igazgató, a nevezettet bemutatva.

— Örvendek, hogy önt ismerhetem, sir. Folair ur mutató újjával megérinté kalapja szélét, mire kezét szorítottak együtt. Egy ujonnan toborzott művész, a mint halalom, sir?

— Nem tartok igényt e tisztos címre, felele Miklós.

— Látott ön valaha ily cziczomázott valamit, sugá a színész Miklóst félre húzva, midőn Crummies eltávozott, hogy nejével beszéljen.

— Miféle?

Folair ur arcát fintorgatta, mit a némajáték szótáról kölcsönözhetett, és vállai fölött rá mutatott.

— Ön csak nem a csudagyermeket véli?

— Eh! azó a fintorarcu gyereket, felele Folair ur. Bármelyik leánya a szegények tanodájából a legközönségesebb tehetséggel többre vinné. Szerencse-csillagának köszönheti, hogy egy igazgatónak a leánya.

— Ön nagyon szivére látszik venni a dolgot, jegyzé meg Miklós mosolyogva.

— Igen, Jupiterre! és van is reá okom, felele Folair Miklóst karján fogva és vele a szinpadon ide oda járkálva. Hogy ne hozná az embert méregbe, ha látja, hogy ennek a kis porontynak minden este a legjobb szerepeket osztják ki, és e rátukmálással a nézőket elkergetik, míg a haszonvehető emberekre semmi tekintet nincs? Nem borzasztó az, ha látni kell, hogy az igazgató átkozott majom-szeretete őt még a maga javára nézve is megvakítja? Én tudom, hogy az utolsó hónapban Southampton-ban egy este tizenöt shilling és hat pen e folyt be a pénztárba, csak azért, hogy engem a felföldi parasziban játszani lássanak, — és mi történt? Azóta nem volt többé szabad abban a szerepben fellépnem — csak egyetlenegyszer sem, — míg a csudagyermek mesterséges virág-ékéi alatt minden este őt személyt és egy gyermeket földszint, és két fiút a karzaton megröhögtet.

— Ha abból, a mit öntől láttam, következtetést vonhatok — mondá Miklós, ön a társaságnak nagyon becses tagja.

— Ah, felele Folair papucsait összeütve, hogy a port kiverje azokból, én állásomat meglehetősen jól töltöm be, — talán jobban, mint akármelyik az én szakomban — de a szerepeknél, a mint itt osztatnak ki, ólom van az ember lábán kréta helyett, és nyugökben táncol, a nélkül, hogy dicsősége járna vele. — Nos, hogy vagyunk vén legény ?

Az ur, kihez az utósó szavak intéztettek, egy sárgásbarna férfi volt hosszú tömött fekete hajjal, egy erős szakáll látszó nyomaival, (minthogy meg volt borotválva) és ugyanoly mélyszinü barkóval. Nem látszott a harmincz éven túl lenni, bár sokan első látásra öregebbnek tartották és a festék használatánál fogva nagyon halavány volt. Koczkás ing volt rajta, egy ócska zöld kabát, aranyozott gombokkal, egy nyakkendő széles, vörös és zöld csikokkal, és bő nadrág. Azonkívül közönséges sétabotot hordott szemlátomást inkább fényűzés, mint használat kedvéért minthogy azt meggörbitett végénél fogva erre-arra suhogtatta, hacsak néhány pillanatra fel nem emelte, vivóállásba helyezte magát, s néhány szúrást-téve a szinfalakra — vagy más valamely — élő vagy élettelen — tárgyra, mely abban a pillanatban éppen alkalmas czélnak látszott neki.

— Nos, Tamás, mondá ez az ur, s Folair felé döfött, ki papucsával azonban ügyesen védelmezé magát, — mi ujság ?

— Egy uj collega, ez az egész — felele Folair ur, Miklóstra pillantva.

— Légy házi ur Tamás, légy házi ur, mondá a másik, mialatt Folair ur kalapja tetejére szemrehányólag rá ütögetett.

— Ez Lenville, első hőstünk a szomorújátékban, Johnson ur, mondá a tánczos.

— Hozzá tehetted volna: kivéven, ha a vén ágyunak eszébe jut, hogy ő maga játszsza a hőst, Tamás, jegyzé meg Lenville. — Ön bizonynyal tudja, ki az a vén ágyu, sir?

— Valóban, nem tudom, felele Miklós.

— Mi Crummlést nevezük így, mivel játéka igen nehézkes és dörgő, felele Lenville ur. No de nem szabad magamat itt tréfákkal feltartóztatnom, mert tizenkét levélnyi szerepet kaptam, miket holnap estig be kell tanulnom és eddig bele sem nézhettem. Az a vigaszom, hogy átkozott gyors fölfogásom van.

Lenville ur e szavaknál egy piszkos, összegyúrt kézi-ratot húzott ki zsebéből, még egy dőfést intézett barátjára, aztán fel alá járkált s betéve próbálgatta szerepét elmondani.

A társaság a közben tökéletesen összekerült, mert Lenville uron és barátján Tamáson kívül még egy nyulánk, gyengeszemű fiatal ur is jelen volt, ki az együgyű szerelmeseiket játszotta, és magashangu énekes volt, ő karon fogva jelent meg a vigjátéki paraszttal — ki egy fitos orru, nagyszájú, széles képű és kimeredt szemű férfi volt. Egy részeg öreges ur a legnagyobb piszokban, ki a csendes erényes öregot játszta, igyekezett a csudagyermeknél magát kedvessé tenni, és egy másik öreg ur egy szállal tisztességesebb a másiknál, ki az ingerlékeny öregek szerepét vitte — azon bohóskodóként, kiknek unokaöcscseik vannak a hadseregnél, szünet nélkül vastag botok-

kal járnak, és őket gazdag örökösnökkel házasságra lépni kényszeríteni törekednek — főkép madame Crummles körül udvarolt. Azonkívül volt még egy kalandos kinézésű személy is jelen, durva felső öltönyben, ki a szinpadon elül fel alá lépegetett, egy spanyol nádbottal a levegőben hadonászott, és félig hallható hangon az eszményi közönség mulattatására nagy lelkesedéssel leorgonálta szerepét. Már nem volt egészen oly fiatal, mint valaha, mert már élte őszéhez közeledett; de magatartásában még is volt valami erőtetett előkelőség, mely a vasgyúró hősök korára emlékeztetett. Azután jelenvolt még egy kis, három vagy négy fiatal emberből álló csoport, beesett szemekkel és vastag szemöldökökkel, kik egy sarokban mulattak egymással, de azok alárendeltebb jelentőségűeknek látszottak és nevettek, fecsegték egymás közt, a nélkül, hogy különös figyelmet vontak volna magukra.

Az urhölgyek egy kis körben az érintett hibás asztal mellett gyülekeztek össze. Demoiselle Savellicci, ki mindnyájoknak elnöke lehetett — a kartánczosoktól kezdve egész lady Macbeth-ig — és jutalomjátékán mindig kék selyem térdnadrágban játszott, pillantásait serpenyő alakú szalmakalapja hátteréből Miklós felé lövöldözte, úgy tevén, mintha figyelmesen vigyázna barátnéjának demoiselle Ledrook-nak egy igen gyönyörködtető története elbeszélésére, ki, kézi munkáját magával hozta, és a lehető természetes módon egy fodrot készítte. Azután demoiselle Belvamny volt jelen, ki ritkán játszott egyebet, mint néma szerepeket, és közönségesen mint apród fehér selyem nadrágocskában lépett fel, hogy egymásra vetett lábakkal ott álljon, és a közönséget nézze, vagy a magasabb színjátékokban Crummles urnak követül szolgáljon. Ő épen a szép

demoiselle Bravassa fűrtjeit tekergette be, ki egyszer egy rézmetsző-inas által főrangu ruházatban levétetett, s e körülménynek kellett tulajdonítani azt, hogy évenkénti jutalomjátéka napján képmásának lenyomatait mindenkor kiaggatta a pástétomsütő fasátorokon, fűszeres boltokban, kölcsönkönyvtárakban és a színház pénztáránál eladásra. Madame Lenville is jelen volt, ki egy nagyon összegyűrt kalapot és fátjolt viselt, és szemlátomást oly állapotban volt, a melybe kívánkozniya kellett, ha Lenville urat igazán szerette. Mellette demoiselle Gazingi állt, ki egy művészileg utánczott hölgymenyét-boát pajkosan nyaka köré tekergetett, s tréfából az ifju Crummesnek fejére ütött vele. Végre még madame Grudden-t lehetett ott látni, barna szőrnével szegélyezett posztóruhában és hódkalapban, ki madame Crummesnek minden házi foglalatosságában segélyül szokott lenni, a pénztárnál ült, az urnőket felöltöztette, a házat kisöpörte, súgott, ha az utolsó jelenetben mind a színpadon voltak; szükség esetén minden szerepet játszott, a nélkül, hogy csak egyet is betanult volna és a színlapokon minden oly név alatt szerepelt, melyről Crummes ur hitte, hogy az nyomtatva jól veendi ki magát.

Folair ur szives volt Miklóssal e részleteket közölni, s aztán elhagyta őt, hogy bajtársai közé keveredjék. A kölcsönös bemutatás munkája Crummes ur által már be volt végezve, ki az új színészt a tudományosság valóságos csodájának és lángésznek nevezte.

— Bocsánatot kérek, mondá Snevellicci kisasszony, Miklós oldalához huzódva, nem játszott ön már Canterbury-ban?

— Soha, felelé Miklós.

— Emlékszem, hogy Canterburyban egy urral találkoztam, viszonzá Snevellicci kisasszony, igaz csak pár pillanatra, mert én elhagytam a társaságot, mikor ő belépett — ki annyira hasonlított önhöz, hogy megesküdtem volna reá, hogy ön az.

— Én kegyedet ma először látom, felele Miklós illő udvariassággal, mert ha már előbb találkoztam volna kegyeddal, lehetetlen lett volna azt elfelejteuem.

— Ah ön bizonynyal hizelgő, viszonzá Snevellicci kisasszony nyájas meghajtással. Igaz, közelebbi megnézés után most már úgy találom, hogy annak az urnak Canterburyban másféle szemei voltak, mint önnek. Ön talán nagyon balgának tart engem, hogy ily dolgokat megjegyzek magamnak — nemde ?

— Legkevésebbé sem, mondá Miklós, rám nézve csak hizelgő lehet, ha kegyed rólam bármely módon tudomást vesz.

— Ah, mily hiu teremtmények a férfiak! kiáltá Snevellicci kisasszony. Erre bájolólag zavarttá lőn, egy szinevesztett veres selyem szövetű kötőerszényből kivette zsebkendőjét, s demoiselle Ledrookhoz fordult:

— Édes Led-em!

— Nos, mi baj? mondá demoiselle Ledrook.

— Ő nem ugyanaz.

— Micsoda ugyanaz?

— Az a canterburi-i — kegyed tudja már kit gondolok. Jöjjön ide, valamit mondanom kell kegyednek.

— De mivel Ledrook kisasszony nem akart Snevellicci kisasszonyhoz menni, ez kényszerülve érezte magát Ledrook kisasszonyhoz menni, mit egy megbűvölő szökéssel meg is tett. Szembetűnő volt, hogy Ledrook

kisasszony Snevellicci kisasszonyt Miklóssal ingerelte, mert rövid enyelgő suttogás után Snevillicci kisasszony Ledrook kisasszonynak kezére ütött, és a legszeretetremlőbb zavarral hátra vonult.

— Hölgyeim és uraim, mondá Crummles Vince ur, ki időközben irással foglalkozott; holnap tiz óraker lesz a haláls viadal próbája, melynél mindnyájoknak meg kell jelenniök; a darab be van tanulva, és még csak ez egy próbára van szükség. Tehát tiz óraker, ha ugy tetszik.

— Pontban tiz óraker, ismétlé madame Grudden körültekintve.

— Hétfőn reggel egy uj darab olvasópróbája lesz, folytatá Crummles ur, czimét még nem tudjuk, de mindenki hálás szerepet fog kapni benne. Johnson ur gondoskodni fog az iránt.

— Hogyan, mondá Miklós élénken. Én — —

— Hétfőn reggel, ismétlé Crummles ur nagyobo nyomatékkal, hogy a szerencsétlen Miklós ellenmondását elfojtsa. Ajánlom magamat hölgyeim és uraim!

Az urhölgyeket és urakat nem kellett többször felszólítani, hogy eltávozzanak, és néhány percz alatt, a Crummles családot, Miklóst és Smike-ot kivéve — mind eltávozott.

— Szavamra, mondá Miklós az igazgatót félre híván, én nem hiszem, hogy hétfőig készen lehetek.

— Eh! felele Crummles ur.

— Valóban teljes lehetetlenség, folytatá Miklós Az én leleményességem az ily feladatokhoz még nincs szokva, és én legfeljebb valamit — —

— Leleményesség? Mi köze lehet annak a dologhoz, az ördögbe! kiáltá az igazgató sebesen.

— A legnagyobb, kedves ur.

— Semmi, kedves ur, felele a szinigazgató látható türelmetlenséggel. Ért ön francziául?

— Igen.

— Szép, mondá az igazgató egy asztalfiókot kihúzza és egy papirtekercset véve ki abból, melyet Miklósnak átadott. Imhol, fordítsa le ezt angolra, és tegye a maga nevét a czim alá. Engem az ördög vigyen el, folytatá Crummles ur ingerülten, ha már többször nem jelentettem ki azon kívánságomat, hogy bárcsak mindnyájan tudnának társaságomban francziául. Akkor az eredetit fejből megtanulatnám, — és angolul játszattnám; s a fáradság és pénz meg lenne kimélve.

Miklós mosolygott, és a füzetet zsebébe tette.

— Hogy fog ön szállása iránt intézkedni? — kérde Crummles ur.

Miklós nem tudta elnyomni a gondolatot hogy az első hétben nagyon jól esnék neki ágyát a földszinten állítani fel, azonban csak azt jegyzé meg, hogy erre eddig még nem is gondolt.

— Jőjjön hát velem lakásomba, felele Crummles ur. Fiaim ebéd után önnel fognak menni, és önnek alkalmas helyet mutatnak.

Az ajánlatot nem lehetett visszautasítani. Miklós és Crummles ur karjaikat nyujtották madame Crummlesnek, és pompás menetben az utcára léptek. Smike, a fiúk és a csudagyermek, egy rövidebb úton mentek haza, csak madame Grudden maradt vissza, hogy a pénztárpáholyban hideg étket és egy pint porter-t fogyasszon el.

Madame Crummles úgy lépdelt a kövezeten, mintha az ártatlanságnak megnyugtató öntudatával és oly hős

szívvel, mely csak az erény sajátja, egyenesen a vérpadra menne. Crummles ur a maga részéről az irgalom nélküli zsarnok tekintetét és magatartását kölcsönzé magának, csak mikor néha-néha egy sétáló figyelmét magokra vonták, s talán időről-időre a neveket Crummles ur és Crummles asszony suttogni hallották, vagy egy fiatal embert visszafordulni és szemeit képeikre mereszteni látták — lőn szelidebbé vonásaiknak szigorú kifejezése, mert akkor egészen érezték, mit tesz népszerűnek lenni.

Crummles ur a Sz. Tamás utczában lakott egy hájkalauznak, Bulph-nak házában, ki mulatságból ajtóit és ablakrámaít zöldre festette, és lakszobájának kandallópárkányán egy vizbefúladt ember újját és más tengeri- és természettani nevezetességeket tartogatott. Sokat tartott egy sárgaréz ajtózörgetyüre, egy hasonló lemezre, és egy csengetyünyélre ugyanazon érczből miknek mindig fénylő állapotban kellett lenniök; és az udvarban a ház mögött egy árbocz állt kis zászlócskával a csúcsán.

— Isten hozta, mondá Crummles ur Miklósnek, midőn a csapat az első emeletnek boltozatos ablakkal ellátott előszobájába ért.

— Miklós meghajtá magát és láthatólag nagyon örült hogy az asztalt terítve látta.

— Csak ürüczombunk van vereshagyma-mártással, — mondá madame Crummles ugyanazon siri hangon, ha megelégszik vele, legyen vendégünk.

— Kegyed igen jó, felele Miklós, vendégszeretetőket sokra becsülöm.

-- Vincze, hány óra? kérdé madam Crummles.

— Öt percz az evés idején túl, — felele Crummles ur.

Madame Crummles meghúzta a csengetyüt és rendeletet adott, hogy az ürühús és hagymamártás adassék fel.

— A szolgáló, ki Bulph ur lakóinak szolgált, eltűnt, és csakhamar visszatért az étkekkel. Miklós a pembrokeasztalnál a csudagyermekkel szemközt és Smike a fiatal Crummlésekkel a pamlagágyon étkezett.

— Sok színházbarát van itt? kérdé Miklós.

— Nincs, felele Crummles ur, fejét rázva, — ellenkezőleg.

— Sajnálom a portsmouthiakat, jegyzé meg madame Crummles.

— Én hasonlóképen, mondá Miklós, ha nincs érzékök egy jól vezetett színház iránt.

— Bizony az nincs nekik, sir, — felele Crummles. Tavaly leányom jutalomjátéka alkalmával három legkedveltebb szerepét játszotta, és a tündér tarajos sültben is fellépett, melyet először játszott, de az egész ház nem jövedelmezett többet, mint négy fontot s tizenkét shillinget.

— Lehetséges? kiálta Miklós.

— És abból még két font hitelre ment, papa — mondá a csudagyermek.

— Igen, két font hitelre, ismétlé Crummles. Sőt még nőmnek is kellett már egy maroknyi nép előtt játszani.

— De azok aztán nézők voltak, kik érdeklődtek a művészet iránt, Vincze, mondá az igazgató neje.

— Legtöbb nézőnél ez az eset, a mikor jól, igazán jól játszanak; és ebben fekszik a fődolog, felelé Crummles ur nyomatékosan.

— Nem ad kegyed leczkéket a szavalásban, madame? kérdé Miklós.

— De igen, felele madame Crummles.

— Itt ezzel nem sokra mehetni gondolom?

— Egyszer másszor még is, mondá madame Crummles. Egy hajó-élelmiszerek szállítójának leánya kapott tőlem tanítást. De később kisült, hogy örült volt, midőn először hozzám jött. Az valóban igen rendkívüli eset volt, hogy oly körülmények közt csak kedve is lehetett magát taníttatni.

Miklós nem foghatta föl egészen a rendkívüliséget, és azért legjobbnak találta hallgatni.

— Ugyan hadd lássuk, mondá a színigazgató, ki az étkezés után egy ideig gondolkozott; nem lenne jó, ha a csudagyermekkel ön egy kis kedves szerepet betanulna.

— Ön igen kegyes, felele Miklós sietve; de én azt gondolom, jobb lenne, ha először olyas valakivel lépnék föl, ki velem egyenlő magas, nehogy ügyetlenül működjem. Talán ugy biztosabbnak érezném magamat.

— Igaza van, felelé az igazgató. Idővel azonban majd kiképezendi ön magát annyira, hogy a csudagyermekkel felléphessen.

— Remélem, viszonzá Miklós.

De az ő reménye inkább az volt, hogy még sokáig ne tűntettesék ki ezzel a megtiszteltetéssel.

— Ugy hát megmondom, mit fogunk tenni, folytatá Crummles ur; ha azt a darabot megírta, tanulja be Romeot. — Most jut eszembe, el ne felejtse ön a kutat, és a mosó-csőbröt — demoiselle Snevellicci Juliát játszása, és az öreg Grudden a dajkát— igen, ugy menni fog a Haramja is — ha a haramjánál van, megtanulhatja Cassiot és Jeremiást is. Könnyen készen lesz vele, mert egyik sze-

rep könnyíti a másikat. Vannak itt számaim, és gúnyneveim, minden.

Ez odavetett közönséges értesítésekkel egy rakás apró könyvet adott át Crummes ur Miklósnak; azután megbizta idősbik fiát, hogy vendégét kísérje, és mutassa meg neki, hol vannak lakások, mire kölcsönösen megrázták kezeiket és jó éjt kívántak.

Portsmouthban nincs hiány a kényelmesen butorozott szobákban; és nem nehéz olyanokat is találni, melyekben igen sovány jövedelem mellett is lakni lehet, de az elsőbbség fölötte jók voltak, és az utósok fölötte roszak, és úgy sok házból sikertelenül jöttek ki, míg végre Miklós komolyan gondolkozni kezdett, hogy mégis csak a színházban kell hálóhelyért folyamodnia.

Végre még is találtak egy pár szobácskát három emelet vagy is inkább két emelet és egy létrányi magasan valami dohánykereskedőnél a Common Hard-on, egy piszkos utczában, mely a hajó-műhelyhez vezetett.

Miklós kibérlette azt, és rendkívül szerencsésnek érezte magát, hogy nem kívántak tőle előleget.

— Ugy, most holmiainkat leteheted, Smike, mondá Miklós, miután az ifju Crummlest a lépcsőzetten lekísérte. Csudálatos körülmények közé jutottunk. S csak az isten tudja, mihez vezetnek bennünket azok, de fáradt vagyok a három utósó nap viszontagságaitól, s az azokra való visszagondolkodást holnapra hagyom — ha lehet.

Huszonnegyedik fejezet.

(Demoiselle Snevelliccl nagy jutalomjátékáról és Miklós első fellépéséről e színpadon.

Miklós reggel jókor fenn volt; de alig kezdett öltözködni, midőn lépteket hallott a lépcsőzeten, és nemsokára reá a némajátékos, Folair ur, — és a tragédia hős, Lenville ur üdvözölte őt.

— Itthon? itthon? kiálta Folair ur.

— Héj, hej! Benn van? dörgött Lenville ur mély hangja.

— Vigye a manó a ficzkókat, gondolá Miklós. Ezek bizonyosan reggelire számítanak. — Csak egy pillanatig legyen türelmök, mindjárt kinyitom az ajtót.

Az urak kérték, hogy ne siessen fölötte nagyon; és hogy a közben az időt megöljék, a nagyon szoros fülkében, sétabotjaikkal az egy emelettel feljebb lakó házbérlőknek nem kis boszuságára vígyakorlatot tartottak.

— Most tessék bejönni, mondá Miklós, midőn öltözködését bevégezte volt. Mindennek nevében, a mi retentő, ne csináljanak oda kinn olyan lármát.

— Rendkívül alkalmas fészkecske, mondá Lenville ur a szobába lépve, miután előbb kalapját levette. Átkozottan csinos.

— Egy férfi, ki az afféle dolgokban némikép jártas, egy kissé csak fölötte is alkalmasnak találhatja, felele Miklós, mert bár kétségen kívül igen kényelmes; vala-

mit a mire az embernek szüksége van a boltozaton, padláson, vagy a falakon elérhetni s onnan levehetni a nélkül, hogy a széket oda toljuk: ez előnyök mégis csak oly szobában élvezhetők, mely a lehető legszűkebb.

— Éppen nem fölötte kicsiny egy magányos férfinak, viszonzá Lenville ur. Ez azonban nőmre emlékeztet, Johnson ur, remélem ő szép szerepet fog kapni az ön darabjában? Tegnap éjjel keresztülfutottam a francián, mondá Miklós, remélem, jól fog kiütni.

— Mit szánt nekem bajtárs? kérdé Lenville ur, míg sétabotjával a csekély tüzet piszkálgatta, saztán azt kabátja hajtókáján megtörölte. Van valami zord és dühösködő benne?

— A nőt és gyermekeket kidobják a házból, felele Miklós és a düh s szerelemföltés egy rohamában legkoszob fiukat keresztülszúrják.

— Igazán valami affélém lesz nekem? kiálta Lenville — No már azt szeretem.

— Azután, folytatá Miklós, a lelkiismeret furdalja őket az utósó felvonásig, s azt határozzák, hogy kivégezik magukat. De a mint a pisztolyt a homloknak tartják, az óra tized üt.

— Figyelek — mondá Lenville ur, Nagyon jó.

— Megállnak — folytatá Miklós tovább, — megemlékeznek, hogy gyermekkorukban hallottak egyszer tized ütni. A pisztoly kiesik a kézből. — Le lőnek győzve, — könyekre fakadnak és erényes s példás jelleműek lesznek egész további életökön át.

— Jeles! kiálta Lenville ur. Ez biztos kártya — biztos kártya. Ha a függöny egy ily természetes megindulásnál esik le, az eredmény csak diadal lehet.

— Hát nekem jut-e valami jó? kérdé Folair ur.

— Lássuk — mondá Miklós. Ön a hűséges szolgát játsza és nejével, s gyermekeivel az ablakon kihányatik.

— Mindig azzal a rettenetes csuda gyerekkel párosítva, — sohajtá Folair ur. Valószínűleg akkor egy nyomorult lakásba megyünk, hol nem lesz bérem, és érzelő szőlőkben dülök-fulok.

— Ugy van, — felele Miklós, ez a darab tartalma.

— Egyet tánczolni is kell mellette, viszonzá Folair ur. Minden esetre kell, hogy a csudagyereknek is kijusson belőle. Akkor egy füst alatt fog menni, ha ön azt két-tóstánczozá teszi.

Nincs annál könnyebb, véle Lenville ur, midőn a kezdő dráma-költő zavart vonásait észrevette.

— Becsületemre, nem látom át, hogy ejtsem a módját felele Miklós.

— Eh, hisz az szembeszökő, nyilvánítá Lenville nr. Lánczbordtát! ha ön azt át nem látja, ugy hályog van a szemén. Ön a szerencsétlen asszonyságot, a kis gyermeket, és a hű szolgát nyomoru lakásukba viszi, nemde? — No, lássa — a szerencsétlen asszonyság egy székbe ereszkedik, képét egy kendőbe eltemeti. Miért sirsz mama? mondja a gyermek, ne sirj mama, vagy engem is sirásra fakasztasz. És engem is, mondja a hű szolga, ki egyszersmind szeméit kabátja hajtókájával dörzsöli. — Mit tehetünk, hogy felvidítsunk, mama? mondja a kis gyermek. Oh igen, mit tegyünk mondja a hű szolga. — Oh Péter, mondja az asszonyság, én szeretnék e kinzó gondolatoktól szabadulni. — Kisértse meg, kisértse meg, mondja a hű szolga, legyen rajta, vidítsa fel magát, madame. — Meg akarom tanulni: fájdalnimat állhatatossággal türni, mondja

az asszonyosság. Emlékszel még a tánczra, becsületes barátom, melyet a boldogabb napokban ezzel a kedves angyallal lejtettél? Akkor soha se hibázta el kedélyemet megnyugtanni. Oh hagyd azt még egyszer látnom, mielőtt meghalok. Ihol van ni, — a zenekar csak erre figyel: mielőtt meghalok — és aztán össze-vissza megy. Ugy egészen rendén van — nem igaz, Tamás?

— Igen, igen, felele Folair ur, a szerencsétlen asszonyosság régi emlékezetektől elnyomatva végre elájúl, és a jelenet egy szép csoportozattal végződik.

Miklós ezt és más tanulságot, mely a két színész hosszas tapasztalásának eredménye volt, szívére vévén, oly jó reggelit adott nekik, a milyen csak tehetségében állott, és mihelyt azoktól megszabadult, munkájához fogott, melyet nagy öröme sokkal könnyebbnek talált, mint elején gondolta. Egész nap rendkívül szorgalmas volt és szobáját csak estefelé hagyta el, hogy a színházba menjen, hol Smike már előbb megjelent, és éppen készülöben volt egy másik urral előkészületeket tenni valami zendülés keltésére.

A személyek átaljában úgy meg voltak itt változva, hogy alig ismert reájok többé. Hamis haj, hamis lábikrák, hamis színek, hamis izmok — egészen új lényekké változtak. Lenville ur mint egy kitünő szépségű fiatal bajnok, Crummes ur, kinek széles képét fekete haj tömött sokasága árnyékolá be mint egy hegyháti számüzött egészen királyi magatartással, egyike az öreg uraknak, mint börtönszolga, a másik mint egy tiszteletreméltó patriárka, a tréfás paraszt mint vitéz hadfi, a két ifju Crummes, mint biborban született fejedelmi hercegek, és az együgyü szerető, mint elcsüggedő fogoly. A harma-

dik felvonásra nagyszerű lakoma rendeztetett, mely két lemezpapir-tálból, kétszersülttányérból, egy csizma-kenőcsüvegből, és egy eczetes-korsóból állott. — Röv-viden, minden készüllet a legnagyobb pompa nyomait viselte.

Miklós a függönynek háttal fordulva állott, és nézegette az első jelenet diszitményeit, melyek közt legfőképp egy góth ivboltozat tűnt ki, mely legalább is két lábnyival alacsonyabb volt mint Crummles ur, s a melyen Miklós-nak, első föllpésekor kellett keresztül mennie, vagy egy pár emberre fülelt, kik a karzaton diót törögettek. Ő éppen azon gondolkozott, hogy vajjon ezek képezik-e az egész hallgatóságot, midőn az igazgató hozzá lépett és bizalmasan megszólítá :

— Volt már ön lenn ?

— Nem, még nem, — felele Miklós, gondoltam, hogy majd csak ha a játék elkezdődik.

— Már szépecske jövedelmünk van, mondá Crummles ur, négy alsó ülés a középben, és az egész oldal-páholy.

— Valóban ? — felele Miklós, — nyilván egy család.

— Igen, felele Crummles, megindító látni — hat gyermek, kik csak akkor jönnek, mikor a csudagyermek játszik.

Csakugyan bajos lehetett színházba menni oly este, mikor a csudagyermek nem játszott, miután minden előadásnál legalább egy, nem ritkán két, sőt három szerepben is föllépett. De Miklós, ki egy atya érzelmeit méltatni tudta, tartózkodott e jelentéktelen körülményre célozni, s hagyá Crummles urat tovább beszélni.

— Tehát hat; a családapa és családanya — nyolcz; egy nagynéne — kilencz; a nevelő — tiz; nagyapa és nagyanya — tizenkettő. Aztán még az inas is itt van, ki egy kosár narancs csal és egy korsó vízzel kiinn áll, és hiába igyekszik bekukucskálni egy kis üvegtáblán a páholyajtón — mindez potom árért — egy guinea-ért. Az által nyerne, hogy páholyt vesznek.

— Én csudálom, hogy ön ennyi pénzért annyit beereszt, jegyzé meg Miklós.

— Nem lehet megváltoztatni, felele Crummles ur. A vidéken már ehhez hozzá szoktak.

— Ha hat gyerek van itt, jön velök hat felnőtt ember is, hogy őket ölbe vegyék. Egy családipáholyban mindig kétszeres személyszám van. — Csengessen a zenekarnak, Grudden.

Ez a mindenre használható asszonyosság megtette, a mi parancsoltatott, és mindjárt reá hallható volt, hogy három hegedűt hangoltak. Ez addig tartott, míg a közönség türelme ki nem fogyott, mire aztán ismét, jeléül annak, hogy a zene komolyan kezdődjék meg, csengettetett, és a zenekar rá is huzott néhány népies darabra, meglehetősen önkényes variációkkal.

Ha Miklós már azon változás fölött is bámult, mely a férfi-színészekkel történt, a nők átváltozása még sokkal rendkívülibbnek tetszett neki. Az igazgatói páholy egyik kényelmes zugából látta Snevellicci kisasszonyt egy fehér arany-szegélylyel diszitett csalánszövet-ruha glóriájában; Crummles asszonyt egy számüzött nejének teljes fönségében, Bravassa kisasszonyt Snevellicci kisasszonyt lelkíteti barátneját és demoiselle Belvawney-t egy apród bő, selyem nadrágocskájában, ki mindenütt magtessi

kötelességét, és megeskűszik, hogy mindenkinek szolgálatjában élni és halni kész — És mind e pompa látása mellett nem birta bámulását visszatartani, hanem élénk tapsolással s a lehetőségig feszített figyelme által, melylyel mindent, mi a színpadon előfordult, kísért, nyilvánította azt. A darab fölötte érdekes volt, semmi bizonyos időhez néphez, vagy tartományhoz nem tartozott és talán azért volt még gyönyörködtetőbb, mivel távolról sem sejtette senki, hogy mikép fog végződni. Egy száműzött valahol valamit szerencsésen végbevitt, aztán örömjaj, s hegedűszó között diadalmasan hazatért nejeének, egy férfias lelkű asszonynak üdvözlésére, ki sokat beszélt atyja tetteiről, melyek — úgy látszott — nem lőnek eltemetve, noha nem lehetett kitudni, vajjon ez a fontos körülmény maga az öreg ur különös izlésének, vagy rokonai megbocsáthatatlan hanyagságának volt-e tulajdonítható. A száműzött neje valami módon egy patriarkával jött összekötetésbe, ki egy távol várban lakott. Ez a patriárka többeknek az előadandó darab személyei közül atyja, bár ő nem tudta, kiknek tulajdonképen. Bizonytalan volt a felől, vajjon édes, vagy törvénytelen gyermekeit nevelte e föl a várban, és mivel a miatt nagyon nyugtalan volt, és inkább az utóbbi véleményre hajlott, lelke viharát egy lakomával akarta lecsillapítani, mely ünnepelynél, valaki egy köpenyben felkiáltott — „vigyáz magadra“ — senki sem tudta — kivéve a közönség, hogy ez a valaki maga a száműzött, ki megfejthetetlen okokból, talán oly szándékkal, hogy ezüst kanalakat lopjon, szintén megjelent. Kellemes meglepetést okozott a csüggedő fogoly és Snellicci kisasszony, továbbá a kedélyes hadfi s Bravassa kisasszony közti szerelmeskedés. Lenville ur több fölötte

tragicus jelenetet játszott a homályban, különösen a to-rokmetszés fönséges volt, de a kedélyes hadfi ügyessége és bátorsága és demoiselle Snevellicci rettenthetetlensége, ki nadrágban egy frisitökkel, teli kosárral s tolvaj-lámpával kedvese tömlőczébe ment, s Lenville ur minden merényletét meghiusítá. Végre kisült, hogy a patriárka volt az a férfi, ki a számüzött ipának tetemeivel oly nemtelenül bánt, mely okból a számüzött neje a patriárka várában megjelent, hogy őt megölje, hol oly sötétszobába jutott, melyben hosszas tapogatódzás után minden ember valakit megfogott, s még azonkívül azt valakinek hitte is, miáltal néhány pisztolylövással, megöléssel és befejező fáklyafénnyel nagy zürzavar keletkezett. Ezután a patriárka előlépett, és nagyon is okos képpel kinyilatkoztatta, hogy gyermekeiről most mindent tud, s azoknak mindent meg akar mondani, ha vele be mennek: s egyszersmind megjegyzé, hogy nem lehetne jobb alkalom a fiatalok összeházasitá-sára, mint a mostani, minélfogva kezeiket egymásba tette tökéletes beleegyezésével a fáradhatatlan apródnak, ki még az egyetlen életben maradt személy volt, és most sap-kájával a felhőkre, jobbjaival pedig a földre mutatott, hogy azáltal az ég áldását leesezze és a függönynek jelt ad-jon, hogy magát leeresztheti, a mit ez általános tetszés között meg is tett.

— Mit mond ön hozzá? kérdé Crummles ur, midőn Miklós ismét a szinpadra ment.

Crummles ur nagyon vörös és felhevült volt, mert egy számüzöttnek egész kétségbeesetten kell kiáltozni.

— Valóban derék egy darab, felele Miklós, különösen Snevellicci kisasszony rendkívül jól játszott.

— Az a lányka lángész, mondá Crummles ur, valóságos lángész. Most jut eszembe, hogy szándékom az ön darabját az ő jutalomjátékául adatni. Ez szükségkép vonzerővel birand, s még azon esetre is, ha nem úgy sülné el, mint várjuk, könnyen felfoghatja ön, hogy a koczkáztatás, a merény az ő részéről s nem a miénkről történik.

— Az önéről, akarja ön mondani, felele Miklós.

— Hát nem mondtam, hogy az enyémről? viszonzá Crummles ur, a jövő hétfőhöz egy hétre. Mit mond ön hozzá? Addig ön készen lesz vele, a szerelmes hős szerepét még sokkal előbb betanulja.

— Arról szó sem lehet, mondá Miklós, de arra az időre, gondolom, már nyeregbe ülhetek.

— No jó, felele Crummles ur, a dolgot befejezettnek tekinthetjük. De most mást kell öntől kérdezni. Ily alkalmakra egy kicsit — hogy is nevezem — egy kicsit toborzani is kell.

— A pártfogóknál, gondolom? mondá Miklós.

— Igen is, a pártfogóknál, de itt a következő körülmény forog fenn: Snevellicinek már oly sok jutalomjátéka volt itt, hogy különös csalételre van szükségünk. Volt egy jutalomjátéka, mikor mostoha anyja meghalt, s egy második, mikor nagybátyját temette el. Nekem és nőmnek a csudagyermek születésnapján, összekelésünk napján, és más afféle indítóokoknál fogva, volt jutalomjátékunk, úgy hogy valóban már nehéz jó ürügyet találni. Nem akarna a szegény lánykának segélyére lenni Johnson ur? mondá Crummles ur, miközben egy dobra ereszkedett, s orrát egy csipet burnóttal megtömvén, Miklósnak keményen a szemébe nézett.

— Hogy értsem azt? felele Miklós.

— Nem hiszi, hogy holnap reggel egy fél órát szakíthat magának, hogy vele a város néhány legtekintélyesebb személyét meglátogassa? — suttogá a színigazgató rászóló hangon.

— Isten mentsen, felele Miklós a legélénkebb elégedetlenség tekintetével, ahoz nincsen kedvem.

— A gyermek is el megy vele, mondá Crummles ur. Én azonnal megadtam az engedelmet reá. Éppen nincs benne valami illetlen, mert demoiselle Snevellicci fölötté tiszteletreméltó fehérszemély. Az lényeges szolgálatot tenne neki, Londoni ur, az új darab írója, ki abban maga is játszik — első fellépése a színpadon — mindez megtölti a házat Johnson ur.

— Én nem örömet csökkentem valakinek jövedelmét s legkevésbé egy urhölgyét, felele Miklós, de valóban a toborzást határozottan el nem fogadhatom.

— Mit mond hozzá Johnson ur, Vincze? kérdé egy hang közel Miklós mellett, s midőn körültekintett, Crummles asszonyt vette észre Snevellicci kisasszonnyal, kik közvetlenül mellette álltak.

— Vonakodik, édesem, felele Crummles ur, egy pillantással Miklós-ra.

— Vonakodik? — kiálta madame Crummles — lehetséges az?

— Oh, remélem, nem, mondá Snevellicci kisasszony. Ön bizonynyal nem lehet oly kegyetlen. Oh Istenem! Olyat csak gondolni is, mikor az ember oly biztosan remélt.

— Johnson ur nem marad meg határozata mellett kedvesem, mondá madame Crummles. Mi jobb véleményben vagyunk felőle és meg vagyunk győződve, hogy udvarias-

ság, emberbarátság és lényének minden jobb érzeményei egyesülni fognak, hogy ez ügy felől meggyőzzék.

— Annyival is inkább, mivel az igazgató is mindent elkövet, mondá Crummles ur mosolyogva.

— És az igazgató neje is, mondá madame Crummles szokott tragicus hangján. Jőjjön, jőjjön, én biztosan tudom, hogy meg hagyja magát lágyítani.

— Nem vagyok elég erős, mondá Miklós, ki ennyi felhívásra már megindult, egy kérelemnek ellentállni, míg valami határozott roszat nem kívánnak tőlem; s a büszkeség érzésén kívül nem tudnám, mi tartóztatna vissza a jelen dologban. Én itt senkit sem ismerek, s magam is ismeretlen vagyok. Ám legyen hát; engedek.

Snevellicci kisasszony egyik elpirulásból a másikba esett, s alig tudott hálaadásának végére jutni, a miben Crummles ur és asszony sem fősvénykedtek. Megegyeztek tehát, hogy Miklós másnap reggel tizenegy órakor elmegy Snevellicci kisasszonyért; és nemsokára reá szét oszlott a társaság, — Miklós, hogy haza menjen és drámáján dolgozzék, Snevellicci kisasszony, hogy az utójátékhoz felöltözzék, és az önzetlen szinigazgató nejével együtt, hogy a jutalomjáték valószínű jövedelmét kiszámítsák, melyből őket szerződésileg kétharmad illeti.

A másik reggelen Miklós megjelent a meghatározott órában Snevellicci kisasszonynál, ki egy szabó házában lakott a Lombard-utczában. A tornácot téglázóvasszag töltötte be, s a szabó leánya, ki az ajtót kinyitá, oly rendetlenül és izgatottan jelent meg, a mily állapotban közönségesen nagy mosáskor szoktak lenni.

— Itt lakik Snevellicci kisasszony? kérdé Miklós, midőn az ajtó kinyilt.

A szabó leánya igennel felelt.

— Legyen oly jó, s mondja meg neki, hogy Johnson ur itt van, folytatá Miklós.

— Ah, csak tessék a lépcsőzeten feljönni, felele a szabóleány.

Miklós követte a leánykát, ki az első emelet egy kis szobájába vezette őt, mely egy mellék-szobácskával állt összeköttetésben, s melyben, mint bizonyos findzsaféle tompa csörgésből kivette, Snevellicci kisasszony az ágyban reggelizett.

— Tessék egy kis türelemmel lenni, mondá a szabóleány a mellékszobába lépve, mialatt a csörgés szünni kezdett, és suttogásnak adott helyet.

E szavakkal az ablakellenzőket felhúzta, és mivel az által Johnson ur figyelmét az ablakra vélte irányozni, a kandallóról néhány tárgyat levett, melyek nagyon hasonlítottak harisnyákhoz, s azokkal sebesen kiment.

Minthogy Miklós az ablakon kívül semmi érdekest nem talált ott, nagyobb kíváncsisággal tekintett körül a szobában, mint azt különben tette volna. A pamlagon egy ócska gitár; elkoptatott zenedarabok, és egy rakás széjjel szórt hajfodor, néhány egymáson fekvő színházi czédulával együtt, és egy pár piszkos, fehér atlasz czipő nagy kék gyémántokkal feküdtek. Egy szék támlányán félig kész csalánszövetü kötény lógott, kis veres szalaggal szegélyezett oldalzsebekkel, melyet a szoba-cziczuskák a színházban, és éppen azért más becsületes fehérszemélyek nem viselnek. Egy szögletben állt a piczi pár gyüremes csizma, melyben Snevellicci kisasszony a kis lovászt játszotta, és mindjárt a mellett egy széken összetéve egy kis podgyász,

a melynek gyanus hasonlatossága volt a csizmához tartozó nadrággal.

De a legajánlóbb tárgy mindenesetre egy album volt, mely néhány rendetlenül körül-fekvő tizenkettedrét színházi irat között nyitva feküdt és a melyben különböző kritikai jegyzetek demoiselle Snevellicci játéka felett — kivonatok a vidéki lapokból foglaltattak, melyek között egy költői ömlengést is lehetett olvasni, mely következőleg kezdődött:

— Dalolj Cupid, s mondd el nekünk, mikép,
Minő szükségben adta őt az ég,
Hivatva nagyra, hogy gyönyörbe zárja.
Éltünk, a könye és vidám szempárja.

E magas költői emelkedettségen kívül még számtalan hizelgő czélzásokat is olvashatott az ember az ujságból, például: „lapunk mai számának másik oldalán lévő hirdetményéből olvassuk, hogy a bájos, nagytehetségű demoiselle Snevelliccinek jövő kedden jutalom-előadása lesz, mely alkalomra egy étekjegyet fizetett ki, mely még az embergyülölők keblét is derültségre lobbanthatná. Azon meggyőződésben, hogy polgártársaink nem vesztették még el érzelmöket e személyes érdem nagy jelességeinek illő méltánylása iránt, mely által ő magát évek hosszú során át oly előnyösen kitünteté, reméljük megigérhetni, hogy ez elbájoló színésznő teljes házzal fog üdvözöltetni.“ A levelezőknek: P. S. hibásan van értesítve, ha azt hiszi, hogy a nagytehetségű és szép demoiselle Snevellicci, ki minden este mindnyájunk szívét megnyeri csinos, kényelmes színházunkban, nem ugyanazon delnő, kinek a végtelen vagyonu fiatal nemes, ki mintegy száz mérföldre lakik a jó York várostól, házassági ajánlatot tett. Mi tud-

juk azt biztos kutfőből, hogy Snevellicci kisasszony valóban az a delnő, ki abba a titokteljes és regényes kalandba bonyolítva van, kinek magaviselete ez alkalommal fejének és szívének nem kevésbé válik becsületére, mint szinpadi diadalai a legbeszélőbb bizonyítványai magas talentumának. “ Az ilyféle czikkeknak a jutalomjátékok hosszú czédulával, melyek igen nagy betűkkel vannak nyomtatva, azon felhívással végződtek, hogy jókor jelenjenek meg, ezek képezték Snevellicci kisasszony albumának főtartalmát.

Miklós e papirdaraboknak egy nagy részét elolvasta, s éppen azon esemény bő és szomorúsággal teljes jelentésbe volt elmerülve, melynek az volt a következése, hogy Snevellicci kisasszony egy narancshajon, melyet egy szörnyeteg emberalakban — így szóla az újság — a vincersteri szinpadra dobott, elcsuszott, és lábát kificzamította, — midőn e fiatal urhölgy serpenyő alakú kalapjában fején, a kimenésre tökéletesen felöltözködve a szobába tipegett, és ezerszer bocsánatot kért, hogy tisztelt barátját a kitűzött időn túl oly sokáig feltartóztatta.

— De a jó Led, — folytatá Snevellicci kisasszony, — kivel együtt lakom, — az utósó éjjel oly beteg lett, hogy azt hittem, karjaim közt adja ki a lelkét.

— Ezt a sorsot csaknem irigyelni tudnám tőle — felele Miklós, bár a szegény urnót sajnálom.

— Ah, hogy tud ön hizelkedni, mondá Snevellicci kisasszony, édes zavarodottságban, mialatt keztyüit gombolgatta.

Ha hizelgés a kegyed kecsseit, és egyéb kitünő

jelességeit bámulni, felele Miklós kezét az albumra téve, úgy itt még több tanúsága van arról.

— Ah, ön rettenetes ember — ilyes valamit elolvasni! Valóban szeme közé sem nézhetek önnek ezentul a szégyen miatt, viszonzá Snevellicci kisasszony, az albumot véve és egy szekrénybe zárva. A vigyázatlan Led! hogy is tehetett ilyesvalamit.

— Én azt gondoltam, hogy kegyed oly jó volt azt azért hagyni itt, hogy olvasgathassák, mondá Miklós.

És valóban, ez nagyon lehetőknek látszott.

— A világerért se engedtem volna, hogy ön azt lássa! felele Snevellicci kisasszony. Halálra tudnék boszankodni, de ő fölötte gondatlan — semmit se lehet rá bízni.

A beszélgetés itt a csudagyermek belépte által félbeszakasztott, ki eddig a pillanatig illő tekintetből, a mellékszobában maradt és most rendkívül bájosan egy nagyon kis zöld, szélesen bojtózott nyéltelen napernyővel megjelent. Nehány további szócsere után utra kelt.

A csudagyermek nagyon terhes kíséretnek bizonyult be, mert először a jobb, azután a bal czipője szalagjai bomlottak ki, s mikor ezen balesetek helyrehozattak, az ötlött szembe, hogy a fehér nadrágocska egyik szára hosszabb mint a másik; azután a zöld napernyő egy csatornába esett, és csak sok fáradsággal lehetett abból kihálászni. Mivel az igazgató leánya volt, természetesen nem lehetett vele civakodni, a miért is Miklós jó kedvvel türt mindent, és — Snevellicci kisasszonyt egyik — az alkalmatlan csudagyereket a másik karján vezetve, --- tovább ment.

Az első ház, hová lépteiket irányozták, egy jelentékeny magaslaton feküdt. Snevellicci kisasszony szerény

kettős kopogtatására egy fiu kinyitotta az ajtót, ki a színésznő kérdésére : honn van e Curdle asszony ? szemeit kimeresztette, száját füleig rántotta s felelé, hogy nem tudja, de utána néz. Azután egy szobába vezette őket, s ott várni hagyta, míg két nőcseléd valami színlelt ürügy alatt a színészeket szemügyre vette és csak miután a tornácban egy ideig suttogtak és röhögtek, ment fel a lépcsőzeten Snellicci kisasszonyt bejelenteni.

Curdle asszonyt azok között, kik afféle dolgokhoz értettek oly urhölgynek tartották, mint ki az irodalmi és színházi dolgokban egészen londoni izléssel birt; és Curdle ur egy hatvannégy nagynyolczadrét oldalra terjedő értekezést irt a dajka férjének természetéről Romeo és Juliában, melyben azt a kérdést fejtegeté, hogy valóban „vig ember“ volt e az életében, vagy hogy neje csak gyengéd dédelgetésből adta neki ezt az előnevet. Szintén ő szolgáltattott arról is kimutatást, hogy Shakespeare-nek minden darabját egészen másfélvé lehetne tenni megváltoztatott pontozás által, és azok egészen más értelmet kapnának; szükségtelen tehát mondani, hogy ő nagy ítész, és nagyon mély, fölötte eredeti gondolkodásu egy férfi volt.

—Ah, Snellicci kisasszony, mondá Curdle asszony, midőn a szalonba lépett; hogy van kegyed ?

Snellicci kisasszony kellemmel hajtá meg magát, és azon reményét fejezte ki, hogy Curdle asszony jó egészségben van; valamint Curdle ur is, ki e pillanatban a szobába lépett. Madame Curdle egy fodrász-köpenyben volt, s egészen fenn a feje csúcsán egy kis főkötő diszlett, Curdle uron egy bő hálóköntös volt, és jobb mutatóújját homlokához tartotta olyformán, mint a Sterne arczképein

láthatni, kihez, mint egy vagy más valaki egyszer mondta, felötlőn hasonlít.

— Bátorkodtam kegyednél befordulni, hogy nevét jutalomjátékomra kikérjem, asszonyom, mondá Snevellicci kisasszony, iratokat adván elő.

— Ah, én valóban nem tudom, mit mondjak, felele Curdle asszony. A színház fénykorának vége — de foglaljon helyet, Snevellicci kisasszony. A drámának vége, tökéletesen vége van!

— Mint a költő ábrándképeinek megtestesülése, mint az emberi szellem megvalósulása, mely képzelgő pillanatainkat sugárzó fénynyel aranyozza be, és a lelki szemeknek egy új varázs-világot tár fel — ezen álláspontból tekintve, a drámának vége — teljesen vége — mondá Curdle ur.

— Hol a most élők között — az, ki képes nekünk mindazon változatos szereket előállítani, melyekben nekünk Hamlet jelleme megjelenik? kiáltá Curdle asszony.

— Igen, ki az — tudniillik a színpadon — mondá Curdle ur, Hamlet? — Hm! nevetséges! Hamletnek vége — teljesen vége.

Curdle ur és asszony e fájdalmas elmélkedéstől elfogódva fölsohajtottak s szó nélkül ültek ott egy ideig. Végre az urnő Snevellicci kisasszonyhoz fordult, és kérdé, hogy melyik darabot választá.

— Egy egészen újat, felele Snevellicci kisasszony. Ime Johnson ur az írója, s oly szivességgel van irántam, hogy ő is játszik. Ez első fellépése.

— Ugy hiszem, az egységeket megtartotta, sir? — kérdé Curdle ur.

— Az eredetije francia, felele Miklós. Cselekvénye

gazdag, a párbeszédék élénkek, s a jellemeik erősen — markirozottak.

— Semmit sem ér az egységek megfigyelése nélkül, sir, viszonzá Curdle ur. A hármás egység fődolog a drámában.

— Szabad kérdenem, felele Miklós, ki ingadozott, a tisztelet, melyet, mint hitte, szem előtt kellett tartania, és a hajlam között, a nevetségességet üldözni — szabad kérdezni, mit ért ön az egységek alatt? — Curdle ur köhögött és gondolkozott.

— Az egységek, sir, mondá végre, a teljesség, egy neme az általános egybefoglalásnak a hely és idő tekintetében — bizonyos egyediség, ha ily hatalmas kifejezéssel élnem szabad. Ezt értem én a drámai egységek alatt, amennyire azokat figyelemmel kísérek, és bizonyosan én sokat olvastam és gondolkodtam erről a tárgyról. Ha ennek a gyermeknek előadásán keresztül megyek, folytatá Curdle ur a csudagyerekre vonatkozólag, hát találok érzés-egységet, kiterjedést, szinezet-változást, hangot, egybehangzást, az eredeti felfogás művészi kifejlését, miket az öregebb színészek között hiába keresek. Nem tudom, megbirtam-e magamat értetni önnel?

— Tökéletesen, felele Miklós.

— No jó, mondá Curdle ur, nyakkendőjét helyre-ránczigálva, így értelmezem én a drámai egységeket.

Curdle asszony gyönyörködve hallgatta e világos fejtegetést, s aztán kérdé, mit gondol Curdle ur az aláírásra nézve.

— Én nem tudom édesem; becsületemre nem tudom, mondá Curdle ur. Ha aláírunk, azt természetesen azzal a fenntartással tesszük, hogy megjelenésünk ne vétessék

kezességül — a jó előadásra. A világnak tudnia kell, hogy mi annak neveink által semmi szentesítést nem akarunk adni, hanem hogy e kitüntetés egyedül Snevellicci kisasszony személyét illeti. Ez előfeltétel alatt ugyszólva mintegy kötelességnek tartom, hogy egy sülyedt szinpadot gyámolítsunk, ha mindjárt csak az eszmék kedvéért történnék is az. Tud visszaadni két shilinget és hat pence-t egy fél koronából Snevellicci kisasszony? kérdé Curdle ur négy darabot jártatván ujjai közt e pénznemből.

Snevellicci kisasszony rózsaszínü kötőerszényének minden zugát kikereste, de ott semmit sem talált. Miklós mormogott valamit az írók üres erszényéről, s czélszerűnek tartotta a körültaogatódzást a maga zsebeiben egészen abba hagyni.

— Várjon kegyed, mondá Curdle ur; kétszer négy az nyolcz! négy shilling egy páholyjegyért, Snevellicci kisasszony, rendkívül drága a dráma jelen állapotjához képest. Három fél korona hét shillinget és hat pence-t tesz. Gondolom, hat pence-ért nem veszünk össze — mit gondol Snevellicci kisasszony?

A szegény Snevellicci kisasszony elvette a három koronát mosoly és hajlongások között és madame Curdle még néhány utasítást adott, helyeik fenntartása az ülések leporozása, és két tiszta szinlapra vonatkozólag, melyeket mindjárt a nyomdából kívánt, mire annak jeléül, hogy a kihallgatás befejeztetett, meghuzta a csengetyüt.

— Izetlen nép! mondá Miklós midőn az utcára értek.

— Higyje el ön nekem, felele Snevellicci kisasszony,

karjába fogódzva, szerencsésnek tarthatom magamat, hogy az egészszel adósok nem maradtak, és csak hat pence-et húztak le. Vigyázzon csak, ha az ön darabja tetszést arat, akkor az egész világnak tudnia kell majd, hogy önt mindig pártfogolják; de ha megbukik, ugy azt mondják, hogy előre látták.

A legközelebbi házban, melyet meglátogattak, dicső egy fogadtatás várt reájok, mert itt lakott az a hat gyerek, kik a csodagyermek nyilvános működéseitől oly végképen el voltak ragadtatva, és a kik most, midőn az említett fiatal delnő kedvéért a gyerekszobából lehivattak, ujjakkal a csodagyermek szemeihez kapkodtak, lábujjaira hágtak, és még sok más figyelmetességeket követtek el, melyek ez életkornak sajátságai.

— Én bizonyosan rábeszélem Borum urat, hogy egész páholyt vegyen, mondá a házinő rendkívül kegyes fogadás után. De csak két gyermeket akarok magammal vinni, a többi helyet férfiak, a kegyed bámulói foglalják el, Snevellicci kisasszony. Ágost, te akasztófa czimere, nem hagyod békében azt a kis leánykát mindjárt.

A zárszavak egy fiatal uracskát illettek, ki a csodagyermeket hátul csipkedte szemmelláthatólag azon szándékkal, hogy meggyőződjék: valóban lányka-e az, vagy bábu.

— Kegyed valószínűleg nagyon elfáradt, mondá a mama Snevellicci kisasszonynak; azért lehetetlen még eleresztenem, mielőtt egy pohár bort el nem fogadna. Pfuj! Charlotte nem szégyenled magad? Mamselle Lane, kérnem kell kegyedet, hogy a gyermekekre jobban vigyázzon.

Mamselle Lane, a nevelőnő volt, és hozzá intézett felhívást a legifjabb Borum kisasszony pajkos magaviselete

tette szükségessé, ki a csudagyermek kis zöld napernyőjét elcsípte, és éppen elvinni akarta, míg a megrémült tulajdonosnő vigasztalhatlanul nézett utána.

— Ah, hol is tanult kegyed játszani? folytatá a jószívü Borum asszony, Snevellicci kisasszonyhoz fordulva. Én meg nem foghatom — Emma, ugyan hagyd el azt a firtorgást — hogy lehet egyik pillanatban nevetni és a másikon sirni, és mindezt oly természetesen.

— Szerencsésnek érzem magamat, hogy a kegyed ajkairól hallhatom e kedvező ítéletet, mondá Snevellicci kisasszony. Egészen el vagyok ragadtatva, hogy a kegyed tetszésével dicsekedhetem.

— Igen, igen, kinek ne tetszhetnék kegyed? kiálta madame Borum. Én hetenkint kétszer mennék színházba ha tehetném, mert egészen bolondja vagyok, csak hogy kegyed néha-néha fölötte nagyon megindít; oly állapotba hoz, hogy hangosan kell zokognom! Irgalmas isten, mamselle Lane, hogy nézheti el, hogy azok a kölykök úgy gyötrik azt a szegény gyermeket.

A csudagyerek csakugyan közel volt ahhoz, hogy összetépjék, mert két erős fiu, kezeit hatalmukba kerítették, és hogy erejét megismerjék, különféle irányban huzták-vonták. Azonban mamselle Lane-nek sokkal fontosabbak voltak a felnőtt színészek, hogysem oly apróságra ügyelhetett volna, — s azért csak ezen felhívás folytán ment a kis lyánka segítségére. Azután ott egy pohár borral felvidították őt s nemsokára rá kíséreléssel eltávozott a nélkül, hogy komolyabb kárt vallott volna, mint hogy rózsaszín patyolatkalapján meglapították és fehér ruháját s nadrágocskát meglehetősen összegyűrtek.

Ez valóban a megpróbáltatás reggele; mert még

sok más házat kellett látogatniok, és minden ember mást akar. Néhányan szomorujátékot kívántak, mások vigjátékot, ezek kifogást tettek a táncz ellen, azok majd semmit nem akartak egyebet, mint tánczot. Némelyek azt vélték, hogy a vigjátékok énekese rossz, mások remélték, hogy több teendője lesz, mint közönségesen; némelyek nem akarták megigérni hogy elmennek, némelyek ismét nem akartak menni, mert mások elmentek. Snevellicci kisasszonynak egyik helyen biztosítani kellett, hogy valamit hozzáadni fog, s egy színházi czédulára kötelezte magát, mely ha más szolgálatot nem tenne is, legalább elég terjedelmes lenne s mely egyéb apróságok között négy darabot tartalmazott: néhány dalt, egy pár párviadalt és több tánczot, és azután teljesen kimerülten a napi megerőtetés miatt, haza tértek.

Miklós bevégezte darabját, melyből mindjárt olvasási próbát tartottak, azután hozzá fogott a maga szerepéhez, melyet nagy szorgalommal betanult, és az egész társaság ítélete szerint nagyon jelesen játszott. Végre elérkezett a nagy nap. A „kihirdetők“-et reggel szétküldték, hogy az esti mulatságot csengetyü-hang mellett minden utczában kihirdessék. Különös három láb hosszú és kilencz hüvelyk széles czédulák osztattak ki, vagy vettek a tornácokban, vagy az ajtócsengetyü alá szúrattak, minden boltba adattak, és a házak falaira is ragasztattak, bár itt az eredmény nem felelt meg tökéletesen a várakozásnak, mert a rendes czédula-ragasztó betegsége miatt egy nem-tudományosan kiképzett személy vette át ezt a hivatalt és a czédulák egy részét megfordítva, a többit fonákul ragasztotta fel.

Félhatkor hat ember tódult a karzatajtóhoz, három-

negyed hatra már legalább egy tuczat volt, hat óraker borzasztóan rugdosták az ajtót, s midőn az idős Crummles végre kinyitotta, kényszerülve látta magát az ajtó mögé húzódni, hogy életét megmentse. Az első tiz perczben már tizenöt shilling folyt be a pénztárba.

A szinfalak mögött ugyanoly szokallan mozgás uralkodott. Snellicci kisasszony ugy izzadt, hogy a festék alig birt a képén megmaradni. Madame Crummles ugy el volt bágyadva, hogy alig tudott szerepére emlékezni. Bravassa kisasszony haja kibomlott a fürtökből a hőség és félelem miatt, és az igazgató maga szorgalmasan nézett a függöny lyukacsain keresztül, és sietve ment előre s jött ismét vissza jelenteni, hogy ismét uj vendég érkezett a földszintre.

Végre elhallgatott a zenekar, és a függönnyt fölhúzták. Az első jelenet, melyben semmi különös nem fordult elő, elég csendesesen végződött, de midőn a másodikban Snellicci kisasszony a csudagyermektől kísértetve föllépett, mily mennydörgő tetszésmoraj! A Borum-páholyban mindenki fölállt, kalapjaikkal zsebkendőikkel intettek, bravo-kat ordítottak; Borum asszony és a nevelőnő koszorukat dobáltak a szinpadra, melyek közöl egynéhány lámpát döntött fel, és egyike a földszinten egy vaskos ur halántékait koszoruzta meg, ki figyelméből, melyet a darabra fordított, e megtiszteltetést észre sem vette. A szabó és családja a felső páholyok deszkázatát döngették, hogy az majd darabokra törött.

A mézes-kalácsos inas egészen elragadtatva állt meg a házközepén és egy fiatal tiszt, kit Snellicci kisasszony imádójának tartottak, látcsövét szemére nyomta, talán hogy egy könyet elrejtсен. Snellicci kisasszony mindig

mélyebben meghajlott, és mindig hangosabb s viharosabb lett a tapsolás, mely végre legnagyobb magaslatára jutott, midőn a csudagyermek egyet a füstölgő koszorúk közül felemelt, s azt Snevellicci kisasszony szeme fölébe tartott, mire a darabot folytatták. Hát még midőn Miklós Crummes asszonynyal fényes szerepét játszotta, mily tapsolás ment akkor végbe! Midőn Madame Crummes (ki méltatlan anya volt) őt gúnynevetéssel vakmerő fiúnak nevezte, és ő azzal bátran daczolt — mily dühös tapsolás! Midőn egy másik úrral a fiatal delnő miatt párbaja lett és egy ládácskát pisztolyokkal előhozván kinyilatkoztatta, hogy annak, ha becsületes ember, pisztolyra kell mennie míg a butorzat egyiköknek, vagy kettejüknek vérével befejskendezve nem lesz — mily egyhangu örömszaj egyesítette a páholyokat, földszintet és karzatot! Midőn anyjának mindenféle tisztos czimeket adott, mert az ifju delnő vagyonát nem akarta kiadni, mire aztán végre még is engedett az, s az által őt is lágyabbá hangolta, annyira, hogy egyik térdére vetette magát és áldásáért esdeklét: mint sirt és zokogott a hölgyközönség! Midőn a függöny mellett elbujva volt és a megbódult rokon egy éles karddal minden irányban döfött egyet, csak abba nem, hol lábait lehetett látni, — mily jajgatás hangzott akkor az egész házon át! magatartása, járása, tekintete, és minden, a mit mondott, vagy tett, magasztalva lőn. Valahányszor beszélt, tetszészúgás morajlott az egész házon keresztül. És midőn Grudden asszony a kut és mosócsöbör-jelenetben a Strontiántüzet meggyújtotta, és mind a jelenetben részt nem vett tagjai társaságnak bementek, hogy különféle irányban földre boruljanak — nem mintha ennek valami köze lett volna a kifejlődéshez, hanem csupán hogy

csoportulattal végződjék — a hallgatóság, mely időközben jelentékenyen növekedett, oly tomboló, visitó örömjajba tört ki, milyent évek óta nem hallottak e falak között.

Szóval úgy az új darabnak, mint az új színésznek szerencséje meg volt alapítva s midőn Snevellicci kisaszony az előadás végén kihivatott, Miklós karján jelent meg, ki annak diadalában osztozott.

Huszonötödik fejezet.

(Egy londoni fiatal urhölgyről, ki a társasághoz csatlakozik; és egy öreges tisztelőjéről illetőleg uszály hordozójáról, azonkívül egy érzékeny ceremóniáról, mely megérkezése után tartatott.)

Mint hogy a darab határozottan nagy sensatiót keltett, azért minden estén eléadatni határoztatott; egyszersmind az esték, melyeken a színház zárva maradt, háromról kettőre szállitattak le hetenként. Azonban nem egyedül ezek voltak a rendkívüli szerencsének jelei, melyeket a darab csinált, mert a legközelebbi szombaton a fáradhatatlan Grudden asszony oly szives volt és Miklósnak harmincz skillinget kézbesített; s ezen jelentékeny jutalmazáson kívül még nagy becsülésnek és kitüntetéseknek örvendett, Curdle ur például értékezéséből a „boldogult férj“-ről egy példányt sajátkezüleg irt le számára (mi már magában megfizethetlen kincs) ajánlóirat mellett, s még egy levélkét is küldött neki, mely nagy magasztalásokat és azon kéretlen biztosítást tartalmazta, hogy Curdle ur szerencsésnek fogná magát érezni, ha neki, míg a városban fog tartózkodni, minden reggel a reggeli előtt három óra hosszat felolvasásokat tarthat Shakespeare-ből.

— Ismét kaptam valami ujat, Johnson, mondá Crummles ur egy reggel örömtől ragyogó szemekkel.

— És mi az? kérde Miklós, — talán a pony?

Nem, nem; a ponyra majd csak akkor jön a sor, ha minden más dugába dül, mondá Crummles. Átaljában

nem hiszem, hogy ez idényben a ponyra szükségünk lesz. Nem nem, nem a ponyról van szó.

— Talán egy fiu-csudagyermekre bukkant? talál-gatta Miklós.

— Csudagyermek csak egy van, sir, és az leány, fe-lele az igazgató nyomaték-kal.

— Nagyon igaz, viszonzá Miklós, bocsánatot kérek. Megvallom egyébiránt, hogy most már találgatásimból ki-fogytam.

— Mit szól ön egy fiatal urhölgyhöz Londonból? kérde Crummles ur, és pedig a királyi Drurylane szin-házból?

— Az csakugyan jól venné ki magát a szinlapon, felele Miklós.

— Igaza van, mondá Crummles^s ur, és ha ön azt mondta volna, hogy ő a szinpadon is jól fogja magát ki-venni, akkor sem sokat hibázott volna. Nézzen csak ide, mit mond hozzá?

E szavakkal felgöngyölt egy kék és egy sárga fal-ragaszt, melyeken óriási betűkkel ez a felirat volt olvas-ható: Első vendégszereplése a hasonlithatatlan miss Pe-towker kisasszonynak a királyi Drurylane színházból.

— Istenem! kiálta Miklós, ezt az urhölgyet én is-merem.

— Ugy a legszebb tehetséget ismeri a mely valaha egy ifju hölgyet dicsővé tett, felele Crummles ur, a falraga-szokat ismét eltéve; az az: bizonyos nemű talentom — egy bizonyos fajból. — A vérivónő — tevé hozzá Crummles ur, jós hangon egy sóhajtással — a vérivónő — ez-zel a leánykával meghaland. Ő egyszersmind mindazok között, kik eddig szemeim elé kerültek, az egyetlen tán-

czosné, ki mintegy valódi légtündér egyik lábán állni, és a másik térdén a kézidobon játszani képes.

— Mikor érkezik meg? — kérde Miklós.

— Mára várjuk — felele Crummles ur, régi barátnéja nőmnek. Crummles asszony kiismerte talentomat, és előre látta, a minek bekövetkezni kellett. A mit tud, majd mind nőtől tanulta. Madame Crummles volt az eredeti VÉRIVÓNÓ.

— Mit hallok!

— Igen, de fel kellett vele hagynia.

— Nem volt többé inyére? — kérde Miklós mosolyogva.

— Nem annyira neki, mint a közönségnek — felele Crummles ur. — Senki sem tudta mellette kitarítani: fölötte rettenetes volt az. Ön még nem tudja egészen, mire nem képes Crummles asszony.

Miklós elég vakmerő volt megjegyezni, hogy ő úgy hiszi, hogy tudja.

— Nem, nem, az teljes lehetetlen — mondá Crummles ur. Én magam sem ismerem őt még voltaképen, mint a világ is csak akkor fogja őt becsülni tudni, amikor már halva lesz. Évről évre új bizonyítékait adja e rendkívüli asszony észtehetségének. Csak nézze őt meg ön — hat gyermek anyja — még háron él közülök, és mind a szinpadon.

— Rendkívüli! kiálta Miklós.

— Ugy van, valóban rendkívüli — viszonzá Crummles ur komolyan rázva fejét mig öntetszőleg egy szippanást vett. Művész-szavamat adom önnek, hogy utolsó jutalomjátékáig nem is tudtam, hogy ő a tánczhoz is ért. Akkor Juliát és Macgregor-t játszotta, és a két

darab között az ingókötéltánczot tánczolta. Midőn én a csudateljes asszonyt először láttam, Johnson — folytatá Crummles ur valamivel közelebb lépven s bizalmas baráti hangot vévén fel — midőn legelőször láttam, szemkáp-ráztató tüzjátéktól körülvéve, fejével egy dárdanyélen állott.

— Ön bámulatba ejt — mondá Miklós.

— Ó megzavarta eszemet! felele Crummles ur igen komoly képpel. — Oly kellem annyi méltósággal párosulva. Én imádtam őt — attól a pillanattól fogva.

A nagytehetségű urhölgy megérkezése, kit ezen megjegyzések illettek, az igazgató magasztalásainak egyszerre végett vetett, s majd közvetlenül reá Crummles Percy ur lépett be egy, nagyságos mamájának czimzett levéilel, mely postán jött. A czimirat megpillantására Crummles asszony felkiáltott.—Hah, Petowker Henriette-től! s azonnal elmerült az irat tartalmába.

— Csakugyan? — kérdé a színházigazgató vonatva.

— Igen, igen, minden rendben van — felele Crummles asszony a kérdést megelőzve.

— Mily szerencse reá nézve, valóban!

— Én gondolom, a legjobb mindazok között, a kiket valaha láttam — felele Crummles ur.

És akkor Crummles ur, Crummles asszony és Crummles Percy ur nagy nevetésre fakadt.

Miklós rájok hagyta, hadd mulassanak egymással és lakására ment, nem kevésbé csudálkozva, hogy mily, a Petowker névvel összekötött titok okozhatta ezt a derültséget. Egyszersmind azon nagy meglepetésre is gondolt, melyet ezen urhölgy nyilvánítand, midőn őt (Miklóst) a művé-

szek sorában találandja, melynek ő (Petowker kisasszony) oly szép és fénylő diszére válnék.

Ez utósó föltevésben azonban tévedt, mert — azért-e, hogy Crummles Vincze ur még az utat egyengeté, vagy hogy Petowker kisasszonynak különös okai voltak ő vele több mint közönséges előzékenységgel bánni — találkozásuk másnap a szinpadon inkább két oly barátéhoz hasonlított, kik ifjuságok óta szerették egymást, mint viszontlátáshoz egy urhölgy és ur között, kik csak vagy hatszor, s akkor is csak történetesen látták egymást! Igen, sőt Petowker kisasszony még azt is meg-sugá neki, hogy beszélgetésök közben az igazgató családjával Kenwigs-ékről egy szót sem ejtett, ellenkezőleg biztosította őket, hogy Johnson urral a legelső uri körökben találkozott; s mivel Miklós e nyilatkozat fölötti bámulatát el nem titkolhatta, egy nyájas pillantással hozzá tette, hogy most szüksége lenne barátságára, és azt rövid időn igénybe is veendi. — Miklós szerencsés volt, még az este egy kis darabban fellépni Petowker kisasszonynyal, és nem kerülhette ki figyelmét, hogy a applaus, melyben ez részesült, leginkább egy rendkívül vaskos esernyőnek volt köszönhető a felső páholyokban. Azt is észrevehette, hogy a bájoló színésznő nem egy pillantást lövellt azon irányba, honnan azon hangok jöttek, és hogy olyankor az esernyő mindig előtört. Egyszer ugy tetszék neki, mintha egy saját-ságosan alakított kalap ugyanazon sarokban nem volna előtte egészen ismeretlen, de mivel szerepe által nagyon igénybe volt véve, nem nagy figyelmet fordított e körülményre, a mint azt haza érvén, csakugyan egészen el is feledte.

Éppen estelinél ült Smike-kal, midőn valaki a háziak közül az ajtón koczogott, és egy urat jelentett be, ki lent van és Johnson urral beszélni kíván.

— Nos hát jöjjön fel, — felele Miklós. Valószínűleg valami éhes collega, Smike.

Smike a hideg sültre nézett s hallgatagon összevetette, hogy ugyan mennyi maradhat meg abból a másnapi ebédre, és egy darabocskát, melyet a maga számára már levágott volt, ismét vissza tett, hogy a vendég hozzájárása kevesebb sikerrel tehesen pusztítást.

— Nem ol'ras valaki, a ki már volt itt! — mondá Miklós, mert minden lépcsőbe megbotlik. Szabad, szabad! — Minden szentek nevében — Lillyvick ur!

Valóban a vizadószedő volt, ki Miklóst szilárd tekintettel és mozdulatlan vonásokkal méregette, ünnepélyes fontossággal kezét nyujtott neki és magát a kandalló szögletben leeresztette.

— Mikor érkezett meg ön? — kérdé Miklós.

— Ma reggel, sir — felele Lillyvick ur.

— Ah látom, hogy ön az este a színházban volt, és öné az eser . . .

— Ez az az esernyő, — mondá Lillyvick ur, mig egy idomtalan, zöldpamut esernyőt előhuzott. — Hogy tetszett önnek Petowker kisasszony játéka?

— A mennyire azt a szinpadon észlelhettem, igen csinos volt, felele Miklós.

— Csinos, — kiálta az adószedő. Azt mondom önnek sir, hogy elragadó volt.

Lillyvick ur előre hajolt, hogy az utósó szót még nagyobb nyomatékkal mondja ki, aztán ismét felegyene-

sedett, és homlokát redőkbe szedte és fejével bizczen-
zentett.

— Mondom, elragadó — ismétlé Lillyvick ur: elbá-
joló, varázsló, hatalmas.

És Lillyvick ur ismét visszahajolt, újra bizczen-
tve és homlokát összeránczolva.

— Ah, — felele Miklós kissé meglepetve az elra-
gadtatás eme kifejezései által. — Igen — ő ügyes
egy nő!

— Egy istennő — viszonzá Lillyvick ur, adószedői
kettősütését az érintett esernyővel a talajra alkalmazva.

— Én annak idejében isteni színésznőket ismertem,
sir — nekem a vizadót kellett beszédnem — legalább
be kellett követelnem — még pedig igen sokszor bekö-
vetelnem egy isteni színésznő házában, ki négy évig
lakott az én kerületemben; de soha — nem, soha, sir —
nem láttam valamennyi isteni lények, színésznők vagy
nem színésznők között istenibbet, mint Petowker Hen-
riette-et.

Miklós alig tartóztathatta magát a nevetéstől, amiért
nem is mert még beszélni sem, hanem egyetértve
Lillyvick urral, szintén bizczen-
tett fejével és hallgatott.

Szeretnék önnel négy szem közt beszélni — mondá
Lillyvick ur.

Miklós, kedvébe járva Smike-ra egy pillantást vetett,
ki azt megértette, és eltávozott.

— Szánakozásraméltó egy aggastyán vagyok, sir
— mondá Lillyvick ur.

— Azt véli — felele Miklós.

— Igen, viszonzá az adószedő. — Én hatvan évig
éltem a világban, azért értenem kell a dologhoz.

— Kellene, ugy van,—gondolá Miklós,— de értesz-e egyszersmind, az más kérdés.

— Ha egy agglegény történetesen egy kis pénzt takarított meg,folytatá Lillyvick ur, akkor fiu- és nőtestvérek, unokaöcsök, unokahugok, nem reá, hanem a pénzére néznek. Igen azt kívánják, szüntetlenül, habár közhivatalnok, és így feje, sőt némiképen törzsöke a családnak a kihez a többiek mint kisebb ágak kapcsolódnak, mert ők semmivel nem gondolnak, csak hogy annak kis tulajdona birtokába jussanak. — Érti?

— Oh, igen — felele Miklós. — Önnek kétségen kívül tökéletesen igaza van.

— A főindok, a miért az ember nőtelen — kezdé újra Lillyvick ur, a nagy költekezés. Ez az, a mi mindig visszatartott; különben — oh istenem! — mondá Lillyvick ur ujjaival csattantva — különben ötven nőm lehetett volna.

— És szépek? kérdé Miklós.

— Szép asszonyok — felele az adószedő. — Nem olyan szépek ugyan mit Petowker Henriette, mert neki nincs párja, de bizonyossá teszem önt, mégis oly asszonyok, minők nem mindennap kerülnek az ember szeme elé. Tegyük fel most az esetet, hogy a férfi nejében a helyett hogy vele vagyont kapna — talál benne valami mást?

— Eh, akkor boldog férfi — felele Miklós.

— Ez az, a mit mondok — viszonzá az adószedő, mialatt esernyőjével Miklós vállait jóakarólag megköpögtatta, szorosán az, a mit mondok. Petowker Henriette-nek, a nagy észtehetségü Petowker Henriette-nek van kincse magában és én készülőben vagyok őt — —

— Lillyvik asszonynyá tenni — egészíté ki Miklós.

— Nem sir, ő ne legyen Lillyvik asszony — felele az adószedő. Színésznök sir, megtartják mindig családi nevöket, az ugy van közönségesen. — Hanem késülőben vagyok őt nőül venni; igen, és pedig már holnapután.

— Fogadja szerencse kívánatomat sir — mondá Miklós.

— Köszönöm, sir — viszonzá az adószedő mellényét begombolva. Akkor persze én huzom a fizetést, és remélem, hogy végre mégis olcsóbbá kerül két személyt eltartani, mint egyet — az számomra nagy vigasz.

— Ily pillanatban nincs önnek szüksége vigaszra — jegyzé meg Miklós.

— Nincs? — felele Lillyvick aggódó fejrázással, — természetesen nincs.

— De miért jönnek ide mindketten, ha önnek szándéka megházasodni, Lillyvick ur? kérdé Miklós.

Éppen ez az, a miért önhöz jövök, — felele az adószedő. A dolog tudniillik így áll: Mi a legjobbnak látuk összekelésünket a család előtt titokban tartani.

— Család, kiálta Miklós — miféle család előtt?

— No, hát a Kenwigs család előtt, — felele Lillyvick ur — ha unokahugom és gyermekei csak egy szót is megtudtak volna elutazásom előtt, lábaimnál görcsöket kapnak és nem hagytak volna el addig, mig végre biztosítottam volna őket eskümmel, hogy soha sem házasodom meg — vagy holdkorosnak nyilatkoztattak, vagy valami más borzasztóhoz fogtak volna, — mondá az adószedő, indulatja tüzeben egész teste reszketvén.

— Énnekem csakugy nincs kétségem benne, hogy féltékenyek — felele Miklós.

— Hogy ennek elejét vegyük, viszonzá Lillyvik ur,
— összebeszéltünk, hogy 'Petowker Henriette-nek egy szerződés ürügye alatt barátjaihoz Crummlesékhez kell utaznia. Én magam egy nappal előbb Guilfordba utaztam, hogy őt ott bevárjam, és így tegnap együtt ide érkezünk. Most azonban attól tartunk, hogy ön irhatna Roggs urnak, és neki dolgaimról valamit közölhetne, s így legjobbnak találtuk önt titkunkba beavatni. Mi a Crummles lakásból egyenesen az egyházba megyünk és örülni fogunk, ha ön bennünket ott vagy az összekelés előtt reggeli látogatásával megtisztel. Nem fog czikornyával történni, — adá hozzá az adószedő, ki aggódva ki akart kerülni minden felreértést erre a pontra nézve — csupán zsemlye és kávé, talán tengeri rákkal, vagy más olyanfélével, hogy az ember magának jó szájízt csináljon.

— Igen, igen, értem, — mondá Miklós. — Legnagyobb örömmel engedelmeskedem a kegyetek meghívásának. Hol lakik Petowker kisasszony? — Crummles asszonynál?

— Nem; — felele az adószedő, — ott nem illett volna, őt elszállásolni, s így most egy más fiatal hölgnél lakik, ki szintén a színházhoz tartozik.

— Snellicci kisasszony, gondolom, — mondá Miklós.

— Igen, úgy hangzik a név.

— Valószínűleg színésznők lesznek a nyoszolyólányok is? — felele Miklós.

— Ah, — viszonzá az adószedő szánakozó képpel, — ők négy nyoszolyólányt akarnak. Én félek, hogy nagyon színháziasan fog kinézni.

— Oh, dehogy, legkevésbé sem, — felele Miklós

egy dugába dőlt kísérlettel, hogy nevetését köhögésre változtassa. — Ugyan ki lehet az a négy? Természetesen Snellicci kisasszony — Ledrook kisasszony.

— A csudagyermek — sóhajtá az adószedő.

-- Ha, ha, ha! — tört ki Miklós, de csakhamar hozzátette: — bocsánatot kérek, magam se tudom, mit nevettem. — Igen, ugy igen derék lesz — a csudagyermek — ki más még?

— Valami más fehér személy — felele az adószedő felállva, — egy barátnéja Petowker Henriette-nek. De csak magában fogja ön tartani, a mit önnel közlöttem, nemde?

—Nyugodtan bizhatik bennem — viszonzá Miklós, — nem kínálhatom meg önt valamivel?

— Nem, felele az adószedő, — nincs semmi étvágyam. Azt vélném valami kellemes dolog lehet a házaset — mi?

-- Abban legkisebb kétségem sincs — viszonzá Miklós.

Ezen szavakkal megfordult Lillyvick ur, ki egész idő alatt a sietség és hábozás, bizalom és kétség, szerelem és gyanakodás, aljasság és kevélység legkülönösebb egyvelegét tanusította, az ajtó felé, s most már Miklóstra hagyta, hogy töltse kedvét nevetésben a meddig neki tetszik.

Nem akarjuk magunkat feltartóztatni annak vizsgálásával, hogy a legközelebbi nap az órák közönséges számából állónak látszott-e Miklósnak, hanem csak azt jegyezzük meg, hogy ő a közlégő ceremonianál közvetlenebbül érdekelt személyektől nagy sietességgel megmenekedett, valamint, hogy Petowker kisasszony midőn a kö-

vetkező reggel Snellicci kisasszony kamrájában felébredt, azt a nyilatkozatot tette, hogy ő vele senki el nem hitethetne, hogy valójában ez volna a nap, melynek házi körülményei ily fontos megváltozása tanujának kell lennie.

Én nem hiszem, — mondá Petowker kisasszony — valóban, lehetetlen hinnem. Mit ér mind e beszéd; én soha el nem határozhatom magam hogy ily megpróbáltatásnak alávessem magam.

Snellicci és Ledrook kisasszony igen jól tudták, hogy jó barátnejoknak abbeli határozása, hogy ezen kétségbeesett próbatétbe jókedvvel beleegyeznek, már három vagy négy év óta meg volt állapítva, csak hogy elfogadható ur, ki hasonló próbát tenni kész volna, találkozzék; elkezdtek azért neki vigaszról és állhatatosságról beszélni és megfoghatóvá tenni, mily büszkének érezheti magát, hogy hatalmában áll egy érdemtelen férfit tartós áldásául tekinthetni magát és mily szükséges átaljában az emberiség jóllétére, hogy a gyengédnem ily alkalmakkal lélekerőt és készséget tanusítson; ámbár az ő meggyőződésük szerint az igazi boldogság csak a hajadon életben található fel, melyet ők soha szívesen, és világi tekintetekből semmiesetre el nem hagynának — de mindamellert remélik, hogy ha valaha annak ideje eljönne, kötelességöket — istennek hála — jobban ismerik, hogysen fölötte nagyon busulnának azon, és abban a meggyőződésben vannak, hogy magukat alázattal és alattvalói meggondolással alávethetnék a végzetnek, melyet a gondviselés világosan csak azon végeztélből bocsátana rájuk, hogy egy embertárs boldogságát és jóllétét megállapítsák.

— Csakugyan én sem tudnám másképp, mint fájdá-

lommal érezni, — mondá Snevellicci kisasszony, — ha régi összeköttetéseket megszakasztanom kellene, de alávetném magam, édesem, valóban engednék.

— Én hasonlókép — nyilvánítá Ledrook kisasszony — igen, én azt az igát inkább keresném, mint kerülném. Én ezelőtt már sok szivet megtörtem, de most keserüen bánom; mert oly halálnak oka lenni, örökös féreg az ember lelkiismeretében.

— Igen, ugy van — erősíté Snevellicci kisasszony. — De most édes Led fogjunk a készületekhez különben elkésünk.

E vigasztaló okok, és talán a félelem is, hogy elkésnek, lelki bátorságot kölcsönöztek a menyasszonynak az öltöztetés alatt; de azután erős theát és pálinkát kellett felváltva használnia, gyenge tagjai és ingadozó léptei megszilárdítására.

— Hogy érzed most magadat édesem? — kérdé Snevellicci kisasszony.

— Ah Lillyvick — kiáltá a menyasszony — ha tudnád, mit szenvedek érted!

— Bizonyosan tudja és soha se felejtendi el, — felele Ledrook kisasszony.

— Gondolja? — kiáltá Petowker kisasszony, oly lelkesedéssel, melyet már maga színi tehetsége is föltételezett.

— Óh, hiszi kegyed igazán, hogy Lillyvick azt soha — soha el nem felejtendi?

Azt nem tudjuk gyanítani, hogy mivel végződött volna ez az ömlengés, ha Snevellicci kisasszony e pillanatban a kocsi megérkeztét nem jelenti, a min a menyasszony ugy elámult, hogy különbféle nyugtalanító jelenségeket, melyek már közelítették lerázott, a tükörhöz

sietett, hogy öltözetét megvizsgálja, és egész nyugodtsággal kinyilatkoztatá, hogy készen van az áldozatra.

Ennek következtében kocsiba emelték, hol szalmiak szesz folytonos szagolása és ismételt pálinkakortyok s egyéb erősítő szerek által az ájulás ellen óvta magát, míg a színigazgató házához értek. A két fiatal Crummles fehér tarajkákkal és a ruhatár legválogatottabb mellényeiben az ajtónál állottak elfogadásukra. Ez uraknak a nyoszolyólányoknak és a kocsisnak egyesített fáradozásai által Petowker kisasszony végre teljes kimerült állapotban az első emeletbe vitetett, hol, mihelyt az ifjoncz vőlegényt meglátta, egész illemmel elájult.

— Petowker Henriette, — kiálta az adószedő, — serkenjen fel édesem.

Petowker kisasszony megfogta az adószedő kezét, de belső felindulása szólni nem engedé.

— Oly rettenetes az én tekintetem? — kiálta az adószedő.

— Ah nem, nem, nem! — kiálta a menyasszony, de minden barátot, drága barátjait fiatal éveimnek mind elhagyni — keserü pillanat.

E fájdalmas ömlengés után elkezdte Petowker kisasszony ifjúsága barátait előszámlálni, mi mellett azok közül azokat, kik jelen voltak, felszólította, hogy lépjenek közelebb és öleljék meg őt. Midőn ez megtörtént, eszébe jutott, hogy Crummles asszony neki több mint anyja, Crummles ur több mint apja és az ifju Crummles-ek Crummles Ninetta kisasszonynyal több mint testvérei. Ezen különbféle emlékezések, melyek mindenkor egész sor öléssel végződtek, szép időt elvettek, annyira, hogy kény-

szerűlve érezték magukat a kocsisnak a legnagyobb sietőséget ajánlani, hogy az egyházba későn ne érkezzenek.

A nászmenet két kocsiból állott; az elsőben ültek Bravassa kisasszony, a negyedik nyoszolyólány, Crummlesné asszony, az adószedő és Folair ur, ki a jelen alkalomnál a vőlegény vezetőjéül választatott; a másodikban voltak: a menyasszony, Crummles ur, Snevellicci kisasszony, Ledrook kisasszony és a csudagyermek. A rubázatokat pompásaknak lehetett mondani. A nyoszolyólányok egészen el voltak halmozva művészi virágokkal, és a csudagyermek majd egészen eltűnt a hordozható lugasban, melybe tették. A regényes Ledrook, egy ismeretlen tiszt miniatúr arczképét viselte keblén, melyet azelőtt egy árverésen szerzett. A többi urnő utánzott ékszerkészleteiket tárták elő, melyek alig voltak a valódiaktól megkülönböztethetők és Crummlesné asszony mint egy komoly és zord királyné fitogtatta magát, mi valamennyi néző bámulatát magára vonta.

Azonban legfeltűnőbb és leghatásosabb volt Crummles ur megjelenése, ki a menyasszony anyját képviselte; neki egy szerencsés ötlete volt. Színházi parókát öltött, milyent a régi érczpénzeken lehet látni, s egy burnótszinü, még az elmúlt század szabása szerinti öltözéket, szürke selyem harisnyákat és csattos cipőket vett fel. Hogy felvállalt tisztjének még több diszt kölcsönözzön, elhatározta magát a mélyen meghatottat játszani, a miért is midőn az egyházba lépett, a gyengéd atya zokogása oly szivrepesztő lett, hogy az egyházi azt tanácsolta neki, vonuljon a sekrestyébe, és a szertartás előtt erősítse magát egy pohár vízzel.

A menet az egyházon keresztül csodaszép volt. A menyasszony és a négy nyoszolyóleány egy előre begyakor-

lott csoportozatot képezve az adószedő vezetője előtt mentek, ki néhány színházbarát leirhatatlan gyönyörködésére, kik a karból nézték a jelenetet a vőlegény járását és taglejtéseit majmolta. Ezeket követte Crummles ur ingadozó és bizonytalan léptekkel, és Crummlesné asszony megtartotta szokott színpadi járását, melyben minden lépést egy kis szünet váltott fel. Egy szóval a menet a legtökéletesebb volt, melyet emberi szem valaha látott.

Az esketés szokatlanul gyorsan végződött, s miután minden jelenlévő beirta volna magát az anyakönyvbe (mely célra Crummles ur midőn a sor reá jött, egy borzasztó nagy szemüveget megtörült, és az orrára tett) különös jó kedvvel visszatértek reggelizni, és itt találták Miklóst, ki reájok várákozott.

— Most rajta, lássunk a reggelihez — mondá Crummles, ki Grudden asszonynak az előkészületekben, melyek egyébiránt nagyszerű mérvekben voltak elrendezve, segélyére volt. — Lássunk a reggelihez! a reggelihez!

Nem volt szükség másodszori felhívásra. A társaság összenyomult az asztalnál a mint lehetett, és minden czeremonia nélkül hozzáfogtak. Petowker kisasszony mindenkor fülig elpirult, ha valaki rá nézett; és nagyon sokat evett, mikor senki se nézett reá, és Lillyvick ur azon megfontolt elhatározással fogott hozzá, hogy mivel mind e jó falatoknak az ő erszényéből kellett megfizettetniök, — Crummleséknek oly keveset hagyjon, a mint csak lehet.

— Ez hamar végbement sir, — nem találta szintén sir? — kérdé Folair ur az adószedőt, az asztalon át feléje hajolván.

— Mi ment végbe, sir? — felelé Lillyvick ur.

— Az esküvés — az egybekelés egy asszonynyal,

viszonzá Folair ur. — Nem sok idő kellett hozzá, — vagy?

— Nem, sir, — felele Lillyvick ur elvörösödve. — Nem soká tartott. És tovább, sir?

— Ah, semmi, — mondá a színész. — Nem sok idő kell ahhoz sem, hogy az ember magát felakasztza így, vagy úgy. Nincs igazam? Ha! ha! ha!

Lillyvick ur letette kését s villáját, és felháborodott bámulással nézett körül az asztalon.

— Magát felakasztani? — ismétlé Lillyvick ur.

Mély hallgatás állt be az egész társaságban, mert Lillyvick ur érdemtelen képe minden leírást meghaladt.

— Magát felakasztani? — kiálta Lillyvick ur újra. A házasságot a felakasztással egy kategóriába akarják helyezni ezen társaságban?

— Mind a kettőben tudvalevőleg a csimbók játszik főszerepet, — jegyzé meg Folair ur, kissé elbámulva.

— Csimbók, sir? — felele Lillyvick ur. — Merészel valaki az én jelenlétemben egy csimbókról és Petowker Hen — —

— Lillyvick — javítá ki Crummles ur.

— És Lillyvick Henriette-ről egy lélegzettel beszélni — folytatá az adószedő. — Hát ebben a házban Crummles ur és Crummles asszony jelenlétében, kik egy tehetséges és erényes családot az ég áldásaivá, csudagyermekké, és — az isten tudja — mivé neveltek, kénytelen az ember csimbókról beszélni hallani?

— Folair, — mondá Crummles ur, ki a dolgot ezen rá és nejére tett czélzás következtében becsületbevágónak kezdé tekinteni, ön engem bámulásra késztet.

— Nem tudnám, mennyiben? — felele a boldogtalan élczelő, — vajjon hát mit vétettem?

— Vétett, sir, — kiállta Lillyvick ur — ön egy vágást intézett az emberi társaság egész épületére.

— És a legnemesebb, leggyöngédebb érzésekre, tevé hozzá Crummles ur örömapa szerepét ismét felvévén.

— És a legfőbb, legtiszteletreméltóbb kötelékekre, — világosítá meg az adószedő. Csimbók mintha elfogva, béklyós lábakkal lépne az ember a szent házasságba, és nem szabad akaratból, s magas öntudattal követné el az ünnepeles cselekvényt.

— Távolról sem gondoltam ily beható értelmezésre, felele a színész; de minthogy ön a dolgot érzékenyen veszi, kinyilatkoztatom, hogy tett megjegyzésemet sajnálom. Többet nem mondhatok.

— Kell is sajnálnia — viszonzá Lillyvick ur, — és örvendve hallom, hogy legalább annyi becsületérvés még is van önben.

Miután a vizály ezen nyilatkozat által megszűntnek látszott, helyén találta Lillyvick asszony — mert most a társaság már nem volt szórakozott — sirva fakadni, és mindanégy nyoszolyólány segélyét igénybe venni, ami bár nem némi zavar nélkül, mégis történt; mert a szoba kicsiny és az abrosz hosszú lévén, az első mozgással egy egész teríték-tányér lesepertetett az asztról. Mindezt nem tekintve Lillyvick asszony, még is minden vigaszt elutasított, míg végre a hadviselő felek szavukat adták, hogy a civódást tovább nem folytatják, mire aztán a vonakodás elégséges fittogtatása után reá is hagyták vétetni magukat. De ez időtől kezdve Folair ur boszus hallgatásban ült ott, megelégedve azzal, ha még arról

valamit azután beszéltek, hogy Miklós czombját megcsipte, hogy az által megvetését úgy a beszélő, mint a kimondott érzemények ellen kimutassa.

Azután egy egész sor beszéd tartatott, egy Miklós, egy Crummles, és egy az adószedő által; kettő az ifju Crummles uraktól, hogy magukért köszönetet mondjanak, és egy a csudagyermek által a nyoszolyólányok nevében, mely utolsónál Crummlesné könyeket ontott. Azután daloltak, Ledrook kisasszony, és Bravassa kisasszony hallatták magukat, és valószínűleg még másokra is rá került volna a sor. ha a bérkocsis, kinek a boldog párt Ryde-ba kellett vinni, hol gőzhajóra kivántak szállni, ki nem nyilatkoztatta volna, hogy ő, ha nem mennek tüstént, tizennyolcz pence-cel többet fog követelni a kialkudott fuvarbérnél.

Ez a kétségbeesett fenyegetés szétrebbentette a társaságot. Lillyvick ur igen ünnepélyes bucsuvétel után fölötte szeretetreméltó menyasszonyával elutazott Ryde-ba, hol a két legközelebbi napot legmélyebb elvonultságban akarták tölteni. A csudagyermek elkísérte őket, mert Lillyvick ur határozottan azért választotta őt uti nyoszolyólánynak, mivel egy fél menetjegygyel utazhatott.

Minthogy ezen este nem volt színi előadás, Crummles ur kijelentette, hogy az utolsó cseppig maradjanak együtt. De Miklós, kinek a másik estén Romeot először kellett játszani, felhasználta a véletlent és egy jelenet alatt, midőn Grudden asszonyon az ittasság nyomai feltűnően kezdtek mutatkozni, titkon haza lopódzott.

Miklóst ezen megszökésre nemcsak saját hajlama vette rá, hanem Smike miatti aggódása is, kinek a gyógyszerész szerepében kellett fellépnie, és még eddig nem

birt többet a fejébe verni, mint amaz általános felfogást, hogy az nagyon éhes, mit — talán a régi emlékeze tek folytán — igen hamar megértett.

— Én nem tudom, mit tegyünk Smike, — mondá Miklós a könyvet letévén. — Én félek, hogy te nem tanulhatod meg szerepedet, szegény fiu.

— Az nem busitana engem — mondá Smike fejét rázva. — Gondolom, ha ön — de az önnek nagy fáradságába kerülne.

— Mit gondolsz hát? — kérdé Miklós. — Én miattam nem kell aggódnod.

— Azt gondolom, — felele Smike — ha ön nekem a tételeket nehányszor előmondaná, ugy bizonyosan képes lennék azokat magamnak megjegyezni.

— Gondolod? — felele Miklós. — Jó, tehát meg-lássuk, melyikünk fárad ki előbb, én bizonyosan nem, Smike. Kezdjük el hát: „Ki hi oly fennszóval?“

— Ki hi oly fennszóval — mondá Smike.

— Ki hi oly fennszóval? — ismétlé Miklós.

— Ki hi oly fennszóval? — kiáltá Smike.

S így mentek tovább egymást kölcsönösen kérdezve, ki hívja oly fennhangon; s midőn Smike ezt magának megjegyezte volt, Miklós egy további tételre ment át, azután kettesével, végre hármasával egyszerre elmondva, egész éjfél felé, a szegény Smike leírhatatlan örömére, hogy szerepéből valamit csakugyan tud már.

Másnap korán előlről kezdték a tanulást, és Smike, ki a már tett előhaladásnál fogva bizalmasabb lett, gyorsabban és jobban tanult. Mihelyt a szavakat kellőleg betanulta, megmutatta neki Miklós, hogyan tartsa mind a két kezét gyomrán, s mint kell azt neki itt ott dörzsöl-

nie, hogy éhességét a mimika által is kifejezze. A reggeli próba után ismét a dologhoz fogtak és addig folytatták, míg eljött az előadás órája, mialatt tanulásukat csak az ebédelés által szakasztották félbe.

Soha sem volt tanítónak figyelmesebb, serényebb, tanulékonyabb tanítványa, de tanítványnak se soha türelmesb, fáradhatatlanabb, gondosabb és jóakaróbb mestere.

Még mikor már felöltözködtek is, és valahányszor Romeonak nem kellett a színen megjelenni, folytatta Miklós tanítását. A mi szerencsés eredményre vezetett. Romeot a legélénkebb tetszéssel fogadták és Smike-ot úgy a közönség, mint a színészek egyhangulag valamennyi gyógyszerészek királyának nyilvánították.

Huszonhatodik fejezet.

(Melyben Nickleby Katiczának léleknyugalma veszélybe jut.)

Most olvasóinkat egy sor szép szobán vezetjük át a Regent-streetben. Az idő három óra délután a bajlódó munkásnak, és az első reggeli óra a vidám élvezőnek. Ott találkozunk Berisopht Fridrik lorddal, és barátjával sir Mulberry Hawk-kal.

A nemes pár két pamlagon pihent unatkozva, köztök egy asztal állt, melyen az érintetlen reggeli tarkán összezavarva feküdt. A szobán végig ujságlapok voltak elszórva, de ezek is, mint a reggeli, nem részesültek figyelemben; és ezt nem azért, mintha élénk beszélgetés fordította volna el a figyelmet a lapokról, mert egy szótagot sem hallhatott az ember mindkettő szájából, se más hangot, legfőleg, ha közülök valamelyik fészkelődött helyén, hogy fájó fejének kényelmeseb támpontot keressen, vagy egy türelmetlen felkiáltás hallatszott, mely a pajtást nyugalmában megzavarta.

Már ezen jelenségek is alkalmas kulcsot szolgáltathattak a mult éjjel előfordult tobzódás mérveire nézve, ha semmi más nyomok nem voltak volna is kéznél, melyekből multságuk minémüségére következtetni lehetett. Pár bepiszkolt billiárd labda, két összegyűrt kalap, egy pezsgőpalaczk, melynek nyaka közé szenyes keztyű volt tekerve, hogy azt kényelmesebben lehessen támadófegyverül használni, egy eltört bot, szétszórt kártyák, egy üres pénzerszény, egy elszakadt óraláncz, egy

maroknyi ezüst pénz, szanaszét heverő szivar-csutkák — ezen és más jelei a rendetlenségnek és korhelykedésnek félreismerhetetlenül tanusították, mikép mulatott legyen a két lord az utolsó éjjel.

Berisopht Fridrik lord volt az első, ki beszélni kezdett. Egy papucsos lábat csusztatott el a padolaton, hatalmasan ásított, nyujtózkodott, kiélt szemeit barátjára szegezte és álmos hangon rákiálta.

— Mi baj? — felele sir Mulberry megfordulva.

— Hát egész nap itt fo—ogunk feküdni? mondá a lord.

— Én nem tudom, mi másra lehetne bennünket használni, — felele sir Mulberry — most egyelőre nem tehetünk jobbat. Bennem ma reggel egy szemernyi élet sincs.

— Élet, — kiálta Berisopht lord — nekem nem volna kellemesebb, és ke—edvesebb, mint ha ezennel meghalhatnék.

— Nos, miért nem hal ön meg tehát? — felele sir Mulberry.

E szavakkal képét másfelé fordította, s megkisérlé ujra elaludni.

Reményteljes barátja és növendéke egy széket húzott az asztalhoz, és megpróbálta az evést. De mivel lehetetlennek találta, az ablakhoz vánszorgott, azután kezét forró fejére tette, és a szobában fel-alá baktatott, végre levetette magát ismét a pamlagra, s újra felkötötte barátját.

— Mi az ördögöt akar ön velem? — nyögé sir Mulberry, nyugágyán felemelkedve.

Noha sir Mulberry ezt meglehetősen rossz kedvvel

mondá, még sem látszott hinni, hogy békében marad-
hasson, mert miután jócskán elnyújtózkodott, és némi
borzalommal kinyilatkoztatta, hogy átkozott hideg van,
hasonló kísérletet tett a reggelivel, és minthogy az neki
jobban sikerült, mint lehangoltabb barátjának, az asztal-
nál maradt.

— Feltéve — mondá sir Mulberry, egy darabka
hust nézegetvén villája hegyén, hogy ismét Nickleby-
ékre térnénk vissza — mi?

— Miféle Nicklebyékre? A pénzzsidót érti ön,
vagy a lánykát? kérdé Berisopht lord.

— Látom, ön ért engem — felele sir Mulberry.
Természetesen a lánykát.

— Ön megígérte nekem, hogy felkeresteti —
mondá Berisopht lord.

— Igaz — felele barátja — de azóta jobban meg
gondoltam a dolgot. Ön nem bizik bennem a dologra
nézve, azért önre magára hagyom felkeresését.

— Dehogy — viszonzá Berisopht lord.

— És én azt mondom, igen — felele sir Mul-
berry. Csak nyomozza őt maga. De nyakamat teszem
föl reá, ha csak egyetlen nyomára is fog akadni ön ná-
lam nélkül. Azonban én kimélve akarok önnel bántani.
Azt mondom: önnek meg kell találnia őt — megtalá-
landja őt, és én fogom önt utba igazítani.

— Már most vigyen el engem az ördög, ha ön
nem egy igazi, ördögös, őszinte testestől lelkestől
derék jóbarát — felelé a fiatal lord, kire barátja szavai
a legélénkebb hatást tették.

— Én megmondom önnek, hogyan lehet azt esz-

közölni, — viszonzá sir Mulberry, — ő akkor, azon ebédnél, mint családok jelent meg az ön számára.

— Hah! — kiálta a fiatal lord, az már csakugyan örd — —

— Mint családok az ön számára — ismétlé barátja; — az öreg Nickleby maga mondta azt nekem.

— Az egy igazi fene gyerek — kiállta a lord, egy nemes gazember.

— Igen — felele Sir Mulberry, — ő tudta, hogy ön egy csinos teremtséket — —

— Csinos, — vága közbe a fiatal lord, — lelkemre Hawk, ő egy tökéletes szépség, egy — egy kép, egy szobor, egy — egy lelkemre! az ő — —

— Bánom is én — felele sir Mulberry vállat vonitva és legalább is közömbösnek mutatva magát, habár nem volt is az; az izlés dolga, és csak annál jobb, ha az enyém az önével nem egyez össze.

— Vigye el önt az ördög, — mondá a lord, — önnek az nap eléggé kijutott a része. Én alig jutottam szóhoz.

— Egyszer csak megjárta — egyszer elég jó volt, — felele sir Mulberry, de közel sem annyira, hogy érdemesnek tartanám, még egyszer a szerelmezt játszani körüle. Ha ön valóban komolyan akarja fürkészni az unokahugot, ugy mondja meg a nagybátyának, hogy önnek tudnia kell: hol, mikép és kivel él, különben szakit vele minden üzletviszonyra nézve. Meglássa csak, hogy kirukkol vele az öreg.

— Miért nem mondta ezt ön már előbb nekem? — kérdezé Berisopht lord, hanem ég — ég nem, el

fogynom hágy és egy egész életho—hesszan nyo—nyo—morognom enged.

— Először, mert nem tudtam — felele sir Mulberry könnyeden, — és másodsor, mert nem hittem, hogy ön oly komolyan veszi a dolgot.

A dolog pedig a maga valóságában ugy állott, hogy sir Mulberry Hawk Nickleby Ralph ebédje óta alattomban minden hatalmában lévő módot felhasznált, hogy felfödözze, honnan jelent meg Katicza oly rögtön, és hová tünt el oly hirtelen. De mivel neki Ralph segélye hiányzott, kit ő azon nem igen barátságos bucsu után többé nem látott, minden erőködése hiába volt; minek folytán elhatározta magát, hogy a fiatal lordnak a vallomás mivoltát, melyet azon becsületes embertől kicsalt, felfödözi. Erre őtet több tekintetek indították, melyek között az a bizonyosság, hogy a gyenge fiatal ember minden tudósítást, melyet szerezhet, vele közölni fog, nem a legcsekélyebb volt; mert a vágy a leányt vizszont látni, s büszkeségét minden mesterfogása felhasználásával megtörni, és magát a megvetésért, melyet iránta mutatott, megboszulni: ez volt lelke legfőbb óhaj-tása és teendő léptei oly ravaszul ki voltak számítva, hogy mindennek, bár hogyan forduland is, az ő előnyére kellett kiütni; mert azon körülménynek, hogy Nickleby Ralph-tól annak igazi szándékát, hogy miért vezette be Katiczát oly társaságba, kicsalta, valamint a nagy önzetlenségnek, melylyel azt oly nyíltan közölte barátjával, nem csak terveinek a mondott tekintetben hasznára kellett válnia, hanem még a különben is gyakori pénzvándorlásokat Berisopht Fridrik lord zsebéből a sir Mulberry Hawk zsebébe, rendkívül megkönnyíteni.

Igy következtetett sir Mulberry, és nemsokára reá elment barátjával Nickleby Ralphhoz, ott egy ő általa készített üzleti tervet végrehajtani, melynek állítólag barátja szándékait elő kellett segíteni, valójában pedig csak saját ügyeinek saját haladását kellett előmozdítania.

Ralphot otthon és egyedül találták. Midőn az őket a fogadó-szobába vezette, ismét felmerülni látszott előtte azon jelenetnek emlékezete, mely ott végbement, mert egy vizsga pillantást vetett sir Mulberry-re, melyet ez azonban csak egy gondtalan mosolylyal viszonozott.

Kis ideig pénzüzletekről beszélgettek, s midőn ennek vége lett, kinyilatkoztatta (sir Mulberry utasítása folytán) a méltóságos pimasz némi zavarral, hogy Ralphal egyedül kell beszélnie.

— Hogy — egyedül? — kiálta sir Mulberry tetetett meglepetéssel. Ah, igen, jó, én hát a mellékszobába megyek. De ne sokáig várakoztassatok.

E szavakkal sir Mulberry vette kalapját, pár ütemet dudolt egy dalból, azután távozott a mellékajtón, s azt maga után bezárta.

— Nos, mylord — mondá Ralph — miben szolgálhatok?

— Nickleby — mondá a lord, magát a pamlagon, hol előbb ült, elnyujtva, hogy ajkait az öreg férfi füléhez közelebb vigye, — mily csinos egy teremtményke az ön unokahuga!

— Gondolja mylord? — felele Ralph, — meglehet, — meglehet, én nem fárasztom fejemet affélékkel,

— Ön tudja, hogy ő ördögös szép leányka —

felele a lord, — önnek azt tudnia kell, Nickleby. Hiába igyekszik azt tagadni,

— Nos, hát úgy hiszem, annak tartják — viszonzá Ralph, — és csakugyan én is tudom, hogy az. De ha nem úgy van is, ön előttem az efféle dolgokban tekintély, mert az ön izlését, mylord, minden tekintetben a legjobbnak tartják.

A guny hangját, vagy a megvető pillantást, mely e szavakat kísérte, minden más ember észrevette, volna csak a fiatal nemes nem, a kihez azok intézve voltak, Igen, Berisopht Fridrik lord, semmit nem vett abból észre, hanem csak az ő érdemeinek igazságos elismerését látta az egészben.

— Nos — mondá ő — talán egy kissé igazsága van — talán nem is — vagy lehet, hogy mindakettőből egy kevés, Nickleby. Én tulajdonképen szeretném tudni, hol lakik ez a szépség, hogy még egyszer reá vetetném szemeimet, Nickleby.

— Igazán? — kezdé Ralph szokott hangján.

— Ne beszéljen oly hangosan — kiálta a másik, ki a neki adott utasítások ezen főpontját jól felfogta; — Hawknak semmit sem szabad erről tudnia.

— Ön tudja, hogy ő vetélytársa önnek? — kérdé Ralph, a lordot keményen szemügyre véven.

— Ő az átko—ozott gazember mindig az, felele a lord, és én szeretnék egyszer szép csinján elébe kerülni. Ha! ha! ha! majd fog eleget aggódni rajta, Nickleby, hogy mi itt egymással beszélünk. Hol lakik unokahuga, Nickleby? Többet nem szükség tudnom. Csak annyit mondjon meg, Nickleby, hol lakik ő?

— Horogra kerül — gondolá Nickleby — horogra kerül.

— Nos, beszéljen hát — folytatá — a kérelmező — hol lakik?

— Valóban — mondá Ralph, kezeit lassacskán dörzsölvén — még meg kell előbb gondolnom, mielőtt azt önnek megmondhatom,

— Eh, hagyja el azt Nickleby — felele Berisopht — önnek egyáltalában 'soha se kellene valamit meggondolni. Hol van ő?

— Talán semmi jóra nem vezet, ha ön megtudja azt — viszonzá Ralph. Ő erényes és jólnevelt leány, szép is, de szegény és gyámoltalan — egy szegény, szegény leánya.

Ralph hirtelen átröpült Katicza helyzetének rövid vázlatán, mintha csak úgy keresztül illant volna fejében anélkül, hogy szándéka volna fennszóval beszélni, de a ravasz pillantás, melyet a fiatal urra vetett, meghazudtolta ezt a nyomorult hazugságot.

— Biztosítom önt, hogy őt csak látni akarom — mondá a lord. Tán megnézhet az ember egy szép leánykát, a nélkül, hogy az neki ártson — vagy nem? Nos, hol lakik? Ön tudja, hogy ön jól üzérkedig velem, Nickleby, és lelkemre mondom, senki nem fog reá bírhatni, hogy máshoz forduljak, ha ön e csekélységet velem közli.

— Mivel ön nekem ezt megígéri, mylord — mondá Ralph tettetett ellenkezéssel, és én önnek igen örömet tennék szívességet — és minthogy azonkívül semmi bajjal nem jár — tehát megmondom azt önnek. De jól fog

cselekedni, ha magában tartja, mylord, — kizárólag magában tartja.

Ralph e szavaknál a mellékszoba ajtajára mutatott, és nyomatékkal biccentett fejével.

A fiatal lord úgy tett, mintha ő is érezné ezen elővigyázat szükségességét, és most Ralph közölte vele, hol és micsoda körülmények között él jelenleg unokahuga, a midőn egyszersmind a család lakczimét értelmesen előadta, és azon nézetét nyilvánította, hogy egy lord kétségen kívül könnyen találhatna bejárást, ha kedve volna rá, miután ott az előkelő ismeretségekre sokat látszanak adni.

— És miután ön unokahugomat csak látni kívánja, — végező Ralph — ezen az uton minden időben czéljához juthat.

Berisopht lord ez intését Ralph kemény, és érdes kezének szorongatásával fejezte ki köszönetét, s aztán sugva mondá, hogy most jó lesz a beszélgetést abbahagyni, mire sir Mulberryt ismét behívta.

— Nekem csaknem úgy tetszett, mintha elaludtak volna — mondá sir Mulberry, midőn igen rossz kedvvel ismét a szobába lépett.

— Sajnálom, hogy várni kellett — felele a pirók — de Nickleby oly bámulatosan tré-éfás volt, hogy nem tudtam tőle megválni.

— Dehogy — viszonzá Ralph — ő méltósága oka az egésznek. Ön tudja mily élczes, kedélyes, lelkes fiatal ur Fridrik lord. Kérem elől kerülni, mylord. — Sir Mulberry.

Sok udvarias bók és mély főhajtások közt és ugyanazon hideg, gunyos vonással képében, melyet egész idő

alatt megtartott, kísérte le Ralph a két nemes urat a lépcsőkön a nélkül, hogy sir Mulberry csodálkozó képének, mely neki tökéletes kópéságáért bókot látszott csinálni, valami mással, mint szájszöglete egy könnyű rángásával válaszolt volna.

Néhány pillanattal előbb meghuzták volt a csengetyűt, és Newmann Roggs épen az ajtót nyitotta fel, midőn a tornácra értek. A közönséges házrend következtében Newmann az új látogatót hallgatva eresztette volna be, vagy megkérte volna, hogy egy kissé félre álljon, míg az urak kimentek, de alig, hogy a ráismert saját felelősségére eltért a házszabálytól, és egy visszatekintéssel a tiszteletre méltó hármason csoportra hangosan elkiáltá magát: Nicklebyné asszony.

— Nicklebyné asszony, kiálta sir Mulberry Hawk, midőn Ralph megfordult, és képébe nézett.

Valóban a szolgálatra-kész urhölgy volt az, ki, mivel ígéret tétetett neki a City-ben üresen álló házra nézve, levélhordói gyorsasággal utnak eredt minden haladék nélkül, hogy az iratot maga kézbesitse Nickleby urnak.

— Nem azok közül való, kiket ön ismer — mondá Ralph. — Lépjen be az irodába édesem, tüstént kegyednél leszek.

— Nem ismerőseim közül való? — kiálta sir Mulberry Hawk a megütközött urhölgynek tartván. — Ez madame Nickleby — a Nickleby kisasszony anyja — azé az igéző lényé, kit szerencsés valék látni ebben a házban az utolsó ebédnél? — De nem — mondá sir Mulberry egyszerre megakadva, — nem, az nem lehet. Ugyan-

azon arczvonások, ugyanazon leirhatatlan kifejezése ah — de nem, nem. Ez az urhölgy fölötté fiatal ahhoz.

— Azt hiszem, ön megmondhatja annak az urnak, ha érdekli őt, mondá madame Nickleby, a bókot egy kegyteljes meghajlással elismervén, — hogy Nickleby Katicza az én leányom.

— Az ő leánya, mylord? — kiálta sir Mulberry barátjához fordulván. — Ennek az urhölgynek a leánya!

— Mylord? — gondolá madame Nickleby. No, én soha nem —!

— Ez hát, mylord, az az urhölgy, — folytatá sir Mulberry, — kinek házassági kegyes frigyének annyi boldogságot köszönünk. Ez az urnó anyja a szeretetreméltó Katiczának. Nem veszi észre a rendkívüli hasonlatosságot, mylord? — Nickleby, mutasson be bennünket.

Ralph a kétségbeesésnek egy nemével teljesítette azt.

— Lelkemre mondom, ez pompás — kiálta lord Fridrik, előre tolakodva. — Örvendek, hogy ismerhetem kegyedet.

Nicklebyné asszony rendkívül barátságos üdvözlések folytán, valamint a fölötti benső bosszúsága következtében, hogy miért nem vette fel másik kalapját, jobban megzavarodott, hogysem feleletet adhatott volna, a miért is megelégedett azzal, hogy folyvást hajtogatta magát, mosolygott, és nagy felindulást árult el.

— És mi—it csinál Nickleby kisasszony? — mondá lord Fridrik, — hihetőleg jól van?

— Egészen jól, köszönöm kérdését mylord, — felele Nicklebyné összeszedvén magát. — Néhány napig az isteni ebéd után roszul volt, és én nem gondolhatok mást, mint hogy hazakocsizás közben meghütötte magát.

A bérkocsik, mylord, oly kellemetlenek, hogy az ember csaknem jobban teszi, ha gyalog jár, mert bár azt hiszem, hogy egy bérkocsis, ha törött ablakokat tart, élethossziglani számüzetést érdemel, még is annyira gondatlanok azok, hogy alig van egy köztök, kinek ne volnának eltörött ablakjai. Én egyszer bérkocsiban járván, olyan orbánczot kaptam a képemben, hogy hat hétig kellett az ágyban feküdnöm miatta — gondolom bérkocsi volt, — folytatá Nickleby egy kis gondolkodás után, — bár nem vagyok benne egészen bizonyos, hogy nem cséza volt-e. Mindenesetre emlékszem, hogy zöldre volt festve, és igen hosszú száma volt, mely egy zérussal kezdődött, kilenczessel végződött — nem, kilenczessel kezdődött és zérussal végződött, igen, ugy volt és természetesen igen könnyen kitudhatta volna a rendőség, ha vizsgálatot tartott volna, hogy bérkocsi volt-e vagy cséza. De volt legyen akárhogy is, törött ablakja volt, és én hat hétre orbánczot kaptam a képemben. Én ugy gondolom, ugyanaz a bérkocsi volt, melyben azután megint jártunk, s melynek egész idő alatt hátra volt hajtva a födele. — Mi ezt a körülményt észre se vetük volna, ha a miatt tőlünk egy shillinget külön nem követeltek volna óránként, a mi szabálynak látszik, vagy talán akkor volt szabály, de mindenesetre gyalázatos egy szabály. Én ugyan nem értek a dologhoz, de merem mondani, a gabnatörvények számba se jöhetnek ezen országgyűlési végzések mellett.

Miután Nicklebyné ily módon nyelvének szabad folyást engedett, oly hirtelen megállapodott, mint elkezdte volt, és ismétlé, hogy Katicza igen jól van.

— Valóban, — tevé hozzá — én nem hiszem,

hogy valaha jobban lett volna, mióta számárhuratja, vörhenyláza és kanyarója — még pedig mindahárom egyszerre — volt. Igen ugy van.

— Nekem szól az a levél? — mormogá Ralph a csomóra mutatva, melyet Nicklebyné kezében tartott.

— Igen, önnek, sógor, — felelé Nicklebyné, — és én egész úton idáig futottam a mint csak birtam, hogy önnek átadjam.

— Egész úton futott idáig? — kiáltá sir Mulberry, ki kapott az alkalmon, hogy megtudja, honnan jön Nicklebyné. — Annak átkozott távolságnak kell lennie? ugyan mennyire van?

— Mennyire? — felele Nicklebyné. — Hadd lássam csak, — épen egy mértföld a mi házunk ajtajától Oldbailey-ig.

— Nem, nem, nem! Oly távol nem lehet, — vélte sir Mulberry.

— Oh, bizonyosan, — felele Nicklebyné, — ő lord-ságára hivatkozom.

— Igen, biztosíthatom önt, hogy egy mérföld, — jegyzé meg lord Fridrik a legkomolyabb képpel.

— Ugy kell lennie — bizonyosan, egy rőffel sem kevesebb, — folytatá Nicklebyné. Az egész Newgate utcán, és egész Cheayfiden le, egész fel a Lombard utczáig onnan le, az irgalmas-templom-utcán és a Themse utcán tovább egész a Spigwifins kávéházig. Oh, van egy mérföld.

— Ha közelebről megfontolom, ugy kegyednek igaza van, — mondá sir Mulberry, — de bizonyosan nem szándéka az egész útat vissza is gyalog megtenni?

— Oh nem, — felele Nicklebyné, — omnibust fogok használni. Ah, én persze nem jártam omnibusokon, míg szegény Miklósom élt, de ön sógor! tudja, hogy állunk.

— Igen, igen — viszonzá Ralph türelmetlenül, — és kegyed jobban tenné, ha utnak indulna, mielőtt besötétedik.

— Önnek igaza van, sógor — köszönöm, felele Nicklebyné. Azért csakugyan legjobb lesz, ha tüstént bucsut veszek.

— Nem akarna kegyed még egy kevésig maradni, és — pihenni? — mondá Ralph, ki ritkán kínált valamit ha nem volt mit nyerni általa.

— Ah, jó isten, nem — felele Nicklebyné asszony egy pillantással az óramutatóra.

— Lord Fridrik — mondá sir Mulberry, — nekünk Nickleby asszonynyal egy utunk van. Utána kellene néznünk, hogy bizonyosan omnibushoz jusson.

— I—i—gen hát.

— Ah az fölötte nagy szerencse volna rám nézve — véle Nicklebyné.

De sir Mulberry Hawk és Berisopht lord annál maradtak, hogy ezen tiszteletüket be akarják bizonyítani, és Nicklebynét közbevévén elhagyták a házat, Ralphot tekintetbe sem vévén, a ki — és pedig méltán — azt látszott gondolni, hogy mint pusztán néző kevésbé neveltségű szerepet játszik mint ha beleártja magát. A jó urhölgy túlboldognak érezte magát a figyelem által, melyet a két főnemes irányába tanusított, mint azon meggyőződésénél fogva is, hogy Katiczája most legalább két borzasztó gazdag és átaljában feddhetetlen kérő között választhat.

Mig magát ekként gondolatai folyásának, melyek mind leánya jövődjő nagyságára vonatkoztak, egészen átengedte volt, sir Mulberry Hawk és barátja a kalap fölött, melynek honn nem hagyását a szegény asszony oly igen sajnálta, egyetértő pillantásokat cserélgettek egymással, és nagy gyönyörrel, de egyszersmind sok tisztelettel ereszkedtek Nickleby kisasszony sokoldalú jeleségének dicséretébe.

Mily gyönyört, vigaszt és boldogságot találhat kegyed abban a kedves teremtményben! — mondá sir Mulberry oly hangon, mely a legforróbb érzéseket fejezte ki.

— Az ő valóban, sir, — felele Nicklebyné — ő a legszendébb, legnemesszivűbb teremtmény — és oly eszes!

— Kiláthatni belőle az oko—osságot, — mondá Berisopht lord oly férfi auktoritásával, kit az ítélet ilyenemű dolgokban megillet.

— Bizonyossá teszem önt mylord, hogy ő az, — felele Nicklebyné. Midőn a devonshire-i intézetben volt, őtet tartották átaljában, kivétel nélkül a legértelmesebb leánykának, pedig sok értelmes volt a kosztos leánykák között; annak igaznak kell lenni. Huszonöt fiatal urnő, kik közül mindenik ötven guineát fizetett a mellékiadásokon kívül, a két Dowdles kisasszony a legtökéleteseb, legdiszesb, és legbájolóbb lény. — Ah jó isten! — folytatá Nicklebyné, soha se fogom elfelejteni, mennyi örömet okozott ő nekem és szegény atyjának, mikor abban az intézetben volt, — soha! Ha csak azon felséges levelekre gondolok is, melyeket minden félévben irt s melyekben megírta, hogy ő az első az egész intézetben, és jobb elő-

menetelt tett, mint a többiek valamennyien. Ah már nem is merek rá gondolni! A leveleket a leánykák mind maguk irták, — tevé hozzá Nicklebyné — és a tanító azután kijavította nagyító üveggel és ezüst tollal; legalább úgy hiszem, hogy sajátkezü levelek voltak, bár Katicza nem állithatta bizonyosan, mert későbbben kéziratát megismerte; de mindenesetre tudom, hogy az egy remek levél volt, melyet mindnyájoknak le kellett írni, és a szülőknek kétésgkívül nagy örömükre szolgálhatott.

Hasonló visszaemlékezésekkel üzte el Nicklebyné az út unalmait, míg az omnibushoz értek. Az új jóbarátok csupa udvariasságból nem akarták őt elhagyni, míg valójában el nem indul, mely alkalommal, mint Nicklebyné asszony azután hallgatóinak elég gyakran elbeszélte, klapjaikat egészen levették, és szalmaszinü keztyűiket csókolgatták, míg szemeik elől eltűnt.

Nicklebyné az omnibus leghátulsó szögébe nyomta be magát, betette szemeit és a legkellemesb ábrándoknak engedte át magát. Katicza soha egy szót se szólt ezen urakról, és ez — gondolá — bizonyítja, hogy valamelyiket közülök kegyel.

— De vajjon melyiket a kettő közül? A lord volt a fiatalabbik és rangja határozottan magasabb, de Katicza nem az a leányka volt, ki magát ily tekintetek által elhatároztatni hagyná. Én hajlamait sohase fogom erőtetni, mondá Nicklebyné magában.

— De valóban, — azt hiszem, hogy ő lordsága és sir Mulberryval szemben nehéz választásról szó sem lehet. — Sir Mulberry nagyon is figyelmes és udvarias egy ur, annyi módossága van, oly társalkodási hangja, és átaljában oly sok, a mi részére kedvező. Gondolom, sir Mulberry

lesz — igen, bizonynyal sir Mulberry lesz. — És akkor gondolatai régl jóslataira tértek vissza, midőn is eszébe jutott, hány százszor mondta volt, hogy Katicza sokkal jobban menend férjhez vagyon nélkül, mint mások leányai ezekkel. Midőn azonban e mellett egy anya élénk képzeletével még a szegény leányka szépségét és kellemességét is maga elébe állítá, a ki az utóbbi idők nehézségeit, és nyomorúságait zugolódás nélkül viselte, akkor dagadt a szive, és könnyek peregtek le arczain.

Ralph a közben kis irodájában fel s alá járkált, nem kevésbé nyugtalankodva azon, a mi az imént történt. A legnagyobb rágalmazás lenne ugyan, ha az ember azt mondaná, hogy Ralph isten bármely teremtménye iránt is szeretetet, vagy részvétet — ezen szavak közönséges értelmében — érzett. Mindamellett is azonban meglepte egyszer másszor egy gondolat unokahúgára, mely inkább könnyed szánakozás volt — persze csak bágyadt csillám, a legkedvezőbb esetben gyenge, beteges sugár, melyet a kedvetlenség és közömbösség sötétes felhője elborított — de mégis valami, a mi előtte a szegény leánykát jobb és tisztább fényben tüntette fel, mint eddig az emberiség átaljában látszott neki.

— Kivánnám, gondolá Ralph, bár ne tettem volna azt. És mégis — nem jutok-e általa pénzhez? — Egy leánykát eladni! — Kisértésük-, sértéseiknek, gorombaságaiknak kitenni! De jelenleg már majd kétezer font nyereséget húztam rajta. Eh! házasságszerző anyák minden nap tesznek hasonlót.

Leült és számitgatta a lehetőségeket újjain, mellette és ellene.

— Ha ma nem igazítottam volna őket igazi nyo-

mába, gondolá Ralph, hát ez az együgyű asszony tette volna azt. És aztán, ha leánya oly szilárd, milyennek az előzmények után lenni látszik, mi rosz támadhat abból? Egy kis gyötrés, egy kis megaláztatás, egy pár köny — igen, mondá Ralph fennhangon vasas pénztárát bezárván, segítsen ő maga magán. Sorsa saját kezében van letéve.

Huszonhetedik fejezet.

(Nicklebyné asszony megismerkedik Pyke és Pluok urakkal, kiknek készsége és részvétele minden határt meghalad.)

Mily büszkének és fontosnak érezte magát Nicklebyné asszony midőn hazaért, és egészen a szép álmoknak engedhette át magát, melyek őt útjában kísérték. Lady Mulberry Hawk! — Ez volt a fennforgó eszme. Lady Mulberry Hawk! — „Az utósó kedden a hannoversquáre-i Sz.-György egyházban főtisztelendő Clanda püspök sir Mulberry Hawk-ot a Mulberry kastélyból Nordwales-ben házasságilag összeeskedte Katalinnal, a megboldogult Nickleby Miklós esqu. egyetlen leányával;“ hitemre mondom, kiálta Nickleby Miklós ur hátrahagyott özvegye, — ez csakugyan pompásan hangzik.

Miután az esketési czeremonia az ahhoz tartozó ünnepélyességekkel véget ért, a tisztelkedéseknek és kitüntetéseknek hosszú sorát idézte fel lelkemben a vérmes anya, melyeknek Katicza uj és tündöklő pályája következtében szükségképen meg kellett lenniök. Természetesen az udvarnál is bemutatattott. Névnapiján, mely tizenkilencedikére esett (tiz perczkor reggeli 3 óra után, gondolá madame Nickleby zárjel alatt, mert még igen jól emlékszem, hogy kérdeztem, hány óra) sir Mulberry valamennyi bérlőjének egy nagy vendégséget adott, az utósó félévi bérjövedelemből negyed százalékot, a mi aztán ter-

mészetesen minden olvasónak megfoghatatlan örömére és bámulására körülményesen kitétetett a hirlapokban. Katicza arczképe megjelent legalább féltuczat zsebkönyvben, és a másik oldalon a legpompásabb nyomtatásban olvasható volt: „Versek Lady Mulberry arczképének megnézése alkalmára Dingleby Dabber-től.” Talán egy terjedelmesebb terv szerint kidolgozott zsebkönyv Lady Mulberry Hawk anyjának arczképét is magában foglalta versekkel sir Dingleby Dabber apjától. Hiszen minden nap sok valószínűtlenebb dolgok is fordulnak elő. Már sok jelentéktelenebb arczkép is jelent meg. Midőn a jó urhölgynek fejében e gondolat felmerült, arca természetesen az epekedésnek és álmoosságnak azon kifejezését öltötte magára, mely minden afféle arczképnek tulajdona, és miben tán annak oka is fekszik, hogy azok mindig oly igéző és szeretetreméltó szinben tűnnek fel.

Ilyen dicső légvárakkal foglalkozott Nicklebyné asszony egész este, melyen történetesen Ralph előkelő barátjainak bemutatva lőn, és nem kevesebb ígéretteljes álmot kecsegtette őt ez éjjel. Másnap épen takarékos ebédjéért küldött — természetesen még mindig ugyanazon eszméssel foglalkozván, melyek talán az alvás és a nap világossága által valamennyire meggyöngitettek — midőn a lányka, ki neki részint mint társalkodónő, részint mint szobaleány a háztartás dolgaiban szolgált, szokatlan felindulással a szobába rohant, és két urat jelentett be, kik a folyosón állnak, és engedelemért esdenek Nicklebyné asszonymak udvarolhatnak.

— Mindenható isten! kiálta Nicklebyné asszony, hirtelea főköttőjét és fürteit rendezve; ha tán végre épen ők volnának — ej, te jó lélek! Egész idő alatt a folyosón

kell állniok! Miért nem futsz, és kérdezed őket, nem akarnak-e fölsétálni, te ostobácska?

Mihelyt a leányka e megbizással eltávozott, Nicklebyné az étel- és ital-maradékokkal a pohárszékhez futott, azután a lehetőleg legnyugodtabb magatartással leült, a midőn egyszerre két, előtte egészen idegen ur a szobába lépett.

— Hogy áll egészsége kegyednek? — kérdé az egyik ur, nagy nyomatékokat adván kérdése második szavának.

— Hogy van kegyed? — kérdé a másik ur; az első szót jobban hangsúlyozva, hogy változatosságot hozzon a kérdésbe.

Nicklebyné meghajtotta magát és mosolygott — és ismét bókkolt, és kézdörzsölve megjegyzé, hogy nincs, — valóban — nincs szerencséje.

— Bennünket ismerni? mondá az első ur, a kár részünkről van, Nicklebyné asszony. Nem a mi részünkön van a kár, Pyke?

— Kérdésen kívül, Pluck, felele a másik ur.

— Mi már, ugy hiszem, igen sokszor sajnáltuk — jegyzé meg az első ur.

— Igen sokszor, felele a második.

— De most, — mondá az első ur, most örvendünk az oly sokáig óhajtott szerencsének. Sokáig epedtünk ezen szerencse után — vagy nem epedtünk, Pyke?

— Lehetetlen, hogy ön elfeledte volna, Pluck, hogy ge nis tettük, felele Pyke szemrehányólag.

— Hallja kegyed? — kérdé Pluck ur, körülnézve. Kegyed hallja részrehajlatlan bizonyítását Pyke barátomnak. Ha nem ez eszembe juttatja, hogy a formaszerüsé-

geknek, asszonyom — a formaszerüségnek soha sem szabad egy művelt társaságban mellőztetniök.

— Pyke — Nicklebyné asszony!

Pyke ur szívére tette kezét, -- és mélyen meghajtá magát.

— Magamat is ugyanazon formaszerűséggel mutassam be? folytatá Pluck ur, — magam mondjam, hogy nevem Pluck, vagy Pyke barátomat kérjem (ki mint már szabályszerűleg bemutatott ezt a tisztet magára veheti) hogy engem kegyednek, Nicklebyné asszony, mint Pluck urat bemutasson. Az igényt, melyet a kegyed ismeretségehez tartok, azon élénk érdekre alapítom-e melylyel a kegyed boldogsága iránt viseltetem, vagy magamat kegyednek, mint sir Mulberry Hawk egyik barátját jelentsem be — ezek, asszonyom azon körülmények, melyeket a kegyed eldöntésére bizok.

— Sir Mulberry Hawk barátjának előttem nincs szüksége semmi további bemutatásra, jegyzé meg Nicklebyné kegyteljesen.

— Engem boldoggá tesz, hogy kegyedtől ezt hallhatom, felele Pluck ur, egy széket tolvá Nicklebynéhoz, és leülve. Minden tagomban jól esik tapasztalnom, hogy kegyed az én derék barátomat sir Mulberry-t oly igen becsüli. Egyet sugok önnek asszonyom. Ha sir Mulberry megtudja, túlboldognak érzendi magát — én mondom kegyednek, túlboldognak érzendi magát, Pyke, üljön le!

— Az én jó véleményem, — felele Nicklebyné asszony — és a szegény örömeiben csaknem újongott, hogy mondókáját pompásan alkalmazta, — az én jó véleményem oly urnak mint sir Mulberry, nagyon csekély értékű lehet.

— Csekély értékű? — kiálta Pluck ur. — Pyke, milyen értékű Nicklebyné asszony véleménye sir Mulberry előtt? Milyen értékű? viszhangzá Pyke.

— Igen, — felele Pluck. Nem a legnagyobb értékű előtte?

— A legislegnagyobb értékű — felele Pyke.

— Nem lehet, hogy ne tudja Nicklebyné asszony — mondá Pluck ur, mily mindenható benyomást tett az a kedves leánya ő —

— Pluck! — dorgálá barátja; — mit csinál?

— Pykenak igaza van, morgá Pluck ur kis szünet mulva. Nem kellett volna afféle czélzást megengednem magamnak. Pykenak tökéletesen igaza van. Köszönöm önnek Pyke.

— Ejnye, gondolá Nicklebyné asszony; ennyi finomságot még soha sem tapasztaltam.

Pluck ur úgy tett, mintha őt vigyázatlansága nagy zavarba hozta volna, s azután a beszélgetést ismét felfogta, kérvén Nickleby asszonyt, ne figyeljen arra, a mi szájából oly akaratlanul kicsuszott, s tartsa őt oktalannak, hebehurgyának és könnyelműnek inkább, aztán nem kér egyéb kedvezést, csak hogy jó szándéka félre ne magyaráztassék.

— De ha én, folytatá Pluck ur, ha én egyrésről oly sok szépséget és kellemet, és a másik résről oly nagy lángolást és áldozatkész szeretetet látok, akkor bocsásson meg Pyke, hogy akaratlanul ismét visszatértem a tárgyra. Kezden más beszélgetést Pyke. — Mi megígértük sir Mulberrynek és Fridrik lordnak, mondá Pyke, hogy kegyedet ma reggel meglátogatjuk és megtudakoljuk, hogy nem hűtötte-e meg magát kegyed tegnap este?

— Oh, tegnap este? nem, legkevesebbé sem sir, felele Nicklebyné. Azonban alázatosan köszönöm ő nagyságának és sir Mulberrynnek ezen kegyes tudakolódást,— oh nem, legkevésbbé sem, amint annyival inkább csudálkozom, mivel a meghülésekre valóban nagy hajlamom van. Egyszer egy meghülés miatt oly náthát kaptam, folytatá Nicklebyné asszony, ugy hiszem ezernyolczszáz tizenhétben volt. Várjon csak egy kissé, négy és öt az kilencz, és — igen, ezernyolczszáz tizenhétben — hogy azt véltem, soha nem szabadulok meg tőle; valóban azt véltem, soha nem hágy el. Utójára egy oly szer által gyógyultam meg, melyről ön talán soha se hallott, Pluck ur. Vegyen ön egy kanna vizet, oly forrót a melyet csak kaphat, tegyen bele egy font sót, és hat pence-ért legfinomabb korpát és mossa azzal minden este lefekvés előtt fejét, azaz hogy nem is a fejét, lábait akartam mondani, Rendkívül pompás egy szer, valóban igen-igen rendkívüli szer. Még emlékszem, hogy először urnapja utáni napon használtam, és april közepén vége lett a náthának. Igazi csudának látszik, ha fontolóra veszi az ember, hogy szeptember eleje óta náthás voltam.

— Mily boszantó baleset, mondá Pyke ur.

— Rettentő, kiáltá Pluck ur.

— De kárpótlást nyujt a kiállott aggodalmakért, ha az ember végül azt hallhatja, hogy Nicklebyné asszony kigyógyult belőle — nem igaz Pluck? kiáltá Pyke ur.

— És épen ez az, a mi a dolgot oly pikáнтtá teszi, felele Pluck ur.

— De nem szabad e találkozás örömei közt megbizatusunkról megfeledkeznünk, mondá Pyke ur oly hangon, mintha egyszerre jutott volna eszébe. Egy megbizatusunk van, ugyanis Nicklebyné asszony.

— Megbízatas? kiáltá a jó urhölgy, kinek elnéje rögtön házassági ajánlatra gondolt Katicza részére.

— Sir Mulberrytől, folytatá Pyke ur.— Kegyed itt nagyon unalmas életet élhet.

— Megvallom, meglehetősen unalmas életet, felele Nicklebyné.

— Sir Mulberry Hawk tiszteletét jelenteti és esdve kéri, hogy egy páholyt fogadna el kegyed a mai előadásra, viszonzá Pluck ur.

— Oh istenem! de hiszen én soha sem megyek ki.

— Ez épen elegendő ok arra, hogy ma este kimenjen, biztosítá Pluck ur. Pyke, segítsen Nicklebyné asszonyt reá birnom.

— Oh, én kérem, mondá Pyke.

— Okvetetlenül kell, hogy megtegye kegyed, erőteté Pluck.

— Ön fölötte jóságos, felele Nicklebyné, de —

-- Semmi de, igen tisztelt Nicklebyné asszonyom, viszonzá Pluck ur. Az egész szótárban nincs olyan szó. A kegyed sógora eljön, Fridrik lord eljön, sir Mulberry eljön, Pyke eljön, megtagadásról tehát szó sem lehet. Sir Mulberry kegyedért kocsit küld, pontban félhétkor. Kegyed nem lesz oly kegyetlen, hogy az egész társaság kedvét szegje.

— Önök olyannyira szorongatnak már, hogy alig tudom, mit mondjak, felele az érdemes urhölgy.

— Ne mondjon semmit, egy szót se, egy betűt se, igen tisztelt asszonyom, mondá tolakodólag Pluck ur. Nagysám, folytatá suttogva a derék ur, én ugyan visszaélek a bizalommal, ha kegyeddel valamit közlök, de gondolom, kimenthető. És mégis, ha barátom Pyke azt hallá-

ná, neki oly rendkívül gyengéd becsületérzése van, hogy azt hiszem, még ebéd előtt párbajra hívna.

Nicklebyné egy pillantatot vetett a párbajvivő Pykera, ki az ablakhoz állott volt, míg Pluck az urhölgy kezét megszorítá és folytatá:

— A kegyed leánya hódítást tett, hódítást, melyhez önnek csak szerencsét kívánhatok. Sir Mulberry legtiszteltebb asszonyom, az ő rablánczain eped. — Hm.

— Hah! kiálta most Pyke ur, mialatt színészi állásban a kandalló párkányáról valamit levett, mi ez? Mit látok?

— Mit lát kedves barátom? kérdé Pluck ur.

— Ez ugyanazon arcz, ugyanaz a kifejezés, ugyanazon vonások, kiáltá Pyke ur, egy miniatürképpel kezében egy székbe hanyat vetve magát. Csak parányi vázlatban és tökéletlen felfogással, de mégis az az arcz, az a kifejezés, azok a vonások.

— Már e távolságban is rá ismerek, kiáltá Pluck ur magas lelkesedéssel. Nem tökéletlen képmása ez a . . .

— Leányomnak, igen, a leányom arczképe, mondá Nicklebyné nagy büszkén.

— És ugy is volt. La Creevy kisasszony hozta ide pár nap előtt megnézés végett.

Alig győződött meg Pyke ur, hogy véleményével jó uton van, azonnal a legkicsapongóbb dicséretekkal halmozta el az isteni eredetit. És felbuzdultában ezerszer is megcsókolta a képecskét, mialatt Pluck ur madame Nickleby kezét szívéhez szorítá, és annak oly nagy részvétellel kívánt szerencsét egy oly leány birtokához, hogy könyek fakadtak szemeiben, vagy legalább fakadni látszottak. A szegény Nicklebyné, ki eleinte irigylésreméltó

öntetszéstől volt elkábulva, végre az ő érzései iránti tiszteletnek és jó indulatnak oly sok bizonyítéka által egészen és végkép elragadtatott; sőt még a szolgáló leányka is, ki az ajtón keresztül nézett, mintegy odaszegezve állott helyén, a két barátságos ur lelkesültsége fölötti bámulatában.

Az elragadtatás kitörései csillapodtak lassan lassan, és Nicklebyné készülöben volt vendégeit szerencsétlen viszonyai fölötti jajveszéklésekkel és falusi régi lakásának festői leírásával mulattatni. Hozzáfogott a különféle szobák részletes ecseteléséhez, és még a kis éléskamrától sem kimélte meg őket; elbeszélte nekik, hány lépcső vezetett le a kertbe, melyik ut vezetett ki a lakszobából, és mily rendben nézett ki minden a konyhájában. Ez utósó visszaemlékezés természetesen a mosóházba vezette, hol a serföző készülékekben megbotlott és valószínűleg még egy egész óráig azok között bolygott volna, ha már pusztá megemlítése is e készülékeknek közelfekvő eszmekepcsolatnál fogva Pyke urat arra nem emlékeztette volna, hogy szörnyen szomjas.

— És én önnek mondanék valamit, szakitá félbe Pyke ur, ha ön átellenben a korcsmába átküldene és egy kanna gyöngö serti hozatna, okvetlenül meginnám.

És Pyke ur Pluck ur segítségével szerencsésen meg is itta, mig Nicklebyné csudálkozása a két ur leereszkedése, és az ügyesség közt, melylyel a czinkannát kezelni tudták, megoszlott. E látszólagos csuda megfejtése végett bátrak vagyunk azt a megjegyzést koczkáztatni, hogy az oly uraknak, kik mint Pyke és Pluck eszük (vagy talán inkább más emberek esztelensége) után élnek, egyszer másszor megszorul a kapczájuk, s ily alkal-

maknál igen egyszerű módon szokták megvidítani magukat.

— Tehát husz perczczel hét óra előtt, mondá Pyke ur felállva, a kocsi itt lesz. Most még egy pillantatot, csak még egyetlenegy futó pillantatot erre a kedves ábrázatra! Ah itt van, mozdulatlanul, változatlanul! (ez mindenestre fölötte nevezetes körülmény volt, miután a miniatürképek annyi változásnak vannak alávetve). Oh Pluck! Pluck!

Pluck ur viszonzása csupán abban állt, hogy Nicklebyné kezét sok érzelemmel csókolgatta; és midőn Pyke ur ugyanazt tette, mindaketten nagysietve távoztak.

Nicklebyné tartott valamit sőt tán sokat is éles elméjére és emberismeretére, de soha se volt magával oly egészen és teljesen megelégedve, mint ezen a napon. Ő ezt mind tudta már tegnap este. Ő ugyan még sir Mulberryt és Katiczát soha se látta együtt, még csak Mulberry nevét se hallotta, és mégis, nem mondott-e meg mindent előre? Nem állott minden az első pillanat óta tisztán lelke előtt? Mily diadal most reá nézve, mert ki is kétkedhetett volna még azon? Ha az irántai leg-hizelgőbb figyelmességeket nem akarta volna is elegendő bizonyítéknak tartani, sir Mulberry barátja a titkot nem ejtette-e ki véletlenül?

— Valóban én egészen szerelmes vagyok ebbe a bájos Pluck urba, mondá Nicklebyné.

De e boldogság közepette sem érezte jól magát, mert senkie sem volt, kivel azt bizalmasan közölhette volna. Néhányszor csaknem arra szánta el magát, hogy egyenesen la Creevy kisasszonyhoz siet, s annak mindent elbeszél. De én nem tudom, gondolá a jó asszony, ő ugyan igen

tiszteletremélté egy személy, de félek, sokkal alantabban áll, hogysen társaságunkba beillenék a jó lélek!

Ezen fontos ok folytán elüzte azon gondolatot, hogy a kis festőnőt bizalmára méltassa és megelégedett azzal, hogy határozatlan és titokteljes reményeknek adott kifejezést egy közlő nagy változásról a szolgáló előtt, ki ezen homályos czélzásokat a derengő nagyságra, szent áhitattal fogadta.

Az ígért kocsi pontosan megjelent a kiszabott időre nem bérkocsi, hanem magánfogat volt inással a bakon kinek lábszárai bár kissé nagyok voltak testéhez képes t magukban véve azonban még mustrául szolgálhattak a királyi akademiának. Egészen elragadó volt hallani a zörejt és lármát, melylyel a kocsiajtót felrántotta és becsapta, és aztán mihelyt Nicklebyné benn ült, hátul ismét felugrott, és mivel a jó urhölgy nem sejtette, hogy az hosszú botjának fejét orrához tartotta, és ily módon épen az ő (Nicklebyné) feje fölött nagyon tiszteletlen távirati jeleket menesztett a kocsishoz, nem kis büszkeséggel ült ott jelen helyzetében feszesen és méltóságosan,

A színház bejáratánál a kocsiajtó még elragadóbban rántatott fel és csapatott be. Pyke és Pluck urak már ott voltak reá várakozva, hogy a páholyba vezessék, a mi mellett oly rendkívül udvariasan és előzékenyen viselték magukat, hogy Pyke ur egy igen öreg embernek, ki véletlenül egy lámpával utjokban megbotlott, esküdözve fogadta, hogy megkanonizálja őt, Nicklebyné nagy rémületére, ki inkább Pyke ur felindulásából mint ezen szó elemzésének közelebbi ismeréséből azt következtette, hogy kanonizálni és vért ontani utóvégre is egyre megy, mely gondolat szerfelett nyugtalanítá.

Azonban szerencsére Pyke ur kanonizálása csak szájjal történt, és páholyukba jutottak a nélkül, hogy komolyabb félbeszakasztástól tartaniok kellett volna, mint hogy ugyanazon harcyszomjas ur a páholyört hajporrá akarta zúzni amért a számot elvétette.

Nicklebyné asszony alig telepedett le egy karszéken a páholy függőnye mögött, a mint sir Mulberry és lord Berisopht fejtetőtől keztyüik hegyéig és keztyüik hegyétől esizmasarkig a legdiszesebben öltözködve megérkeztek. Sir Mulberry még valamivel rekedtebb volt mint azelőtt való nap, és Berisopht lord álmosan s zavartan nézett ki, mihez még azon további körülmény is járult, hogy egyike sem állt biztosan a lábán — mind oly jelenségek, melyekből Nycklebyné azon helyes következtetést vonta, hogy ebédéről jönnek.

— Mi leányát — a kegyed szeretetreméltó leányát lelkesen éltették, asszonyom, susogá sir Mulberry, ki mögötte helyet foglalt.

— Ah — ugy, — gondolá a tapasztalt asszonyság, — a bor bemegy, és az igazság kijön. — Ön igen kegyes, sir Mulberry.

— Nem, nem, lelkenre! felele sir Mulberry Hawk; kegyed kegyes, lelkenre! Nagyon szép volt kegyedtől, hogy ma este eljött.

— Ön azt akarja mondani; hogy öntől volt szép, hogy engem meghivott, sir Mulberry, — viszonzá Nicklebyné, mialatt bámulandó ravasz pillantással fejét magasra felütötte.

— Én annyira vágyom kegyedet közelebbről megismerni, és jó véleményét kiérdemelni s annyira óhajtanám, hogy némi édes családi viszony keletkezhetnék köztünk,

mondá sir Mulberry, hogy kegyednek nem szabad azt hinnie, mintha az én tetteimnek bizonyos önérdek ne volna alapja. Én átkozott módon önző vagyok — igen az vagyok, lelkemre !

— Ön bizonynal nem lehet önző, sir Mulberry — felele Nicklebyné. Az ön nyilt, nemes tekintetéből legalább nem látszik.

— Mily rendkívüli észlelő tehetséggel bir kegyed.

— Oh, éppen nem, én együgyü egy nő vagyok, sir Mulberry — felele Nicklebyné oly hangon, mely a baronettel tudassa, hogy ő csakugyan nagyon éles belátásu.

— Lelkemre! — ismétlé sir Mulberry, társa után körül nézve félnem kell Nicklebyné asszonytól. Őjoly kutató szellem.

Pyke és Pluck titokteljesen csóválták fejeiket, és megjegyzék mindketten, hogy ezt ők már régen kitalálták, mire Nicklebyné vigyorgott, sir Mulberry nevetett, Pyke és Pluck nyihogott.

— De hol a sógorom, sir Mulberry ? kérdé Nicklebyné. Nem illik, hogy nála nélkül itt vagyok. Remélem hogy mégis csak eljön.

— Pyke! — mondá sir Mulberry, fogpiszkálóját elővén, és székében hátradőlve, mintha rest volna erre a kérdésre feleletet kigondolni, hol van Nickleby Ralph ?

— Pluck — mondá Pyke a baronet arczkifejezését utánozva, és a hazugságot barátjára tolvá, hol van Nickleby Ralph ?

Pluck ur éppen készülöben volt valami kitérő feleletet adni, midön a zörej, melyet néhány személynek a legközelebbi páholyba bemenése okozott, mind a négy ur figyelmét, kik egymásközt sokat mondó pillantást cseréltek, igénybe venni látszott. Mihelyt azonban az uj jö-

vevények maguk között beszélgetni kezdtek, sir Mulberry azonnal figyelmes hallgatódzó állásba tette magát, és kérve kérte barátjait, hogy lélegzetet se vegyenek, nem — ne is pihegjenek.

— Miért nem? kérdé Nicklebyné. Hát mi az?

— Pszt, felele sir Mulberry, egyik kezét annak karjára téve, — lord Fridrik ismerni látszik a beszélők hangját.

— Az ördög engem vigyen el, ha nem úgy tetszik, mintha Nickleby kisasszony hangja volna.

— Oh egek, mylord! — kiálta Nicklebyné, fejét a függöny körül ide s tova kidugdosva. Ej, valóban Katicza, édes Katiczám!

— Kegyed itt, mama? — lehetséges-e?

— Lehetséges — édesem? hát miért ne?

— És ki — az isten szerelméért — ki van kegyeddal mama? — mondá Katicza, ijedtében visszapattanva, midőn egy férfit meglátott, ki mosolyogva kézesókokat hányt felé.

— Ugyan mit gondolsz, édesem? felele Nicklebyné, mialatt kissé madame Wititterly felé hajolt, és hangosabban beszélt, hogy beszédében ez az urhölgy is gyönyörködjék. — Pyke ur, és Pluck ur, sir Mulberry Hawk és Berisopht Fridrik lord.

— Irgalmas isten! gondolá Katicza, hogy került ilyen társaságba?

E hirtelen támadt gondolat, a meglepetés, és mind azoknak emlékezete, mik Ralph gyönyörűséges ebédjénél történtek — mindez azt eszközölte, hogy Katicza rendkívül elsápadt és izgatottnak látszott, mit Nicklebyné abban a pillanatban észrevett, és lángelméje azt a szenved-

délyes szerelem hatására magyarázta. De bár nem kevésbé volt ezen felfedezés által elragadtatva, mely az ő sebes felfogási tehetségének oly nagy dicséretére vált, Katicza miatti anyai aggodalmát azért még sem kevesbitette, a miért is egy anya egész gondosságával a maga páholyát elhagyá, és Witterly asszony páholyába sietett. Witterly asszony készítette azon dicsőség kilátása által, hogy egy lordot és egy baronet-et számlálhat házibarátjai közé, semmi időt sem mulasztott el Witterlyné páholyába, mely egész az ajtóig megtelt úgy annyira, hogy Pyke és Pluck uraknak alig maradt annyi helyük, hogy fejüket és mellényüket az ajtón bedughassák.

— Édes Katiczám, — mondá Nicklebyné gyöngéden csókolva leányát, mily roszul néztél ki egy pillanat előtt. Egészen megrémítettél.

— Csak úgy látszott az kegyednek, mama — a — a fényes világítás, felelé Katicza nyugtalanul körültekintve, és meggyőződve a lehetetlenségről, hogy anyjának valami felvilágosítást vagy jelt adhasson.

— Nem látod sir Mulberry Hawk-ot, édesem ?

Katicza kissé meghajtá magát, ajkaiba harapott, és fejét a szinpadnak fordítá.

De sir Mulberry nem hagyta magát oly könnyen visszautasítani, mert kinyujtott kézzel közeledett, és mivel Nicklebyné készséggel közlé e körülményt Katiczával, ez is kényszerítve érzé magát kezét odanyujtani. Sir Mulberry szorosán tartotta a lányka kezét s elárasztotta őt bizelgésekkel, melyeket Katicza — azok után a mik köztök történtek — méltán a szenvedett sértések megannyi sulyosításának tekintett. Azután következett a megismerkedési jelenet lord Berisopht-tal, azután Pyke ur köszön-

tése, azután egy bók Pluck urtól, és végre, hogy a bosszúság teljes legyen, Katicza kényszerülve érezte magát Witterlyné felhívása folytán a személyeket, kiket csak a legnagyobb haraggal nézhetett, formá szerint bemutatni.

— Witterlyné egészen el van ragadtatva — mondá Witterly ur, kezeit dörzsölve. — Biztosítom önt, mylord — egészen el van ragadtatva ez alkalom felett, oly ismeretséget tehetni, mely, mint remélem, mylord, tartós fog lenni. Édes Julia, kérlek ne engedd magad úgy fölgerjedni — valóban, azt nem kell tenned. Witterly asszony fölötte érzékeny természetű, sir Mulberry — akar a gyertyahamv, — a lámpabél — a barack hamva — egy pillangó zománca. — Ön elfújhatja őt, mylord, ön elfújhatja.

Sir Mulberry azt látszott gondolni, hogy valóban kényelmes dolog lenne, ha az az urnő elfújható volna. Azonban csak annyit mondott, hogy az elragadtatás kölcsönös, és lord Berisoph ugyanazt bizonyította, valamint Pyke és Pluck urak is, kiket távolról hallott az ember mormogni, hasonlókép a legnagyobb mértékben részt akarván venni az elragadtatás kölcsönösségében.

— Engem érdekel, — mondá Witterly asszony epedő mosolylyal — ah fölötte nagyon érdekel a színház.

— I—gen, az nagyon érdekes, — felele lord Berisoph.

Én Shakespere után mindig rosszul érzem magam, — viszonzá madame Witterly, — másnap már alig vagyok; és színjáték után mindig fölötte nagy ellenhatást érzek magamban, mylord, és Shakespere dicső egy teremtés.

— I—gen, felele lord Berisopht, — ő okos ember volt.

— Én mondhatom önnek, mylord, — folytatá madame Witterly hosszú szünet után, hogy én, miután abban a legkedvesebb szegényes házikóban voltam, melyben ő született, még nagyobb érdeket találok darabjaiban Volt ott valaha, mylord ?

— Nem, soha — felele Berisopht.

— Ugy valóban el kell oda mennie — mylord — viszonzá Witterlyné rendkívül epedő, és megnyújtott hanglejtéssel. Én nem tudom, hogyan van, de ha az ember azt a helyet látta, és nevét abba a kis könyvbe beírta, egészen föllelkessedve érzi magát; az valami sajátságos tüzet éleszt az ember belsejében.

— I—gen, felele lord Berisopht, — csakugyan oda el kell mennem.

— Julia, szentem, szóla közbe Witterly ur, — te megcsalod ő nagyságát, mylord ő megcsalja önt, anélkül, hogy akarná. A te költői véralkatod édesem, a te aetheri lelked, lángoló képzeleted a felgerjedés és lelkesülés izzó tűzéhe sodor. A hely mit se tesz édesem, mitse, éppen semmit se.

Még is csak azt gondolnám, hogy van abban valami — mondá Nicklebyné, ki eddig némán halgatta őket; — mert nemsokára nászunk után szegény boldogult férjemmel Birminghamból egy postakocsin — csakugyan postakocsi volt-e? — szakasztá félbe magát Nicklebyné gondolkodva. — Igen, postakocsinak kellett lenni, — mert még igen jól emlékezem, mennyire feltűnt előttem, hogy a postakocsinak zöld ellenzője volt a bal szeme fölött; — én hát egy postakocsiban Birminghamból Stratfordba utaztam, s miután Shakespere

sirját, és a házat, melyben született, megnéztük, a kocsmába visszatértünk, a hol meg is háltunk, és emlékezem, hogy egész éjen át egyébről sem álmodtam, mint egy fekete gipsz urról életnagyságban, kinek visszahajtott gallérja két boglárval volt összekapcsolva. — Gondolkodva egy oszlophoz támaszkodott, és midőn másnap reggel felébredtem, és az alakot boldogult férjemnek leirtam, azt mondta, hogy az szakasztott olyan volt, mint Shakespere, mig élt, — és ez mégis csak fölötte különös volt valóban. Stratford — Stratford. — folytatá Nicklebyné gondolkodva. — Igen, egészen bizonyos vagyok benne, mert emlékezem, hogy akkor Miklós fiammal voltam várandóban, és ugyanazon reggel egy olasz gipszbáb-áruló fiú nagyon megijesztett. Valóban az isten különös kegyelmének köszönhetni, madame, — sugá Nicklebyné Witterlyné asszonyhoz fordulva — hogy fiam nem mint egy Shakespere jött a világra, a mi csakugyan rettentő lett volna.

Midőn Nicklebyné ezen érdekes esetkét bevégezte, Pyke és Pluck — mindig buzgólkodók pártfogójuk ügyében — azt indítványozák, hogy egy része a társaságnak menjen át a szomszéd páholyba; és a bevezetések oly ügyesen tétettek, hogy Katicza, daczára minden ellenmondásának, nem tehetett egyebet, mint magát sir Mulberry által átvezettetni. Anyja és Pluck ur követék őket; de az érdeemes asszonyság egész szerénységgel mit csuda-jónak tartott — a mennyire csak óvakodhatott, egész este nem nézett leányára, és úgy tett, mintha Pluck ur kedélyes beszélgetése által egészen el volna ragadtatva, mig e becsületes férfiúnak feladata ép az volt, hogy Nicklebyné felett őrködjék, a miért is

semmi alkalmat nem mulasztott el, hogy figyelmét lekösse.

Berisopht Fridrik lord a szomszéd páholyban maradt, hogy Witterlyné beszédjeire felelgessen, és Pyke ur kéznél volt, hogy, mikor szükséges, egy két szót toldjon hozzá. A mi Witterly urat illeti, ő untig el volt foglalva, minthogy minden barátjával s ismerősével, a kit a színházban csak fölfödözhetett közölni kellett, hogy a két ur, kiket a páholyban madame Witterlyvel társalogni láttak, a kiváló Berisopht Fridrik lord, és annak legmeghittebb barátja, a jókedvű sir Mulberry Hawk — oly fölfödözés, mely több tiszteletreméltó személyt, kik házat tartottak, a legnagyobb dühvel és féltékenységgel töltött el, és tizenhat hajadon leányt egész a kétségbeesés küszöbéhez vitt.

A darab végre befejeztetett; de Katicza még kénytelen volt magát az utált sir Mulberry által a lépcsőzeten levezettetni engedni, mialatt Pyke és Pluck urak oly ügyesen manœvriroztak, hogy ő, és a baronet a menetben leghátul maradtak, és mi több — a nélkül hogy kicsinált tervnek látszhatott volna, — mintegy elválasztattak a többi társaságtól.

— Csak lassan egy kissé — egy kissé lassan mondá sir Mulberry, midőn Katicza előre törekedett, és karját kiszabadítani akarta.

A leányka nem felelt semmit, hanem még jobban iparkodott menekülni.

— Jó tehát, jegyzé meg sir Mulberry hidegvérrel, és minden teketoria nélkül megállani kényszerité.

— Jól fog ön tenni, ha nem tartóztat, sir, — mondá Katicza boszankodva.

— És miért ne, ha szabad kérdenem? — felele sir Mulberry. Kedves angyalom, miért tettetni magát még mindig oly kegyetlennek?

— Tettetem? ismétlé Katicza felháborodva. Egyáltalában, hogy lehet ön oly szemtelen, még beszélni is velem, — engem megszólítani — szemeim elébe jönni?

— Felpezsdülése kegyedet még csak szebbé teszi, Nickleby kisasszony, felele sir Mulberry Hawk lehajolva, hogy jobban arczába nézhessen.

— Én nem ismerem ön irányában semmi más érzést, mint a legmélyebb megvetést, és a legnagyobb utálatot, sir, — mondá Katicza. Ha ön oly pillantásokban, melyek ily érzeményeket fejeznek ki, gyöngyörét találja, ugy — de vissza! bocsásson rögtön a társasághoz. Bármely tekintetek tartottak is eddig vissza, mind félre fogom tenni, és oly utat választok, mely önre nézve is kellemetlen leend, ha tüstént el nem bocsát.

Sir Mulberry nevetett és ment — még mindig arczába nézve, és karját szilárdan tartva — az ajtó felé. —

— Ha a nemem iránti tisztelet, vagy gyámoltalan helyzetem önt nem birhatja reá, hogy e durva és férfiatlan üldözéssel felhagyjon, folytatá Katicza, mialatt érzései viharában alig tudta, mit mondott, van egy bátyám, a ki egykor mindezt kegyetlenül megboszulandja.

— Lelkemre, — kiálta sir Mulberry olykép, mint-ha csak magát beszélne, karjával egyszersmind derekát átfogva, — a kegyed külseje csak mindig többet nyer, és haragjában nekem még jobban tetszik, mint mikor szemeit lesüti és egészen nyugodt.

Katicza az előcsarnokban reá várakozó társasághoz

ért, a nélkül hogy tudta volna hogyan és minden etiquettet félre téve elrohant a mellett, kísérijét visszataszította, felszökelt a kocsiba, megvonta magát a leg-hátulsó sarokba és sirva fakadt.

Pyke és Pluck ur, kik jelszavukat ismerték, egyszerre nagy zürzavarba hozták a társaságot, a kocsi után kiáltván, és a körülállók közül néhányval heves veszekedést kezdvén. — E zaj közepett Nicklebynét kocsi-jába vitték, s miután attól szerencsésen megmenekedtek, madame Witterlyt vették szemügyre, kinek figyelmét igen foganatos módon az által fordíták el Katiczától, hogy az urnőt a legnagyobb rémülésbe és zavarba helyezték. Végre tovább gördült a kocsi, a melyben jött volt, terhével, és a négy hős, kik egyedül maradtak hátra az oszlopos csarnokban, hangos nevetésbe tört ki.

— Ugy, mondá sir Mulberry nemes barátjához. Nem mondtam önnek tegnap, hogy mi ezeket az embereket el fogjuk bolondítani, ha egy inas megvesztegetése által páholyukat kitudjuk, és az anyával éppen mellettök helyet foglalunk? Ime, minden be van bevégezve egy huszonnégy óra alatt!

— I—gen, felele a nemes pimasz, — de nekem az egész estét ki kellett húznom a vén asszonnyal.

— Halljátok csak, — mondá sir Mulberry két barátjához — halljátok csak ezt az elégedetlen dörmögőt. Ne fogadja meg itt eskü alatt az ember, hogy soha nem nyujt neki segílyt többé tervei és cselszövényei körül? Ne boszankodjék az ember e fölött ördögi módon? —

— Pyke — kérdé Pluckot, hogy ne bösztse-e fel ez az embert ördögi módon; és Pluck ugyanazt kérdezte

Pyktől a nélkül, hogy valamelyikök a kérdésre felelt volna.

— Nincs igazam? — kérde Berisopht. — Nem ugy volt?

— Nem ugy volt? — ismétlé sir Mulberry. — Hát mikép akarta ön? Hogyan nyerhettünk volna az első találkozásnál már meghívást, hogy jöhetünk-mehegtünk, a mikor tetszik, maradhatunk, a meddig tetszik, tehetünk, a mit tetszik — ha ön — a lord az együgyü háziasszonytól kedvessé nem teszi magát? Hát gondolok én azzal a lánykával egyébért, mint az ön kedvéért? Nem énekeltem a füleibe egész este magasztaló himnuszokat önre, és nem türtem el önért sértő beszédeit? Azt gondolja ön, hogy én valami más anyagból való vagyok? Tenném én azt más emberekért? És nem méltán tart-hatok-e igényt az ön halájjára?

— Ön egy ördögiesen jó ficzkó, — mondá a szegény lord, karjánál fogva barátját. Életemre mondom, ön egy ördögiesen jó ficzkó, Hawk.

— És nem helyesen cselekedtem -- mi? — kérde sir Mulberry.

— E—gészen helyesen.

— És mint egy jószivü bohó működtem, ki mindent feláldoz barátja kedvéért — mi?

— I—gen, mint egy jóbarát, — felele a másik.

— No már ugy meg vagyok elégedve — viszonzá sir Mulberry. — De most menjünk és vegyünk revanchot a német bárón és a franczián, kik tegnap este az ön zsebeit oly szépen kisöpörték.

E szavakkal karon fogta a lordot áldozatkész barátja, és elvitte, félig hátrafordulva, és megvetőleg mosolyogva, s

Pyke és Pluck uraknak kacsintva, kik, hogy titkos örö-
műket nyilvánítsák a dolog egész lefolyta felett, zseb-
kendőiket szájukba dugták és pártfogójukat annak áldo-
zatával együtt követték.

Huszonnyolczadik fejezet.

(Nickleby Katicza, sir Mulberry Hawk üldözése és különféle bajok s balesetek által, melyek környékeznek, kétségbeesetté, mint utósó esz-közhoz nagybáttja, védelméhez folyamodik.

A következő regg, mint az közönségesen történni szokott, megondolást hozott magával. De egészen különbözö volt a gondolatok folyama, melyeket az a különbözö személyeknél keltett, kiket az azelőtti estén Pyke és Pluck ügyes működése oly váratlanul összehozott.

Sir Mulberry Hawknak elmékedései — ha egyéb-iránt egy rendszeres, kiszámító kéjencz gondolatait ugy lehet nevezni, kinek örömei, szenvedései, kinjai és gyönyörei mind önzök és a kinek lelki tehetségeiből alig látszik, hogy más egyéb megmaradt, mint az önlealacsonyitási képesség és az emberi természet megfertöztetése — sir Mulberry Hawknak elmékedései Nickleby Katiczára fordultak és összevonva abból állottak, hogy e leányka elvitázhatlanul szép, s hogy makacsságának egy oly ügyességü és tapasztalt férfiu által, mint ő, könnyen le kell győzetnie, és hogy a diadal ily leányka felett kétségkívül emelendi a jó hirnevet, melyben a világ előtt áll. Hogy azonban ezen sir Mulberryre nézve rem csekély, és közönséges reflexió ne tessék fölötte különösnek: az olvasónak eszébe juttatjuk, hogy az emberek legnagyobb része saját világában él, és hogy nagyravágyásuk csak ezen korlátolt körtől vár kitüntetést és tetszést. Sir Mul-

berry világa feslett emberekkel volt megnépesítve, és ő a szerint cselekedett.

Látunk történni körülöttünk igazságtalan tetteket, elnyomásokat, zsarnokságokat, és határtalan vakbuzgóságot, és az ember el nem mulasztja csudálkozva és ámulattal kikiáltani a világba, hogy az ilyenek a közvéleményt csak gunyolják. De igazságtalan az ember irányukba, ha egyedül őket terheli a vétekkal, mert oly dolgok nem történhettek volna, és a nagy világot nem indították volna oly merev bámulásra, ha az illetőkre nézve nem bírnák saját kis világuk tetszését.

Madame Nickleby elmékedései a legbüszkébbek és legderültebbek valának, a minél fogva a kedves csalképek befolyása következtében, melyek körülvették, azonnal le is ült, és egy hosszú levelet fogalmazott Katiczához, melyben teljes jóváhagyását fejezte ki leányának jeles választása felett, és sir Mulberryt egész az egekig magasztalta. Ezen dicséretekhez még azon megnyugtató bizonyosságot is hozzá kapcsolta, hogy ő se választott volna más vőt, ha valamennyi férfiak között hatalmában állott volna a választás. Erre a jó asszony — az ott előre bocsátott megjegyzés után, hogy bizonyosan nem élhetett oly sokáig a világban a nélkül, hogy ne tapasztalta volna, milyen annak a folyása — nagy mennyiségű ravasz tanítást adott, hogy mikép viselje magát Katicza kérői irányába, miket ő saját tapasztalása által megpróbált volt. De mindenek előtt szigorú szűzies óvakodást ajánlott, mivel az nemcsak már magában véve dicséretreméltó, hanem lényegesen arra szolgál, hogy a szerető lángját még inkább éleszsze és nagyobbítsa. „És én egész életemben nem voltam jobban elragadtatva, édesem, tevé hozzá madame Nickleby, mint tegnap,

mert láttam, hogy a te saját helyes érzésed neked has on-lót sugall.“ Ezen ömlengéssel, és néhánycélzással az örömrre, melyet neki azon meggyőződés szerez, hogy leánya az ő okosságából és helyes tapintatából oly nagy részt örökölt, és melyeket egész mértékben reá hagyhatni remélt annak idejében, ha Katicza erejétől kitelve elősegitené, bevégzé Nicklebyné igen hosszú és meglehetősen olvashatatlan levelét.

A szegény Katicza közel volt a megőrüléshez, mi dőn anyja négy sűrűn és még keresztbe is irt oldalon neki szerencsét kívánt egy oly dologhoz, a mely miatt ő egész éjjel nem hunyhatta be szemét, hanem kamrácskájában könyekkel virrasztott. Még kinosabbnak és nyomasztóbbnak érezte a szükségét magát Witterly asszony-nál kedvessé tenni, ki az utolsó esti felgerjedés folytán fölötte le volt hangolva, és azért társalkodónőjétől, (mert miért adott kosztot és fizetést?) a legvidámabb magavi-seletet követelte.

A mi Witterly urat illeti, ő egész nap reszketve járt előre hátra az elragadtatástól, hogy egy lord kezét szorított vele, és hogy őt igazán meghivta volt, hogy látogassa meg saját körében. A lord maga, ki nem igen nagy észtehetséggel volt megáldva, Pyke és Pluck társaságában üditette magát, kik elmeélüket különféle finom sziverősítővel köszörülték ki az ő költségre.

Délután négy óra volt — azaz a közönséges dél-után a nap és óra szerint — Witterly asszony salonja pam-lagán pihent mint közönségesen, mialatt Katicza egy három kötetes uj „Lady Flabella“ czimű regényt olvasott fel, melyet Alphons, a kétségeskedő, reggel a kölcsön-könyvtárból hozott. A regény valóban csudálatosan

oly delnő kezébe való volt, ki Witterlyné bajában szenvedett, minthogy elejétől végeig egyetlenegy sort sem tartalmazott, mely egy élő lényben a szenvedély legkisebb nyomát is felkölthette volna.

Katicza olvasott :

„— Cherisette, — mondá lady Flabella, egerhez hasonló lábacskákkal a kék papucsokba csuszva, melyek akaratlanul egy félig komoly, félig tréfás szóváltásra adtak alkalmat közte és a fiatal Besillaire ezredes között az utolsó este herczeg Mincefenille táncztermében. Cherisette, donnez moi de l'eau-de-Cologne, s'il vous plait, mon enfant.“

— Merci — köszönöm, mondá Lady Flabella, midőn az élénk, de szolgálatbuzgó Cherisette lady Flabella finom patyolat zsebkendőjét, mely a leggazdagabb csipkékkel volt szegélyezve, és négy szegletén a Flabellák koronájával és ez ősnemes család gazdag himmel varrott pompás czimerével ékesítve, az illatos csöppekkel megnedvesíté ; merci — ez jót fog tenni nekem.

Ezen pillanatban, mig lady Flabella zsebkendőjét szép urias, gondolatteljes alaku orrához tartotta és a kellemes illatu jószágot beszívta, megnyilt boudoir-ajtaja, mely olasz égszinü gazdag damaszszal volt beleplezve, és alig hallatszó léptekkel ment be két komornyik pompás barackvirág-szinü és aranynyal szegélyezett libériába öltözve, utánok egy apród bas de soi-bau — selyem harisnyákban — a ki, mig ama kettő némi távolságban kecsesen meghajtva magukat, szeretetreméltó urnőjükhöz közeledtek, egyik térdére ereszkedett s annak egy diszesen kivert, aranyozott tálczán egy parfümös jegyet adott át.

Flabella delnő el nem nyomható felindulással

hirtelen felszakasztotta a boritékot és feltörte a pecsétet. Igen, Besillairtói volt az, a fiatal, karcsu, a suttogó — az ő Besillaire-jétől.“

— Ah, elragadó! veté közbe Katicza urnője, ki néha a kritikust játszá,— valóban nagyon költői. Olvassa el kisasszony ezt a leírást mégegyszer.

Katicza engedelmeskedett.

— Valóban, nagyon kedves! mondá Wititterlyné asszony egy sóhajjal. Oly kéjlehellő, oly lágy — nem igaz?

— Igen, nekem is rendkívül lágynak tetszik, — felele Katicza félénken.

— Tegye be a könyvet, Nickleby kisasszony, — mondá Wititterlyné. — Ma nem hallgathatom tovább, mert nem szeretném, hogy e leírás benyomása elmosódjék. Tegye be a könyvet.

Katicza örömet engedelmeskedett. Madame Witit, terly pedig bágyadt kézzel szeméhez vitte a szemüveget és úgy vette észre, hogy halványan néz ki.

— Talán a tegnap esti ijedéstől — a zürzavartól, — felele Katicza.

— Mily különös, — kiáita madame Wititterly a meglepetés pillantásával.

És valóban, szorosabb meggondolás mellett csakugyan nagyon különösnek kellett látszania, hogy bármi is nyugtalanítólag hathatott egy nevelőnőre; egy gőzgépnek elpattanása, vagy más akármi elmés műalkat megbomlása semmi ahhoz képest.

— Hogyan ismerkedett meg lord Fridrikkel és a többi kellemetes férfiuval, gyermek? — kérdé madame Wititterly, Katiczát folyvást nézegetvén szemüvegén.

— Nagybátyám házánál találkoztam velök — felele Katicza zavarral, mert érezte, hogy nagyon elpirult, a mint általában tehetetlen volt vérének ellentállani, hogy képébe ne tóduljon, valahányszor arra a férfiura gondolt.

— Régi már ez az ismeretség?

— Nem, nem régi — felele Katicza.

— Én nagyon örültem, hogy a tiszteletreméltó asszonyság, a kegyed anyja alkalmat adott őket megismerhetnem, — mondá madame Witterly meglehetősen magas hangon. Egyébiránt különös egy összetalálkozás, hogy néhány jóbarátaink éppen azon ponton álltak, hogy azokat nálunk bemutassák.

Ez azért volt mondva, nehogy Katicza fölötte nagy szerencsének tartsa azt, hogy négy előkelő személyt — mert Pyke-ot, és Pluckot is annak számította — ismert, kiket Witterly nem ismer. De mivel Katicza egyáltalán nem fektetett sulyt e tényre, a szándékolt eredmény természetesen nem lőn elérve.

— Ők engedelmet kértek tőlünk, hogy meglátogathassanak, — mondá madame Witterly, — és magától értődik, hogy azt nem tagadtam meg.

— Várja ma látogatásukat, mylady? bátorzkodék Katicza kérdeni.

Madame Witterly felelete elveszett a házajtó meg rázkódtató kopogásaiban, és még mielőtt ez elhangzott volna, egy szép kétkerekű kocsi robogott be, melyből sir Mulberry Hawk, és barátja lord Berisopht ugrottak ki.

— Itt vannak — mondá Katicza felkelve és elsietve.

— Kisasszony! — kiálta madame Witterly, egé-

szen megmeredve társalkodónője vakmerőségén, hogy a szobát elhagyni akarta, mielőtt engedelmet kért és kapott volna; — kegyed nem fogja a szobát elhagyni.

— Nagyon kegyes, mylady — felele Katicza de —

— Az isten kedvéért, ne hevitsen fel az által, hogy annyit beszéltet velem — viszonzá madame Witterly. — Istenem, Nickleby kisasszony, kérem —

Katicza hiába biztosította, hogy rosszul van, mert a látogatók lépteit, bár kik lehettek is, már a legfelsőbb lépcsőn lehetett hallani. Letült tehát ismét, s ez alig történt meg, hogy a kétséges apród a szobába rohant, és Pyke urat, Pluck urat, Berisopht Fridrik lordot, és sir Mulberry Hawkot — mind egyszerre — bejelentette.

— Mily különös esetek fordulnak elő a világon, — mondá Pluck ur, miután a két urhölgyet a legnagyobb szivélyességgel üdvözölte; — valóban, fölötte különös. Midőn lord Fridrik és sir Mulberry előhajtottak, Pyke és én éppen kopogunk az ajtón.

— Mi éppen kopogtunk — hagyá helyben Pyke.

— Ha már egyszer itt vannak, mindig akár hogyan jöttek — felele madame Witterly, ki miután negyedfél év óta mindig ugyanazon pamlagon hevert, elég számos érdekes helyzetet tanult be, és most a leg-hatályosabban elhelyezkedett, hogy a látogatókat bámulatba ejtse. — Bizonyynyal egészen el vagyok ragadtatva, hogy önöket házamban láthatom.

— És mit csinál Nickleby kisasszony? — mondá sir Mulberry Hawk lassu hangon, de még sem oly csendesen, hogy szavai madame Witterly füleibe ne hatottak volna.

— Ah, ő roszullétről panaszkodik a tegnap esti

ijedség következtében, — felele a delnő, — én egyéb-
iránt nem csodálkozom azon, mert az én idegeim egészen
megszakadtak.

— És kinézése még is — jegyzé meg, sir Mulberry
megfordulva — kinézése még is, —

— Hasonlíthatlan — vága közbe Pyke, pártfogójá-
nak segítve — és Pluck ur természetesen ugyanazt
mondta.

— Félek, hogy sir Mulberry hizelkedő, mylord, —
mondá madame Wititterly, Berisophthoz fordulva,
ki hallgatva botja gömbjét szopogatta, és Katiczára bámult.

— Oh, ördögi módon — felele Berisopht.

És ez elmés felelet után, hozzá fogott ismét előbbi
foglalkozásához.

— Niczleby kisasszony azért nem lett kevésbé érde-
kes, mondá sir Mulberry, merész pillantásokkal vizsgálva őt.
Ő mindig szép volt, de lelkemre madame, ugy látszik,
azonkívül kegyed is kölcsönzött neki saját bájaiból va-
lamicskét.

A láng után ítélve, mely ezen szavaknál a szegény
leányka képét elborítá, Wititterlyné némi látszó oknál
fogva azt hihette volna, hogy az ő orczáinak mestersé-
ges virágaiból valami visszasugárzott a Katicza vonásai-
ban. Madame Wititterlynek most már — bár nem éppen
kegyes módon — el kellett ismernie, hogy Katicza csinos
egy leány. De azt is kezdte hinni, hogy sir Mulberry nem
egészen oly kellemetes férfiú, mint a milyennek azt ele-
inte tartotta, mert bár a legügyesebb hizelkedő, egyszers-
mind a legjobb társalkodó is, ha az ember maga bir-
hatja őt egészen, de izlése csak hamar kétessé válik, ha
bátorkodik másoknak is szépeket mondani.

— Pyke, — kezdé a figyelmes Pluck ur, midőn a hatást észrevette, melyet a Katicza dicsérete előidézett.

— Mi tetszik, Pluck felele Pyke.

— Nincs valaki, — kérdé Pluck ur titokteljesen, valami delnő, kit ön ismer, — kire madame Witterly profilja emlékeztet?

— Emlékeztet? — ismétlé Pyke. Ej hogyné!

— Kit vél? mondá Pluck hasonló titokteljes módon. B. herczegné —?

— B. grófné — — felele Pyke szájszöglete könnyű rágásával. A herczegné szép nővére.

— Igaz, — viszonzá Pluck. — B. grófné. — — Nem csudálatos a hasonlatosság?

— Szakasztott olyan, — felele Pyke ur.

Bezzeg most madame Witterly két igazságszerető és illetékes bíráló által egy grófné megtestesült hasonmásának nyilvánított! Ugy van az, ha az ember jó társasággal érintkezik. Husz esztendeig barangolhatott volna közönséges emberek között, a nélkül, hogy valaki e megjegyezésre bukkant volna. De hogy is lett volna az lehetséges — mit tudnak azok a grófnékról?

Miután e két ur a mohóságnál fogva, melylyel Witterlyné e kis csalétket bekapta, hizelgés utáni étvágya nagyságot próbára tették, ezen remediumot nagy adagokban tovább folytatták, miáltal sir Mulberrynek alkalmat szolgáltatottak Nickleby kisasszonyt kérdésekkel és észrevételekkel gyötörni, mikre szükségkép kellett valamit felelnie. Berisopht lord az alatt háborítatlanul élvezhette arany botgömbjét, mely élvezet nem is szakasztott volna félbe a látogatás végeig, ha Witterly ur hazajövetele

által a beszélgetés ezen érdemes férfiú kedvencz tárgyára nem tereltetett volna.

— Mylord, — mondá Witterly ur, — fölötté megtisztelve érzem magamat — egészen el vagyok ragadtatva. Kérem, mylord, foglaljon ismét helyet. Büszke vagyok — valóban rendkívül büszke erre a kegyre.

Madame Witterly nem kevésbé mérgelődött férje szavai felett, mert ő maga a büszkeségtől és kevélységtől csaknem szétpukkant, még is jobban szerette volna, ha előkelő vendégeivel elhitetheté, hogy látogatásuk egészen közönséges esemény, és hogy ő a hét minden napjában fogad lordokat és baroneteket. De Witterly ur érzeményei sokkal magasabban szárnyaltak, hogysen magukat elfojthatták volna.

— Igen, bizonynyal, nagyon megtisztelve érezzük magukat — mondá Witterly ur. Julia, lelkem, holnap szenvedni fogsz miatta.

— Szenvedni? kiálta Berisopht.

— A visszhatás, mylord, felelé Witterly ur. Ez az erőteljes megfeszítése az egész idegrendszernek, mylord, mi lehet a következése? Lankadás, elernyedés, fogyás, lehangoltság, végelgyöngtülés. Mylord, ha sir Tumley Snuffin ezt a gyöngéded lényt a jelen pillanatban láthatná, nem adna — egy — ennyit sem adna életéért.

Hogy ezen megjegyzést jobban megvilágosítsa, Witterly ur kivett egy csipet burnótot szelenczéből, és azt a légbe dobta, hogy azzal a mulandóságot jelképileg kifejezze.

— Ennyit se, mondá Witterly ur, komoly képpel széjjel nézve, egy csipet burnótot sem adna sir Tumley Snuffin Witterly asszony életéért.

Wititterly ur ezt meggondolt lelkesedéssel mondta, mintha nem kis kitüntetés volna egy férfiura nézve oly nőt birni, ki oly kétségbeesett állapotban van; és Wititterlyné ő nagysága sóhajtott, s úgy nézett ki, mintha igen jól érezné a szerencsét, melylyel férjét boldogította, bár nem nagy sulyt fektetett rá.

— Wititterly asszony — mondá a férj — sir Tumley Snuffinnak kedvencz betegje. Én merem állítani, hogy madame Wititterly volt az első, ki az új orvossággal élt, melyről azt hitték, hogy egy egész családot megölt a kensingtoni kavicsbányában. Gondolom ő volt az első.

— Igen, én úgy hiszem, hogy első voltam, mondá madame Wititterly bágyadt hangon.

Minthogy kétségesnek látszhatnék, hogy sir Mulberry jól el tudjon igazodni ebben a beszélgetésben, Pyke ur állt elő, és kérdezte, hogy legalább valamit mondjon e pontra, az épen érintett gyógyszerre vonatkozólag, hogy könnyű-e bevenni.

— Nem, sir, legkevésbbé sem, még ez az előnye sem volt, felele Wititterly ur.

— Wititterly asszony valóságos vértanu; jegyzé meg Pyke egy udvarias bókkal.

— Én magam is azt hiszem, felele madame Wititterly mosolyogva.

— És én hasonlókép, édes Juliám, viszonzá a férj oly hangon, mely arra mutatott, hogy ő ugyan nem hiu, de előjogaihoz mégis ragaszkodik. Ha nekem valaki, mylord, adá hozzá Wititterly ur, ő nagyságához fordulva, ha nekem valaki nagyobb vértanut akar mutatni, mint madame Wititterly, arra nem mondhatok egyebet, minthogy

ezt a vértanút, legyen az férfi vagy nő, örömezt látnám. ez mind, mylord.

Pyke és Pluck erre tüstént megjegyzék, hogy nem lehet annál többet kívánni tőle; de mivel a látogatás már jó ideje tartott, engedelmeskedtek sir Mulberry intésének, és felkeltek, hogy távozzanak. És ez sir Mulberryt magát és Berisopht lordot is lábaikra állította. Sok kölcsönös bókók váltása után s miután eléggé kiemelték, hogy mennyi gyönyört várnak e kellemes ismeretségtől, elmentek a látogatók, magukkal vivén azon biztosítást, hogy a Wititterlyház a napnak minden táján szerencsésének fogja tartani, ha oly becses vendégeket fogadhat el födele alatt.

Hogy a napnak minden táján eljöttek, hogy egyszer Wititterly ur házában ebédeltek, másszor esteliztek, azután ismét ebédeltek, szóval: folyvást ki s bejártak, hogy közös multságok és véletlen találkozások nyilvános helyeken fordultak elő — hogy mindezen alkalmakkor Nickleby kisasszony sir Mulberry állhatatos üldözéseinek ki volt téve, a ki becsületét még czimborái előtt is veszélyben fogni hitte, ha nem sikerülne neki a leányka büszkeségét megtörni — hogy ennek csak akkor volt nyugalma, ha magát kis magános kamrácskájában a lefolyt nap kísértései fölött kisirhatta, mindezek oly következesek voltak, melyeknek sir Mulberry jól megfontolt terveiből és azoknak Pyke és Pluck urak mint napszámosai általi ügyes foganatosításából szükségképen kellett folyniok.

És így ment ez két hétig egy folytában. Azonban alig szükség megjegyeznünk, hogy mindenkinek, a ki tulajdonosan korlátolt eszű nem volt, és szellemszegénységben nem szenvedett, első találkozásra észre kellett vennie, hogy Berisopht lord és sir Mulberry, bár mindkettő a fő-

nemességhez tartozott, mily kevésbé voltak jó társaságokhoz szokva, és mily kevésbé brillirozhattak magatartás, műveltség és társalgás tekintetében delnők társaságában. De Wititterlyné asszonyt a kettőnek czimé tökéletesen kielégítette. A durvaságot gögnek tartották, az aljasság bájoló eredetiségnek vétetett, és a szemtelenség őszinte nyíltságnak tekintett, miket csak azok tudnak sajátjokká tenni, kiknek szerencséjük volt magasabb körökben mozoghatni.

Ha az urhölgy új barátainak magukviseletét ily módon magyarázta, mi ellenvetése lehetett egy szegény társalkodónőnek? Ha a finom fiatal uracskák még a házi asszony irányában is feloldották magukat minden tartózkodás alól, mennyivel tartózkodatlanabbnak kellett lenni magatartásuknak a fizetett alárendelt leány irányában! De még nem ez volt a legroszabb. Midőn sir Mulberry Hawk álarczát mindinkább levetette, és kizárólag Katiczára fordította figyelmét, Wititterly asszony elkezdett féltékeny lenni cselédje tulnyomó keceseire. Ha ez az érzés a társalgóteremből származott, vonta volna maga után olyankor, mikor afféle társaság gyűlt ott egybe, azt Katicza csak szerencséjének tartotta volna. De szerencsétlenségére oly természeti kellemmel, oly igazi nemes magatartással, s annyi ezernyi név nélküli jelességekkel birt, melyek egy nőnek a legnagyobb bájt kölcsönzik; és ha azok mindenütt elismerésre találhatnak, mennyivel inkább e házban, hol az urnő csak egy eleven báb volt. Katiczára nézve ebből kettős szenvedés származott, egyrészt, hogy nélkülözhetetlen társasági tag volt, midőn sir Mulberry és barátjai a házat látogatásukkal megtisztelték, másrészt, hogy ugyanazon oknál fogva Wititterly

asszonynak minden rossz szeszélyét túrnie kellett, mihelyt a finom társaság eltávozott; s így egészen és végkép boldogtalannak érezte magát,

Wititterly asszony sir Mulberry irányában az álarczot soha se vetette le, hanem roszkedvét, mint a delnők egyszer máskor tenni szokták, mindig ideges lehangoltságának tulajdonítá. Midőn azonban végre lelkében a szörnyű gondolat felmerült, és már-már bizonyossággá válni kezdett, hogy Berisopth lord Katiczába szerelmes, és ő csak alárendelt szerepet játszik, a gyöngéd illemérzet és magas erényü haragnak oly tulsága szállta meg, hogy kötelességének tekintette, mint egy férjnéllevő asszony, és mint egy erkölcsileg tiszta tagja a társaságnak a fiatal leányt figyelmeztetni.

Ehhez képest Wititterly asszony másnap reggel a regényolvasás egy hosszabb szünete alatt felhasználta az alkalmat.

— Nickleby kisasszony, — mondá, — egy igen komoly szavam van kegyedhez. Fájlalom, hogy kényszerülve vagyok reá — valóban nagyon fájlalom, de az ön érdekében nincs más választásom.

Itt madame Wititterly magasra felütötte fejét — nem szenvedélyesen, hanem csak erényesen — és némi ingerültség látszatával megjegyzé, hogy szívdobogása visszatérésétől tart.

— A kegyed magaviselete, Nickleby kisasszony, — kezdé ismét a delnő, nagyon távol van attól, hogy megelégedésemmel dicsekedhetnék — igen, nagyon távol. Én a kegyed jóléte végett nagyon aggódom, de bizonyos lehet benne, Nickleby kisasszony, hogy kegyed maga játsza el szerencsáját, ha tovább is így folytatja.

— Asszonyom, — kiálta Katicza büszkén.

— Ne ingereljen fel ily hangon beszélve velem, Nickleby kisasszony, — mondá Wititterly asszony, — vagy kényszeríteni fog, hogy csengesek.

Katicza reá nézett urnőjére és hallgatott.

— Azt ugyan ne higgye kisasszony, — folytatá madame Wititterly, — hogy kegyed engem afféle pillantásokkal megakadályoz azt kimondani, mit szent kötelességemnek tartok. — Nem szükség, hogy kegyed úgy nézzen reám, — veté hozzá gunyos kitöréssel, én nem vagyok sir Mulberry, sem Berisopht Fridrik lord, kisasszony, és szintoly kevésbé Pyke vagy Pluck ur.

Katicza ismét ránézett, de kevesebb erélylyel mint előbb; azután könyökével az asztalra támaszkodott, és szemeit befődte kezeivel.

— Ha ilyesvalami az én ifju éveimben történt volna, — mondá madame Wititterly, — megjegyezzük e mellett, hogy azóta meglehetősen időszak eltelhetett, — — azt valóban senki se hitte volna el.

— Ab, azt se fogja elhinni senki, hogy én mily szenvedésekre vagyok kárhozattva, ha velem együtt nem érezheti, — susogá Katicza.

— Ne beszéljen nekem kárhozásról, szenvedésről, Nickleby kisasszony, ha szabad kérnem, — mondá madame Wititterly sivitó hangon, melynek oly törékeny urnőnél valóban rendkívül meglepőnek kellett lennie. Nem akarok semmi feleletet, kisasszony. Én nem szoktam meg a feleleteket, és egy pillanatig sem tűröm. — Hallja kegyed! — tevé hozzá, míg némi következetlenséggel még is feleletet látszott várni.

— Hallom igen is, madame, — felelé Katicza, —

még pedig oly meglepetéssel, melyet ki nem fejezhetek.

— Én kegyedet mindig állásához különösen illő fiatal személynek tekintettem, — viszonzá madame Wititterly — és minthogy egészségesen néz ki, rendesen ölködködik stb. érdemeket találtam kegyedben, és talállok még mindig, miután én ezt a kötelesség egy nemének tartom, melylyel a tiszteletreméltó öreg asszonynak, a kegyed anyjának tartozom. De éppen azért, kisasszony, ki kell kegyednek mondanom, és kérnem kegyedet, hogy szavaimat szívére vegye. Teljességgel megkívánom, hogy kegyed az urak irányában, a kik e házat látogatják, merész magatartását megváltoztassa. Valóban nem illő az, — folytatá madame Wititterly, — szavak közben szűzies szemeit behunyván — illetlen, fölötte illetlen.

— Ah, kiálta Katicza, szeméit az egekre emelve, és kezeit összecsapva, még ennek a kegyetlen megróbbáltatásnak is be kellett következnie? Nem elég, hogy éjjel nappal szenvedtem és türtem, és csaknem önmagamat voltam kénytelen megvetni szégyenletemben, hogy oly emberekkel hozattam érintkezésbe! Még ez igazságtalan és egészen alap nélküli vádnak is tetőzni kell szenvedésemet!

Ha a szegény Katiczának legkisebb emberismerete lett volna, daczára az ingerültségnek, melybe hozatott, sem mert volna, oly meggondolatlan kifejezésekkel élni. Az eredmény csakugyan az lett, a mit bárki, ki a világot jobban ismeri, előre láthatott. Madame Wititterly az ő igazságszeretetének megtámadását példás nyugalommal türte és Katicza ecsetelését szenvedéseiről a legnagyobb hősiességgel végig hallgatta. De midőn Katicza a csekély figyelemre célzott, melylyel az urak urnője irányában bántak, már hevesebb jelei mutatkoztak az inge-

rültségnek, és midőn ezt utóbb élteesebb korára tett czélzás is követte, akkor siralmasan megrikkant és a pamlagon hátraesett.

— Mi történt? — kiálta Wititterly ur a szobába rohanva. Egek — mit látok! Julia! Julia! Tekints fel, életem, — tekints fel! —

De mivel Julia egyáltalában nem akart feltekinteni, sőt még jobban sikoltott, Wititterly ur meghuzta a csengetyüt, s mint egy örült úgy tánczolt a pamlag körül, melyen Wititterlyné feküdt, mialatt szakadatlanul sir Tumley Snuffim, nevét isméteite és folyvást a jelenet magyarázatát kívánta.

— Szaladj sir Tumley-hoz! kiálta Wititterly ur az apróduak, hadonázó ökleivel fenyegetődzve.

— Tudtam azt jól, Nickleby kisasszony, folytatá mélán diadalmaskodó ntekintettel, hogy ez a társaság neki sok lesz. Abban mitden csupa szellem és élet, minden szó, melyet kiejtnek

— E bizositással felfogta elnyujtózkodott nejét a pamlagról, s ágyára czipelte.

Katicza várt, míg sir Tumley Snuffim bekopogtatott és azon jelentést tette, hogy Wititterlyné asszony a kegyes gondviselés közbejötté által —(sir Tumleynak saját szavai) a beteg elaludt. Ekkor fölöltözködött hirtelen a kimenésre, megigérte hogy egy pár óra alatt visszatér és sietett nagybátyja házához.

Nickleby Ralphnak jó napja volt — egészen szerencsés napja; kis hátulsó szobájában hátán összetett karokkal járt fel s alá, és fejében felszámította az összegeket, melyeket a reggeli üzletekben hálójába kerített, vagy keríteni remélt, mi mellett száját félrehuzta egy durva fa-

nyar mosolyra, s annak ércz-vonalai, mint nyugodt, szurós szemeinek ravasz pillantása is azt látszottak mutatni, hogy semmi cselt, semmi fortélyt nem hágy használatlanul, ha az által a nyereményt növelheti.

— Nagyon jó! mondá Ralph, kétségkívül a nap valamely eseményére vonatkozólag. — Ő daczol az uzsorással — valóban? Nő hiszen majd meglássuk. Becsület a legjobb okosság — gondolod? Azt is megkísérthetjük. —

Egy ideig elhallgatott, s azután folytatta sétálását.

— Ő meg van elégedve — folytatá Ralph a monologot, száját szelidebb mosolyra illesztvén, elismert becsületes jellemét a pénz hatalma ellen tusakodni hagyni — a törköly ellen, mint ő nevezi. Ha! ha! mily oktondinak kell a ficzkónak lenni — törköly — még törköly. — Ki az? —

— Én. felele Newmann Roggs betekintve. — Az ön unoka huga. —

— Mi baja van? kérdé Ralph erősen.

— Itt van. —

— Itt? —

Newmann intett a fejével kis szobája felé, miszerint tudassa, hogy ott van.

— Mit akar? — kérdé Ralph.

— Nem tudom — felele Newmann, — megkérdezem? tevé hozzá hirtelen

— Nem — viszonzá Ralph. — Utasítsd ide — de lassan! —

Sebesen félretett egy lakat'at ellátott pénzes szekrényt, mely az asztalon állt, s helyébe egy üres erszényt helyezett maga elé.

— Így — mondá Ralph, — most bejöhet. —

Newmann viésorgó pofát csinált e fogásra, intett a delnőnek, hogy lépjen be, egy széket vitt oda, és lassan kisántitott, Ralphra vállalai fölött alattomban egy pillautást vetve.

— Nos — kérdé Ralph meglehetősen durva hangon, bár magatartásában több nyájasság mutatkozott, mint más bárki iránt tanusított volna ; nos — édesem, mi baj ?

Katicza felvetette könyekben uszó szemeit, és mindenkép igyekezett ingerültségét legyőzni és beszélni — de hiába. Fejét lehajtotta és hallgatott. Képét kezeivel eltakarta, de Ralph láthatta, hogy sirt.

— Én eltalálhatom okát — gondolá Ralph, miután egy darabig hallgatva végig nézett rajta, — igen, eltalálhatom okát. Nos tehát — gondolá azután tovább, mert egészen kivette sodrából szép unokahuga bánata, ugyan nagy dolog is az : egy köny — s azonkívül diéső tanulság az neki, pompás tanulság. —

— Mi hozott hozzám ? — kérdé Ralph, egy széket huzván vele szembe, és leülvén.

De némileg visszarezzent azon hirtelen szilárdságtól, melylyel Katicza feltekintett és neki válaszolt.

— Ami engem önhöz hoz, sir — mondá ő, — az oly dolog, hogy önnek a vért arczába kell, hogy hajtsa, és lángba borítsa, ha meghallja ön mikép gyakorol rajtam is hasonló hatást, midőn elbeszélem. Méltatlankodtak velem ; érzéseimet megsértették, győtröttek, gyógyithatatlanul megsebzettek — még pedig az ön barátjai.

— Barátaim ? — kiálta Ralph hangnyomattal. Nekem nincsenek barátaim, leányka.

— No hát azon férfiak, kiket itt láttam — felele

Katic a sebesen. Ha nem voltak barátai önnek, és ismerte őket, — ah, úgy annál nagyobb szégyen önre nézve, nagybátyám, hogy társaságukba vitt. Ha azoknak, a miket itt velem elkövettek, valami rosszul alkalmazott bizalom, vagy vendégeinek nem tökéletesen ismerése által lettem volna kitéve, még akkor is alig menthetné ki magát ön, de ha azt, ezen emberek jellemét jól ismerve, tette, — a mint most már hinniem kell, — úgy az oly embertelenség és alávalóság volt, melynek párja nincsen. —

Ralph e tartózkodatlan beszédre székét valamivel hátrább tolt, és Katiczát szigorú pillantással megnézte, de az büszkén, és erélylyel fogadta e tekintetet, és noha ábrázatja nagyon halavány volt, még is neme-sebbnek és szebbnek tűnt az fel igazgatottságában mint valaha.

— Van valami benned annak a fiúnak a véréből, a mint tapasztalom, — mondá Ralph legdurvább hangján, minthogy a leánya villámló szemeiben valami a Miklós-sali utolsó találkozásra emlékeztette őt.

— Remélem — felele Katicza, és büszke lehetek reá. Én fiatal vagyok, nagybátyám, és helyzetem szorult-sága s búja visszatartották azt, de ma minden kényszeren keresztül tört, jöjjön bár akármilyen — én nem fogom — a mily igaz hogy az ön testvérenek gyermeke vagyok — azt tovább eltűrni.

— Micsoda bántalmak azok, leány? — kérdé Ralph élesen.

— Juttassa eszébe azt, a mi itt, e helyen történt, és kérdezze meg maga magát, nagybátyám, mondá Katicza egészen elpirulva. Önnek meg kell — és meg vagyok

győződve, hogy fogja is tenni, önnek meg kell engem szabaditania attól a gyalázatos és megbecstelenítő tola-kodástól, melynek eddig ki voltam téve. — Nekem nem szándékom, folytatá Katicza az öreghez sietvén, és kezét annak vállára tévén, nekem nem szándékom szenvedélyesnek és hevesnek lenni, és bocsánatot kérek, ha annak látott édes nagybátyám. De ön valóban nem tudja mennyit szenvedtem és türtem én. Ön nem ismeri egy fiatal leány szívét — és azt nem is lehet öntől kívánnom, de meg vagyok győződve, hogy ön rajtam segíteni fog, ha önnek mondom, hogy nyomoru vagyok, és hogy a szívem meghasad. Igen, bizonynyal ön segítségemre lesz.

Ralph egy ideig reá nézett, aztán fejét félre fordította, és indulatosan topogott lábával a padlaton.

— Én egyik napról a másikra reméltem, — mondá Katicza, fölibe hajolva, és kis kezét Ralph kezeire téve, hogy ez az üldözés véget ér. Nap nap után tünt és még vidámuak kellett látszanom, daczára mély sebemnek szívemben. Senkim se volt, kitől tanácsot kérhettem, vagy a kinél ótalmat kereshettem volna. Anyám az embereket becsületeseknek, gazdagoknak és tekintélyeseknek tartotta, és hogyan, mikép vehetem ki őt balvéleményéből, midőn ő ez ábrándban magát oly boldognak érzi? — Ez egyetlen boldogsága neki, azt hiszi. Azou urnő, kinek bázánál ön engem elhelyezett, nem olyan asszony, hogy azzal ily gyengéd természetü dolgot bizalommal közölhetnék, azért önhöz jövök, az egyetlen jóbaráthoz, ki hozzám közel van, — csaknem az egyetlenegy baráthoz, a kivel átaljában bírok, az ön segélyét, az ön ótalmát kérem.

— És mikép segíthetnék rajtad, gyermek? — felele Ralph székéről felállva és ismét fel-alá járva a szobában.

— Én tudom, hogy e férfiak egyikénél önnek van befolyása, — viszonzá Katicza hangsúlyozva, nem inditaná őket egy szava arra, hogy férfiatlan magokviséletükkel hagyjanak fel?

— Nem, — felele Ralph hirtelen megfordulva, legalább — én nem beszélhetek a dologról veled, még ha abból eredményt lehetne is várni.

— Nem beszélhet ön?

— Nem, — mondá Ralph, ki egyszerre mozdulatlanul megállapodott és kezeit a hátán még szorosabban egybekulcsolta, én azt nem tehetem. —

Katicza egy pár lépéssel hátrált, és rá nézett, mint ha kételkednék, hogy jól hallotta-e a mondottakat.

— Mi üzletviszonyban állunk, — mondá Ralph, magát felváltva lábujjain és sarkán hintálva, és hidegvérűleg unokahuga képébe nézve — igen, üzletviszonyban és nem bátoríthatom őket megsérteni. És igazán szólva mi a baj voltaképen? Mindnyájunknak meg vannak kísértetései. Sok leányka büszke volna oly szeretőket látva lábainál.

— Büszke? — kiálta Katicza.

— Én nem mondom, — felele Ralph, mutatóujját feltartva, — hogy nem jól teszesz, a midőn megveded őket, nem; te azzal csak helyes ítéletet mutatsz és valóban, én előre tudtam, hogy úgy fogsz cselekedni. Hát mit akarsz még többet, midőn helyzetted minden tekintetben kéjelmes különben? Hogyan beszélhetsz szenvedésekről? Ha az a fiatal lord mindenütt utánad jár, és gyermekies ostobaságait füledbe susogja — hagyjád, — kap ő' mielőbb

elég mást. Valami új mindig akad elébe, és te megsza-
badulsz. Addig —

— Addig — vága közbe Katicza büszkén, és haragra
gerjedve, mint helyzetéhez illett, — saját nememnek
megvetését tűrjem, és mások játékszere legyek — méltán
kárhóztatva minden tiszta erkölcsű nőtől, megvetve
minden becsületes férfitől, süllyedve önbecsülésemben, és
lealacsonyítva minden szem előtt, a mely rám tekint?
Nem, én nem tűröm tovább, még ha ujjaimat csontig
kellene is dolgoznom, és magamat a legdurvább, legne-
hezebb munkáknak vetnem is alá. Ne értsen ön félre; én
nem leszek szégyenére az ön ajánlásának, és megmaradok
a házban, a hol ön engem elhelyezett, míg szerződés
feltételei feljogosítanak azt elhagynom. De jegyezze meg
ön magának, hogy én azokat az embereket soha nem fo-
gom újra látni. Ha azt a házat elhagyom, el fogom ma-
gam rejteni azon nyomorultak, és el ön elől is, s akkor
remélem, anyámat kemény munkáimmal eltartván, leg-
alább békeségben élhetek, mert bizonynyal — nem fog az
isten elhagyni.

E szavaknál intett a kezével, kisietett a szobából,
és Nickleby Ralphot mint egy szobrot mozdulatlanul állva
hagyta.

A meglepetés, midőn Katicza a szoba ajtaját beté-
vén, Newmann Roggs-ot a mögött mint egy madárijesz-
tőt a téli szálláson karó-egyenesen egy kis fal-horpadék-
ban állva meglátta, majd kiáltani kénytette. De New-
mann ajkaira tette ujját, és így eléggé megtartotta lélek-
jelenlétét, hogy ne kiáltson.

— Nem kell — mondá Newmann, zugából előbujva

és őt a tornáczon végig kísérve — nem kell sirnia kegyednek — nem kell sirnia.

E mellett még meg kell érintenünk, hogy két nagy köny föggött Newmann szempilláin, midőn azt mondta.

— Én látom, hogyan állnak a dolgok, — folytatá a szegény Roggs, valamit kihuzva zsebéből, a mi egy ócska törlőrongyhoz hasonlított, és azzal Katicza szemeit oly gyöngén megtörölte, mintha kis gyermek volna. — Kegyed most folyni hagyja könyeit; no, no, hisz az jól van, és nekem tetszik, de azt jól tette kegyed, hogy ő előtte összeszedte magát. Ugy van ha! ha! ha! Oh igen, szegény gyermek! oh igen, szegény gyermek! —

Ezen össze nem függő felkiáltások közben megtörülte Newmann a maga szemeit is az érintett törlőrongygyal, és a ház ajtajához sántikált, hogy a leánykát kiereszsze.

— Ne sirjon többé, — mondá Newmann, nemsokára meglátogatom. Ha! ha! ha! És egy más valaki is fogja azt tenni. Igen igen; hohó!

— Isten őrizze meg önt — felele Katicza kisietve; isten őrizze meg.

— Kegyedet hasonlókép — viszonzá Roggs ismét kinyitván egy kissé az ajtót, hogy még utána kiálthassa: Ha! ha! ha! ho! ho! ho!

És Newmann még egyszer kinyitotta az ajtót, hogy barátságosan intsen neki és nevensen felé. Akkor bezárta azt, s szomoruan lehajtá fejét és sirt. Ralph ugyanazon helyzetben maradt, míg az ajtót becsapódni nem hallotta, akkor vállat vonított, néhányszor a szobában fel-alájárt — elébb sebesen, de lassan-lassan halkabban, minél nyugodtabb lett, és végre ismét íróasztalához ült.

Az emberi természet talányaihoz tartozik, melyeket észlelünk ugyan, de ki nem magyarázhatjuk: — Noha Ralph azon pillanatban az ártatlan, őszinte leányka iránti magaviselete felett nem érzett semmi lelkiismeret furdalást, és noha féktelen védeneczei épen azt tették, a mit ő várt, kívánt, és céljának előmozdítására szolgálónak tartott, még is gyűlölte őket magukviseletéért egész lelkéből.

— Várjatok csak — mondá Ralph, sötét haragosan körül tekintve, és ökölbe szoritott kezét rázva, midőn a két kéjencz képe lelki szemei elébe tűnt, meg fogtok nekem azért fizetni! Oh, meg fogtok fizetni!

Mig az uzsorás könyvei és papirjai között vigaszt találni igyekezett, írószobája előtt egy jelenet adta elő magát, mely nem kevésbé lepte volna meg, őt, ha egyáltalán valami képes lett volna őt meglepni.

Newmann Roggs volt e jelenet egyetlen szereplője. Az ajtótól, melyhez arczczal fordult, egy kis távolságra állt, kabátja ujjait kézcsuklóján felgyürte, és éppen azzal foglalkozott, hogy a legsúlyosabb és legművésziőbb vágásokat tette üres levegőbe.

Első pillanatra ez csak egy ülő életmódhoz szokott férfiú okos elővigyázati rendszabályának látszhatott, kinek az volt szándéka, hogy mellét kitágítsa és karja izmait erősitse. De az élénk öröm, mely Newmann Roggsnak veritéktől csepegő képében tükröződött, a csudálatos nyomaték, melylyel vágásait folyvást egy bizonyos helyre, mintegy öt lábnyira a földön fölül sujtotta, és a fáradhatatlan kitartás, melylyel működött, egy figyelmes nézőnek eléggé megmagyarázta volna, hogy gondolatjában főnöke Nickleby Ralph ur testét páholta rongyokká.

Huszonkilencedik fejezet.

(Miklós további viszontagságairól és bizonyos meghasonlásokról Crummler Vincze ur társaságában.)

Crummler Vincze urat a váratlan eredmény és tetszésnél fogva, melyeket kísérletei Portsmouthban arattak, arra birták, hogy tartózkodását e városban a kezdetben szándékolt időn túl még tizennégy napra kiterjeszse. Miklós ez alkalommal különféle szerepekben nem csökkent tetszés mellett lépett fel, és oly sok személyt kecsegtetett a színházba, kik azelőtt abba sohase jártak, hogy az igazgatónak egy jutalomjáték sokat ígérő üzletnek látszott. Miklós az ajánlott feltételekbe beegyezett, és a jutalomjáték megtörtént, a mi számára nem kevesebb mint husz forintnyi összegecskét jövedelmezett.

Mihelyt ily nemvárt gazdagságra tett szert, becsomagolta Browdie János barátságos kölcsönét, és azt sok köszönettel s hálálkodással kísérte, sok szerencsét kívánva házaséletéhez. Azután bevétele felét Newmann Roggsnak küldötte abbeli kérelme mellett, hogy alkalmilag kézbesítse azt titokban Katiczának, s biztosítsa őt legforróbb és legbensőbb testvéri szeretetéről. Színházi pályájáról semmit sem hozott neki elő, hanem csupán azt az utasítást adta Roggsnak, hogy a levél őt felvett új nevére címelve Portsmouthban bizonyosan megtalálja, s ezenkívül megkérte érdemes barátját, hogy írja meg anyja

és huga állapotját részletesen, és hogy Londonból mindenről, miket Nickleby Ralph az ő eltávozta óta érettök tett, tudósítsa.

— Ön el van csüggedve? — mondá Smike azon estén, melyen a levél el lőn küldve.

— Oh nem, felele Miklós szinlett jókedvvel, mert ha igent mond, a szegény ifjut egész éjre szerencsétlenné teszi; hugomra gondoltam.

— Hugára?

— Igen.

— Hasonlit önhöz? kérdé Smike.

— Az emberek azt mondják, — felele Miklós nevetve, azonban persze jóval szebb.

— Akkor nagyon szépnek kell lennie, — viszonzá Smike egy kis gondolkozás után, mely alatt kezeit összekulcsolta, és szemeit jóbarátjára szegezte.

— Más, a ki téged nem ismer oly jól, mint én, édes fiam, azt mondaná, hogy hízkelő vagy, — mondá Miklós.

— Én nem tudom, mi az, — felele Smike fejét rázva. Fogom valaha látni az ön hugát?

— Bizonyosan, kiáltá Miklós. — Egykor mind együtt fogunk élni — majd mikor gazdagok leszünk, Smike.

— Hogyan van az, hogy önnek a ki oly barátságos, és jóságos hozzám, senkije sincs, ki önhöz is jóakarattal volna? — kérdé Smike. Én azt meg nem tudom magyarázni magamnak.

— Oh az hosszú história, — felele Miklós, — melyet te, a mint tartok tőle, könnyen fel sem foghatsz. Nekem egy ellenségem van, — tudod, mi az?

— Oh igen, azt igen jól tudom — viszonzá Smike.

— Hát annak köszönhetem — válaszolá Miklós. Ő gazdag, és nem lehet őt oly könnyen megfenyíteni, mint a te régi barátodat Squeers iskolamestert. Ő nagybátyám nekem, ki engem legmélyebben megsértett.

— Azt tette? kérdé Smike, élénken előre hajolva. Hogy hívják? mondja meg nekem a nevét.

— Ralphnak, — Nickleby Ralph.

— Nickleby Ralph, — ismétlé Smike. — Ralph. Én meg akarom könyv nélkül tanulni ezt a nevet.

Valami huszszor is morogta magában, midőn hanges kopogás az ajtón e foglalatosságában félbeszakasztotta. Mielőtt azonban azt kinyitotta volna, Folair ur, a mimikus már bedugta rajta a fejét.

Folair urnak közönségesen kerek kalap ékesítette fejét, melynek szokatlan magas teteje, és keskeny felgyürt karimája volt. A jelen alkalommal félrecsapva viselte, és a hátulját előre fordította, mert az a része kevésbé volt kopott: Nyaka körül egy lángvörös gyapju komforter volt tekerve, melynek végei a fölülről végig begombolt newmarket öltöny alul kilátszottak. Kezében egy nagyon piszkos keztyűt tartott, és egy olcsó ruhaporozót, melynek tüveg nyele volt — röviden: egész külseje rendkívül fényes volt, és sokkal nagyobb figyelmet tüntetett elő öltözéke iránt, mint máskülönben.

— Jó estét, sir, — mondá Folair ur kalapját leveve, és ujjait hajába vágva. Valami közlendőm van önnel — hm!

— Kitől, és micsoda? kérdé Miklós. — Ön ma este szokatlanul titokteljes.

— Talán hideg — felele Folair ur, — hideg ta-

lán, annak állásom az oka, nem személyiségem, Johnson ur. Ezt állásom hozza magával, miután mindkét félnek barátja vagyok, sir.

Folair ur itt egy igen kifejezésteljes pillantással elhallgatott, az imént érintett kalapba nyúlt, s egy kis különösen összehajtogatott, világosbarna papirdarabot vett ki, melybe tisztaság végett volt betakarva egy levélke, és azt Miklósnak kézbesítette, kérve, hogy olvassa.

Miklós csudálkozva vette el a levélkét, feltörte a pecsétet, Folair urra egy pillantást vetve, ki, szemeit állandóan a szoba boltozatára fordítva, ült ott, homlokát ránczba huzta, és száját nagy méltóságosan fel-tátotta.

A levélen e cim volt: Johnson esquire urnak — Folair Ágost esquire urnak szives kézbejuttatás végett, és Miklós csudálkozása éppen nem kisebbedett, midőn abban a következő rövid, de velős szavakat olvasta:

Lenville ur Johnson urnak udvarias tiszteletét izeni, és hálával fogadandja, ha Johnson ur tudtára adja, hogy másnap reggel melyik órában lesz kényelmére Lenville urral a színházban összetalálkozni, hogy attól az egész társaság jelenlétében orrát szétzúzassa.

Lenville ur megkéri Johnson urat, hogy az általa netalán teendő határozatokat kövesse, minthogy Lenville néhány kollegát hívott meg a czeremónia tanuiul, s nem akarja azokat várákozásukban megcsalódva látni.

Portsmouthban kedden este.

Bár módnélkül felbosszankodott Miklós e szemtelen-ségen, az egész kihívás még is oly kikeresett izetlennek látszott előtte, hogy ajkaiba harapott, és a rongypapírt

háromszor is el kellett olvasnia, míg elég méltóságot és komolyságot birt venni magának a kihívás hozójának megszólítására, ki — egész idő alatt sem szeméit a boltozatról le nem vette, sem képének kifejezését nem változtatta meg.

— Ismeri ön ezen irat tartalmát? — kérde végre Miklós.

— Igen — felele Folair ur egy ideig körültekintve, de azután szeméit hirtelen ismét a boltozatra szegezve.

— És hogy mer ön annak kézbesítője lenni, sir? — folytatá Miklós, a papirt apró darabokra szakgatván, és darabjait a követ arczába dobva. Nem félt ön, hogy a lépcsőn lelököm, sir?

Folair ur képét, mely most már néhány töredékével a kihívó levélnek ékitve volt, Miklós felé fordítá, és röviden, ugyanazon el nem pusztítható méltósággal felelt:

— Nem.

— Ugy hát — mondá Miklós Folair ur magas kalapját elvévén, és az ajtónak dobván, ugy hát jól fogja tenni, ha fővegét, még mielőtt tizenkét másodpercz elmúlik, követi, különben kellemetlen módon fogom kiábrándítani.

— Azt mondom önnek, Johnson — felele Folair ur, ki egyszerre felhagyott egész méltóságával, az ily magaviselet nincs helyén. Csak hagyjon fel az ily atetantumokkal egy gentleman ruházatja ellen.

— Hagyja el ön szobámat — parancsolá Miklós, hogy merte egy ily izenet átadását magára vállalni az én számomra, ön semmirekellő!

— Ej! ej! mondá Folair ur, comforter-ját megoldva, s magát lassan-lassan kifejtve. Igy — ez már elég.

— Elég? — kiálta Miklós feléje menve, — utójára kérdezem önt, sir, eltakarodik innen?

— Ej! ej! mondom önnek, — felele Folair ur kezét maga elé tartva, minthaminden további dühkitörést eltávolítani akarna; nem komoly dologról volt szó, én a czédulát csupán tréfa kedvéért hoztam.

— Ugy tebát jól fogja ön tenni, ha ily tréfáknál előbb jól szemügyre veszi embereit — viszonzá Miklós. Különböen elménczkedése önnek magának okozhatna orrszétzuzást. Hát az a rongy is tréfa volna?

— Nem, nem; éppen az a legszebb a dologban, — felelt Folair ur, az tiszta, száraz komolyság — becsületemre.

Miklós nem tudta magát megtartóztatni a nevetéstől, az előtte álló különös alak felett, ki minden időben inkább derültséget volt képes okozni, mint bosszankodást, de különösen a jelen pillanatban, midőn Folair ur egyik térdével a földön ócska kalapját kezén körülkörül tánczoltatta, és nyugtalan aggodalmat mutatott, hogy vajjon nem dörzsölődött-e le néhány szőrszála, oly disz, melylyel egyébiránt — mit alig kellend megemlitenünk — kalapja már sok hónap óta nem dicsekedhetett többé!

— De most, sir, szives lesz nekem egy felvilágosítást adni, mondá Miklós, akaratja ellen is nevetve.

— No hát elmondom, miben áll a dolog — felele Folair ur, nagy hidegvérűséggel elhelyezkedvén egy székben. Az ön belépte óta Lenvillnek csak másodrendű

szerepek jutottak, s a helyett, hogy, mint azelőtt, fogadtatásban minden este részesülne, úgy viselte magát a közönség az ő fellépésekor, mintha nem is ismerné.

— Mit ért ön a fogadtatás kifejezés alatt? kérde Miklós.

— Oh Jupiter! kiálta Folair ur, mily ártatlan egy juhász ön, Johnson. Ugy hívják a közönség tapsolását, a színpadon első megjelenéskor. Ugy kellett neki estéről estére játszani, anélkül, hogy csak egy kéz is megmozdult volna, míg ön legalább kétszer, néha három sorban is megtapsoltatott. Végre egészen kétségbeesett a miatt, úgy, hogy már tegnap este is az volt féligmeddig szándéka, hogy Tybaltot igazi karddal játsza, és azzal tesz egy vágást önre — nem veszélyesen ugyan, de még is úgy, hogy önnek egy vagy két hónapig feküdnie kellend.

— Jól ki volt fundálva — jegyzé meg Miklós.

— Igen, a körülményekhez képest csakugyan jól volt, mert művész-hire koczkáztatva lőn, — mondá Folair ur legkomolyabb képpel. De hiányzott nála a bátorság, és így más módra gondolt, mivel önhöz férhessen, s a mi által egyszersmind magát népszerűvé tehetni remélte, — mert ez a fődolog. Oh jó isten, ha ő önt éles kardvassal megcsiklandozta volna — folytatá Folair ur, míg egy darabig elhallgatott, hogy valami számítás tegyen, neki az — ah, nyolcz vagy tiz shilling hasznot hajtott volna hetenként. Az egész város eljött volna, hogy lássa a színészt, ki tévedésből majd megölt egy embert. Én nem csudálkoznám, ha ennek következtében Londonba szerződtenék. Egyébiránt, akár-hogy legyen is, neki más utat kellett választani a nép-

szerüséghez, és ekkor jutott eszébe a jelen eljárás. A gondolat valóban nem rossz. Ha ön hagyta volna magát megfélemlíteni, és orrát felajánlotta volna neki, a történet a hírlapokba tétetett volna, és ha ön békét kötött volna vele, ugyanaz történt volna, mert akkor is csak oly sokat beszéltek volna róla mint önről. Érti ön?

— Minden bizonynyal, — felele Miklós, de föl téve, hogy én a botot megfordítom, és megpáholom az orrát — mi lesz akkor? Abból is haszon keletkezik részére?

— Gondolom, nehezen — viszonzá Folair ur, fejét vakarva — mert az esetben a regényesség kárba veszne és nem igen előnyös oldalról ismertetné meg őt. De, nyíltan megvallva, olyasmire ő nem számít, mert ön mindig jámbornak mutatkozott, és oly népszerű a nőknél, hogy mi önnél nem sok harczkedvet gyanítottunk. De ha ezt forralja magában, úgy neki, legyen ön bizonyos benne — van módja magát a dologból kivonni.

— Igazán? — felelt Miklós — holnap reggel még is csak megkísértsük. Egyébiránt beszélgetésünkről értesítheti ön őt, a mint akarja. Jó éjt.

Minthogy Folair ur kollegái között kárörvendő ember hírében állott, ki éppen nem igen fontolgatta lépéseit, ha bajt okozhatott, Miklós nem kétkedett, hogy az egész csupán ennek a becsületes embernek a bizgatása és hogy az küldetését elég pöffeszkedőleg hajtottá volna végre, ha az annyira váratlan fogadtatás, melyben részestült, nem félemlítette volna meg önkelmét. Azonban még sem érdemes komolyan bánni vele, és Miklós azon udvarias kijelentéssel bocsátotta el a művészt, hogy

ismétlődés esetén az ily megbántás zuzott koponyába kerülhet neki. Folair ur az intést szokatlan jó kedvvel fogadta, és eltávozott, hogy megbízójával értekezzen, és annak, fáradozásai sikeréről jelentést tegyen, mint ő a tréfa kivitelére legalkalmasabbnak találta.

Bizonyosan azt beszélte, hogy Miklós a legnagyobb félelembe és szorongásba esett volt, mert a midőn ez másnap reggel a szokott órában egészen nyugodtan a színházban megjelent, az egész társaságot — a mint látható volt — várakozás-teljesen összegyűlve találta, míg Lenville ur a legmérgelesebb arczkifejezéssel felségesen ült egy asztalon, és kihívólag fütyölt.

A hölgyek Miklós pártján voltak, míg az irigy urak a kitolt drámai színész részén állottak. Az utóbbiak egy kis csoportot képeztek a rettenetes Lenville körül, míg a nők nem aggodalmas szivdobogás nélkül némi távolságról vigyáztak. Midőn Miklós megállt, hogy köszönjön nekik, Lenville ur gunyos nevetésbe tört ki, és egy általános megjegyzést tett a nyulak természet-tudományára vonatkozólag.

— Ah, — mondá Miklós nyugodtan széjjel nézve — ön itt ?

— Rabszolga, — felele Lenville ur, jobb karjával nekihuzakodva, és egy lépéssel Miklósnak indulva.

— De ugyanazon pillanatban némi ijedtséggel látszott észrevenni, hogy Miklós mégsem néz ki oly félénknek, mint ő várta volt, a miért is egyszerre oly ügyetlenül álltmeg, hogy az összegyűlt hölgyek hangos nevetésbe törtek ki.

— Boszankodásom és gyűlölségem tárgya — mondá Lenville ur, — én megvetlek tégedet.

Miklós ezen nevetséges szólamra egy épen nem várt kaczagással felelt, és a hölgyek, kik kedvenczüket felbátorítani akarták, még hangosabban nevettek, mint előbb, mire Lenville ur száját a legkeserűbb mosolyra huzta félre és oda nyilatkozott, hogy czifra babák.

— De ők meg nem védenek tégedet — folytatá a színész Miklósra oly pillantásokat vetvén, melyek csizmáinak orránál kezdődtek, és koponyáján végződtek, azután pedig a koponyáján kezdődtek, és a csizmaorroknál végződtek— oly pillantások, melyek, mint mindenki tudja, a szinpadon kihívást jelentenek.— Azok nem fognak megvédni, ficzkó!

Ezen szavakkal Lenville ur összetette karjait, s azon arczkifejezések egyikével mulattatta Miklóst, melyekkel — az operában a zsarnok királyokra szokott nézni, midőn mondják: — El vele a legmélyebb tömlőczbe a várárok alatt, — és a melyek, ha egy kis lánczsörgéstől kísértettek, a maga idejében mindenkor nagy sikert arattak.

Akár a bilincs hiánya volt az oka, akár nem az, — mindenesetre nem nagyon mélyen hatott a benyomás Lenville ur ellenére; mert a vidámság, melyet arca mutatott, az által csak növekedni látszott. De mig a dolgok így álltak, néhány ur, kik határozattan azért jöttek, hogy Miklós szét zuzott orrát ők is lássák, türelmetlenek lettek, és dörögve olyan formán nyilatkoztak, hogy a dolog, ha annak csakugyan meg kell történnie, gyorsan intéztessék el, és hogy Lenville ur, ha nem volna kedve hozzá, jobban tenné, ha mindjárt megmondaná, hogy ők haszontalan várakozással ne tartóztassanak fel. Igy szoritva, kabátja ujjainak hajtókáit hátratürte, hogy a műveletet megkezdje és pompás lépésekkel Miklósnak

ment, ki őt a megkivántató távolságig előrelépni hagyta, és akkor a legnagyobb nyugodtsággal egy ütéssel a földre sujtotta.

Még mielőtt a leesett színész fejét a deszkázatról felemelhette, madame Lenville, (a ki, mint már előbb érintetett, érdekes állapotban volt) előre rohant a hölgyek hátulsó sorából, és keresztülszuró kiáltással férjére vetette magát.

— Látod ezt, szörnyeteg? Látod ezt, — kiálta Lenville ur, mialatt felállott, és mellette elterült nejeére mutatott, ki karjaival az ő derekát átkulcsolta.

Miklós biczczente fejével és mondá, — kövessen meg ön a szemtelen levélért, melyet tegnap este irt, és ne vesztegessen el még több időt ostoba frázisokkal.

— Soha, — kiálta Lenville ur.

— Igen, igen, igen — nyikogá neje, — én értem, Lenville — vesd alá magad mind ezen hiu formaságoknak, ha nem akarod, hogy halva terüljek el lábaid előtt.

— Ez magható, — mondá Lenville ur, keze fejével szeméit dörzsölvén. — A természet kötelékei erősek. A gyenge férj és apa, a leendő apa — meg hagyja magát lágyítani. Tehát bocsánatot kérek.

— Alázattal és megbánással? — kérdé Miklós.

— Alázattal és megbánással, — felele a színész sőtéten felpillantva. De csak hogy őt kiméljem, mert jön még idő.

— Elég, — mondá Miklós. — Remélem, Lenville asszonynak megjön az ideje és akkor, ha ön az atyai örömet ismét érezni fogja, mostani nyilatkozatát visszaveheti, ha lesz hozzá bátorsága. Most készen vagyunk egymással sir. De máskor jobban fontolja meg, hová viheti önt fél-

tékenysége, és jusson eszébe máskor, hogy mielőtt nagyon messze megy, vegyen tudomást vetélytársa véralkatáról.

E szavakkal felvette Miklós Lenville ur körisfa-botját, mely annak kezéből kiröpült volt, kétfelé törte, lábaihoz vetette — és egy könnyed fejhajtással távozott.

Ugyanazon este Miklósnak legmélyebb tisztelettel adóztak az emberek és azok, kik legkiváncsiabbak voltak orrát szétzuzva látni, minden alkalmat megradtak őt félreszólítani és a legnagyobb részvétellel biztosítani, hogy mennyire örültek, hogy annak a Lenvillenek érdeme szerint ugy megadta, mert az kiállhatatlan ficzkó, ki nek megérdemlett megfenyítését mindnyájan — bizonynyal nagyon különös összetalálkozás — már több ízben elhatározták, a mely csak könyörületből maradt. Valóban mindezen szólások berekesztéséből azt a következményt kellett vonni az embernek, hogy az egész föld kerekiségén nincsenek emberségesebb és szánakozóbb emberek, mint Crummles ur társulatának tagjai.

Miklós az ő diadalánál, mint általában a kis színházvilágban aratott sükereinél, legnagyobb önmérséklést és nyugodtságot tanusított. A nyeregből kivetett Lenville ur tett ugyan még egy utósó kísérletet, egy kis fiut a karzatra felküldvén fütyölni; de ez az általános bosszúnak áldozatja lett, mert minden teketória nélkül kivetették, és pénzét se kapta vissza.

—Nos, Smike,— mondá Miklós, midőn az első darab, után már csaknem egészen telöltözött a hazamenetelre, még mindig nem érkezett levél?

— Igen, felele Smike, itt van egy, melyet a postáról hoztam.

— Newmann Roggstól, mondá Miklós a czimiratot

nézegetvén. — Nem könnyű ezeket a vonásokat rendbe-
szedni. De még is, lássuk csak.

Félórai tanulmányozás után sikerült neki a levél tartalmát kitudni, mely azonban közel sem nyugtatta meg kedélyét. Newmann magára vállalta a tiz font visszaküldését, mihez még azon megjegyzést tette, hogy bizonyosan tudja, miszerint se Nicklebynének, se Katiczának nincs most a pénzre szüksége, de talán rövid idő alatt előfordulhat eset, hogy az Miklósnak jobban használhat. Megkérte őt még, hogy a miatt, a mit neki jelentenie kell, ne legyen nyugtalan, mert semmi rossz nem történt és mind jó egészségben vannak, — de neki ugy látszik, hogy oly dolgok fordulhatnának elő vagy már valóban folyamatban volnának, melyek Katiczának a bátyja ótalmát okvetlenül szükségessé tennék, ha azonban ez bekövetkenék, véle Newmann, akkor ő Miklóst haladék nélkül kellőkép tudósítandja.

Miklós ezt a pontot többször újra elolvasá, s minél többet gondolkodott azon, annál inkább növekedett sejtelve Nickleby Ralphnak valamely gazságáról. Vagy egy párszor kísértve érezte magát, hogy, bármi veszedelemmel járjon is, haladék nélkül Londonba megy; de egy kis meggondolás után azon tanulsághoz jutott, hogy Newmann, ha e lépésre szükség lenne, minden tekintet nélkül megírta volna.

— Mindenesetre előkészítnem kellene itt az embereket rögtöni kilépésem lehetőségére, — mondá Miklós. Nem vesztegetek hát időt.

Mihelyt e gondolatja támadt, fogta kalapját és sietett a ruhatárba.

— Nos, Johnson ur, mondá Crummlesné, ki egy

királyné teljes öltözékében ült ott, és a csudagyermeket anyai karjával átölelve tartotta, a jövő hét Ryde-ba, aztán Winchester-be, aztán —

— Nekem némi okom van attól tartani, — szólt közbe Miklós, hogy az én pályám kegyeteknél be lesz végezve, még mielőtt kegyetek Portsmouth-ot elhagyják.—

— Bevégezve? — kiálta madame Crummles, karjait elbámulva emelvén fel.

— Bevégezve? kiálta Snevellicci kiasszony, ki nadrágjában annyira reszketett, hogy kezét az igazgatóné vállára kellett tennie, hogy magát megtámaszsza.

— Csak nem azt akarja azzal mondani, hogy bennünket elhagyni készül, — tévé hozzá madama Grudden, Crummlesnéhez keresztül-tolakodva. Lánczos lobogós! mi-csoda esztelenség lenne az!

A csudagyermek, ki annyira gyengéd természetű, és oly ingerlékeny lény volt, egy nagyot kiáltott, és Belvawney kisasszony Bravassa kisasszonynyal együtt valóságos könyeket hullattak. Maguk a társaság férfi tagjai is félbeszakaszták beszélgetésöket, és sopánkodva rebesgették: elhagy bennünket a többiek után, noha néhányan közülök (névszerint azok, kik azelőtti nap szerencsekívánásaikat legnagyobb hangon mondák el) egymásnak intettek, mintha éppen nem sajnálnák, hogy egy oly kegyelt vetélytársat elvesztenek — oly vélemény, melyet valóban a becsületes Folair ur is, ki már mint vadember fel volt öltözve, egészen nyiltan kimondott egy ördög irányába, kivel éppen egy korsó portert iddogáltak együtt.

Miklós röviden kinyilatkoztatta, hogy tart tőle, miszerint úgy fordulhat; ámbár azt egyelőre határozottan nem mondhatja. Azután eltávozott, mihelyt tehette és haza

ment, hogy Newmann levelét még egyszer keresztül-szótagolja, és újra elmélkedjék fölötte.

Mily kicsinynek látszott neki azon álmatlan éjszákán minden, a mi oly sok hét óta idejét és gondolatjait igénybe vette, és mily állhatatosan s szüntelenül jelenvalóvá tette magának képzelő ereje azon egy eszmét, hogy Katicza a veszély és boldogtalanság közepette számít és ah! hiába — számít reá.

Harminczadik Fejezet.

(Ünnepélyességek, melyeket Miklós tiszteletére rendeznek. Ez hirtelen odahagyja a Crummes Vincze társaságát.

Crummes Vincze alig hogy hallott a nyilatkozatról, melyet Miklós kilépése valószínűségéről tett, sok jeleit nyilvánítá a búnak és megdöbbenésnek, és kétségbeesésében még bizonyos határozatlan ígéreteket is szalasztott ki nemcsak rendszeres fizetésének, hanem írói mellékjövedelmeinek megjobbitására nézve is. De midőn látta, hogy Miklós a szándékról, hogy a társaságot elhagyja, magát lebeszéltetni nem hagyja, — mert ez már szilárdan el volt határozva Newmann további tudósításai nélkül is, semmi veszélylyel nem gondolva, Londonba menni, és huga helyzetének személyes megvizsgálása által magát megnyugtatni, — meg kellett azzal elégednie, hogy visszajövetelét remélje, a mi mellett azonban nem mulasztott el gyors és erélyes intézkedéseket tenni, hogy őt elmenetele előtt még lehető legjobban felhasználhassa.

— Várjon még egy kissé, mondá Crummes ur, mialatt számkivetett parókáját levette, hogy a dolgok állását annál nyugodtabban keresztül láthassa — várjon egy kissé. Ma szerda este van. Holnap első lesz nagy felragaszokban tudatni a közönséggel, hogy ön holnap utolszor lép föl.

— De ön nem tudhatja, hogy holnap utolszor

lépek-e fel? felele Miklós. — Ha nem fogok elhivatni, önt ne érje én miattam még e hét végeig semmi alkalmatlanság.

— Annál jobb, — felele Crummes ur. Akkor az ön utósó játékát a legnátaorozottabban csütörtökre hirdetjük, ki — még egy ígérkezés egyetlen egy estére pénteken — és végre a legbefolyásosabb pártfogók világos kívánására egy előadás, kik az utósó előadáskor már nem kaphattak helyet; a legeslegutósó fellépés szombaton. Ennek három, egészen kellőleg megtelt házat kell eszközölnie.

— Igy hát háromszor kellend utólszor fellépnem? kérdé Miklós mosolyogva.

— Igen, felele a színigazgató, kedvetlenül vakaródván fején, — az még kevés is, és hasztalan töröm elmémet azon, hogy nem hozhatnánk-e még egy utószort össze. De már most csakugyan nem lehet ebben semmit tennünk, és fecsegni róla semmi hasznót nem hajt. Valami új igen jókor jönne. — Gondolja ön, hogy egy kis dalt el tudna a pony-n énekelni?

— Alig — felele Miklós.

— Már hozott be ezelőtt pénzt. — felele Crummes ur, a kellemetlen megcsalódásnak pillantásával. — Mit mond egy fényes tűzjátékhoz?

— Hogy nagyon költséges — felele Miklós.

Tizennyolcz pence elég lenne — mondá Crummes ur. — Ön egy szószéken állva a csudagyermekkel plastikus állásban, hátul egy átlátszó „Isten veled“-del, a szinfalaknál kilencz ember minden kézben egy röppentyüvel — az egész másfél tuczatnak egyszerre kellene elpattanni — elülről egészen nagyszerüen venné ki magát — megragadólág, valóban megragadólág.

Minthogy Miklós egy ilyen jelenet nagyszerüségéről nem látszott különösen meggyőződve lenni, sőt ellenkezőleg az indítványt igen tiszteletlen módon még ki is nevette, Crummlés ur azonnal felhagyott azzal és komoran megjegyezte, hogy éppen azért lehető legjobban el kell látniok a falragaszt, viadalokkal és tánczokkal, s aztán magukat a szabályos drámához tartaniok.

Hogy ezt a tervet azonnal foganatosítsák, a szinigazgató mindjárt a szomszéd öltöző-szobába ment, hol Crummlésné éppen abban foglalatoskodott, hogy egy operából a császárné öltözékét egy tizenkilencedik századbeli asszony közönséges öltözékével cserélje fel. Ezen urhölgygyel, és a minden nyeregbe beillő Grudden asszonynyal, ki igazi lángész volt, szinlapok fogalmazásában, (mert ő a kíváncsiságot keltő megjegyzéseket igen jól tudta beszöni és sok évi tapasztalásból pontosan értette, minek kell nagy betűkkel nyomtatniok azokban) együtt tanácskoztak most a falragaszok fogalmazása felett.

— Ah, — sóhajtá Miklós a sugó székében hanyatt dőlve, miután Smike-nak a szükséges távirdai jelt adta, ki egy közbevetett darabban mint sovány szabó lépett fel és mint olyan csak egy kabáthajtókája volt, melyből egy kis, rongyos zsebkendő kandikált ki, fején egy gyapot hálósipkát viselt, és a többi jellemző vonás közt, mint szabónak a szinpadon vörös orrának kellett lennie. — Ah, beh szeretném, ha már mindennek vége volna. —

— Vége — Johnson ur? — ismétlé háta megett egy női hang némi fájdalmas bámulattal.

— Csakugyan egy kissé udvariatlanul hangzott, — felele Miklós, a ki midőn visszatekintett, a beszélőben

Snevellicci kisasszonyra ismert, — és nem beszéltem volna úgy, ha tudom, hogy ön oly közel van.

Mily kedves ember az a Dickby ur! mondá Snevellicci kisasszony, midőn a szabó a darab végén sok taps közt a szinpad másik oldalára ment. (Smike színházi neve Dickby volt.)

— Mindjárt megvizsem hozzá az ön szavait, miknek rendkívül örülni fog, felele Miklós.

— Oh ön csintalan! — viszonzá Snevellicci kisasszony. — Azonban nekem meglehetősen közömbös, akár tudja mint vélekedem felőle, akár sem! mig valóban másoknál — —

Snevellicci kisasszony itt megállt, mintha kérdésre várna, de a mely nem következett be, mert Miklós sokkal komolyabb dolgokra gondolt.

— Mily barátságos az öntől — kezdé újra egy kis szünet után Snevellicci kisasszony — itt ülni, és minden este várni reá, bár mint el van is bágyadva ön. És mennyit fárad vele, és mindezt annyi örömmel, oly készséggel teszi, mintha önnek pénzt hozna be.

— Ő minden nyájasságot megérdemel, melyet irányában mutathatok, és még sokkal többet, — felele Miklós. — Ő a leghálásabb, legigazszivübb és legszeretetteljesebb teremtmény — a ki valaha létezett.

— És a legkülönösebb — nem igaz? — jegyzé meg Snevellicci kisasszony.

— Tudja isten! és bocsásson meg azoknak, kik ennyire hozták! — viszonzá Miklós fejét rázva.

— Annyi áll, hogy roppant titoktartó — mondá Folair ur, ki egy kissé közelebb huzódott, és most a be-

szélgetésbe elegyedett. — Senki sem bir valamit kivenni belőle.

— És mit akarna kivenni belőle? kérdé Miklós, beszédét hirtelen félbehagyván és a beszélőhöz fordulván.

— Teringettét, mily hamar felfortyan, Johnson, — felele Folair ur, tánczzipője sarkát feljebb huzván. — Én csak természetes kíváncsiságáról beszélek az itteni embereknek, kik szintén szeretnének életéről valamit megtudni.

— A szegény fiu! De én azt vélném, hogy a vak is láthatja, hogy ő nem egészen világos elméjü, hogy ön vagy más akár ki előtt fontosnak látszassék, — mondá Miklós.

— Bizonyynyal — felelt a színész, mialatt egy lámpa visszasugárzójában nézte magát, de épen azért oly érdekes e kérdés.

— Micsoda kérdés? — felele Miklós.

— Hát: hogy ki, és mi ő, és hogyan lettek önök a nagy különbség daczára is oly meghitt barátok — viszonzá Folair ur, egészen elragadtatva, hogy valakinek valami kellemetlent mondhat. — Az egész világ ezen töri a fejét.

— Ez az egész világ egyébiránt, mint én gondolom, csak a színházi személyzetből áll? — mondá Miklós megvetéssel.

— A színházi személyzetből és még másokból, — felelt a színész. — Nem tudja ön, hogy Lenville azt mondja.

— Ma azt gondoltam, hogy ezt egy időre hallgatásba helyeztem, — vága közbe Miklós elpirulva.

— Lehet — felelt a hajthatatlan Folair ur, — és

ha úgy van, hát valószínűleg azelőtt mondta. Lenville tehát az mondta, hogy ön színésznek igazi tuskó és a siker, melyet ön itt a közönségnél aratott, a titokban fekszik, melybe magát burkolja, és hogy Crumles e titkolódzást saját érdekében legyezgeti, ezen kívül azt véli Lenville, hogy az egészben más semmi nem lappang, mint hogy ön valahol nagy páczban volt, és valami csiny miatt onnan megszökött.

— Ah! mondá Miklós, mosolygást erőtetve.

— Ez azonban csak egy része annak, a mit ő mond, tevé hozzá Folair ur, és én ezeket a legnagyobb bizalommal közlöm önnel, mint mindkét fél barátja. Ön tudja, hogy én nem osztom nézetét. Ő azt mondja, hogy ő Dickby-t inkább gazembernek tartja, mint együgyű bohónak, és a mi teherhordó szamarunk, az öreg Fluggers beszéli, hogy az utolsó előtti idényben, midőn ő Coventgarden-ben kihordó volt, egy zsebtolvaj mindig a bérkocsit éren kóválygott, kinek éppen olyan képe volt, mint Dickby-nak. Hozzá tette azonban, hogy talán még sem Dickby volt az, hanem talán testvére, vagy más közeli rokona.

— Ah! kiálta ismét Miklós.

— Igen, úgy mondják — folytatá Folair zavartalan nyugalommal. — Föltettem magamban, hogy önnek elbeszélem, mert önnek azt tulajdonkép tudnia kellene. Ah, itt jön végre a csudagyermek. Juhé! te kis váltottgyermek, szeretném, ha — tüstént jövek, kincsecském. A majom! Csengessen kegyed, hogy huzzák fel, Gruddenné-asszony és adassa elő a közönség ölebecskéjével tánczát.

Mialatt Folair azt, mi az utóbbi czélzásokból a csuda gyermekre nézve hizelgő volt, fennhangon mondotta, és

a többit Miklósnak félre s bizalomteljesen fülébe sugta, a felgördülő függőnyt szemeivel kísérté és gunyos tekintettel volt tanuja a Crummes kisasszonyka fogadtatásának. Azután pár lépéssel hátrament, hogy jobban neki futamodhassék, egy bevezető orditást hallatott, és fogait csikorítva s egy bádog tomahawk-ot forgatva, mint vad indián a szinpadra rohant.

— Ezek hát azon történetkéek, melyeket felőlünk koholnak, és szájról szájra adnak? — gondolá Miklós. Ha az ember valamely társaság ellen, legyen az nagy vagy kicsiny, megbocsáthatlan bünt akar elkövetni, csak szerencsájének kell lennie, minden mást megbocsátanak neki, csak ezt nem.

— Talán csak nem veszi szívére, mit e rozszlelkü ember mondott? — jegyzé meg Snevellicci kisasszony legmegnyerőbb hangján.

— Oh nem, — felele Miklós. — Ha szándékomban volna itt maradni, talán érdemesnek találnám a dolgot tovább feszegetni. De miután ez nem áll, miattam ám fecseggék magukat rekedtté. De itt jön, kit az ön jóakarátának egy része illet, — tevé hozzá Miklós, midőn Smike közelebb lépett; és így mindaketten jó éjt kívánunk önnek.

— Nem nem. Ön nem fog így bánni velem — felele Snevellicci kisasszony. — Kívánom, hogy engem haza kísérjen, és anyámat meglátogassa, ki csak ma érkezett Portsmoutba, s majd meghal a kívánság miatt hogy önnel megismerkedhessék. — Édes Led, segítsen Johson urat rábeszélni.

— Ó bizonyosan, — felele Ledrock kisasszony nagy elevenséggel: — ha kegyed nem bírja őt rábeszélni.

Ledrook kisasszony nem szólt többet, de egy ügyes mozdulattal értéstül adta, hogy őt senki rá nem beszélhetné, ha az Snevellicci kisasszonynak nem sikerülne.

— Lillyvick ur és Lillyvickné a mi lakásunkon szálltak meg, és e pillanatban osztják szobánkat velünk — mondá Snevellicci kisasszony; — talán ez befolyással læend elhatározására?

— A kegyed meghívása után mi más elhatározók kellene még? — felele Miklós.

— Oh az szép, — viszonzá Snevellicci kisasszony. És Ledrook kisasszony beleszólt: — Nem mondtam? — mire Snevellicci kisasszony azt válaszolta, hogy Ledrook kisasszony csintalan jószág; és Ledrook kisasszonynak egy czuppanó csókot adott, és Ledrook kisasszony Snevellicci kisasszonyt visszaczuppantotta.

— Édes Led, ugyan hogy mondhat ilyet, feddé Snevellicci kisasszony.

Ledrook kisasszony semmit sem felelt, hanem fogta Smike karját, s Miklósra s barátnéjára hagyta, hogy tetszésök szerint kövessék őket. Tetszett azonban nekik, vagy inkább Miklósnak, ki éppen nem volt a fenforgó körülmények közt rajta, hogy négyszem közt maradjanak, azonnal sarkukba nyomulni.

Midõn az utczára kiértek, beszédben nem volt hiány, mert véletlenül Snevellicci kisasszonynál egy kis kosárka és Ledrook kisasszonynál egy katulya volt haza viendõ, melyekben a kisebb öltözék-darabokat minden este magukkal szokták vinni. Miklós nem akart tágitani, hogy õ viszi a kosárkát, és Snevellicci kisasszony ahoz ragaszkodott, hogy õ maga viszi, mi aztán versengésre adott okott, mely alatt Miklós mind a kosárkát mind a

katulyát hatalmába kerítette. Azután Miklós faggatózni kezdte, hogy csak szeretné tudni, mi van a kosárkában, és megkísérelte bele tekinteni, mire Snevellicci kisasszony kinyilatkoztatta, hogy ő ha azt gondolná, hogy Miklós valamit meglátott, bizonyosan elájulna. Most hasonló kísérletet tett Miklós a katulyával is, a mi hasonló tüntetést idézett elő Ledrook kisasszony részéről, azután mindkét urhölgy erősítette, hogy egy lépést sem tesznek tovább, míg Miklós meg nem igéri, hogy többé nem néz azokba. Végre megigézte Miklós, hogy többé nem lesz kíváncsi és így odább mentek, miközben mindkét delnő sokat vigyorgott, és kijelenték, hogy soha életökben nem láttak oly istentelen embert, — nem, nem, soha életökben.

Mig ily tréfákkal rövidítették utjokat, csakhamar elérték a szabó házát, hol most egy csinos kis társaság gyült össze, mert Lillyvick ur és asszonyon kívül nemcsak Snevellicci kisasszony anyja volt jelen, hanem atyja is. És mily rendkívül szép volt ez az atya? Sas orra volt, fehér homloka, bodor fekete haja, kiálló arczsontjai, és egészen szép arcza, csak hogy az — talán az italtól — kissé rézszinbe játszott. Igen széles melle volt, és sűrűen begombolt kék kopott öltönyt viselt, és aranyozott gombok voltak rajta, s mihelyt a belépő Miklóst meglátta, jobb kezének két első ujját azonnal a két középső gomb közé szurta, s egyidejűleg a másik karját tetszetősen csipőire tette, mintha mondani akarná: Nos, itt vagyok, fiatal ember, mi a kívánsága?

Ez volt a külseje és magatartása Snevellicci kisasszony papájának, a ki, mióta a tizéves ördögöcskét a karácsonyi némajátékban játszotta, a művészetnek élt.

Tudott kissé énekelni, kissé táncolni, egy keveset víni, egy keveset játszani, de mindenből csakis egy keveset. Majd a balletnél volt, majd a karénekesek közt, és általában minden színháznál szerződve volt már Londonban, és alakja kedvéért katonai szerepekre és néma nemesekére használták; — ő mindig díszesen öltözködött, és különösen jól vette ki magát, mikor rövid kabátban valamely csinos delnővel karonfogva járt, mit ő méltósággal tett, hogy a közönség földszint mindig megtapsolta, mert őt valami jelesnek tartotta. Ez volt Snevellicci kisasszony papája, kiről az irigy nyelvek terjesztették, hogy egyszer-másszor Snevellicci kisasszony mamáját jól meg-megdöngeti, ki még mindig csinos alaku tánczosnő volt, és szépsége maradványai most is mutatkoztak rajta. Most ott ült, a hol tánczolt volt, tudniillik a háttérben, minthogy kissé őregecske volt a proscénium lámpáinak teljes ragyogásához.

E jó embereknek Miklós nagy formasierüséggel lőn bemutatva. Midőn a cerimoniának vége volt, Snevellicci kisasszony papája, (a ki derekasan grog szagu volt) nyilvánítá Miklósnak, hogy egészen el van örömmel telve, hogy oly rendkívüli talentomu fiatal férfival megismerkedhetett, s megjegyzé, hogy még egy művész sem került elébe, ki oly határozottan szerencsét csinált volna — nem, senki — barátjának Glavormelly urnak első fellépte óta a Coburg színházban.

— Ön bizonyosan látta őt, sir? — kérdé Snevellicci kisasszony papája.

— Nem, azzal nem dicsekedhetem, — felele Miklós.

— Mit — barátomat Glavormellyt nem látta,

sir? — kiálta Snevellicci kisasszony papája, — ugy még sohase látott ön színészt; s ha még életben volna — —

— Ah, tehát meghalt? — szólt közbe Miklós.

— Igen, — felele Snevellicci ur, de kora szégyenére nem Westminsterben nyugszik. — Ő egy — — no de mindegy! Elköltözött azon országba, melyből egy vándor sem tér vissza. Remélem, ott becsét jobban el fogják ismerni.

E szavaknál Snevellicci kisasszony papája orra hegyét egy nagyon sárga selyem zsebkendővel megdörzsölte s az által értésére adta a társaságnak, hogy e visszaemlékezések őt egészen elnyomták.

— Nos Lillyvick ur, — mondá Miklós, hogy van?

— Igen jól, — felelt az adószedő. Legyen bizonyos benne, hogy semmi sem ér fel a házasélettel.

— Mit hallok! — felele Miklós nevetve.

— Semmi, de semmise, sir, — erősíté Lillyvick ur. — Mit gondol? — susogá az adószedő Miklós fülébe, őt félre vezetvén. — Hogy tetszik önnek ma este nőm?

— Oly szép, mint mindig, — felele Miklós egy pillantással a hajdani Petowker kisasszonyra.

— Valami van az ő lényében, sir, — suttogá az adószedő tovább, mit én sohase láttam más fehérszemélynél. Nézze csak most, mint lebeg tova az üstöt a tüzre tenni. Nem valóságos varázs van abban sir?

— Ön szerencsés egy férfi, — mondá Miklós.

— Ha! ha! ha! — nevetett az adószedő, igazán, gondolja? Meglehet. Azt mondom önnek, hogy nem találhattam volna el jobban, ha fiatal ember lettem volna

is — nem gondolja ön is? Ön maga se találhatott volna jobb partit. Vagy igen? mi? találhatott volna?

Ezen és több hasonló kérdések közben Lillywick ur könyökét folytonosan Miklós oldalába dőldöste, és vigyorgott, míg képe az erőködéstől, hogy örömét elnyomja borszinüvé lett.

Időközben az urhölgyek egyesült fáradozásaival az abroszt két összetaszított asztalra terítették, melyek egyike magas és keskeny, másika pedig alacsony és széles volt. Fölül osztrigák, alul kolbászok, a közepen egy koppantó, és mindenütt, a hol elfért, tányérok voltak sült burgonyával. A hálószobából két öblösebb széket hoztak. Snevellicci kisasszony az asztalnál fölül ült, Lillywick ur alul, és Miklósnak nem csak az a szerencse jutott, hogy Snevellicci kisasszony mellett ülhetett, hanem még Snevellicci kisasszony anyját is jobbján, és Snevellicci kisasszony papáját szemközt kapta. Szóval ő volt a vendégség hőse, s midőn az asztalt felszedték, és meleg italokat hordtak körül, Snevellicci ur felkelt, és az elutazandó művész egészségére köszöntötte poharát oly megindító beszéddel, hogy Snevellicci kisasszony sirt, és hálószobájába kellett vonulnia.

— Pszt! ne szomorkodjék, — mondá Ledrook kisasszony, midőn amaz a hálószobából kipillantott. — Mondja meg neki, ha ismét bejön, hogy ne adja annyira a búnak magát.

Ledrook kisasszony oly sok intés és jeladással kíséerte szavait, midőn az ajtót maga után betette, hogy egyszerre mély hallgatás állt be, mialatt Snevellicci kisasszony papája kevélyen felfujta magát, és sorban mindenkit, különösen Miklóst büszke szemekkel méregette,

és szünet nélkül üritgette poharát, s ismét meg-megtöltötte, míg a delnők egy csoportban, közepén Snevellicci kisasszony, ismét visszajöttek.

— Legkevesebbé sem szükség magát nyugtalanítania, Snevellicci ur, — mondá madame Lillyvick. — Ő csak kissé gyenge és elfogódott, és már egész nap az volt.

— Ah — ugy; semmi egyéb? — felele Snevellicci ur.

— Nem, más semmi. Csak ne csináljon belőle nagy dolgot — kiálták az urhölgyek maguk között.

Ez persze, hogy nem volt Snevellicci ur inye szerinti felelet, ki egész jelentékenységét érezte, mint férfi és apa, s így a szerencsétlen madame Snevelliccihez fordult, és kérdé, hogy mi az ördögöt jelentsen az, hogy vele ugy beszél.

— Ah, istenem, kedvesem, — felele madame Snevellicci.

— Ne hívj engem kedvesednek, ha szabad kérnem — viszonzá Snevellicci ur.

— Kérem, papa, mirevaló ez — szóla közbe Snevellicci kisasszony

— Mire való, gyermekem?

— Ne beszéljen olyan módon.

— Miért ne? — mondá Snevellicci ur, nekem nincs miért szégyelnem magamat. Engem Snevelliccinek hívnak, és a Görbeutzában a széles udvarban megtalálhatnak, ha a városban vagyok. Ha nem vagyok ott-hon, lehet utánam tudakolózni a színházban. Isten akárhová tegyen azt gondolom, ott ismernek engem! Legtöbb ember látta arczképemet a dohányárus bolt-nál a sarkon. A lapokban is olvashattak felőlem —

vagy tán nem? Ne beszéljek! Mondok neked valamit; ha kitudhatnám, hogy valami férfi leányom érzésével játékot tűzött volna, akkor nem beszélnék, hanem vigyázhatna magára, a nélkül, hogy egy szót eresztenék ki ajkamon — ez az én módom.

Igy beszélve Snevellicci ur ökölbe szoritott jobbjaival háromszor ütött balkeze tenyerére, megpufogtatta rátartó orrát mutató ujja izbütykével, és egy másik poharat felhajtott.

— Ez az én modorom — ismétlé Snevellicci ur.

A legtöbb közhivatalnoknak megvannak hibái, és bizonyos, hogy Snevellicci ur egy kissé neki adta volt magát az ivásnak, vagy ha az igazságot egészen be akarjuk vallani, majd soha se volt józan.

Iszákossági rendszerében három meghatározott fokozat váltakozott — a méltóságteljes, a veszekedő, és az érzékeny. Mikor fel kellett lépnie, soha se ment a méltóságteljesen túl. Magántársaságokban azonban mind a hármon keresztül szokott menni, még pedig oly gyorsasággal, hogy azok, kiknek nem volt szerencséjük őt közelebről ismerni, egészen elálmétkodtak rajta.

Snevellicci ur alig öntött le még egy további poharat, midőn az épen fitogtatott veszekedési hajlamon szerencsésen átesve valamennyi jelenlévők felé mosolygott, és szeretetreméltó lelkesedéssel pohárköszöntést mondott a hölgyekre.

— Én szeretem őket, — mondá Snevellicci ur, az asztalnál körültekintve. Én szeretem őket összesen és egyenként.

— Nem összesen és egyenként, felele Lillyvick ur zordan.

— Igen, összesen és egyenként, — ismétlé Snevellicci ur.

— Akkor a férjnél lévő delnők is benn foglaltatnának? viszonzá Lillyvick ur.

— Én azokat is szeretem, sir — válaszolá Snevellicci ur.

Az adószedő méltóságteljes csudálkozással pillantott körül környezetén, mely mondani látszott: no ugyan jó madár vagy! — egyszersmind egy kissé szemmel láthatólag meglepetettnék is látszott, hogy madame Lillyvick semmi harag, semmi felingerültség jelét nem mutatta.

— Egyik kéz a másikat mossa, folytatá Snevellicci ur, én szeretem őket, és ők szeretnek engem.

És mintha ezen nyilatkozat által az erkölcsiség nem elég gúnynyal támadtatott volna meg — mit tett Snevellicci ur? Kacsintgatott, nyíltan kacsintgatott, és minden titkolódás nélkül jobb szemével Lillyvickné felé!

Az adószedő ámulása túlságában székébe visszaesett. Ha valaki feléje, mint Petowker kisasszony felé kacsintgatott volna, már akkor is rendkívül illetlen lett volna! De mint madame Lillyvick felé — e gondolat hideg veritéket sajtolt ki homlokán, s míg azon gondolkodott, hogy valóban lehető-e, és vajjon nem álmodik-e, Snevellicci ur ismételte kacsintásait, s madame Lillyvick egészségére némajelekkkel poharat üritett — és még — valóban, még egy kézesókot is dobott felé. Lillyvick ur elhagyta székét, egyenesen az asztal másik végéhez ment, és abban a pillanatban reárohant — a „rohant“-at betűszerinti értelemben véve. Lillyvick ur nem volt

könnyű teher, és ha úgy Snevelliccire rohant, Snevellicci urnak az asztal alá kellett esnie. Lillyvick ur követte őt, és a delnök hangosan felkaczagtak.

— Mi baja annak a kettőnek egymással? Megörültek? kiáltá Miklós, az asztal alá nyúlva s az adószedőt erős kézzel előhúзва, és azt mint egy zsákot egy székbe vetette. Mit jelentsen ez? Mit akart ön? mi lelte őnt?

Mig Miklós az adószedővel bajlódott, Smike Snevellicci urnak hasonló szeretet-szolgálatot tett, ki most ellenére mámoros tekintettel szemmeresztve nézett.

— Oda nézzen ön, sir — felele Lillyvick ur, elámult nejére mutatva. Ott tisztaság és kellem van együtt, és érzései meg vannak sértve — mélyen megsértve!

— Az isten szerelmére, micsoda esztelenségeket beszél! — kiáltá madame Lillyvick, Miklós kérdő pillantásaira. Én hozzám senki se szólott semmit.

— Szólott, Henriette! kiálta az adószedő. Hát nem láttam én magam is, hogy ő neked — —

— Lillyvick ur nem birt magán erőt venni, hogy a szót kimondja, hanem utánozta a színész kacsintásait.

— Nos, — felele madame Lillyvick hevesen, — hát te azt gondold, hogy senkinek sem szabad reám nézni? Ha az volna a szokás, akkor a manó kívánna férjhez menni.

— Te eszerint nem érezted magadat megbántva? kérdé az adószedő.

— Megbántva? ismétlé madame Lillyvick megvetés hangján. — Térden csúszva kellene az egész társaságtól bocsánatot kérned.

— Bocsánatot kérni, édesem? felele az elbámult adószedő.

— Igen, és legelőször tőlem — viszonzá madame Lillyvick. — Azt hiszed, hogy én nem legjobban tudom, mi illik, és mi nem illik?

— Természetesen, — kiáltának mind a delnők. — Azt véli ön, nem mi lennénk az elsők, kik felszólalnánk, ha valami feltűnő fordulna elő?

— És tán azt hiszi ön, hogy a dámákat nem illeti meg az ítélet, sir? — kérde Snevellicci kisasszony papája, gallérját fölebb húzván, és valamit fejbetörésről morogván, ha ellensége korának tekintete vissza nem tartaná. Snevellicci ur erre Lillyvick urat néhány másodperczig keményen és szigorun megnézte, azután egész figyelemmel felállta székéről, és sorra csókolta a delnöket és azt madame Lillyvicknél kezdte.

A boldogtalan adószedő egy siralmas pillantást vetett nejére, mintha meg akarna győződni, hogy maradt-e még vissza legalább egy vonás madame Lillyvickben Petowker kisasszonyból; de amidőn — fájdalom, nagyon is világosan — ellenkezőt talált, az egész társaságtól alázatosan bocsánatot kért, és leült — leerve, megbátortalanítva, és a varázstól menten, úgy hogy önzése, és önszeretete daczára is méltó tárgya volt a szánakozásnak.

Másnap a falragaszok kötelelességszerűleg kiragasztattak és a közönség megtudta, hogy: Johnson urnak ezen este utószor lesz szerencséje fellépni, amiért kéretik a t. c. közönség, hogy a helyek iránt ideje korán rendelkezzzék, mert szörnyű nagy tolakodás várható. Bizonyára figyelmet érdemlő körülmény az a színházügy év-

könyveiben, mely azonban tapasztalás által már régóta minden kétségen fölül van, hogy hiába fogja magát az ember fárasztani, hogy publikumot csaljon a színházba, ha csak el nem hitetheti velök, hogy nem kapnak helyet.

Midőn Miklós este a szinpadra lépett, a szokatlan zavart s felgerjedést, mely valamennyi társasági tag arcán visszatükröződött, sehogysz tudta magának megmagyarázni, de nem sokáig maradt annak oka felett kétségben, mert még mielőtt ideje lett volna az iránt kérdezősködni, hozzá lépett Crummles ur, és meglehetősen felhevülve közölte vele, hogy egy londoni szinigazgató ül egyik páholyban.

— Bizonyosan a csudagyermek végett, sir — mondá Crummles, mialatt Miklóst a függöny egy kis nyílásához vezette, hogy nézze meg a londoni szinigazgatót. Én nem kétlem legkevesebbé is, hogy őt a csudagyermek hire csalta ide. — Ott van ő — abban a felsőöltönyben inggallér nélkül. Tíz fontot kell, hogy fizessen neki hetenkint, Johnson, én nem hagyom őt egy fillérrel is kevesebbért fellépni a londoni padokon, és oda sem adom, ha egyszermind nőmet is nem szerződtetik — husz font hetenként a kettőnek; vagy mondok önnek valamit, alkuba bocsátom magamat, és a két fiatal, ha az egész családnak harminczat fizet. Becstületesebben bizonyosan nem lehet hozzáfogni. Mindnyájunkat el kell vállalnia, mert egyik sem megy a másik nélkül. Sok londoni tesz ugy, és mindig javukra szolgál. Harmincz font hetenként, Johnson, — csekély pénz, Johnson, csekély pénz.

Miklós helybenhagyta a dolgot és Crummles Vincze ur, miután néhány jó szippantással megerősítette magát,

sietett tovább menni s madame Crummlesnek megmondani, hogy ő az egyedül elfogadható feltételekre nézve magával tisztában volna, és szilárdul elhatározta egy batkát sem engedni.

Midőn mind fel voltak öltözve, és a függönyt felhúzták, ezerszeresen növekedett a felindulás a londoni színházigazgató jelenléte miatt. Minden tagja a társaságnak meg volt győződve, hogy az érintett ur egyedül azért jött ide, hogy az ő játékát nézze meg, a miért is mindnyájan a legnagyobb feszültségben voltak. Néhányan azok közül, kiknek az első jelenetben semmi teendőjük nem volt, a színpalak közé siettek, és kinyujtották nyakukat, hogy lássák az ünnepezt férfit, mások pedig a színészeknek a bejárás felett lévő két kis páholyába lopóztak, hogy onnan jól szemügyre vegyék a londoni igazgatót.

Egyszer észrevették, hogy a londoni igazgató mosolygott a tréfás földművesre, a ki úgy tett, mintha dongó legyeket fogdosna, míg madame Crummlesnek éppen nagy jelenete volt. Nagyon jól van, fizető — mondá Crummles ur, megfenyegetve öklével a bohó földművest, a jövő vasárnap más szerződvény után láthatsz.

Hasonlóképen a színpadon senki sem a hallgatóságra nézett, hanem ugyanazon egyéniségre — a londoni színházigazgatóra — kinek mindnyájan kizárólag magának játszottak. Midőn Lenville ur a düh egy hirteleni rohamában a császárt nyomorultnak nevezte, azután azonban keztyűjébe harapott és azt mondta: „tettetnem kell magamat“, a helyett, hogy, mint máskor az ily eseteknél szokás, komoran a földre nézett és gúnyszavára várt

volna, szemét elmozdítlanul a londoni igazgatóra szegezte. Midőn Bravassa kisasszony dalocskájában kedvesét megénekelte, ki szokás szerint készen állt kezeit a versek közben megrázni, nem egymásra néztek, hanem egyedül a londoni igazgató felé. Crummles ur meghalt, s még haldoklásában is ő reá irányozta szemeit, és midőn a a testőr jött, hogy elvigye a nehéz halálküzdésben kimultat, észrevették, hogy szemeit újra felnyitotta, és a londoni igazgató felé kancsalított. Végre fölfedezték, hogy a londoni igazgató elaludt, és mikor nemsokára ismét felébredt, s a színházat elhagyta, egész seregestől a boldogtalan tréfás földművesnek estek és kinyilatkoztatták, hogy ennek az ő bohósága volt az egyedüli oka. Crummles ur erősen állítá, hogy ő hosszú ideig türelemmel volt a behatás iránt, de már tovább nem tűrheti, azért tehát rá, mint igazgatóra nézve nagyon kedves lenne, ha ő kelme más szerződvény után nézne.

Mindez sok mulatságot szerzett Miklósnak, és őszintén örült azon, hogy a nagy férfiú odább állt, mielőtt ő föllépendő volt. Neki a két utósó darabban volt szerepe és oly gyorsan játszotta le őket, mint csak lehetett, és miután kilépését határtalan jóakarát és hallatlan tetszés koronázta, — úgy mondták legalább a másnapi czédulák, melyek már a játék előtt egy pár órával ki voltak nyomtatva — Smike karjába fogozott és hazament, hogy lefeküdjék.

A legközelebbi postával egy itatóspapírra irt, igen rövid, igen piszkos, igen kicsiny és igen titokteljes levél érkezett Newmann Roggstól, melyben arra hívja fel Miklóst, hogy haladék nélkül térjen vissza Londonba; semmi időt

ne veszítsen, — hangzott a levél — és ha lehet, még az nap este érkezék meg Londonba.

— Ugy legyen — mondá Miklós. Az ég látja, hogy a legjobb szándékból és nagyon akaratom ellen maradtam itt, de talán még is fölötte sokáig késtem. Vajjon mi adhatta magát elő? Smoke, jó fiu, im, vedd magadhoz erszényemet. Rakd össze holminkat, és fizesd ki kis adósságainkat. Siess, hogy a reggeli postát el ne szalaszszuk. Én csak megjelentem Crummlesnek elutazásunkat és egy pillanat alatt ismét itt leszek.

Azzal fogta kalapját és sietett Crummles ur lakására, hol az ajtó-zörgettyűvel oly erősen bánt el, hogy azt az urat, ki még ágyban volt, felébresztette, Bulph urat, a védkalauzt pedig úgy megijesztette, hogy reggeli pipája csaknem kiesett szájából.

Az ajtó megnyilt és Miklós minden teketória nélkül felsietett a lépcsőzeten, sebesen belépett az első emeleti lakszobába, hol a két fiatalabb Crummles a pamlag-nyoszolyából ugrált elő, és hirtelen kapkodta magára ruháit, mert azt hitték, hogy éj közepe van, és a szomszéd ház ég.

Mielőtt Miklós tévedésöket eloszlathatta, a színház-igazgató flanel hálóköntösben és hálósapkában lejött, és a fiatal ember röviden kifejtette előtte a körülményeket, melyek hirteleni Londonba utazását szükségessé tették.

— És így isten önnel, — mondá Miklós. Éljen boldogul! éljen boldogul!

És ismét sebesen lement a lépcsőzeten, mielőtt Crummles ur meglepetéséből annyira magához tért, hogy a falragaszok tekintetében valamit hebeghetett.

— Nem változtathatok a dolgon — felelt Miklós. Szá-

mitsa fel ön azt, a mit e hétre igényelhetek, vagy ha az önt nem kártalaníthatná, mondja meg egyszerre, mennyit követel. Hamar! hamar!

— Huzzuk keresztül kölcsönösen számláinkat — vizsonzá Crummies. De nem lehetne még legalább egyetlenegyszer, legutójjára fellépnie?

— Minden óra, minden percz kipótolhatatlan nekem. — felelt Miklós türelmetlenül.

— Hát Madame Crummiesnek nem mondana ön szintén isten hozzádot? — mondá Crummies ur, őt lefelé az ajtó irányában követvén.

— Nem késhetem tovább, habár életemet egy pár tizeddel meghoszsabíthatnám is az által, — felele Miklós. Ime fogadja kezemet, és egyszersmind szíves köszönetemet is. Oh, hogy időmet a szeleburdiskodással oly sokáig elvesztegettem!

E szavakat türelmetlen topogással kísérte, azután erővel kiszakítá magát az igazgató karjaiból, legnagyobb sietséggel az utcára lerohant, és egy pillanat alatt eltűnt.

— Ej édes istenem, — mondá Crummies ur, fürkészőleg a hely felé nézve, hol Miklós épen látatlanná lett mennyi pénzt behozott volna, ha így viselné magát a szintpadon. Csak még ezt a körutat tette volna meg velem, minthogy már eddig is annyi hasznomra volt. De nem tudja, mi szolgál javára. Valóságos fellengező Jankó; de ilyenek a fiatal emberek — mindig hebehurgyák, szörnyen hebehurgyák.

Minthogy Crummies ur már belejött az erénypapolásba, könnyen folytathatta volna még azt néhány perczig, ha keze gépíleg mellényzsebébe nem nyult volna,

hol közönségesen tartani szokta burnótját. De a zsebnek a szokott helyen való tökéletes hiányzása észrevetette vele, hogy a mellény nincs rajta, mi rendkívül takarékos öltözetének további vizsgálására vezette. Bezárta tehát tüstént az ajtót, és nagy sietséggel ismét felment a lépcsőzeten.

Smike Miklós távolléte alatt egész erejéből sürgőldődött, és segítsége folytán csakhamar minden készen lett az elutazásra. Alig engedtek maguknak annyi időt, hogy egy vékony reggelit bevegyenek, és hamarabb félóránál, a sietéstől lélekszakadtan a posta-irodában termettek. Még csak néhány perczök volt hátra, melyet Miklós, miután a helyekért megfizetett, arra használt, hogy egy szomszéd ruhatárban Smikenak egy felső öltönyt vásárolt, mely valami vaskos bérlőnek is elég nagy lett volna ugyan, de a ruhaárus biztosította — és nem volt hazugság — hogy egészen rendkívül jól áll, és Miklós megvette volna, ha még egyszer oly nagy volt volna is.

Midőn a postakocsiboz ismét visszamentek, mely már az utcán és az indulásra készen állt, Miklós nem kevésbé volt meglepetve, midőn magát egyszerre csak oly szorosan és erőszakosan átölelve érezte, hogy lábaival csaknem a levegőben függött. És legkevésbé sem csökkent csudálkozása, midőn Crummes ur felkiáltását hallotta, „ő az én barátom! az én barátom!“

— Az istenért — kiálta Miklós, menekülni igyekezve a színigazgató karjai közül, micsoda kedve kerekedett? Crummes ur e kérdésre nem ügyelt, hanem még egyszer keblére szorította őt, és kiáltá:

— Isten hozzád, nemes, oroszlánszivü ifju!

A dolog tudniillik abban állott, hogy Crummes ur,

ki semmi alkalmat sem mulasztott el, hogy némajátéki adományát kifejtse, egyenesen azért jött ide, hogy Miklóstól nyilvánosan elbucsuzzék, és hogy a jelenetet még nagyobb hatásúvá tegye, Miklósnak legnagyobb boszankodására egy egész sor szinpadi ölekedést mutogatott, mi tudvalevőleg abból áll, hogy az ölelő, állát a megölelendő vállára teszi és a fölött néz odább. Crummles ur ezt a legmagasabb műi-stylben tette, és mellette hathatós bucsu szölamokat hangoztatott, melyekre vigjátéki készletéből emlékezhetett. De ez még nem volt minden, mert az idősb Crummles fiu hasonló módon rohanta meg Smike-ot, mialatt Crummles Percy ur egy, zsibárus bódében vett teveszörszövetű köpenyben, melyet színészileg balvállára körített, oly tartással állt mellette, mint a törvényszolga, ki készen van mindkét áldozatot a vesztőhelyre kísérni.

A nézők szivükből nevettek, és mivel legtanácsosabb volt a dolgot jó kedvvel fogadni, Miklós is nevetett velök, mihelyt Crummles ur körmei közül kiszabadította magát, azután az elbámult Smike segítségére ment, s azzal együtt felkapaszkodtak a kocsi tetejére, megcsókolták kezét a távollévő madame Crummles tiszteletére, és elhajtottak.

Harminczegyedik fejezet.

Nickleby Ralphról, és Newmann Roggsról, valamint néhány bölcs, elővigyázati szabályról, melyeknek kedvező vagy kedvezőtlen eredményét a következés mutatja meg.

Boldog tudatlanságában annak, hogy öcsce négy jó ló teljes gyorsaságával közelget hatásköréhez, és hogy minden eltűnő percz kisebbíti a köztük való távolságot, Nickleby Ralph azon reggel szokott munkájánál ült, anélkül mindazáltal, hogy megakadályozhatta volna gondolatainak egyszer s másszori visszatérését ama beszélgetésre, mely a megelőző napon közte és huga között lefolyt volt. Ily félbeszakítások mellett, melyek egy pillanatra megzavarták elméjét, Ralph mindig boszus átkozódásokat szokott magában morogni, és azután megújított szorgalommal tért vissza az előtte fekvő főkönyvhöz. De az egyforma gondolatfolyam ismét és ismét visszatért, daczára az iparkodásnak, melylyel azt távoltartani akarta a mi által számításaiban zavar támadt, és figyelme a számoktól, a melyekre irányult, egész elvonatott. Végre letette tollát, és hátravetette magát székében, mintha el volna szánva a tolakodó eszmeözönnek szabad folyást engedni, hogy teljes mozgáskört engedve neki, egész biztossággal megmeneküljön tőle.

— Én nem vagyok az az ember, ki egy csinos arcz miatt elérzékenyüljön, dörmögé Ralph magában. Egy vi-

gyorgó koponya lappang az alatt, és oly férfiak mint én, kik nemcsak a felületességen csüggnék, látják a mélyebben fekvőt is, anélkül, hogy a veszendő külszin által magukat elvakítani engednék. És még is csaknem úgy tetszik nekem, mintha azt a leányt szeretném, vagy tudnám szeretni, ha kevésbé volna büszke, és kevésbé kényesen nevelték volna. Feküdnék a fiu valamely folyóban, vagy függne az akasztófán, és anyja balt volna meg, ugye ház lenne otthona. Igen, teljes szivemből kívánom, hogy bár ugy volna.

Daczára a halálos gyűlöletnek, melylyel Ralph Miklós iránt viseltetett, és a fanyar megvetésnek, melylyel ő a szegény Nicklebyné asszonyt kigúnyolta, — nem tekintve a roszaságot, melylyel még magával Katiczával is bánt volt, s még bánik, és mindig bánt volna, mikor azt saját haszna ugy kívánta, — miud ezt nem tekintve, volt még is, bármily különösen hangozzék is, e pillanatban valami emberi, sőt gondolataiban is valami gyengédszerű. A fölött elmélkedett, mi lehetne az ő háza, ha Katicza igazgatná azt, elképzelte mintha ott ülne egyikén az üres székeknek, reá nézett és hallotta hangját. Ujra karján érezte az ő reszkető kezének lágy nyomását; drága szobáit a női foglalkozás száz néma jeleivel töltötte meg. Azután gondolatai a puszta tűzhelyre és lakásának néma, szomoru fényére tértek vissza, és ezen egyetlenegy világos pillantásában jobb természetének, bár mily nagyon csenevészszé vált is önzése miatt, ridegnek érezte sorsát a gazdag férfiu, barát s gyermek hijával. Az aranynak e pillanatban semmi bece nem volt előtte, mert valami sejtelmet érzett a szivnek számtalan kincseiről, melyek pengő érczen meg nem vásárolhatók.

Azonban a legcsekélyebb körülmény is elég volt, hogy az efféle elmélkedéseket egy ily férfiú lelkéből elriaszsza. Midőn Ralph az udvaron át szórakozottan a másik iroda ablakára tekintett, egyszerre észrevette, hogy Newmann Roggs vörös orrával csaknem az üveghez ért, látszólag ugyan tollát hegyezve, valósággal azonban gazdáját a legfigyelmesb kémszemekkel tartva.

Ralph megváltoztatta álmodozó helyzetét, és megint könyve fölé hajolt. Newmann képe eltűnt, és az épen félbeszakasztott gondolatfolyamnak egyszerre vége lett.

Néhány percz múlva Ralph meghuzta csengetyűjét. Newmann belépett, és Ralph lopva vetett egy pillantást annak arczára, mintha félne, hogy azon valamit, talán az ő iménti gondolatjait olvashatná.

Newmann Roggs arcán azonban nem látszott semmi nyoma valami kipuhatólasi szándéknak. Ha képzelni tud az ember egy férfi arcot két kimeresztett szemmel, melyek semmiféle irányba se néznek, és semmit se látnak, úgy Newmann arcza abban a pillanatban, midőn őt Nickleby Ralph nézegette, épen ilyen lehetett.

— Nos, mi baj? — dörmogé Ralph.

— Ah, — mondá Newmann, kinék szemeiben első pillanatra látszott némi nyoma az észnek, s urára tekintett.

— Én azt gondoltam, hogy csengetett ön.

E rövid megjegyzés után Newmann megfordult és az ajtó felé sántikált.

— Megállj! — kiáltá Ralph.

Newmann legkisebb zavar nélkül megállt.

— Csengettem.

— Azt tudtam.

— Ha tudta, miért akart elmenni?

— Azt gondoltam, azért csengetett ön, hogy megmondja, hogy nem csengetett -- felele Newmann: Ön sokszor tesz ugy.

— Hogy mer ön, mint a vizsla, szaglálódni, engem nézni, és rám bámulni, ön rongyházi — kérdé Ralph.

— Öure rá bámulni, — kiálta Newmann. Ha! ha!

Ez volt az egész felelet, melyre Newmann e kérdést méltatta.

— Vigyázzon magára uram, — mondá Ralph, éles szemekkel megnézve őt, én nem akarok részeges ficzkót tartani házamban. Látja ezt a nyalábkát?

— Elég nagy — felele Newmann.

— Vigye a Citybe — Croszhoz a Széles utczában, és hagyja ott — siessen . . . Hallja?

Newmann egy boszús igent intett, kiment a szobából, s néhány másodperc múlva visszatért kalapjával. Miután néhány sikertelen kísérletet tett, hogy a néhány négyszög lábnyi nyalábot fövegében elhelyezhesse, hóna alá vette azt, mialatt folyvást Nickleby Ralphra meredtek volt szemei; azután nagy szorgalommal felhúzta keztyűit, kalapját, mintha ujdonat-uj és a legfinomabb minőségű volna, tettetett, vagy igazi ovatossággal feltette s végre ott hagyta a szobát hogy küldetését teljesítse.

A megbízást nagy pontossággal és sietséggel fogatatosította, csak fél percze tekintvén be egyetlen egy kocsmába, a mely épen utjában esett, mert az egyik ajtón be, a másikon kiment. Midőn azonban visszafordult, és hazafelé menve a partra ért, elkezdett, mint a habozó ember, ki nincs egészen elhatározva, hogy megálljon vagy tovább menjen, késlekedni. Igen rövid megfontolás után elhatározta magát, megindult, s célhoz érve, sze

nyen, vagy inkább bizonytalanul kopogtatott La Creevy kisasszony ajtaján.

Az ajtót egy idegen szolgáló nyitotta ki, kire a látogató különös alakja nem legkedvezőbb benyomást lát-szott tenni, mert alig látta meg őt, az ajtót már csak-nem ismét bezárta, és azzal a kérdéssel, hogy mit akar, a keskeny rés elé helyezkedett. Newmann azonban csak az egytagu „Roggs“ szót hallatta, mintha annak valami titkos jelentősége volna; s mintha annak hallatára a zává-roknak hátra tolulni, és az ajtóknak felnyitni kellene, hirtelen benyomult a leányka mellett, és előbb elérte La Creevy kisasszony dologozószobáját, hogysen a megfélemllett szolgáló valami ellenvetést tehetett volna.

— Az istenért! — kiálta La Creevy kisasszony meg-ijedve, mikor Newmann a „szabad“-ra a szobába rohant. Mivel szolgálhatok, sir?

— Nem emlékszik már reám kegyed? — mondá Newmann meghajolva. Azon nem csudálkozom. Hi-zen az természetes, hogy engem senki sem ismer, ki régebbi napokban ismert; de kevesen vannak, kik ha most csak egyetlen egyszer is látnak — ismét elfelednek.

Ezen szavaknál kopott ruháira és bágyadt lábaira pillantott és lassan rázta fejét.

— Csakugyan nem mindjárt jutott ön eszembe, — felelt La Creevy kisasszony, miközben felkelt és Newmann elé ment „és ezért magam előtt is szégyenlem magamat, mert ön jóakaratu férfi, Roggs ur. Üljön le, és beszélje el nekem, mit tud Nickleby kisasszonyról. A szegény gyermek! Én már hetek óta nem láttam őt.

— És miért? — kérdé Roggs.

— Őszintén megmondva, Roggs ur, — mondá La

Creevy kisasszony, én egy látogatást tettem a vidéken — első utazásom tizenöt év óta.“

— Az hosszú idő — felele Newman mélán.

— Bizonyynyal igen hosszú idő ha az ember az éveket számlálja, de az egyes napok eltűnnek, istennek hála, vagy így, vagy amugy elég békésen és boldogul, viszonzá az arczképfestésznő. Nekem van egy fivérem, Roggs ur, az egyetlen rokon, a kivel még bírok — és őt ezen egész idő alatt egyetlen egyszer se láttam; nem mintha valaha czivakodásban éltünk volna egymással, hanem ő az ország alsó részében tanult, ott megházasodott, és az új viszonyok közt, a melyek közé jutott, elfeledkezett egy oly szegény nőről minő én vagyok; a mi igen megfogható. Ne gondolja azonban, hogy e miatt panaszkodom, mert én mindig azt mondtam magamban, hogy azt a dolog természete hozza magával, a szegény János iparkodik a világban boldogulni a hogy bír, van neje, kivel bajait, gondjait közölheti, és gyermekei, kik körülötte játszanak, és így áldja meg őket az isten, és annak idejében vezessen össze bennünket mindnyájunkat egy helyre, hol többé nem válunk el egymástól. De mit mond ahoz, Roggs ur? — folytatá az arczképfestésznő, felvidult arcczal s kezeit öszszecsapva. — Ugyanazon fivér eljön nem rég Londonba, és nem nyugszik, míg engem fel nem talál. Mit gondol ön — ide jött, ugyanabban a székben ült, melyben most ön ül, és sirt, mint egy gyermek örömében, hogy engem ismét lát; mit mond ön ahoz, hogy mindenkép azon volt, hogy engem a falura vigyen magával házába — egészen pompás ház, Roggs ur, nagy kerttel, és nem tudom hány láncz szántófölddel, bérruhás inassal, ki az asztalnál szolgál, tebenekkel, lovakkal, sertésekkel, és isten tudja

még mivel. Egy egész hónapig ott tartóztatott, és erőtetett, hogy egész életemen át nála maradjak — igen, egész életemben; és ugyanazt tette neje, s ugyanazt tették gyermekei is, kik négyen vannak, és a legnagyobbikat, egy leánykát jó nyolcz év előtt az én nevemre kereszteltették — igen azt tették. Én sohase voltam oly boldog — egész életemben soha!

A jó urhölgy zsebkendőbe rejté arczát, és hangosan zokogott, mert Newmann látogatása adott neki először alkalmat érzelmeit kiönthetni.

— Az öreg asszonynyal sem jött össze kegyed?
— kérdé Newmann.

— De jó isten! — folytatá La Creevy kisasszony egy kis szünet után, szemeit megtörölvén, és kendőjét nagy sietséggel kötőerszényébe dugván, — mily bohónak kell ön előtt látszanom, Roggs ur! Tulajdonkép hallgatnom kellett volna erről és csak is azért beszéltem el önnek, hogy megfejtsen, miért nem láttam oly sokáig Nickleby kisasszonyt.

— Ön madame Nicklebyt érti? — felelt La Creevy kisasszony; úgy hát mondok önnek valamit, Roggs ur. — Ha jó hirben akar ön előtte lenni, jól fog ön cselekedni, ha őt soha öreg asszonynak nem nevezi, mert úgy gyanitom, hogy ő ezt a tisztes czimet nem épen kedvesen fogadná. Igen, én tegnapelőtt este meglátogattam őt, de egészen a magasban lebegett, és oly nagy urnőt játszott s oly titokteljest, hogy nem tudtam, mint bánjak vele. Nyiltan megvallva, azután én is ugyanazt a szerepet játszottam, és úgy váltunk el. Gondolám magambau; majd alább hágy ismét nemsokára vele; de még nem adta vissza a látogatást.

— És Nickleby kisasszony? — kérde Newmann.

— Távollétemben kétszer volt itt, viszonzá La Creevy kisasszony. — Féltem, hogy nem örömet látná, ha őt az előkelő emberek között, a kiknél él, meglátogatnám, és így egy pár napig akartam várni, hogy nem jön-e el megint, s aztán irni neki.

— Ah, — kiálta Newmann ujjait pattogatva.

— Én szeretnék azonban öntől ujságokat hallani felelők, — mondá La Creevy kisasszony. Mit csinál az az öreg, durva, és lassu szörnyeteg Golden Square-ben? bizonyosan jól van, mert az olyan ember mindig jól van. Nem az egészségét értem tehát, hanem hogy mikép viseli magát rokonai iránt?

— Az isten átka szálljon rá! — kiálta Newmann összegyürödött kalapját a földre dobva; — úgy viseli magát mint a legsemmirevalóbb kutya, melyet a föld hord.

— Irgalmas isten, Roggs ur, ön engem elrémit — kiálta La Creevy kisasszony elsápadva.

— Én tegnap délután megbélyegeztem volna poszóját, ha mertem volna. — mondá Newmann, nagy felindulásában fel s alá-járva, s öklét a kandalló párkánya felett függő Canning képe felé csóválva. — Közel voltam hozzá, s kezeimet erőszakkal szorosán zsebeimben kellett tartanom; de egyszer megteszem, bizonyosan megteszem azt egyszer, a kis hátulsó szobában. Már régebben hozzá fogtam volna egyszer, ha nem féltem volna, hogy a rosztat még roszabbá teszem. De be fogok zárkozni és megvívni vele, mielőtt meghalnék — bizonyosan és igazán.

— Én kiáltani fogok, ha össze nem szedi magát,

Roggs ur,— felele La Creevy kisasszony. Igy én nem maradhatok önnel egyedül.“

— Ne gondoljon vele kegyed — viszonzá Newmann, hevesen fel- és alájárva. Ő ma este megjön; én irtam neki. Neki semmi sejtelve nincs arról, hogy én az ő titkos utait ismerem, és hogy azok miatt aggódom. A fortélyos gazember! Ő nem is álmodik arról — nem, nem. Azonban mindegy, én meghiusítom szándékait, én Newmann Roggs. Várj, várj gonosztevő!

Newmann dühe a legmagasabb pontra hágott, és oly tulságos mozdulatokkal rohant ide-oda a szobában, melyeket bizonynyal nem láttak még emberi lényen, mi alatt majd az apró fali képeket fenyegette kezeivel, majd öklével fejét kalapálta, míg lélegzete egészen elállt és ki-merülten székébe dült.

— Igy! — mondá Newmann, felvéve kalapját. Ez nekem jól esett. Most jobban érzem magam, és most tudjon meg kegyed mindent.

Egy kis időre volt szükség, míg La Creevy kisasszonyt, ki e nevezetes tüntetés által fölötte meg volt rémülve, és a miatt egészen magán kívül lett, meg lehetett nyugtatni. Akkor azonban Newmann hű jelentést tett mindenről, mi Katieczának nagybátyjával történt beszélgetése alkalmával előfordult, a minél elbeszélésének előszavául azon biztosítást adta, hogy ő egy és más okból már előbb gyanította azokat, és azon közléssel fejezte be, hogy alattoiban irt Miklósnak.

— Ámbár a megrendülés La Creevy kisasszonynál nem oly szokatlan módon nyilvánult, amint Newmannál, még is aligha sokkal gyengébb volt. Valóban — ha Nickleby Ralph e pillanatban a szobába lép, nem tudta

volna az ember, hogy La Creevy kisasszonyban, vagy Newmannban talált volna-e veszedelmesebb ellenre.

— Isten bocsássa meg bűneimet, — fejezé be La Creevy kisasszony haragja kiömlését, — de úgy érzem magam, hogy ezt örömet a szívébe döfném.

La Creevy kisasszony fegyvere persze nem különösen borzasztó volt, mert nem állott egyébből, mint egy irónból; de midőn tévedését észrevette, felcserélte azt a kis festésznő egy gyöngyházás gyümölcs-késsel, melylyel, dühe megmutatásául, egy szúrást tett, melynek segélyével azonban alig vágott volna le egy gyűrűcskét is a kenyérről.

— Holnap ő már nem lesz azon házban, — mondá Newmann; ez némi vigasz.

— Ah, én szeretném, ha már hetek előtt elhagyta volna azt, — kiáltá La Creevy kisasszony.

— Igen, ha tudhatta volna az ember — felele Newmann; de nem ez volt az eset. Senkinek sincs joga magát a dologba avatni, csak az anyjának, vagy bátyjának. Az anya gyenge, szegény teremtmény; de a kedves fiatal ember még ma este itt lesz.

— Az istenért, — kiálta La Creevy kisasszony, még valami kétségbeesett dolgot művel, ha ön mindjárt mindent megmond neki!

Newmann elhagyta kezei dörzsölését, és gondolkodásteljes arcot öltött.

— Legyen bizonyos benne, — mondá La Creevy kisasszony hangnyomattal, ha ön az igazat nem óvakodva adja értésére, ő valami erőszakoskodást követ el nagybátyján, vagy egyen azon emberek közül; a mi őt

aztán szörnyű szerencsétlenségbe ejtheti, és bűt s gondot hozhat reánk.

— Arra nem gondoltam — felele Newmann, kinek arcza mindig jobban elsötétült. Én azért jöttem ide, hogy önt megkérdezzem, ha elfogadná-e hugát, ha ide hoznák, de —

— De még sokkal nagyobb fontosságú az, — szakasztá félbe La Creevy kisasszony, hogy önnek a dolgot jobban meg kellett volna fontolnia, mielőtt megjönnek, mert e dolgok kimenetelét nem lehet előre látni, ha ön nem a legnagyobb vigyázattal fog hozzá.

— Mit tehetek én? — kiálta Roggs, megzavarodottan vakarva fejét. Ha ő azt mondja, hogy mind agyon akarja löni őket, mit felelhetek neki egyebet, mint: csak rajta, de jól találjon.

La Creevy kisasszony e szavaknál nem tudott elnyomni egy jajszót és mindjárt dologhoz fogott, hogy Newmanntól kieroszakolja az ígéretet, hogy mindent el fog követni, az íjű Nickleby haragjának megengesztelésére, mi némi vonakodás után meg is történt. Akkor egymással tanácskoztak, vajjon mikép lehetne a körülményeket, melyek az ő megjelenését szükségessé tették, neki legbiztosabb, és legkevésbé veszélyes módon tudtára adni.

— Ugy kell elrendezni a dolgot, hogy ideje legyen nyugodtabban gondolkodni, mielőtt lépéseket tenne, — mondá La Creevy kisasszony. Ez legnagyobb fontosságú. Csak késő éjjel lehet neki megmondani.

— De ő hat és hét óra között már a városban lesz, — felele Newmann. Én nem tagadhatom el előtte a dolog valódi állását, ha kérdezeni fog.

— Ugy hát menjön el hazuról, Roggs ur, — válaszolá La Creevy kisasszony, önről könnyen fel lehet tenni, hogy valami által akadályozva volt, és nem kell éjfél előtt haza mennie.

— Akkor egyenesen ide fog jönni, — felele Newmann.

— Valószínűleg azt fogja tenni — viszonzá La Creevy kisasszony, de engem se találjon meg, mert én, mihelyt ön elhagy, a Citybe megyek, kibékülök madame Nicklebyvel, s elviszem magammal a színházba, úgy hogy ő huga lakását se fogja megtudni.

További fontolgatás után ez az út mutatkozott a legbiztosabbnak és legkivihetőbbnek. Megállapították tehát, hogy a rendszabályokat e szerint teszik meg, és Newmann, kinek előbb még sok intést és kérést kellett meghallgatnia, elbúcsúzott La Creevy kisasszonytól, és Golden Square felé vissza ballagott, útközben ama számtalan valószínűség és valószínűtlenség fölött töprengvén, melyek az épen bevégzett beszélgetés folytán agyvelőjét egyre szorongatták.

Harminczkettedik fejezet.

Mely főképen egy nevezetes beszélgetésről, és néhány abból folyó szintén nevezetes következményről ad értesítést.

— Végre Londonban volnánk — kiálta Miklós, felső öltönyét hátravetve és Smike-ot hosszú alvásából fölébresztve. Hiszen nekem úgy tetszett, mintha soha se érnők el.

— Pedig az én lovaim semmit sem mulasztottak el, — jegyzé meg a kocsis, mialatt nem épen barátságos arczezal válla fölött Miklós felé tekintett.

— Azt tudom — volt a felelet, de rám nézve igen sok függött ez utazás bevégzésétől, és innen van, hogy az embernek az út hosszúnak tetszik.

— No — véleményezé a kocsis, ha önnek az út ilyen állattal is hosszúnak tetszett, úgy rendkívül szorította önt valami.

Hogy szavainak nagyobb súlyt adjon, kieresztette ostorát, melynek sudara egy kis fiu lábikrájához ért.

Továbbzörömböltek keresztül a zajos és élénk londoni utczákon, melyek most fényesen ragyogó lámpák kettős hosszú sorát mutatták, s azonkívül a ságárzó fényár által is megvilágosítottak, mely a boltablakokból özönlött, hol tündöklő drágakövek, leggazdagabb színű selyem- és bársonykelmék, a legkinálkozóbb nyalánkságok és pipereczikkek, tarka zürzavarban pompáztak. Az ember-

tömegek vég nélkül hullámoztak ide s tova, egymáshoz ütődve és tovább sietve anélkül, hogy a két oldal drágaságaira ügyeltek volna, míg a mindenféle alaku járművek egy mozgó tömegbe összevegyülve, mintegy vizesés a tolongást és lármát végnélküli robogásukkal nagyobbitották.

Ritka, és különös volt a mint e tárgyak a káprázat sajátos nemével feltűntek az elkocsizók szemeiben. Raktárak, tele pompás ruhákkal, melyeknek kelméi a világ minden részéből lőnek összehordva; mindennemű csábitó készletek a kielégítve levő étvágyat felizgatni, és a gyakran ismételt lakomának új ingert adni; vert arany és ezüst edények, puskák, kardok, pisztolyok és más romboló gépek, sodronyok és vásak a meggörbülteknek, vászon az újszülött kisdedeknek, gyógyszer a betegeknek, koporsó a meghaltaknak, sirkertek az eltemetetteknek — mindez összevissza szökdelt szemeik előtt, hasonlítva Holbein phantasticus csoportozatához a haláltánczban.

Magában a tolongó sokaságban sem hiányoztak tárgyak, melyek a változó jelenetnek bizonyos támaszpontot kölcsönöztek. Az útféli énekes rongyai röpkedtek a gazdag világosságban, mely egy aranyműves kincseit láthatóvá tette; sápadt, kiéhezett ábrázatok lebegtek az ablakok körül, hol csábitó étkek voltak kirakva, kíváncsi szemek tévedeztek a tarka zűrzavar fölött, mely csak egy vékony üvegtábla — de rájuk nézve érczfal — által volt védve; félmeztelen, fázó alakok álltak meg, hogy a kínai nyakkendőket és aranyszöveteket bámulják. A legelső koporsókészítőnél keresztelési lakoma volt, és a temetési előkészületek néhány nagyszerű építési változtatást megakasztottak a pompás palotában. Élet és halál

kézenfogva jártak, gazdagság és szegénység egymás mellett álltak; bőség és éhség egymás mellé feküdtek.

De ez London volt, és az öreg falusi delnő, ki a kocsiban ült, és már egy vagy két mértföldnyire Kings-tontól kidugta fejét a kocsiblakból, hogy a kocsisnak megkiáltsa, hogy bizonyosan keresztül is ment már a városon, és elfeledte őt letenni, végre megnyugodott.

Miklós a kocsmában, hol a kocsi megállt, ágyakat rendelt magának és Smikenak, azután egy pillanatig sem késve Newmann Roggs lakására ment, mert aggodalma és türelmetlensége perczenként növekedett, és már alig birt erőt venni rajtok.

Newmann padlásszobácskájában tűz volt gyújtva, és egy égő gyertya állt az asztalon; a padolat ki volt seperve, a szoba oly kényelmes, a menüire az lehetséges volt, azonfölül rendbeszedve, s ételről és italról is volt gondoskodva. Minden Newmann résztvevő gondjára és figyelmére mutatott, de Newmann maga nem volt otthon.

— Nem tudja ön, mikor jön haza? — kérdé Miklós Newmann szomszédjának ajtaját megkopogtatván.

— Ah Johnson ur — mondá Crowl a szobába lépve. Isten hozta, sir. De mily jó színben van ön! Sohase hittem volna.

— Bocsássan meg ön — vága közbe Miklós. Kérdezem — én fölötte kíváncsi vagyok hallani az ön feleletét.

— Nos tehát, neki egy hosszadalmas ügyet kell elintéznie — felele Crowl, és tizenkét óra előtt nem jön haza. Nem örömet vállalta ugyan magára azt, mondhatom önnek, de nem változtathatott a dolgon. Meg-

hagyta azonban, hogy tegyen ön mindent tetszése szerint, míg ő visszatér, és engem megkért, hogy önt mulattassam, a mire örömet kész is vagyok.

Készsége bebizonyításául, hogy a közjóért áldozni akar, Crowl ur, míg így beszélt, székét tolt az asztalhoz, egy jó darab hideg sültnek esett, és meghívta Miklóst és Smike-ot, hogy kövessék példáját.

A nyugtalanság, és megcsalt várakozás nem hagyták Miklóst csak egy falathoz is nyúlni, míg Smike egész kényelemmel hozzá látott az étkezéshez — ő, daczára Crowl ur nagy szájjal előadott ellenészrevételeinek, elhagyta a házat, meghagyván Smikenak, hogy Newmann-t tartóztassa honn, ha haza fog térni.

Miklós, mint La Creevy kisasszony jól gyanította, útját egyenesen az ő lakásának vette. Midőn nem találta otthon, egyideig tanakodott magában, hogy ne menjen-e anyjához, ha mindjárt azáltal őt Nickleby Ralph-fal ellenségeskedésbe hozná is. Azon teljes meggyőződésben, hogy Newmann nem hívta volna fel őt a visszatérésre, ha fontos okok nem tennék azt szükségessé, elhatározta végre magát e lépésre, és a leghetőbb gyorsasággal kelet felé sietett.

Madame Nickleby tizenkét óra előtt vagy tán még későbbben sem lesz otthon, mondá a leányka. Ő úgy hiszi, hogy Nickleby kisasszony jól van, de jelenleg nem lakik már anyjánál, és látogatóba is ritkán jön. Lakását nem tudja, csak annyit tud bizonyosan, hogy nincs már többé madame Mantilinínál.

Sebesen dobogó szívvél, és tele a legborongóbb sejtelmekkel fordult vissza Miklós Smike-hoz. Newmann még nem ment haza, és semmi esetre nem lehetett őt

tizenkét óra előtt haza várni. Nem volt lehető őt egy pillanatra haza hívni, vagy neki pár sort küldeni, melyekre szóval felelhetne? Az nem lehetséges, mert ő nem volt Golden Squareben, és valószínűleg a vidéken kellett neki valami bizományt elvégeznie.

Miklós megkisértette békén Newmann lakásán maradni, de sokkal inkább el volt fogódva és felizgatva, hogysen csendesen ülve maradhatott volna. Idővesztésnek tartotta nem mozogni — mindenesetre bohó képzelődés (azt jól tudta), de nem volt képes attól menekülni. Azért vette kalapját és ismét az utcára ment.

Most nyugat felé irányozta lépéseit, és sietve ment, ezer nyugtalan aggodalomtól szorongattatva, melyektől nem szabadulhatott az utcákon keresztül. A Hyde Parkba ért, mely most csendes és elbagyatott volt, és még megkettőztette sietségét, mintha remélné, hogy így gondolataitól megmenekül. De azok most még élénkebben szorongatták őt, minthogy semmivel sem találkozott, a mi figyelmét magára vonhatta volna, és különösen nem hagyta magát az a gondolat eltávolíttatni, hogy oly szörnyű szerencsétlenség fordulhatott elő, melyet mindenki fél közleni vele. A régi kérdés — vajjon mi történhetett? mindig újra felmerült lelkében. Addig járt sietve, míg elfáradott, anélkül, hogy csak egy hajszálynival is okosabbá lett volna, és végre elhagyá a parkot még zavartabban, mint mikor oda érkezett.

Kora reggel óta majd semmit sem evett, és már elbágyadtnak, kimerültnek érezte magát. Midőn lassúbb lépésekkel azon helynek intézte lépteit, a honnan jött, az egyik átjárásnál, melyek Park Lane és az országút

között vannak, egy szép szállodára akadt, mely előtt gépileg megállt.

— Valószínűleg drágás hely — gondolá Miklós, de egy pohár bor s egy darabocska kenyér soha sem nagy pazarlás, akárhol árulják. És még sem tudom . . .

Néhány lépést tovább ment. Midőn azonban a légszesz-lámpák hosszú sorára vetett figyelmes pillantása után azon töprenkedett, hogy mennyi időbe kerülne míg annak végéig menne — talán még azért is, mert oly hangulatban volt, melyben az ember hajlandó az első benyomást követni — de, meglehet, azért is, mert a kíváncsiság, vagy más valami különös érzelem, melylyel sehogy se tudott igazán tisztába jönni, a szálloda felé vonta — röviden bármi okból is, de Miklós ismét megfordult, és bement a kávézó terembe.

Igen szépen volt bebútorozva. A falak a legvalószínűbb franczia kárpitokkal voltak behúzva, és egy igen pompás aranyozott ivvel feldíszítve. A padolaton egy gazdag szőnyeg terült el, és két gyönyörű tükör, egyik a kandalló párkányzatán, és egy másik a szobának átelleni végén, melyek a talajtól egész a bolt-hajtásig értek, sokszorozták a többi díszitményeket, és segítettek saját fényökkel az összes hatást nevelni. A kandalló közelében egy meglehetősen lármás társaság foglalt helyet, mely négy urból állott. Rajtuk kívül még csak két vendég volt ott, mindakettő öreges ur, kik külön ültek.

Miklós könnyedén körültekintett, hogy magát tájékozza, mint azt mindenki teszi, ki valamely helyre először lép be; és a lármázó társaságban, melynek hátat fordított, helyet foglalt, elhalasztotta azonban a palack

Claret hozatását, míg a pinczér és egyike az öreges uraknak egy vitás kérdést bizonyos ital ára felett — el nem igazítottak, és időközben újságolvasással foglalkozott.

Még husz sort sem olvasott, és valóban félig elalvóban volt, midőn hűga nevének megemlítése riasztotta fel. — A kis Nickleby Katicza — voltak a szavak, melyek fülébe hatoltak. Csodálkozva emelte fel fejét, és aztán a tükörből észrevette, hogy ketten a társaságból elhagyták helyeiket, és a tűz elé álltak. E kettőtől kellett a szavaknak erednie, gondolá Miklós. Meglehetősen felindult arczzal vára ozott, hogy még többet halljon, mert a hang, melylyel a szavak kimondattak, minden volt, csak tiszteletteljes nem, és az egyén külseje, a kitől véleménye szerint azok eredtek, meglehetősen ledérnek és regényesnek tetszett neki.

Ez a férfi, kinek képét Miklós a tükörben láthatta, hátát a tűznek fordította, és egy fiatalabb urral beszélgetett, ki a társaságnak hátat fordított, kalapját fején tartotta, és a tükör segítségével inggallérját helyreigazította. Suttogva beszéltek, és egyszer-másszor nagy nevetésre fakadtak. De Miklós azon szavak ismétlését, sem más valamit, mi azokhoz hasonlított volna, nem hallhatott.

Végre mindkét ur elfoglalta ismét ülőhelyét, és mivel még több bort hozattak, a társaság még zajosabb és vigabb lett. De senkiről sem beszéltek, a kit Miklós ismert volna, és végre is arra a meggyőződésre jutott, hogy csak felgerjedt képzelődése varázsolta elő ama szavakat, melyeket az imént tisztán vélt hallani.

— Azóban még is különös — gondolá Miklós.

Ha „Katicza“ vagy „Nickleby Katicza“! volt volna, akkor nem csudálkoznám, de „kis Nickleby Katicza“!

Ebben a pillanatban hozták be a bort, mely Miklóst megakadályozta mondatának tökéletes kikerekítésében. Egy egész telt pohárral megivott, és ismét elővette az ujságot. Ugyanazon pillanatban kiáltá egy hang háta mögött:

— A kis Nickleby Katicza!

— Még is igazam volt — morgá Miklós, és a lap kiesett kezéből. És ugyanaz a férfi csakugyan, kit imént gyanuba vettem.

— Miután az csakugyan nem teljesíthető, hogy egészségéért üres poharakkal igyunk, — mondá a hang ismét, az első az új üvegből legyen az övé! — A kis Nickleby kisasszonyért!

— A kis Nickleby Katiczáért! — kiálta a többi három, és a poharakat kiüritették.

Ez a könnyelmű, és gondtalan emlegetése húga nevének egy nyilvános helyen, szívébe szúrt Miklósnak és parazsat szított belsejében. Mindamelletts mindenkép iparkodott magára vigyázni, és még csak fejét sem fordította hátra.

— Az átkozott lányka — mondá az a hang, a mely előbb beszélt. Igazi Nickel-vér — méltó követője öreg nagybátyjának, Ralphnak. — Visszahuzza magát, hogy annál inkább utána járjanak; — az a vén is ugy tesz. Semmit nem lehet kapni tőle, csak ha nem hágy nyugtot neki az ember, — akkor a pénz kétszeresen jön tőle, és a kamatok kétszer oly magasra préseltetnek, mert a magunkfajta ember türelmetlen, ő pedig nem az. Ah, az átkozott ravasz.

Nickleby Miklós.

— Átkozott ravasz — visszhangzá két hang.

Ekkor két öreges ur a másik oldalon egymás után felkelt, hogy eltávozzanak, a mi Miklóst valóságos halálos félelembe hozta, mert félt, hogy a nesz miatt, mit az elmenők lépteikkel okoznak, egy vagy más szót abból, mit amazok beszélnek, nem fog hallhatni. Azonban épen szünet állt be a beszélgetésben, mely később annál féktelenebbül folyt.

— Én félek, — mondá a fiatalabbik ur, hogy az öreg asszony féltékeny lett, és leányát bezárta. — Lelkemre, egészen ugy áll a dolog.

— Ha összevesznek, és a kis Nickleby lány anyjához haza megy, — annál jobb. Én mindent tehetek az öreg madame-mal. Ő mindent elhisz, mit én mondok neki.

— Ugy van — felelt a másik hang; ha! ha! ha! átkozott egy lúd.

A másik két hang, mely mindent egyidejűleg utánzott, szintén a kaczagásba vegyült, mely most madame Nickleby rovására átalános lett. Miklós égve a haragtól megfordult, de ura volt magának egy pillantatig, és várt, hogy még többet halljon.

A mit azután hallott, azt nem szükség nekünk ismételnünk. Minél gyorsabban keringett a pohár, annál jobban kiismerte jellemét, és czéljait szomszédjainak, valamint Ralph istentelensége is egész kiterjedésében felvilágosodott előtte, és annak valódi oka is, hogy mért kívánták Londonba való megjelenését. Mindezt hallotta, sőt még többet. Tanuja volt annak, hogy mint nevelték ki huga szenvedését, mint gunyolták erkölcsös magavi-

seletét, mint járt annak neve szájról, szájra, s mint lett szemtelen fogadások és fajtalan tréfák tárgyává téve.

Az a férfit, ki először beszélt, a beszélgetést csaknem kizárólag maga folytatta, és csak egyszer-mászor nyert biztatást egyik másik ivótársa odavetett megjegyzése által. Ehez fordult tehát Miklós, miután eléggé összeszedte magát, hogy a társassággal szemben fellépessen, és szavait összeszorult torkából kierőszakolhassa.

— Egy szóm volna önhöz, sir — mondá Miklós.

— Hozzám, sir? — felelt sir Mulberry Hawk, bámulva és megvető tekintettel mérve végig Miklóst.

— Igen, önhöz — viszonzá Miklós a dühtől csaknem elfojtott hangon.

— Lelkemre mondom, titokteljes ismeretlen — kiáltá sir Mulberry, mialatt poharát szájához vivé, és barátain végig nézett.

— Nem jönne ön félre pár perczre, vagy vonakodik azt megtenni? — kérdé Miklós komoran.

Sir Mulberry letette poharát egy pillantatra és felhíyta őt, hogy vagy adja elő kivánságát, vagy hagyja el az asztalt.

Miklós egy névjegyet vett elő zsebéből, és az asztalra vetette.

— Ime sir! — szóló Miklós. Kivánságomat el fogja ön találni.

A meglepetésnek egy mulékony benyomása, melyhez némi zavarodás vegyült, látszott sir Mulberry arcán, mikor a nevet elolvasta, de csakhamar összeszedte magát, a jegyet Berisopht lordnak dobta, ki vele szem-

közt ült, egy előtte álló pohárból kivett egy fogpiszkálót, és egész kényelemmel használta azt.

— Az ön neve, és czime? mondá Miklós, a ki, minél inkább fokozódott indulatossága, annál halványabb lett.

— Ön sem egyiket, sem másikat nem fogja megtudni, — felele sir Mulberry.

— Ha e társaságban van egy becsületes férfit, — szólt Miklós, kinek halovány ajkai alig voltak képesek szavakat találni, — az ez ember nevét és lakását közleni fogja velem.

Siri csend lett.

— Én bátyja vagyok a fiatal leánynak, ki tárgya volt az itt folytatott beszélgetésnek, — folytatá Miklós. Én ezt az embert hazugnak és gyávának nyilatkoztatom. Ha van neki itt barátja, az meg fogja őt kimélni, hogy nyomorult nevét fölfedezze, annyival inkább, mert a titkolózás ugy sem fog használni neki, miután én nem fogok nyugodni, míg azt ki nem tudom.

Sir Mulberry megvetőleg tekintett reá, aztán társainak mondá:

— Hagyjátok a ficzkót fecsegni. Nekem oly állású sihederekkel, mint ő, semmi komoly ügyem nincsen, és csak csinos hugának köszönheti, hogy miattam éjfélig fecseghet anélkül, hogy koponyáját beüsem.

— Ön alávaló, gyáva gazember, — kiálta Miklós, és az egész világ mint olyant ismerje meg önt. Majd megtudom én, kicsoda ön, és követni fogom, ha mindjárt reggelig kóborol is az utcákon.

Sir Mulberry keze akaratlanul egy boros palaczkhoz kapott, és egy pillanattalig ugy látszott, hogy azt

sértőjének fejéhez akarja vágni, azonban csak megtöltötte poharát, és gúnyosan nevetett.

Miklós közvetlenül a társaság áttellenébe ült, a pinczért előhívta, és borát kifizette.

— Tudja ennek az embernek nevét? — kérdé hangosan a pinczért sir Mulberryre mutatva.

Sir Mulberry ismét nevetett, és a két hang, mely mindig együtt beszélgetett, visszhangozta a nevetést, de nem igen hangosan.

— Ezen urat, sir? — felelt a pinczér, ki jól értett szerepéhez, épen oly kevés tisztelettel, és oly nagy szemtelenséggel, a mint azt lehetőleg fitogtathatta. Nem, sir, nem tudom.

— Hát azt tudja-e — kiálta sir Mulberry a távozó pinczér után, hogy ezt az embert hogy hívják?

— Hogy hogyan hívják, sir? — Nem, sir?

— Ugy hát ime elolvashatja — mondá sir Mulberry, Miklós névjegyét oda vetve neki, és ha megtette azt, dobja a tűzbe e rongyot. — Hallja?

A pinczér félrehuzta száját, gyanakvólag tekintett Miklósrá, és a névjegyét a kandallóba lökte. Midőn ezt megtette, eltávozott.

Miklós összefonta karjait, azután ajkába harapott, és teljes nyugalomban ülve maradt; vonásaiban azonban szilárd elhatározást lehetett látni, hogy a fenyegetést, miszerint sir Mulberryt hazáig követni fogja, foganatosítandja.

A hangból, melyen a társaság fiatalabb tagja barátjához beszélt, ki lehetett venni, hogy ő ellenészrevételeket tett magaviseletére nézve, és hogy szoritotta őt Miklós kívánságának betöltésére. De sir Mulberry, ki már

nem volt egészen józan, megmaradt makacssága mellett, s fiatal barátja előterjesztéseit csakhamar elhallgattatta és még azonkívül — talán hogy azok ismétléseinek ne legyen többé kitéve — kívánta, hogy hágyják őt magában. Azonban akár mikép volt is, a fiatal ur és a másik kettő, kik mindig külön beszélgettek, nemsokára felkeltek, eltávoztak, és barátjukat s Miklóst magukra hagyták.

Könnyü elgondolni, hogy Miklósra nézve a perczek ólomszárnyon tűntek el, és hogy eltűnésük sem az óra egyhanguketyegése sem a kis harangocska csengő hangja által, mely a negyedet jelezte, nem látszott meggyorsíttatni. De ott ült, míg a szobának ellenkező oldalán sir Mulberry Hawk ülőhelyén hátradült, lábait a vánkosra támasztotta, zsebkendőjét hanyagul térdeire dobta, és palaczkját nyugalommal s közönbösséggel tökéletesen kiüritette.

Igy ülhettek ott körülbelül egy óráig teljes hallgatásban egymással szemközt, — Miklósnak ugyan háromszor oly hosszúnak tetszett az idő, de a kis harangocska még csak négyszer ütött negyedet. Két vagy háromszor haragosan és türelmetlenül nézett körül, de sir Mulberry még mindig ugyanazon helyzetben ült, egyszer másszor a poharat ajkaihoz emelve és a falra bámulva, mintha semmi tudata nem volna arról, hogy valami élő lény van még jelen.

Végre elnyújtózkodott, ásított, és felkelt; azután egészen nyugodtan a tükör elé állt, nézegette benne magát, s végre Miklós felé fordult. Miklós ugyanazt tette, mire sir Mulberry vállat vonított, száját könnyü mosolyra vont, csengetett, és a pinczért szólította, hogy felső öltönyét segítse felhuzni.

A pinczér engedelmeskedett, és kinyitotta neki az ajtót.

— Elmehet — mondá Sir Mulberry, s ismét ketten voltak magukban.

Sir Mulberry gondtalanul füttyörészve néhányszor fel s alá járt a szobában, aztán megállt, az utósó claret poharat, melyet néhány percz előtt megtöltött, kiürítette, újra fel s alá járkált, a tükör előtt fejébe nyomta kalapját, felhuzta keztyűit, és csöndesen kiment. Miklós, kit a belső düh majd megemésztett, felugrott székéről, és követte ellenét oly szorosán, hogy mielőtt az ajtó sir Mulberry kimenetele után bezárult volna, mindketten egymás mellett az utcán álltak.

Ott egy kétkerekű kocsi várt. A kocsis a bőrfődelet hátravetette s aztán a ló fejéhez ment.

— Megmondja ön nekem nevét? — mondá Miklós a dühtől elfojtott hangon.

— Nem — felele a másik felpeszdvülve, és megtagadását egy szitokkal megerősítve; — nem.

— Ha ön lova gyorsaságában bizik, ugy csalódik. Én önt kísérni fogom — igen, istenemre mondom, ha hátul kellene is felkapaszzkodnom.

— Akkor le fog onnan korbácsoltatni — felele sir Mulberry.

— Ön gazember — mondá Miklós.

— És ön valószínűleg valami kóbor inas — felele sir Mulberry.

— Én egy gentleman fia vagyok a vidékről, — viszonzá Miklós, — önnel egyenlő születésre és nevelésre nézve, minden más tekintetben azonban, a mit bizvást állithatok, fölülmulom önt. Még egyszer mondom. Nick-

leby Katicza nekem hugom. Akarja ön okát adni férfiatlan, alávaló magaviseletének? _

— Hozzám illő ellenfélnek — igen. Önnek —nem, —viszonzá sir Mulberry a gyeplőt kezébe fogván.—Félre az utból, gézenguz! Vilmos, bocsásd el.

— Jobb, ha úgy hagyja kegyed, — szóla Miklós, mialatt, midőn sir Mulberry az ülésbe ugrott, a kocsihágcsóra lépett és megkapta a gyeplőt! Ő nem bir a lóval. — Nem, ön nem fog e helyből mozdulni, esküszöm önnek. Egy moczczanást sem fog tenni, mig meg nem mondja nevét!

— A szolga késlekedett; mert a ló, egy élénk és tüzes állat, oly hatalmasan ágoskodott, hogy alig tudta tartani.

— Bocsásd el, mondom neked — dörgé sir Mulberry.

A kocsis engedelmeskedett. Az állat elől-hátul kirugott mintha a kocsit ezer darabra akarná törni. De Miklós, ki csak dühe tudatával birt, s minden veszély iránt vak volt, helyén maradt a nélkül, hogy a gyeplőt eleresztette volna.

— El fogja ön bocsátani?

— Meg mondja ön nekem, hogy kicsoda ön?

— Nem.

— Nem.

E szavak sebesebben váltattak, mint azokat a leggyakorlottabb nyelv kimondani képes, mire sir Mulberry korbácsát rövidebbre fogta, és azzal egész erejéből Miklósnak fejére és vállaira ütött. A küzdelem közben a korbács eltörött, és Miklós, ki a nehéz nyelet hatalmába kerítette, olyat ütött ellenének képére vele, hogy az egy, a szemtől az ajakig érő vérző sebet hagyott maga után. Ő látta a sebhelyet, tudta, hogy a ló dühösen vágatott

tova, száz világ tánczolt szemei előtt, és magát erőszakosan a földre löketni érzé.

Roszul lett és elszédült, de ismét azonnal lábra állott, felriasztva az emberek fennhangu kiáltásai által, kik az utczákon tolongtak és az előttök levőknek kiabáltak, hogy menjenek félre az utból. Arról is volt tudata, hogy az embereknek egész árja zugott el mellette — feltekintve ráismert a kétkerekű kocsira, a mint az a kövezet hosszában szörnyü sebességgel toványargalt — majd egy hangos kiáltást, valami nehéz test zuhanását és üvegcsörömpölést hallott — akkor a sok ember a távolban összecsoportosult, és azután nem láthatott, s hallhatott semmi egyebet.

Egyedül volt, mert az általános figyelem kizárólag a kocsiban ülő személyre irányult. Így egészen helyesen következtetett, azt gondolván, hogy örültség volna ily körülmények közt ellenét követni, és egy mellékutczácskába fordult be, hogy felkeresse a legközelebbi bérkocsi állomást, mert csakhamar észrevette, hogy úgy tántorog, mint a részeg, és hogy vér folyt le arczán és mellén.

Harminczharmadik fejezet.

(Melyben Nickleby Ralph gyors intézkedés által minden rokoni kötelék alól felszabadítottatik)

Smike és Newmann Roggs, ki türelmetlenségében a megállapított időnél sokkal előbb hazatért, a tűz mellett ültek és minden lépésre szorongva figyelmeztek a lépcsőzeten — mindenre, még a leghalkabb hangra is, mely valami mozgást sejtetett a házban, hogy, nem jön-e Miklós. Az idő haladt, és már késő volt. Ő azt ígérte, hogy egy óra alatt visszatér, és hosszasb kimaradása mindakettőt nagyon nyugtalanította, mint azt aggódó pillantásaikból eléggé kivenni lehetett, melyeket minden csalódásnál egymásra vetettek. Végre egy kocsit hallottak megállni, és Newmann kisietett, hogy Miklósnak vizsgáltsion a lépcsőzeten, de a bámulástól és megrettenéstől úgy állt meg, mint egy szélütött, midőn azt azon állapotban megpillantá, melyet az utolsó fejezet végén leirtunk.

— Ne aggódjék ön — mondá Miklós, őt a szoba felé visszatolván. — Nem történt semmi más bajom, mint olyan, melyet egy medencze vízzel helyre lehet hozni.

— Semmi baj? — kiálta Newmann, kezeivel Miklós hátát és karjait tapogatva, mintha meg akarna gyógyítani, hogy épek-e csontjai.

— Tudok már mindent, — szakítá őt félbe Miklós.

— Egy részét hallottam, és a többit elgondolhatom. De mielőtt e vérfnyomokból csak egy parányit is letörőlnék, el kell önnek az egésznet mondania. Ön látja, hogy öszszeszedtem magamat és szándékom határozott. Beszéljen tehát, barátom, most már nincs többé ideje a dolgot palástolni vagy szépíteni, mert semmi sem fogja Ralphot, a vén gazembert, tőlem megmenteni.

— Az ön ruhája több helyen el van szakadva, ön sántit, és megvagyok győződve, hogy fájdalmainak kell lenni — mondá Newmann. — Hagyja ön előbb látnom sérüléseit.

— Nem érdemli a fáradságot, mert nem forog egyéb fenn, mint bőrkarczolás, és egy kis megmerevedés, mi hamar elmulik, — felelt Miklós. De habár minden csontom eltörött volna, és csak érzékeim volnának is meg, akkor sem akarnék semmit sem hallani bekötésről, mig ön mindent el nem beszél, a mit tudni jogosítva vagyok. Jöjjön — folytatá Miklós, kezét nyujtva Roggsnak; — Ön nem egyszer elbeszélte, hogy volt önnek is huga, ki meghalt, mielőtt szerencsétlenség érhetne volna. Gondoljon most arra, és beszéljen Newmann.

— Igen, beszélek, beszélek, — felele Newmann. Meg fog ön tudni mindent, igazán.

Newmann elbeszélte a dolgot, Miklós biczczengett egyszer-másszor fejével, midőn a már érintett részletek megerősítését hallotta, szemeit azonban a tüzre szegezte, anélkül hogy csak egyszer is körülnézett volna.

Midőn Newmann bevégezte beszédét, azon volt, hogy fiatal barátja vesse le öltönyét, és engedje meg, hogy a sérülésekkel, bármily neműek legyenek is azok, elbánhasson. Egy kis vonakodás után Miklós végre be-

leegyezett, és mialatt a karokon és vállakon levő néhány jelentékenyebb zuzások olaj-, eczet- és egyéb szerekkel, melyeket Newmann különféle háztulajdonosoktól szedett össze bekenettek, a közben elbeszélte, hogy hol és mikép kapta e sebeket. Az előadás élénk benyomást tett Newmann meleg képzelődésére, mert mikor Miklós a veszélyes jelenethez ért, az előbbi oly keményen dörzsölte őt, hogy barátjának legnagyobb fájdalmakat okozott. Miklós azonban a világért se vétette volna észre azt vele, mert teljesen világos volt előtte, hogy Newmann ebben a pillanatban azt hitte, hogy sir Mulberry Hawk van kezei között, és a miatt betegéről egészen megfeledkezett.

Midőn eme vértanuságnak vége lett, Miklós Roggssal kicsinálta, hogy, mivel ő maga reggel el lesz foglalva, tétessenek előkészületek, hogy anyja jelenlegi lakásából mihamarább elvitessék, és La Creevy kisasszony által e hir hozzá juthasson. Azután Smike felső öltönyét magára vette, és vele együtt visszament a korecsmába, hol az éjt eltölteni, és az annyira szükségelt nyugalmat élvezni, előbb azonban Ralphnak néhány sort írni szándékozott, melyeket neki Newmann másnap reggel volt átadandó.

Mondják, hogy a részek a mélységbe lebukhatnak a nélkül, hogy valami különös alkalmatlanságot éreznének, midőn eszök visszatér. Ugyan azt lehet talán a sérülésekről is mondani, melyeket valaki nagy felindulás közben kapott. Az bizonyos, hogy Miklós, bár az első felébredésnél másnap reggel némi fájdalmat érzett, pont hét órakor minden nehézség nélkül ugrott ki az ágyból, és majd oly eleven volt, mintha semmi sem történt volna vele.

Csak Smike hálózobájába pillantott be, megmondta neki, hogy Newmann Roggs mindjárt ott lesz; aztán az utcára ment, megállított egy bérkocsist, és meghagyta neki, hogy a mult éjjel Newmann által megmagyarázott uton Wititterly lakásához hajtson.

Háromnegyed nyolczra Miklós a Cadogan-térre ért, és már félni kezdett, hogy ily jókor talán még senki se lesz fönn, midőn aggodalmát egy nőcseléd végkép megszüntette, ki az ajtó lépcsőzetét surolta. A szolgáló őt a kétes apródhoz utasította, ki oly borzas hajjal és oly vörös és csillogó képpel jött ki, a mint csak egy apródnak lehetséges, ki épen az ágyból bujt ki.

Ezen urfitól megtudta Miklós, hogy Nickleby kisasszony már a ház melletti kertben megkezdte reggeli sétáját. A kérdésre, hogy oda mehet, és felkeresheti-e őt, az apród vonakodó arcot csinált, és ugy hitte, — hogy nem; de miután egy shillinggel felbátorított, könnyebben gondolkodott, és ugy hitte, hogy az mégis megeshetik.

— Mondja meg Nickleby kisasszonynak, hogy itt a bátyja és ég a kivánságtól őt láthatni, — mondá Miklós.

Az ezüsttel borított gombok eltűntek és Miklós oly lázas felindulással járt fel s alá a folyosón, mely csak egy percnyi késedelmezést is eltűrhetetlenné tett rá nézve. Azonban nemsokára jól ismert könnyü lépteket hallott, és még mielőtt elébe mehetett volna, keblére borult Katicza és sirva fakadt.

— Kedves leánykám! — kiáltá Miklós, midőn őt megölelte. — De mily halavány vagy!

— Én itt oly boldogtalan voltam, édes bátyám, —

zokogá a szegény Katicza, — oly kimondhatlanul nyomoru. Ne hagyj itt, édes Miklós, ha nem akarod, hogy szívem a butól meghasadjon.

— Nem fogsz itt maradni, nem — felele Miklós. — Nem, én soha sem hagylak el többé Katicza, — kiáltá akaratlan felindulással szoritva őt szívéhez. De valld meg nekem, hogy a legjobb szándékból cselekedtem, valld meg, hogy azért váltam meg tőled, mert félttem, hogy szerencsétlenséget hozok fejedre; hogy a megpróbáltatás engem nem kevesebbé ért, mint tégedet, és hogy, ha rosszul tettem, az csak akaratom ellen és azért történt, mert a világot megismertem.

— Minek mondjak neked olyat, mit mi mindnyájan nagyon is jól tudunk, — felele Katicza csillapítólag. Miklós, édes Miklós, hogyan tudsz oly gondolatnak helyet adni.

— Ah, keserü szemrehányás az nekem, ha hallanom kell, hogy mit szenvedtél — viszonzá Miklós — téged oly megváltozottnak látnom, és mégis oly szelidnek, oly türelmesnek!

— Istenem! — szólt Miklós, összeszoritva öklét, és hangját s magatartását hirtelen megváltoztatva; — minden csepp vérem parázsszá lesz! Te most nyomban elhagynád ezt a házat, és már ez éjjel nem háltál volna itt, ha mindent nem oly későn tudtam volna meg. Kivel beszélhetek, mielőtt velem eljössz?

E kérdés nagyon alkalmas időben tétetett, mert ugyanazon pillanatban lépett be Witterly ur, kinek Katicza bemutatta bátyját.

Ez kinyilatkoztatta szándékát, és a lehetetlenséget azt halasztani.

— Az évnegyed, — mondá Witterly ur oly férfi méltóságával, kinek részén van az igazság, — még félig se telt el; s így — —

— Így — vága közbe Miklós, — az ő igénye fizetését illetőleg veszve van, sir. Bocsásson meg e sietőségért, de a körülmények követelik, hogy hugomat rögtön elvigyem magammal, s nekem egy pillanatom sincs veszthető. A mit magával idehozott, engedelmével a nap folytán fogom elvitetni.

Witterly ur meghajtotta magát, Katicza közvetlen eltávoztása ellen semmi kifogást nem tett, sőt ellenkezőleg az neki kedvére volt; mert sir Tumley Snuffim azt nyilvánította, hogy a társalkodónő nem való madame Witterly testalkotához.

— Mi azt a kis leszolgált fizetést illeti — mondá Witterly ur, én — itt erős köhögési roham miatt félbeszakítá szavait — én azzal mamselle Nicklebynek adósa maradok.

Mellékesen meg kell jegyeznünk, hogy Witterly urnak szokása volt kis adósságokat csinálni, és azokkal adós maradni. Minden embernek van valami szeretetreméltó tulajdonsága, és ez volt Witterly uré.

— A mint tetszik — felelt Miklós, azután még egy kissé bocsánatot kért, hogy oly sietve távoznak s Katiczát a kocsihoz siettetve, a kocsisnak meghagyta, hogy sebes ügetve a Citybe hajtson.

E szerint teljes gyorsasággal, milyenre egy bérkocsi csak képes, elértek a Citybe, és minthogy a lovak esetleg Whitechapel-ben laktak, és ott szokták reggelijüket bevenni, ha ugyan reggelit kaptak, az utazást még előbb bevégezték, mint azt tőlök okkal várni lehetett.

Miklós Katiczát küldte előre a lépcsőzeten, nehogy anyja az ő nem várt megjelenésén megijedjen, s midőn az ut úgy el volt készítve, a gyengéd fiu is megtette látogatását. Newmann nem volt henye, mert egy kis targoncza állt az ajtó előtt, mely már madame Nickleby házi podgyászával meg volt rakva.

Madame Nickleby nem az az asszony volt, kinek hamarjában el lehetett volna mondani valamit, vagy inkább, ki valami finomul-gyöngédet avagy fontost hamar felfogott volna. Azért midőn Miklós és Katicza nyiltan felszólították, a jó asszonyság, daczára annak, hogy a kis La Creevy kisasszony egy egész óráig fáradott előkészítésében, némi sajátságos zavarban és ámulásban volt, és az ily hirteleni kiköltözködés szükségességét sehogysem tudta belátni.

— Miért nem kérded meg nagybátyádat, édes Miklós? Hiszen mi nem tudhatjuk, mi czéljai vannak e dologban, — mondá madame Nickleby.

— Édes anyám, — felelt Miklóst, — a beszéd ideje lejárt. Mi itt csak egy lépést tehetünk, és az abból áll, hogy mi őt méltó haraggal és megvetéssel, mit oly igen megérdemel, lerázzuk magunkról. Nem fér az össze a kegyed becsületével és jó hírével, hogy kegyed gazságainak fölfedezte után csak egy órával is tovább, habár csak ezért a szegényes lakásért is e puszta falak között, lekötöztetettje maradjon.

— Ah, bizonyosan — viszonzá madame Nickleby keserü könyek között, — ő kegyetlen ember, szörnyeteg, és a falak itt nagyon csupaszok, és még csak nem is ő festette. Én mázoltattam be ezt a bolthajtást tizennyolecz pence költséggel, a mi csak mégis rútság, mert most csak any-

nyi, mintha nagybátyádnak ajándékba adtam volna. Sohase hittem volna azt, nem, soha, soha!

— Sem kegyed, sem senki más — mondá Miklós.

— Az isten legyen velem! — kiáltá madame Nickleby. Ki gondolta volna valaha, hogy az a sir Mulberry Hawk egy oly elvetemedett nyomorult legyen, mint La Creevy kisasszony mondja, édes Miklós. Én minden nap szerencsét kívántam magamnak ahhoz, hogy ő imádója a mi kedves Katiczánknek, és legboldogabb napokról álmodtam, melyek e megtisztelő összekelésből a családra nézve keletkezni fognak, kivált ha befolyásával oda is hatott volna, hogy neked egy jövedelmes államhivatalt szerzett volna. Én tudom, hogy van az udvarnál több szép állás, melyeket megkaphatni, mert egy baráténk fivérének, a Miss Croyley-é Exeterben, édes Katicza, a kire még emlékezned kell, szintén volt egy hivatala, és tudom, hogy főkötelessége a mellett az volt, hogy harisnyákat és hajtáskát viseljen, mely úgy nézett ki, mint egy fekete órazacskó. Ah, ki gondolta volna, hogy végre még oda kell jutni — oh jó isten! elég arra, hogy az embert a föld alá vigye.

Ily kitörések mellett szellőztette madame Nickleby búját, és újra elkezdett keservesen sirni. Minthogy Miklósnak és hugának a hozzájuk tartozó butorfélék tovaszállítására kellett időközben felügyelniök, La Creevy kisasszony vállalta magára a munkát: madame Nicklebyt vigasztalni, és jóakarólag megjegyezte, hogy kövessen el mindent borongós gondolatainak elűzésére és saját földérésére.

— Könnyü kegyednek beszélni, La Creevy kisasszony, — felele madame Nickleby keserűséggel, mely kö-

rülményeihez képest nem volt természetellenes, — könnyű azt mondani: vidulj fel, ha kegyednek annyi alkalma lett volna, örülni, mint nekem volt — és most így! Ha Pyke és Pluck urakra gondolok, e két legtökéletesebb emberre, kik valaha éltek, mit mondhatok kegyednek? Mit mondjak kegyednek? Ha azt mondanám kegyednek, hogy hallottam, mikép barátja sir Mulberry egy nyomorult, kegyed kinevetne.

— Én jót állok érte, hogy jövőben felhagy vele kegyed — mondá Miklós előlépven. — Jőjjön anyám, az ajtónál egy kocsi áll, és a jövő hétfőn mindenesetre visszatérünk régi lakásunkba, — hol mindent készen találand kegyed, és hol a beköltözésnél még egy istenhozottat is fog kapni, adá hozzá La Creevy kisasszony. Menjünk most együtt le.

De madame Nicklebyt nem lehetett oly könnyen elmøzditani helyéből, mert előbb fel akart menni a lépcsőzeten, hogy megnézzze, nem maradt-e ott valami, és azután le a lépcsőkön, hogy magát meggyőzze, hogy mindent elvittek. Midőn kocsiba tették, egy kávé bögréről álmodozott a hátulsó konyhában, és a kocsiajtó betevése után eszébe jutott hogy egy zöld napernyő valami ismeretlen ajtó mögött hátramaradt. Miklós végre tökéletes kétségbeesés hangján kiáltá a kocsisnak, hogy hajtson, és a hirtelen indulás nem várt zökkenésekor, madame Nickleby elvesztett egy shillinget a szalmában, a kocsi fenekén, a mi szerencsére oly hosszasan elfoglalta figyelmét, hogy késő volt valami másra gondolnia.

Miután Miklós mindent jól elrendezett, a szolgálot elbocsátotta, és az ajtókat bezárta: felugrott egy kétkerekű kocsiba, és magát Golden Square közelébe vitette, hol ösz-

szebeszélés szerint Roggs várakozott reá. Minden oly gyorsan ment végbe, hogy alig volt fél tizre, midőn az összejövetelre kitűzött helyet elérte.

— Itt a levél Ralph számára, — mondá Miklós és itt a kulcs. Ha ön ma este hozzám jön, egy szóval se említse meg a mult éjjel történeteket. Rosz hírek hamar elterjednek, és az asszonyok elég jókor meg fogják azt hallani. Nem tudja ön, jelentékeny sérüléseket kapott-e?

Newmann rázta a fejét.

— Ugy hát minden idővesztés nélkül magam fogok meggyőződést szerezni magamnak felőle, — folytatá Miklós.

— Jobban tenné ön, ha kinyugodná magát egy kevéssé, — felele Newmann. — Ön rosszul van, a hideg leli.

Miklós föl sem látszott venni a dolgot és a rosszullétt, melyet most, midőn az őt élénkítő felindulás elmúlt, valóban érezett, igyekezett eltitkolni. Majd Newmanutól hirtelen elbucsuzott, és őt magára hagyta.

Newmann alig töltött el három percet Golden-Squareben, de e rövid idő lefolyta alatt húszszor is kivette a levelet kalapjából, és ugyanannyiszor visszatette. Legelőször elől nézte meg azt, azután hátul, azután a felírást, és aztán a pecsétet. Hosszasan tartotta maga elé a levelet, hogy annak nézésében gyönyörködjék és végre egészen elragadtatva megbízatása által, kezeit dörzsölte.

Belépett az irodába, kalapját annak szokott szegére akasztotta, levelet és kulcsot pedig az íróasztalra helyezve türelmetlenül várta Nickleby Ralph megjövetelét. Néhány perczre azután hallatszott csizmáinak jól ismert csikorgása a lépcsőkön, és nemsokára reá a csengetés.

— Semmi sem jött a postáról?

— Nem.

— Hát más levelek?

— Egy.

— Newmann keményen megnézte urát, és a levelet az íróasztalra tette.

— Mi ez? — kérde Ralph, a kulcsot felvévén.

— A levéllel hagyták itt, — egy fiu hozta mindakettőt — nem egészen egy negyedóra előtt.

— Ralph feltörte a pecsétet, és olvasta, a mint következik:

„Most már ismerem önt. Nincs oly szemrehányás, melyet az ön fejére halmozhatnék, hogy csak ezredrészét tartalmazná is azon gyalázatnak, melynek e meggyőződést még az ön keblében is keltenie kell.

Az ön fivérének özvegye és elárvult leánya megvetik az ön hajlékának ótalmát, és irtózással s undorral hagyják azt oda. Rokonai megtagadják önt, mert nem ismernek más gyalázatot, mint azon vérbeli köteleket, mely őket az ön nevével összeköti. Ön öreg ember, s én átadom önt a sirnak. Füződjék minden emlékezet az ön életéből az ön álnok szívéhez, és vesse árnyékát az ön halotti ágyára.“

Nickleby Ralph kétszer elolvasta a levelet, homlokát sötét ránczokba huzta és mély gondolkodásba merült. A papir kihullott kezéből és a földre esett, de ujjai össze voltak szoritva, mintha a levelet még mindig tartaná.

Hirtelen felugrott helyéből, fogta a levelet s öszszegyürve zsebébe dugta, azután Newmann felé fordult,

mintha kérdeni akarná, miért játsza a leskelődt. De Newmann mozdulatlanul állt ott, háttal fordulva Ralph-nak, és egy már írásban elkoptatott ócska tollnak mocskos szárával a falra ragasztott kamatszámító táblának számait vizsgálta, látszólag egészen elmerülve e munkába.

Harmincznegyedik fejezet.

(Melyben Ralphot oly egyének látogatják meg, kiket az olvasó már ismer.)

— Mily átkozott hosszú ideig hagyott ön engem ezzel az eltörött theaüstszerű haranggal csengetni, melynek csengéséről a legerősebb férfi is halálos görcsökbe esik, — mondá Mantalini ur Newmann Roggsnak, midőn csizmáit Nickleby Ralph sárvakaró-vasán tisztogatta.

— Én csak egyszer hallottam csengetni — felelt Newmann.

— Ugy ön mérték nélkül s minden mértéken felül süket — viszonzá Mantalini ur, — oly süket, mint egy átkozott kapufélfa.

Mantalini ur azalatt a tornácza ért és minden tétova nélkül Ralph írószobája ajtajának készült menni, midőn Newmann közbe furakodott és kérdést tett, hogy a kérelmező ügye sietős-e, mert Nickleby ur e pillanatban nem szeretne megzavartatni.

— Hát természetes, egészen, átkozott módon sietős, — mondá Mantalini ur, — mert arról van szó, hogy néhány piszkos papirt fénylő, ragyogó, csengő pengő érczre olvaszszák át.

Newmann jelentékeny morgást hallatott, és Mantalini ur névjegyével gazdájának írószobájába sántikált. Midőn fejét az ajtón bedugta, Ralphot ugyanazon gon-

dolkodó állásban látta, melyben az öcsese levele elolvasása után maradt, és úgy látszott, hogy a levelet újra elolvassa, mert nyitva tartotta kezében. Ralph észrevette a háborgatást s tüstént megfordult, megkérdeni, hogy miért szakítják félbe.

Newmann még folytatta jelentését, midőn annak tárgya maga is a szobába lejtett, Ralph kemény kezét szokatlan gyengédséggel megragadta és hitére állította, hogy soha nem látta őt oly jó színben.

— Valami sajtóságos viruló szín van az ön átkozott képén, — mondá Mantalini ur, kinálás nélkül leülvén, és haját s barkóját igazgatván. — Ön valóban szépen és fiatalon néz ki, az ördög vigye el!

— Magunkban vagyunk --- felele Ralph élesen, — mit kíván tőlem?

Ah, helyes! — kiálta Mantalini ur, kimutatván fogait. — Mit kívánok? Igen, — úgy — ha! ha! Nagyon jó. Mit kívánok! ha! ha! Ó átkozott!

— Igen, mit akar ön, ember? — kérdé Ralph szigorún.

— Egy átkozott leszámítást — viszonzá Mantalini ur, száját ferdére huzva, és fejét ravaszul rázva.

— A pénz ritka — felelt Ralph.

— Átkozott ritka, különben nem kívánnám — szakasztá félbe Mantalini ur.

— Rosz idők járnak, s alig tudja az ember, kiben lehet bizonia, folytatá Ralph. Egyelőre semmi üzletet nem szeretnék tenni — igen, valóban, de mivel ön egy régi barát. — Hány váltója van nálam eddig?

— Kettő, — viszonzá Mantalini ur.

— És mennyire rugnak?

— Átkozott csekélység — hetvenöt.

— És a határidők?

— Két hó és négy nap.

— No, minthogy éppen ön — jól megjegyyezze, minthogy ön — mert sokan hiába kérnének — huszonöt font leszámításával megteszem, — mondá Ralph fontolólág.

— Oh átkozott! — kiálta Mantalini, kinek képe ezen barátságos feltétel miatt jelentékenyen hosszabb lett.

— Eh, ugy még maradna önnek ötven, — felele Ralph. — Mit akar még egyebet? Hadd lássam a neveket.

— Oly átkozott kemények azok, Nickleby, — viszonzá Mantalini ur.

— Hadd lássam a neveket, felele Ralph türelmetlenül nyujtván ki kezét az iratokért. Nos, biztosság itt csakugyan nem mutatkozik, de lén azt gondolom, hogy folyóvá lehet tenni. E feltétel alatt, ha akarja, felveheti a pénzt, ha nem akarja, — ugy még jobban szeretem.

— Átkozott, Nickleby. Nem tehetné — kezdé Mantalini ur.

— Nem, -- szakítá félbe Ralph, — nem tehetem. Akarja a pénzt? ugy ne sokáig gondolkozzék. Ne álljon elő nekem ismét azzal az üres ürügygyel, mintha a Citybe akarna menni másvalakivel alkudozni, mert én tudom, hogy az a valaki se nem létezik, se nem létezett. Áll az alku, vagy nem áll?

Ralph e szavaknál néhány darab papirt félrelökött, mintha véletlenül vagy vigyázatlanságból történnék, és keze a pénztartóhoz ütődött. Ennek a hangnak Manta-

lini ur ellene nem állhatott, mert mihelyt az füléhez jutott, megkötötte az alku, és Ralph leolvasta a pénzt az asztalra.

Mantalini még nem seperte be egészen pénzét, midőn ismét csengetés hallatszott, és arra közvetlenül nem csekélyebb személyt vezetett be Newmann, mint Mantalininét, kinek meglátásakor Mantalini uron meglehetősen zavarodást lehetett látni, ki pénzét rendkívüli elevenséggel összekaparta.

— Ah, tehát mégis csak itt vagy? — mondá Mantalininé fejét fölvetve.

— Igen, én életem és lelkem itt vagyok, — felele férje, magát térdére eresztve, és egy játszó macska módjára egy földre esett aranyat felkapta. — Itt vagyok, lelkem elragadója, egy bűvész országában, és az átkozott aranyat s ezüstöt olvasgatom.

— Szégyenlem magamat miattad — felele Mantalininé boszusággal.

— Te szégyelled magadat — miattam, szivem öröme? Ő tudja, hogy átkozott édes bűbájjal beszél, de csupa csunya hazugságot, — viszonzá Mantalini ur. — Ő tudja, hogy ő az ő édes barátjáért nem szégyenli magát.

Bár mi okozhatta legyen is ez eredményt, annyi bizonyos volt, hogy az édes barát, neje gyengédségének kiterjedése tekintetében meglehetősen rosszul számított. Annak egész válasza egy megvető pillantásból állott, a mire Ralphhoz fordult, és kérte hogy betolakodásáért bocsásson meg neki, mit, mint a madame hozzátette, egyedül Mantalini ur rendetlen magaviseletének és igen helytelen magatartásának kell tulajdonítani.

— Az én magamtartásának, drága ananásznedvem?

— Igen, a te magadtartásának, — felele neje. —

De tudni fogom magamat ótalmazni, mert nincs akaratomban magamat egy férfi pazarlása és kicsapongása által tönkre tétetni hagyni. Nickleby urat hívom tanuul azon eljárásomra nézve, melyet irányodban megkezdeni szándékom.

— Kérnem kell, engem semmi tekintetbe nem hivni tanuul, — mondá Ralph, csinálják ki a dolgot maguk között, saját maguk között intézzék el azt.

— Mégis föl kell kérnem arra a szivességre, — mondá Madame Mantalini, hogy legyen arra tanum, mi-kép adom tudtára neki visszavonhatatlan határozatomat, — visszavonhatatlan határozatomat, sir — ismétlé madame Mantalini, egy haragos pillantást vetve férjére.

— Sir-nek nevezhet ő engem? — kiálta Mantalini, — engem, ki az irántai átkozott szerelem tüzeiben az örülségig égek? Ő, ki engem varázsával mintegy tiszta angol csörgőkigyó körülfon? Ah, mindennek vége lesz érzéseimmel, mert ő átkozott helyzetbe taszít engem.

— Ne beszéljen érzésekről, sir — felele madame Mantalini, leülvén és neki hátat fordítván, — mert önnek soha se volt figyelme az enyémmre.

— Nem volt figyelmem a tiedre? kiálta Mantalini ur.

— Nem, viszonzá neje

És a Mantalini ur hizelgő szavai mellett is folyton nem-et mondott madame Mantalini, és még fölül reá oly határozottsággal tette azt, hogy Mantalini ur látszólag a rövidebbet huzta.

— Tékozlási hajlama Nickleby ur, mondá madame

Mantalini Ralphnak, ki a hátán összetett kezeivel karzékéhez támaszkodott, és a szeretetreméltó párt a legnagyobb megvetés mosolyával nézte. — Tékozlási hajlama minden mértéket meghalad.

— Alig hittem volna — felelé Ralph gunyosan.

— És mégis biztosíthatom önt, Nickleby ur, hogy úgy van — viszonzá madame Mantalini. — Egészen nyomorulttá tesz és örökös aggodásokban s zavarokban vagyok. És még nem is ez volna a legrosszabb, — tevé hozzá madame Mantalini, szemeit törülgetve. — Ma reggel kivett íróasztalomból néhány igen értékes iratot a nélkül, hogy tőlem arra engedelmet kért volna.

Mantalini ur sóhajtott és nadrágja zsebét gombolta be.

— Nekem — folytatá Mantalininé — szerencsétlenségünk óta Knag kisasszonynak azért, hogy az üzlethez nevét ideadja, sok pénzt kell fizetnem és valóban én az eszközöket, melyeket esztelen pazarlási hajlama megkíván, tovább már nem győzöm. Nincs kétségem abban, hogy egyenesen azért jött önhöz, Nickleby ur, hogy az érintett papirokat pénzzé tegye, és miután ön bennünket ezelőtt gyakran kisegített és oly üzletekre nézve sokféle összeköttetésben áll velünk, akarom önnel közleni elhatározásomat, melyre az ő magatartása kényszerített.

Mantalini ur még egyet sóhajtott neje kalapja mögött, egy aranyat egyik szeme elébe tartott és a másikkal Ralphnak kacsintott. Miután ezt nagy ügyességgel véghezvitte, a pénzt ismét zsebébe dugta, és újra sóhajtott még nagyobb szánás-bánással.

— Elhatároztam tehát magamban — mondá madame Mantalini, midőn Ralph képében türelmetlenség

jelei mutatkoztak, hogy neki bizonyos megállapított összeget kivetek.

— Mit határozta el szemeim gyönyörűsége? — kérde Mantalini ur, ki a szavakat nem látszott jól megérteni.

— Egy bizonyos összeget vetek ki számára — mondá madame Mantalini, Ralphra nézván és óvakodván, nehogy férjére egy pillantást is vessen, nehogy annak férfias kezei elhatározásában ingadozóvá tegyék: és azt mondom, hogy ő magát igen szerencsés embernek tarthatja, ha én neki százhusz fontot vetek ki évenként költőpénzül és ruhára.

Mantalini ur addig, míg a számára kivetett összeg mennyiségét hallotta minden illendőséggel viselte magát, de akkor kalapját, botját a földre lökvén, kivette zsebkendőjét, és érzéseinek zokogással tágitott.

— Örök kárhozat! — kiálta Mantalini ur hirtelen felszökve székéről és szintoly gyorsan ismét leülvén, a mi neje idegeit nagy mértékben felizgatta. — De nem. Csak egy átkozott álom. Nem valóság. Nem, nem.

E biztosítással vigasztalván magát, Mantalini ur behunyta szemeit, és türelmesen várt, míg álmából felébred.

— Igen okos rendszabás — jegyzé meg Ralph gunyos mosolylyal; ha férje abban megnyugszik, madame — a mi kétségen kívül ugy is lesz.

— Átkozott, — kiálta Mantalini ur Ralph szavaira, szemeit kinyitván; borzasztó valóság. Itt ül ő előttem. Ezek az ő alakjának kecseljes körvonalai; én nem tévedhetek, mert neki nincs párja. A két grófnőnek semmi alakok nem volt, és az özvegy átkozott egy alak volt.

Ah, miért is oly kinzóan szép ő, hogy még e pillanatban sem vagyok képes haragudni reá?

— Te magad vagy az oka, Alfred, — felele madame Mantalini — még mindig szemrehányólag, de szelidebb hangon.

— Ah, én átkozott egy nyomorult vagyok, — kiálta Mantalini ur fejére ütve. Egy aranyat fél pence-ekre váltatok, a zsebembe teszem, és a Themse-ébe ölöm magam; de én őreá magára nem fogok haragudni, hanem halálutamon még egy levelet adok fel a pennypostán, hogy jelentsem neki, hol található fel hullám. Ő egy szeretetreméltó özvegy lesz, és én egy hideg hulla. Sok szép asszony fog utánam sirni, de ő átkozott fog nevetni.

— Alfred, te kegyetlen, kegyetlen ember! — kiálta madame Mantalini, ki ez iszonyu rajznál hangos zokogásra fakadt.

— Ő kegyetlennek nevez engem — engem — engem, ki őérette átkozott nedves, lucskos és ocsmány holttest akarok lenni! kiáltá Mantalini ur.

— Tudod, hogy a szívem megreped, ha téged oly dolgokról csak beszélni hallak is, — felele madame Mantalini.

— Élhetek-e, ha a bizalomnak vége? — kiáltá férje.

— Hát szívemet, átkozott, azért vagdaltam apró darabokra és ajándékoztam oda egyiket a másik után ugyanazon kis átkozott szivfogdosónak, hogy bizalma nélkül éljek? Nem, engem az ördög vigyen el, ha ezt tehetem.

— Kérdezd meg Nickleby urat, hogy az általam

kivetett összeg nem elég illendő-e? — mondá madame Mantalini csillapítólag.

— Nekem semmi, de semmiféle összeg nem kell, — felele vigasztalhatatlanul férje. — Én nem akarok semmit abból az átkozott kivetett pénzből, — én hulla akarok lenni.

Mantalini urnak ezen világos fenyegetése felett Mantalininé kezeit tördelte és kérve-kérte Nickleby Ralphot, hogy vesse közbe magát. Végre sok köny és előterjesztés és az ajtóhoz jutásnak Mantalini ur részéről történt néhányszori megkísértése után, hogy azonnal végrehajtsa a maga kivégzését, mégis hagyta magát ezen becsületes ember — ámbár nagy bajjal — azon ígéretre indittatni, hogy hát nem akar hulla lenni. Miután e főpont eldöntetett, madame Mantalini újra indítványba hozta a kivetett évpénz kérdését, a minél egyébiránt Mantalini ur úgy viselte magát mint azelőtt, és megragadta az alkalmat kinyilatkoztatni, hogy ő eljárhat rongyban is, és kenyéren, vizen is megélhet, az azonban neki lehetetlen, hogy átkozott létét még tovább czipelje, ha oly nehéz teher, mint az ő odaadó és önzetlen szerelme tárgyának bizalmatlansága nyomja azt. Ez uj könyeket fakasztott Mantalininé szemeiben, melyek csak az imént kezdtek kinyilni az ő szeretetreméltó férjének néhány erkölcstelensége felett; igaz, csak egy kissé nyiltak ki azok, és azért ismét könnyen behunyhatók voltak. Az eredmény az volt, hogy madame Mantalini az évpénz kérdésével nem hagyott fel ugyan, azt azonban egyelőre további megfontolásra halasztotta; és Ralph elég világosan látta, hogy Mantalini ur könnyelmű életére nézve ismét uj hatáskört kapott, mindenesetre csak elhalasztása szükségképi végső megbukásának.

— Hisz az elég hamar eljő, — gondolá Ralph. — Minden szerelem — ej, hogy is jöhet a számra ez a képtelen szó, melyet a kölykektől s lányoktól hall elverklizni az ember — elég gyorsan elmulik, ámbár talán az, mely kizárólag egy barkó bámulásában, milyent ez a pávián hord, gyökerezik, legtovább tart, mert fölötte nagy ámitáson alapszik, és hiúságtól tápláltatik. Egyébiránt az együgyü bangók az én malmomra hajtják a vizet, és így ám éljék világukat, mennél tovább, annál jobb.

Ezen épületes elmélkedésekbe volt merülve Nickleby Ralph, míg azok tárgyai hihetőleg különféle édeskedés és gyengédség bizonyítékait cserélgették fel észrevétlenül egymás között.

— Ha Nickleby urnak nincs több mondanivalód, kedvesem, — kezdé Mantalininé, ugy vegyünk bucsut. Ugy is már sokáig feltartóztattuk őt.

Mantalini ur eleinte csak azzal felelt, hogy Mantalininé orrát néhányszor megsimogatta, azután szavakkal ugy fejezte ki magát, hogy már semmi mondani valója nincs.

— Átkozott, és mégis van valamim — tevé hozzá közvetlenül, Ralphot egy szögletbe vonván. — Csak tudja a balesetet, mely barátját sir Mulberryt érte — oly átkozott rendkívüli és hallatlan ez a minő még soha sem történt — he?

— Mit ért az alatt? — kérdé Ralph.

— Ördögbe! hát nem tudja? — felele Mantalini ur.

— Az ujságokban olvastam, hogy tegnap éjjel kocsijából kivettetett, nagyon megsérült, élete is veszélyben forog — viszonzá Ralph nagy nyugodtan; de én

abban semmi rendkívülit nem látok. A balesetek nem csodálatos események, ha az emberek mértéktelenül élnek és tivornyákba járnak.

— Tyjű — füttyülé Mantalini ur a fogai között. — Ön tehát nem tudja, mikép történt?

— Ha nem úgy van, a mint éppen előadtam, úgy nem; felele Ralph könnyedén vállat vonitva, mintha tudatni akarná a kérdővel, hogy egy cseppet se kíváncsi reá.

— Az ördögbe! Ön engem bámulatba ejt, — kiáltá Montalini ur.

Ralph ismét vállat vonitott, mintha nem tartaná éppen remeknek Mantalini urat elbámultatni, és egy jelentékeny pillantást vetett Newmann képére, mely időről időre látszott a szobaajtó két üvegtáblája mögött, mert az is kötelességei közé tartozott, hogy mikor valami nem éppen fontos látogató volt ott, néhány mesterfogást használjon, péld. úgy tenni, mintha azt vélné, hogy csengettek neki, hogy az idegeneket lekísérje stb; a mi mintegy annak jelenségeül vétethetett, hogy ideje elmenni.

— Nem tudja ön, — mondá Mantalini ur, Ralphot öltönye egyik gombjánál fogva, hogy éppenséggel nem baleset volt, hanem egy átkozott, dühös, mézárhlási roham, melyet ellene az ön unokaöcscse tett.

— Mit? — morgá Ralph, ököltre szorítva kezeit, s képe egészen hamuszínüvé változott.

— Az ördögbe, Nickleby, ön éppen oly nagy tigris, mint ő, — mondá Mantalini, ezen testmozgásoktól megijedve.

— Tovább, tovább, — kiáltá Ralph zordonan. —

Mit akar azzal? Miben áll ez a történet? Ki beszélte azt önnek? Beszéljen már — hallja? dühöngött Ralph.

— Teringgettét, Nickleby, — mondá Mantalini ur, nejehez huzódva — mily átkozott heves, öreg roszt lélek ön. Hisz úgy jártatja ön tagjait, hogy az ijedség az én édes életemet is kiveszi nyugalmából, én soha életemben nem láttam oly hirtelen átkozott, fellobbanó, pusztító és dühös indulatba jőni valakit.

— Tyhü, — felele Ralph erőtetett mosolygással, — az csak szokásom.

— Mindenesetre átkozott, kényelmetlen tébolydai szokás, — mondá Mantalini ur botját felvéve.

Ralph mosolygást negélyezett és még egyszer kérdé, honnan vette Mantalini ur ezt a hirt.

— Pyketól, és az átkozott csinos, kellemes, uri modoru egy eb, — felele Mantalini ur. Ördögösen kellemes, remek ficzkó.

— És mit mondott? — kérdé Ralph szemöldjeit összehuzva.

— A dolog így történt volna: Az ön unokaöcscse találkozott vele egy kávéházban, ott átkozott dühösséggel megtámadta, kocsijáig követte, s esküdött, hogy házáig megy vele, ha mindjárt lova farkába kellene is kapaszkodnia, szétzuzta a képét, mely természetes állapotjában átkozott szép ábrázat volt, a lovat megbokrosította, a kocsi sir Mulberryvel kifordult, és --

— Halva maradt helyben? — vága közbe Ralph tüzelő szemekkel. — Ugy van — meghalt?

Mantalini a fejét rázta.

— Ugy hát semmi se történt — mondá Ralph elfordulva, — de lassan visszafordulva hozzá mondá

ismét — eltörte a karját, a lábát, kifczamlott a váll, összetört a válperece, egy pár oldalsontja vagy olyas valami? A nyaka megmaradt a kötélnek, de kapott valami fájó, nehezen gyógyuló sérülést fáradságáért — nemde bár? Önnek kellett olyas valamit hallania.

— Nem — felele Mantalini ur, ismét a fejét rázva; — ha oly apró morzsákra nem tört széjjel, hogy a szél is elfujhatta, ugy semmi sérülést nem kapott; mert oly nyugodtan és kényelmesen ment tova, — mint a kit az ördög elvisz, mondá Mantalini ur, zavarba lévén a hasonlatosság miatt.

— És mi — viszonzá Ralph, némileg akadozva — mi adott okot veszekedésökre?

— Ön átkozott egy intrikus — kiálta Mantalini ur csodálkozó hangon; a legfurfangosabb, a legkicsiszoltabb vén róka, — oh átkozott. Nem ugy tesz, mintha egy szemnyit sem tudna róla, hogy az ő kis világoszemü unokahuga volt — az a legszendébb, legédesebb, legcsinosabb — —

— Alfred! — szakítá félbe madame Mantalini.

— Magának mindig igaza van, — felelt Mantalini ur csillapítólag; s ha mondja, hogy ideje mennünk, akkor ideje van, és menni is fogunk és ha tulipánaival az utcán lépeget, az asszonyok irigykedve néznek utána, és mondják: átkozott szép férje van, és s férfiak elragadtatva felkiáltnak: átkozott szép neje van, és mindeniknek igaza lesz.

Ilyen és még sok más nem kevésbé elmés és találó megjegyzések közben Mantalini ur Nickleby Ralph felé

csókokat dobált keztyüs ujjával, neje karját a magáéba tűzte, és azzal kitepegett.

— Ugy ugy, — dörmögé Ralph magában, székébe ereszkedve, — ez az ördög hát ismét szabadon van. Arra látszik teremtvé lenni, hogy nekem mindenütt utamba álljon. Egyszer azt mondta nekem, hogy előbb vagy utóbb számolni fog velem. Majd gondoskodni fogok, hogy igazat jósolt légyen, mert ez a nap bizonynyal el fog jönni.

— Itthon van ön? — kérdé Newmann, hirtelen bedugván fejét az ajtón.

— Nem — felele Ralph hasonló rövidséggel.

Newmann visszahuzta fejét, de csakhamar ismét láttatta azt.

— De tudja bizonyosan, hogy nincs itthon ön? — kérdezte Newmann.

— Mit akar a töksi azzal mondani! — kiálta Ralph haragosan.

— Semmit egyebet, csak hogy ő vár, mióta ama kettő ide jött volt, és hogy valószínűleg meghallotta az ön hangját, — mondá Newmann kezeit dörzsölve.

— Kicsoda? — kezdé Ralph, kit irnokának közleménye és boszantó hidegvérüése fölötte ingerelt.

A felelet szükségességétől megkimélte Newmannt egy személynek, azon kérdésben forgó egyénnek előre nem látott belépte, ki szemét, mert csak egy volt neki, Nickleby Ralphra fordította, sok esetlen hajlongás után egy karszékbe leült, s kezeit térdeire tette; leülésekor azonban meglehetősen rövid fekete nadrágja annyira felcsuszott, hogy alig érte az el Wellington-csizmaszárának felső végét.

— Valóban nagy meglepetés, — mondá Ralph, pillantását a látogatóra szegezvén, és azt félig mosolygva és vizsgálva nézte; — és csakugyan ismernem kellene ezt a képet, Squeers ur?

— Kétségkívül, — felele az érdemes ur — és még könnyebben megismerte volna ön őt, sir, ha nemrég oly sokon nem esett volna át. — Ugyan segítse le azt a kis fiut a magas székből az ön írószobájában, és hívja be. Megteszi kedvesem? — folytatá Squeers ur Newmannhoz. — Ah már magától lekuszott. A fiam, sir, a kis Wackford. Mit tart erről a dotheboys-halli élelmezési mustráról, sir? — Nem oly kövér-e, hogy az ember azt gondolhatná, hogy ruháinak szét kell repedniök, a varrásoknak felfesleniök, sőt még a gomboknak is leszakadniok. — Ez hus, — kiáltá Squeers a fiut megforgatva, és teste legizmosabb részeit, a mi annak nagyon roszul esett, fogdosva és csipdesve. Itt van szilárdság, tömörség! Alig lehet abból eleget a mutató- és hüvelykujj közé venni, hogy az ember megcsiphesse.

Bármily jól nézhetett is ki az ifju Squeers ur, alkatának ezen rendkívüli gömbölyüisége és tömörsége legalább éppen nem látszott meg rajta, mert midőn atyja, szavainak megerősítésére mutatóujját és hüvelykét rajta összetette, a fiatal uracska hangosan felkiáltott, és a helyet lehető természetes módon dörzsölgette.

— Nos — jegyzé meg Squeers, egy kissé elbámulva, most még is találtam valamit; de az nyilván onnan van, mert ma reggel nagyon korán reggeliztünk, és még szokott lunch-ét nem kapta meg. Ön nem volna képes az ő testéből csak egy parányicskát is az ajtó közé csiptetni, ha egyszer ebédje testében van. Nézze

csak ezeket a könyveket, sir, — mondá Squeers diadalmas tekintettel, midőn Wackford urfi szemeit a kabát ujjával megtörölte; — ez csupa olaj!

— Valóban jól néz ki, — felele Ralph, ki némi bizonyos oknál fogva az iskolamester maga iránti hajlamát fenntartani kívánni látszott. Hogy-mint van Squeersné asszony és hogy szolgál az ön egészsége?

— Mrs Squeers, sir — viszonzá Dotheboys-Hall tulajdonosa — mindig anyja a fiuknak; áldása, vigasza és öröme mindnyájoknak, kik őt ismerik. Egyike ifjainknak, ki csömört evett magának — ez nem ritka eset — az utolsó héten kelést kapott. Látnia kellett volna önnek, mikép metszette ő fel azt egy tollkéssel! Oh jó isten! — tevé hozzá Squeers sóhajtva, és ismételve bizczentve fejével, — mily fontos egy tagja a társaságnak ez a nő!

Squeers ur egy percze visszapillantásba merüle, mintha e czélzás neje jelességeire, szellemét a legtermészetesebb módon a csendes, Greatabridge melletti Dotheboys-Hall faluba Yorkshireban visszavezette volna, s aztán Ralphra nézett, láthatólag abban a várakozásban, hogy ez valamit mondand neki.

— Csavargó unokaöcsém megrohanásából származott bajaiból felüdült már ön egészen? — kérdé Ralph.

— Alig, legalább nem régóta, — felele Squeers. — Csak egy gömböcz voltam sir, innen odáig — folytatá Squeers ur először haja gyökereit, s aztán csizmái orrait érintve meg. — Boreczet és itatós papir, itatós papir és boreczet reggeltől éjszakáig. Gondolom félrizmát elhasználtak rajtam. Midőn összegömbölyítve és teli

irózva konyhánkban feküdtem, ön bizonyosan egy sóhajjal megtömött itatós papir-halmaznak tartott volna. Nagyon sóhajtottam Wackford, vagy halkan? — kérde fiát Squeers ur.

— Nagyon, — felele Wackford.

— Sajnáltak a fiuk, midőn oly borzasztó helyzetben láttak, vagy örültek rajta? — kérde Squeers ur érzelgő hangon.

— Ör — —

— Mi! — kiálta Squeers, hirtelen megfordulva,

— Sajnálkoztak, — felele fia.

— Ah, — mondá Squeers, derekasan pofonvágván őt. — Aztán vedd ki a kezedet zsebedből, és ne beszélj akadozva, mikor kérdeznek. Hallgass a bögéssel, mikor egy idegen ur szobájában vagy; vagy megfutok családomtól és soha se térek vissza, és mi lenne akkor valamennyi drága és elveszett fiuból, ha a világban szétbarangolniok kellene a nélkül, hogy legjobb barátjuk oldaluknál volna.

— Volt önnek szüksége orvosi segélyre? — kérde Ralph.

— Bizonyosan volt, — felele Squeers, és ugyan csak busás számlát csináltak; de már rendbe hoztam.

Ralph felhuzta szemölteit oly módon, hogy éppen úgy szánakozásnak látszhatott az, mint bámulásnak. Azért Squeersnek szabadságában állott úgy venni azt, amint akarta.

— Igen, egy fillérig, egy batkáig kifizettem azt, — folytatá Squeers ur, ki az embert, kivel dolga volt, jól látszott ismerni, hogysesem reménységet táplálhatott

volna az iránt, hogy valami finom czélzás rábirhatta volna őt a költség egy részének magára vállalására — mindazáltal nem a magam zsebéből fizettem.

— Nem? — felele Ralph.

— Egy fillért se, — viszonzá Squeers. — A dolog tudniillik így áll: Nekünk a mi ifjainknál csak egy különdijunk van — az orvos számára, ha arra szükség van, és ezt természetesen csak akkor hívjuk, ha a kár-
pótlásról bizonyosak vagyunk. Érti ön?

— Vagy igen — felele Ralph.

— Midőn az én számlámat elhozták — folytatá Squeers, kiválasztottunk öt kis fiut — szatócsok gyermekeit, a kikre mindig számithatni — kiknek még nem volt vörhenylázuk, és közülök beküldöttünk egyet a faluba, hol az akkor éppen dühöngött. Az megkapta, aztán a másik négyet vele egy ágyban hálattuk, azok is megkapták, és akkor jött az orvos, ki őket sorba látogatta. Mi egész összegünket felosztottuk köztök, hozzáadtuk az ő kis számláikat, és a szülők kifizették, ha! ha! ha!

— Valóban, nem rossz gondolat, — mondá Ralph, az iskolamestert alattomban megpillogatván.

— Elhiszem azt, — felele Squeers. — Mi egyéb-
iránt mindig úgy teszünk. Midőn madame Squeers a kis Wackforddal itt gyermekágyban feküdt, megkapattuk a görcsös hurutot féltuczat fiuval, s rájuk nyomtuk a bábaköltséget a gondviselőnéével együtt, ki a gyerekágy körül szolgált, ha! ha! ha!

Ralph sohase nevetett, most azonban oly közel volt hozzá, a mint csak lehet. Miután végre Squeers ur, e

mesterséges fortély felett kedvére kinevette magát, Nickleby Ralph ur kérdezé, hogy mi hozta őt a városba.

— Egy balga törvényes ügy, — felele Squeers, fejét vakarva, — egy fiu elhanyagolásáért, mint nevezik. Én nem tudom, mit akarnak velem; hisz oly jó legelője volt, a milyent csak kaphatni nálunk.

Ralph képében lehetett látni, hogy ő ezt az észrevételt nem egészen értette.

— Legelő! — folytatá Squeers erősebb hangon, mert ő azt hitte, hogy Ralphnak süketnek kell lennie, ha őt nem érti. — Ha egy fiu beteg s nyomorult lesz, és az étel nem izlik már neki, akkor az étrendet megváltoztatjuk nála, azaz: elküldjük egy órányira egyik szomszéd répáskertjébe, vagy egyszer-másszor, ha az eset különösen kényes, felváltva répás, vagy murkos földre, s hagyjuk őt enni ott, a mennyit akar. Egész Yorkshireban nincs jobb föld, mint az, hol ez a semmirekellő ficzkó legelt, és még is neki áll, és meghül, vagy emésztéshiányt kap, s most jönnek az atyafiak, s pert keritnek a nyakamba. Ki gondolhatta volna — tevé hozzá Squeers, magát székében mint egy felboszantott ember, türelmetlenül ide-oda hányva-vetve, hogy a hálátlanság annyira mehet — mit gondol ön?

— Ilyes valaminek csakugyan fájnia kell, jegyzé meg Ralph.

— Ön csak a tiszta igazságot mondja ezzel, — felele Squeers. — Én nem hiszem, hogy még legyen valaki, ki annyi szeretettel legyen a gyermekek iránt mint én. Jelenleg nyolczszáz font áru ifjuság van Dotheboys-Hallban. De tizenhatszázért is vennék fel, ha annyit

kaphatnék, és minden egyes husz fontot közülök oly gyengédséggel ölelném magamhoz, melynek párja nincs.

— Ismét a régi szállásban szállt meg? — kérde Ralph.

— Igen, a szerecsenben vagyunk — felele Squeers, — és mivel a félév legközelebb lejár, ott fogunk maradni, míg a kosztpénzeket beszadjuk, és hihetőleg néhány új fiut is felhajhászunk. A kis Wackfordot magammal hoztam, hogy a szülőknek és gyámnokoknak valamit mutathassak. Most őt is be akarom tétetni a hirdetménybe. Nézze meg csak jól ön ezt a fiut, — ő maga is növendék — nem csudája a jó élelmezésnek?

— Szeretnék egy pár szót önnel magával beszélni, — mondá Ralph, ki egy idő óta csak gépileg beszélt, és figyelmezett, mivel mély gondolatokba látszott elmerülve lenni.

— A mennyit csak akar ön, sir, — felele Squeers. Wackford, menj és játszál a hátulsó szobában, másképp elveszted a gömbölyüségét, arra pedig most szükségünk vagyunk. Nincs egy két pence-es darabja kéznél Nickleby ur, — adá hozzá Squeers ur, zsebében egy csomó kulccsal csörögvén, és valamit olyat dörmögvén, hogy csupa ezüst pénz van nála.

— Ugy — ugy hiszem, igen, — felele Ralph igen halkkal, és végre sok kotorázás után egy ócska szekrényből elővett egy pennyt, egy félpennyt és két farthingot.

— Köszönöm, — mondá Squeers, a rézpénzt fiának nyujtván. Ne, menj és végy magadnak egy darab

puddingot, Nickleby ur irnoka megmutatja, hol kárpatsz, — de el ne felejts jó zsirosat venni. Pástétom és pudding — tevé hozzá Squeers, az ajtót fia után betévén, — husát nevezetesen fénylőbbé teszik, és a szülők ezt egészség jelének tartják.

E nyilatkozattal, és egy sajtósávos ravasz pillantással, mely ahhoz magyarázatul szolgált, székét Squeers ur rövid távolságra huzta Nickleby Ralphal szemközt, és helyet foglalt.

— Vigyázzon szavaimra, — mondá Ralph kissé előre hajolva.

Squeers igent intett.

— Nem remélem, — folytatá Ralph, — hogy ön annyira birka legyen, hogy az erőszakot, mely önön elkövetett és a veszélyt, mely azt követte, oly könnyen megbocsátaná, vagy elfeledné.

— Vigyen el az ördög, ha teszem azt, — felele Squeers elkeseredetten.

— Vagy hogy egy alkalmat, mely az adósságot kamataival együtt megtéríti, figyelmen kívül hagyná, ha olyan ajánlkozik? — viszonzá Ralph.

— Mutasson nekem ily alkalmat, s majd meg fogja látni — felele Squeers.

— Talán csak ilyesvalami is az, a mi önt hozzám hozta? — mondá Ralph, szeméit az iskolamester képéhez felemelve.

— Ne—em, tudtommal nem, — válaszolá Squeers. — Hanem gondolom, megtehetné azt ön, hogy azon csekélységen kívül, melyet nekem küldött, még további kárpótlást — —

— Ah, — kiálta Ralph, őt félbeszakasztva — nem szükség tovább mondania.

Hosszu szünet után, mely alatt Ralph mély gondolatokba merülve lenni látszott, megtörte ismét a hallgatást s mondá:

— Ki az az ifju, kit magával elvitt?

Squeers megnevezte Smikeot.

— Fiatal vagy koros, egészséges vagy beteges, engedékeny vagy makacs volt? Beszéljen hát, ember, — szoritá Ralph.

— Hát biz az nem volt fiatal, — felele Squeers, — azaz: nem elég fiatal gyerekeknek.

— Azaz átaljában nem volt már gyerek, gondolom, — szóla közbe Ralph.

— Ugy van, felele Squeers hirtelen, mintha e reásegítés által megkönnyebültnek érezné magát. — Ő közel husz éves már. Persze azoknak, kik nem ismerték, nem látszott oly korosnak, mert egy kissé hibázott neki itt — e szavánál homlokához ért. — Ön ért, gondolom. — Nem voltak otthon nála, ha fejében kopogtattak.

— És én nem kételkedem, hogy ön nem mulasztotta el a gyakori kopogtatást? — mormogá Ralph.

— Bizonyosan nem, — felele Squeers vicsorogva.

— Midőn ön nekem a nyugtát arról a csekélységéről, mint azt ön nevezte, megküldötte, mondá Ralph, azt irta ön, hogy őt rokonai már régen elhagyták, és ön nem bir legkisebb bizonyítvánnyal is származásáról. Igaz ez?

— Fájdalom, fájdalom, — felele Squeers, ki mindig fesztelenebb- és bizalmasabbá lett, minél kevesebb tartózkodással folytatta kérdéseit Ralph. Könyvem szerint most tizennégy éve, mióta egy idegen férfi egy őszi éjen Dotheboys-Hallba hozta, ott hagyta és az első évnyegyedre öt fontot s öt shillinget előre lefizetett. Akkor őt vagy hat éves lehetett — korosb semmi esetre.

— Mit tud még egyebet róla? kérdé Ralph.

— Fájdalom elég keveset — felele Squeers. — A pénzt hat vagy nyolcz éven át megfizették érte, s akkor kimaradt. A jó madár egy czimjegyet hagyott Londonban számomra, de mikor a dologra került, hogy azt felhasználjam, senki nem akart róla tudni, így a fiut megtartottam csupa — csupa —

— Irgalomból —? segíté ki Ralph szárazan.

— Természetesen, irgalomból, — felele Squeers, térdeit dörgölvén, és midőn már elkezdett némileg hasznos lenni, jött az a fiatal semmirekellő Nickleby és elorozta tőlem. De az egész dologban az a legboszantóbb, mondá Squeers, hangját mérsékelve és székét Ralphhoz közelebb tolva, hogy nemrég kérdezősködtek utána, — nem nálam, hanem kéz alatt az embereknél falunkban. Éppen olyformán mintha kilátásom lehetne, hogy az egész hátralékot megkapom és talán — ki tudja? mert olyan dolgok már történtek egyszer másszor ügyletünkben — egy szép ajándékot is fölül reá, hogy egy parasztnál helyezték őt el, vagy a tengerre küldjék, hogy soha vissza ne kerüljön, s szülőire szégyent ne hozzon (az esetben tudniillik, ha mint sokan a mi fiunk közül, törvénytelen gyermek volna) vinné el az ördög! éppen azon pillanatban csábitja el

tőlem az a gazember Nickleby fényes nappal és megrabol éppen úgy, mintha az országoton fosztott volna ki.

— Még mielőtt sok idő eltelnék, egyikünk se fog tartozni neki — felele Ralph, kezét a yorkshirei iskola-mester karjára téve.

— Ugy van — viszhangzá Squeers. Ah én jobban szeretném ha még egy kis tartozásunk hátra maradna az ő javára, melyet aztán még megkapna tőlünk. Csak azt óhajtanám, hogy nőm kaphatná őt kezei közé. Isten őrizz a hogy az meghurczolná. Megölné Nickleby ur, bizonyosan, oly hamar kész lenne vele, mint ebédjével.

— Arról majd máskor beszélhetünk—mondá Ralph. — Megfontolási időre van szükségem, hogy a legjobb utat találjam őt legmélyebb s leggyengédebb érzelmeiben megsebezni. Ha ennél a funál fogva hozzá férhetnénk!

— Férjen hozzá a mint önnek tetszik, sir, — szakasztá félbe Squeers, de ha egyszer kezében lesz, csak derekasan dolgozza meg, azt kikérem magamnak — és ezzel jó reggelt mondok önnek. Vegye le, kérem a kis fiú kalapját a szegről, és segítse le őt a székről — akar oly jó lenni?

Ezt a kérést intézve Roggshoz, Squeers ur a hátulsó kis szobába ment, és fiának kalapját atyai gondossággal feltette, mialatt Newmann a tollal füle mellett, mereven és mozdulatlan székén ült, és felváltva az atyára és fiára meresztette szemét.

— Csinos fiú — nemde? mondá Squeers fejét egy

kissé félrehajtva, és az íróasztalhoz visszalépett, a kis Wackford arányosságát jobban érdemesítendő.

— Bizonyynyal, — mondá Newmann.

— Nem csinosan van kipárnázva — mi? — folytatá Squeers. Igen, de van is testén húsz fiu zsirja.

— Ah — felele Newmann, hirtelen szemügyre vevén Squeers képét — húsznak a zsirja, mondja ön? — az nem elég. Ő valamennyiök zsirját birja. Isten segítsen a többieken. — Ha! ha! Oh uram!

Ezen szakadozva mondott észrevétel után ismét íróasztalára görnyedt, és a legcsudálatraméltóbb gyorsasággal kezdett irni.

— Mi lelte ezt az embert, — kiálta Squeers fülig elveresedve. — Részeg?

Newmann semmit se felelt.

— Megőrült? — folytatá Squeers.

Newmann semmivel sem árulta el, hogy egy harmadik személy jelenlétéről is van tudata, és így azzala meggyőződéssel nyugtatta meg magát Squeers, hogy részeg és bős — s ezen benyomás alatt reményteljes fiával együtt távozott.

Azon arányban, a mint Nickleby Ralph a Katicza iránti akaratlan és elutasíthatlan tiszteletére meggyőződött magában, Miklós iránti gyűlölsége is nagyobbodott. Lehet, hogy a gyengeség kiegyenlítéséhez, hogy valakizhez jó indulattal tud lenni, szükségesnek találta, annál kegyetlenebbül gyűlölni más valakit; de bármint volt légyen is, legalább az ő érzéseinek módja ez volt. És most daczczal s megvetéssel találkoznia, előtte a legfeke-

tébb, legundorítóbb szinekkel lefestetnie, és tudnia, hogy annak lelkében ő iránta gyűlöletet s gyalázatot plántálnak, továbbá éreznie, hogy az ő érintkezését ragályosnak, és társalkodását szégyennek tartja az — mindezt tudni s meggyőződve lenni, hogy mindennek emeltyüje ugyanaz a gyermek féle hitvány rokona, ki vele már első találkozásukkor hetykén bánt és azóta nyiltan és tartózkodatlanul daczolt, — ily észrevételek elegendők voltak az ő nyugodt, alattomos roszlelkűségét oly magasra emelni, hogy nehezen irtózott volna bármely eszköztől is, mely hosszuját rögtön kielégítheté vala.

Miklós szerencséjére azonban nem találkozott oly eszközzel; és noha Ralph egész nap azon gondolkodott, és egyéb dolgai alatt eszének egy szegletét folytonosan e tárgyra fenntartotta, még sem ment azon éjjel semmivel előbbre feladatában.

— Midőn testvéröcsém az ő korában volt, — mondá Ralph, megtették az első összehasonlítást köztünk, mely mindég az én rövidségemre ütött ki. Ő őszinte, adakozó, bátor és vidám volt, — én egy fortélyos zsugori, tele lomha vérrel, semmi más szenvedélyt nem ismerve, mint a pénztakarítást kinek minden gondolkodása és törekvése a nyereszkesedés utáni szomjban állott. Egyszerre ismét eszembe jutott, midőn ez a ficzkó először előmbe került; de minden pillanattal elevenebben tünt lelkem elé.

Ilyen eszmélkedések közben Miklós levelét ezer darabra tépte, s most mintegy hófergeteget szórta szét maga körül.

— Oly emlékek, mint ezek, folytatá Ralph keserű

mosolylyal, ha átengedem magam nekik, mind en részről és oldalról seregesen tódulnak körömbé. De miután a világ egy része tetteti magát, mintha megvetné a pénz hatalmát, mégis csak megkísérlem és megmutatom nekik, hogy mi az.

Ez utóbbi kilátás által Ralph lelke annyiban meg lőn nyugtatva, hogy lefekhetett aludni.

NICKLEBY MIKLÓS

ÉS CSALÁDJÁNAK

ÉLETE ÉS VISZONTAGSÁGAI.

REGÉNY.

IRTA

BOZ (DICKENS).

FORDITOTTA

BENEDEK ALADÁR.

MÁSODIK OLCSÓ KIADÁS.

IV. KÖTET.

BUDAPEST.
AIGNER LAJOS.

NICKLEBY MARKS

BY G. ALAN ...

ELITE ES ...

...

...

...

...

...

...

...

Harminczötödik fejezet.

Smike megismerkedik Nicklebynével. Miklós is új ismeretségeket köt s még a családnak is szebb napok látszanak föl derülni.

Miután Miklós anyját és hugát a jólelkű miniaturfestésznő házában elhelyezte és meggyőződött, hogy sir Mulberry élete nem forgott veszélyben, gondolatjait a szegény Smikera fordította, ki mióta Newmannal reggelizett, fölötte búsulva ennek lakásán maradt, és valóban vigasztalhatatlan állapotban várt további hírekre ótalmazójáról.

— Minthogy ő, bárhol lakjunk is, vagy bármely sors várjon is reánk, a mi kis háztartásunk tagja leendő, be kell őt illő módon mutatnom, gondolá Miklós. Már magamagáért is szivesek lesznek hozzá. Ha azonban az ő személyisége nem volna elég méltó, a többit megteszik az én kedvemért.

Miklós azt mondta, „megteszik“. Katiczára nézve, biztonságban volt, de anyja tulajdonait is ismerte, s azért nem volt egészen meggyőződve, hogy Smike az asszony-ság szemeiben kegyelemre talál-e?

— De meg kell őt szeretnie — gondolá Miklós, midőn szándéka kivitele végett már utban volt; mihelyt megtudja, mily hű és ragaszkodó, és mivel ezt hamar átlátandja, így megpróbáltatási ideje nem fog sokáig tartani.

— Én féltem, — mondá Smike, ki túl-jókedvű volt, hogy jóbarátját láthatta, — hogy önnel valami új kellemtelenség történt. Az idő sehogy sem akart múlni, és nagy szorongásban voltam, hogy tán sohase látom önt többé.

— Soha nem látsz többé! felele Miklós vidoran. Igérem neked, hogy nem oly könnyen szabadulsz meg tőlem. Én még sok ezerszer földszinre emelkedem, és annál sebesebben feljutok, minél hatalmasabban lenyomtak, Smike. De jőjj most velem, azért vagyok itt, hogy haza vigyelek.

— Haza? — hebegé Smike, félénken visszahúzódva.

— Igen, felele Miklós, karját megfogván. Mért ne mennénk?

— Egykor voltak oly reményeim, — mondá Smike. Sok nap, sok év előtt. Vágytam haza, mig kifáradtam és elasztam a búbánattól, de most — —

— Nos, mit most, kérdé Miklós barátságosan szemébe nézvén. Mit akartál mondani barátom?

— Én földi otthonért nem akarok öntől megválni, vizonzá Smike, kezét megszorítván, egyet kivéve—egyét kivéve. Én nem leszek öreg ember. Ha akkor engem az ön kezei sirba tennének, és gondolhatnám, mielőtt meghalnék, hogy ön néha eljön, és jóságos mosolyával megnéz nyáron, mikor minden él, és nincs meghalva, mint én — olyan otthonba el tudnék menni könyek nélkül.

— Miért beszélsz ilyeket, szegény fiu, mikor boldogul élünk együtt? mondá Miklós.

— Akkor én változnám meg, nem ezek körülem, és ha engem elfelejtenének is, én semmit sem tudnék

róla — felele Smike. A temetőben mindnyájan egyenlők vagyunk, de itt senki sem olyan mint én. Én ugyancsak egy szegény teremtmény vagyok, de én ezt igen jól tudom.

— Ah te egy bohó, bárgyú teremtmény vagy, — viszonzá Miklós veditva őt, és ha azt akartad mondani, igazat kell neked adnom. Micsoda siránkozó kép ez, mikor hölgyek társaságába megyünk, s még fölül reá az én csinos húgomra nézve, ki után annyit kérdezősködtél. Ez a yorkshirei udvariasság? pfuj, szégyeld magad.

Smike vidámabb lett és mosolygott.

— Mikor én otthonról beszélek, — folytatá Miklós — akkor családomra gondolok, mely egyuttal a tied is. Már, ha te az alatt négy fal és egy földél tulajdonát gondold, ugy — isten tudja — ugyancsak megzavarodnám, hogy megmondjam, hol fekszik az. De nem ez az, a mit én gondolok. Mikor én otthonról beszélek, akkor az a hely van eszemben, hol egy jobbnak hiányában, azok kiket én szeretek, együtt laknak. És volna bár ez a lakás egy cigány putri, vagy egy szín, még is azzal a drága névvel nevezném. Mi azonban az én mostani otthonomat illeti, nem fog téged sem terjedelme, sem pompájával megrémíteni, bármily nyugtalanító legyenek is várákozásaid.

E szavaknál Miklós karjánál fogta barátját és La Creevy kisasszony házába vitte, útközben még sok mindenfélét beszélt, és sok egyetmást megmutatott neki, a mi őt mulathatta, vagy tetszhetett neki.

— Ez, Katicza, — mondá Miklós a szobába lépve, hol huga ült — ez az a hű barát és szeretetteljes úti-társ, kinek elfogadására előkészítettelek.

A szegény Smike elején bamba, esetlen és félénk volt, de Katicza oly barátságosan lépett hozzá és oly édes hangon mondá, mily nagyon vágyott azok után, mi-
ket neki bátyja beszélt, őt megismerni, és hálával tartozik neki, hogy kitartó volt Miklós mellett nehéz meg-
próbáltatása ellenére is — hogy kétkedni kezdett, kö-
nyezzen-e vagy ne, és még zavarodottabb lőn. Azonban
végre mégis sikerült neki töredezett hangon előadni, hogy
Miklós az ő egyetlen jóbarátja, a kiért örömet oda
adná életét, ha az által azon segítve lenne; és Katicza
az ő nyájasságában és előzékenységében annak zavarát és
szorongattatását észrevenni se látszott, úgy hogy Smike
csakhamar összeszedte és otthonosan kezdte érezni magát.

Azután bejött La Creevy kisasszony, kinek Smike
szintén bemutatott és La Creevy kisasszony szintén nagyon
nyájas és csudálatosan bőbeszédű volt nem Smike-hoz,
mert az eleinte nyugtalanította volna, hanem Miklósához
és húgához. Csak egy kis idő múlva vonta egyszer-más-
szor Smikeot beszédbe, kérdezve őt: hogy ért-e hasonla-
tosságokhoz, és gondolja-e hogy az a kép a szögletben
hasonlít hozzá, és nem gondolja-e, hogy jobban nézne ki,
ha tiz évvel fiatalabbnak festette volna magát, és átaljá-
ban: nem gondolja-e, hogy fiatal hölgyek úgy a képeken
mint a valóságban jobban néznek, ki mint az öregek.

Ezen, és hasonló kis tréfákat és szeszélyes megjegy-
zéseket oly sok kedélylyel és vidámsággal adta elő, hogy
Smike, magában őt a legmódosabb úrhölgynek tartotta,
kit valaha látott, még madame Gruddenuél is módo-
sabbnak, ki pedig bizonynyal igen derék egy urhölgy volt,
és mást nem is említve, hangosabban beszélt mint La Creevy
kisasszony.

Végre az ajtó ismét megnyílt, és egy urhölgy feketében lépett be; és őt Miklós gyengéden megcsókolta, anyjának nevezte, és ahhoz a székhez vezette, melyről az urhölgy beléptekor Smike felkelt volt.

— Kegyed mindig jóakarója és barátnéja az elnyomottaknak, édes anyám — mondá Miklós, — azért meg vagyok győződve, hogy szeretettel fogadja őt.

— Bizonyosan, édes Miklósom, — felele Nicklebyné, új barátját élesen megnézőn és magát valamivel nagyobb méltósággal hajtván meg irányában, mint a helyzet követelni látszott. — Bizonyynal minden barátodnak, — nagy igénye van hozzá, és természetesen nagy örömemre szolgál, valakit megismerhetni, ki iránt te részvételt vagy, — az semmi kétséget nem szenved — épen semmit — legkisebbet sem a világon, — mondá madame Nickleby. De egyúttal hozzá kell tennem, édes Miklós, mint szegény boldogult papádnak mondani szoktam, ha urakat akart ebédre hozni, és semmi se volt a háznál, hogy ha tegnapelőtt jött volna — nem, nem tegnapelőttet értek, hanem akartam mondani, ha mintegy két év előtt jött volna, ugy csakugyan jobban megvendégelhetnök.

Ezzel az észrevétellel Nicklebyné leányához fordult, és hallható sugással kérdezé tőle, hogy az az uritt marad-e éjszakára is?

— Mert ha igen, édes Katicza — folytatá madame Nickleby — ugy valóban nem látom lehetőségét, hogy neki alvóhelyet jelelhessünk ki.

Katicza kellemmel előre hajlott, és a boszúság vagy zavarnak minden nyoma nélkül néhány szót sugott anyja fülébe. —

— Eh, Katicza, hogy csiklandasz — mondá Nick-

lebyné visszahúzza magát, — értem én azt, a nélkül hogy nekem mondanod kellene; Miklósna is ugyanazt mondtam, és valóban nagyon örvendek. De édes Miklósom — tevé hozzá Nicklebyné, mialatt már kevesebb tartózkodással, mint eddig megfordult, még mindig nem tudom, hogy hívják barátodat.

— Smike a neve, édes anyám, — felele Miklós.

E közlés hatása nagyon előrenemlátott volt, mert alig lett kimondva a név, és Nicklebyné egy székre roskadt, és könyei megáradtak.

— Mi baj — kiáltá Miklós, segélyére sietve.

— Egészen úgy hangzik mint Pyke, — kiáltá Nicklebyné, egészen mint Pyke — egyéb semmi. Ó ne beszélj hozzám — majd jobban leszek nemsokára.

Miután Nicklebyné a fuldoklás minden fokain keresztülessett, és egy nagy, vízzel telt pohárból egy teakannállal megivott, a többit pedig kiöntötte, ismét jobban lett, mire gyenge mosolylyal megjegyezte, hogy jól tudja, hogy ő balgatag.

— De ez családi gyengeség — tevé hozzá, — s azért természetesen nem kell magamat szégyenleni miatta. A te nagymamád, Katicza, épen úgy volt — egészen úgy, A legkisebb felindulás, a legesekélyebb meglepetés, és már abban a pillanatban elájult. Én gyakran, nagyon gyakran hallottam őt mondani, hogy ő egyszer, még férjhezmenetele előtt, az Oxford-street szegleténél elmenvén, saját fodrászába ütdődött, ki, a mint látszott, egy medve elől futott meg, — s az összekoczczanás következtében abban a nyomban elájult. De még is, várj csak, — adá hozzá Nicklebyné kissé elhallgatván, hogy gondolkozzék — várj, hogy igazam van-e. A fodrász volt-e, ki egy medve elől

megfutott, vagy egy medve volt, mely az ő fodrásza elől megszökött? Már arra oly tisztán nem emlékezhetem; de azt még tudom, hogy a fodrász igen csinos férfi volt, egész urias magatartással, úgy hogy az ő személye a dolognál nem vétethetett tekintetbe.

Nicklebyné egészen észrevétlenül belemélyedt visszaemlékezéseibe; és a beszélgetés folyamatjában, melyben sok más kevésbé a dologhoz tartozó történetecske is előfordult, mindinkább vidámabbá lett.

— Smike ur Yorkshireből való, édes Miklós? — kérde Nicklebyné ebéd után, miután jó darab ideig csendesén tartotta magát.

— Igenis, édes anyám, — felele Miklós, — valóban szomorú egy történet.

— Nem ebédelt ön grimblehalli Grimble urnál egyszer ott valahol fenn éjszaka, Smike ur? mondá a jó asszonyság az utóbbihoz. Igen kevély egy férfiú sir Grimble Tamás, hat felnőtt, rendkívül szeretetreméltó leánya van, és egy ligetje a grófságban.

— Édes anyám — viszonzá Miklós, azt hiszi kegyed, hogy a yorkshirei iskolának egy áldozata a szomszéd nemeseitől meghívásokat kaphatott?

— Eh, édesem, én nem látom át, mi volna abban rendkívüli? — felele Nicklebyné. — Én még emlékezem, hogy midőn iskolás koromban legalább kétszer minden félévben Hawkinékhez Taunton Vale-be mentem, a kik még sokkal gazdagabbak, mint a Grimble-ék, és azokkal sógorságban vannak. Láthatod tehát, hogy olyasmi nem épen oly lehetetlen.

Miután Nicklebyné ily diadalmasan meggyőzte fiát, oly feledékenység szállta meg, hogy Smike nevére nem

birt emlékezni, és egy ellenállhatlan hajlamnál fogva őt Slammons urnak hívta. Ő ezt a körülményt a rendkívüli hasonlatosságnak tulajdonította, melyet e két név között látott, minthogy mindakettő S-sel kezdődik és azonkívül még egy m-betű is van bennök.

Bármily kétséges volt is azonban ezen hasonlatosság, Smike mindenesetre kiváló hallgatója volt, a mi igen nagyon előmozdította azt, hogy Nicklebyné kegyébe jusson, és arra iuditsa, hogy az ő magaviseletéről és jelleméről kedvező véleménynyel legyen.

Igy maradt a kis kör a legbarátságosabb és legjobbkedvű lábon hétfő reggelig, a mikor Miklós magát egy kis időre félrehúzta, hogy állapotja felett komolyan gondolkodjék, és a mennyire lehet, valamely pályát kidolgohasson, mely őt képessé tegye, azoknak, kik most már egészen öreá támaszkodtak, kellő segélyére lehetni.

Nem egyszer gondolt Crummies urra, de noha Katicza az ő egész viszonyát ezzel az urral ismerte, anyjánál azonban nem volt ez az eset, s előre látta, hogy erről a részről ezer boszus kifogást várhat a színészi élet ellen. De voltak még fontosabb okok is, melyek őt a szinpadra visszatéréstől visszatartották. Nem tekintve a vékony és bizonytalan keresetet, és az ő saját belső meggyőződését, hogy — mint vidéki színész zöld ágra úgy sem juthat — hogyan hordozhatná magával hugát városról városra, faluról falura, és őtet minden ismeretségtől — kivéven azokat, kikkel csaknem mindennap kénytelen volt társalogni — hogyan foszthatná meg?

— Az nem megy, — mondá Miklós fejét rázva, — más valamit kell megkísértenem.

De ezt a határozatot könnyebb volt hozni, miut

végrehajtani. Mihez kezdhetett ő oly világismerettel, mit néhány havi tanidőnek köszönhetett, az ő heveességével, hamarkodásával, melyek ugyan korához képest nem egészen természetlenek voltak, oly nyomoru pénzkészlettel, és még nyomorúbb pártfogással?

— Eh — mondá Miklós, — még egy kísérletet teszek a tudakozó intézetben.

Nevetett önmagán, midőn gyors léptekkel elhagyta a házat, mert egy pillanattal előbb hamarkodását magának szemére lobbantotta. De nem nevette agyon szándékát, mert tovább ment, és midőn a helyhez közelebb ért, mindennemű lehetőségeket és lehetetlenségeket összevetett, melyeknél magát, talán nem ok nélkül, boldognak tartotta, hogy oly könnyelműséggel és ábrándos hittel van megáldva.

Az iroda még épen úgy ált, mint utószor, sőt még — egy-kettő kivételével, ugyanazon ablakragaszok is látszottak, melyeket már egyszer olvasott. Ott voltak ugyanazon feddhetetlen uraságok, kiknek feddhetetlenebb cselédekre, és ugyanazon feddhetlen cselédek, kiknek feddhetetlenebb uraságokra volt szükségök; ugyanazon jeles uradalmak, melyekre tőkepenzéket akartak, felvenni, valamint ugyanazon borzasztó készpénz-összegek, melyeket jó biztosítékra ki akartak adni, — röviden ugyanazon alkalmak mindenféle emberek számára, kik boldogulni akartak. És valóban a nép jóllétét rendkívül tolmácsoló bizonyítvány volt az, hogy oly sokáig nem akadt ember, ki ezen előnyös ajánlatokat hasznára fordította volna.

Midőn Miklós megállt, hogy az ablakot megvizsgálja, történetesen egy öreg ur szintén megállt ott, s mi-

dőn Miklós szemeit az ablaktáblákon jobbról balra jártatta, hogy valami hirdetményt találjon, mely az ő saját állapotára lenne alkalmazható, észrevette szomszédja figyelmét, mi őt akaratlanul arra indította, hogy szemeit az ablakról levegye s az idegent jobban megfigyelhesse.

Az egy vaskos öreg volt, bő, kényelmes szabásu, széles hajtókájú, kék frakkban, minden különvált derék nélkül, kinek húsos lábai barna nadrágba és magas harisnyákba voltak bujtatva, míg feje egy széles karimájú alacsony tetejű kalappal, milyent a gazdag marhatenyésztők szoktak viselni, volt fedezve. Frakkja be volt gomholva, és egy kis gödröcskével ellátott kettős álla fehér nyakkendő rétegeiben nyugodott — nem ama feszes, keményített, szélhűdést okozó nyakkötők egyikében, hanem egy jó, ódivatú, kényelmes, fehér nyakkendőben, melyben az ember aludni is lefekhetik a nélkül, hogy kényelmetlenséget érezne. Mi azonban Miklós figyelmét kiválólag magára vonta, az az öreg ur szeme volt; mert bizonyosan nem lehetett tisztább, nyájasabb, becsületesebb, vidámabb, boldogabb szemet látni, mint az övé volt. És ott állt ő, egy kissé felfelé nézve, egyik keze frakkja mellgombjával, a másik egy ódivatú arany óralánczczal játszott; feje egy kissé félre volt hajtva, és kalapja valamivel még félrebb csapva, (láthatólag történetesen, mert közönségesen nem hordta azt úgy) oly kellemes mosolylyal a szája körül, és oly furcsa kifejezésével a hamisságnak, egyszerűségnek, szívjóságnak és vidor kedélynek a jókedvű öreg arczon, hogy Miklós estig elnézte, és a közben eltudta volna feledni, hogy mogorva és barátságatlan arcok is léteznek és az embernek mindenütt, az egész világon útjában állnak.

Annyi jóban azonban közel sem lehetett részesülnie, mert bár az idegen nem látszott észrevenni, hogy őt Miklós szemmel tartja, alkalmilag mégis reá-reátekintett, és ez, ki nem akart akadékoskodni, újra kezdte az ablakvizsgálást.

Az öreg úr azonban még mindig állva maradt, egy ragaszt a másik után nézegetvén, és Miklós nem tudta magát megtartóztatni, hogy szemeit ismét fel ne emelje annak képeire, mert az egész külső diszessége és csodálattossága mellett, volt a férfiú arczában valami oly leirhatatlanul nemes és belső becsre mutató, és oly sok apró fény lebegett szája körül és szeme zugaiban, hogy nemcsak csupa mulatság, hanem valóban élvezet volt reá nézni.

Ily körülmények között nem volt csuda, hogy az öreg úr Miklóst nem egyszer tetten kapta, a ki ily alkalmakkor elpirult és zavart lett, mert épen az a vélemény támadt agyában, hogy az idegen talán irnok vagy titoknok után jár, és úgy tetszett neki, mintha az öreg urnak ezt a gondolatot az ő homlokán olvasnia kellene.

Bármennyi idő kellett is nekünk ezek elbeszélésére, még sem tartott az egész néhány percznél tovább. Midőn az idegen távozni akart, ismét találkozott Miklósnak egy pillantásával és ez egy pillanatnyi zavarában bocsánatot kért tőle.

— Nincs miért, épen nincs — felelt az öreg ur.

Szavai oly szívesen hangzottak, és csengésök úgy összeillett az öreg ur külsejével, hogy Miklós felbátoritva érezte magát tovább beszélni.

— Sok alkalom hivatalra, sir! — mondá ő félmosolyal az ablakra mutatva.

— Bizonyosan nem egy ember gondolkozott már hasonlókép, ki foglalkozást keresett és kinek legjobb szándoka volt — felelt az öreg ur. — Szegény ficzkók — szegény ficzkók.

E szavakkal tovább ment; de midőn látta, hogy Miklós beszélni akart, jószívűleg megállott, mintha nem volna szándékában oly röviden elválni.

Egy kis hallgatás után, mint azt egyszer-másszor tapasztalhatni két oly ember között, kik egymásra bólintottak, és haboznak, hogy megforduljanak, és egymást megszólítsák-e, Miklós az öreg oldalánál vette észre magát.

— Ön akart valamit mondani, ifju ur, szabad kérdenem?

— Csak annyiból áll az egész, hogy majd azt reméltem, — vagy sokkal inkább azt hittem, — hogy ön valószínűleg nem cél nélkül nézegette át e hirdetményeket — mondá Miklós.

— Igazán? És minő célét gondol ön — minő célét? — felelt az öreg férfiú hamis pillantást vetve Miklósrá. — Azt gondolta, hogy alkalmazást keresek — mi? Azt hitte?

Miklós fejét rázta.

— Ha! ha! nevetett az öreg ur, és kezeit s keze csuklóját dörzsölgette, mintha azokat megmosni akarná. — Mindenesetre nagyon közel járt ahoz, midőn látta, hogy e hirdetményeket olvasom. Szavamra, eleinte én is azt gondoltam önről.

— Ha ezt vélte ön, legalább nem nagyon távol járt a valóságtól — felelt Miklós.

— Ej! — kiáltott az öreg férfiú, őt tetőtől talpig

megnézve, — Hogyan? oh istenem! de nem, — nem. Egy fiatal ember, ki magát jól viseli, alig juthat olyan szükségbe. Nem — nem — nem — nem!

Miklós meghajtá magát, jó reggelt kívánt és visszafordult.

— Várjon még egy kicsit — mondá az öreg, őt egy mellékutczába intve, hol háborítatlanabbul beszélgethettek. — Mit akart azzal mondani — he? Mit akart azzal?

— Csak azt, hogy ön barátságos arcza és szelid magatartása — mert ilyent még sohase láttam — engem oly vallomásra indított, milyent semmi más idegennek nem tettem volna ebben a vadonban — felelt Miklós.

— Vadon? Igen, az. Jól mondta. — London valóságos vadon, — mondá az öreg élénken. — Egykor nekem is vadon volt. Én meztelen lábbal jöttem ide — sohasem feledem el. Hála istennek!

És igen ünnepélyes arczkifejezéssel megemelte kalapját.

— Nos, — mi baja önnek — hogy s miben áll a dolog? folytatá az öreg, kezét Miklós vállára téve, midőn az utcán együtt felfelé mentek. Ön tán — mi?

Ujját a Miklós karján levő fátyolra tette.

— Kiért viseli ezt — mi?

— Atyámat gyászolom — felelt Miklós.

— Ah, — mondá az öreg ur hirtelen. — Az rossz dolog, ha egy fiatal ember atyját elveszté és talán özvegy anyja —?

Miklós sóhajtott.

— És testvérek — mi!

— Egy hűg, — felelt Miklós.

— Szegény lélek! — Ön valószínűleg jól iskoláztatott? — mondá az öreg ur vizsga szemeket vetve az ifjúra.

— Neveltetésemre nézve csakugyan semmit sem mulasztottak el — felelt Miklós.

— Az szép dolog — mondá az öreg ur — a nevelés fontos dolog — én nem részesültem benne, de annál inkább csudálom azt másokban. Igen szép dolog — igen, igen. Beszéljen nekem többet az ön történetéről. Hagyjon mindent hallanom. — Nem tolakodó kíváncsiság — nem, nem, nem.

Oly valami gondos és nem furfangos, oly egészen más, mint a közönséges tartózkodás és hidegség, volt a modorban, melylyel mindezt mondotta, hogy Miklós nem tudott ellenállani. Ép és tiszta jellemű emberek között semmi sem oly ragadós, mint a nyíltszívű egyenesség. Miklós is érezte abban a pillanatban ezt a befolyást és tartózkodás nélkül előadta kis története főpontjait, csupán a neveket hagyta ki, és a modort, melylyel nagybátyja Katiczával bánt, oly kimélettel érintette meg, a mint csak tehette. Az öreg nagy figyelemmel hallgatta őt, s aztán Miklóst, midőn elvégezte beszédét, minden tétovázás nélkül karon fogta.

— Szót se többet — egy szót se többet — mondá. — Jöjjön velem, egy perczet sem kell vesztetünk.

E szavakkal az Oxford-útczába visszavitte magával, kiáltott egy omnibusnak, mely a Citynek tartott. Miklóst beletolta és követte őt.

Minthogy igen szokatlanul felindulva érezte magát, és fiatal barátunkat, valahányszor beszélni akart, folyvást ugyanazon szavakkal: — szót se többet — kedves ur —

egyáltalában szót se többet — félbeszakította Miklós legjobbnak tartotta, semmi további kifogást nem kísérleni meg. Minélfogva a nélkül, hogy beszélgetésbe eredtek volna, a City felé haladtak, és minél tovább mentek, annál kíváncsibb lett Miklós, hogy ugyan mi lesz vége ennek a kalandnak.

Midőn a bankhoz értek, az öreg ur nagy sietséggel kiszállt a kocsiból, Miklóst ismét karján fogva, sietve ment vele a Treadneddel, és még néhány más utcán, míg végre egy csendes, árnyékos kis szabad térre fordultak be. Itt a legrégebb és a legtisztább külsejű házba ment be a piaczon. Az ajtó felett nem volt egyéb, mint e felírás: „Cheerible testvérek“, de egy sebes pillantás néhány csomag címére, melyek ott körülfeküdtek, Miklóst arra a véleményre hozta, hogy a Cheerible testvérek Németországgal üzérkedő kereskedők lehetnek.

Cheerible ur (mert erre látszott mutatni a tisztelet, melylyel a háznál viseltettek iránta) Miklóst egy raktáron vezette keresztül, hol minden igen nagy kiterjedésű üzletre mutatott, egy kis, deszkafal által elválasztott írószobába, mely úgy nézett ki, mint egy nagy üvegszekrény, és melyben — menten minden por- és piszoktól, mintha üvegszekrénybe lett volna téve, mielőtt födelét rátették, a nélkül, hogy azóta valaha kivétt volna abból — egy köpczös, öreges könyvvezető teli arczczal s ezüstös szemüveggel orrán és behajporozott fejjel ült.

— Szobájában van fivérem, Tim? — kérdé Cheerible ur, ugyanazon barátságos modorban, melyet Miklós irányában használt.

— Igen, sir — felelt a köpczös könyvvezető, a

szemüveget főnöke, és szemeit Miklós felé irányozva, de Trimmers ur van nála.

— Ugy? vajjon mit akar az vele, Tim? — mondá Cheerible ur.

— Egy aláírást óhajt kieszközölni egy férfi özvegye és családja számára, ki ma reggel az Ostindien-dockban életét vesztette, sir — felelt Tim; egy hordó cukor zuzta agyon, sir.

— Trimmers derék ember — mondá Cheerible ur nagy komolysággal, igazi emberbaráti lélek, és én nagyon lekötelezve vagyok neki; Trimmers egyike legjobb barátainknak, kiket birunk, és ezer esettel megismertet bennünket, a mikről megunktól sohase lett volna tudomásunk. Igen, és nem viseltethetem elég hálával Trimmers iránt.

E szavaknál Cheerible ur rendkívüli kéjjel dörzsölte kezeit, és mivel Trimmers ur épen az ajtó mellett ment el, hogy a házat elhagyja, utána iramodott és kezénél fogta.

— Ezer köszönet, Trimmers — millió köszönet — igen nagy barátság öntől, valóban igen nagy barátság, — mondá Cheerible ur, őt egy szegletbe huzva, hogy meg ne hallják. Hány gyermeke maradt a férfinak, és mit adott fivérem, Trimmers? —

— Hat gyermeke — felelt az az ur, és testvére husz fontot adott nekünk. —

— Az én testvérem, Károly, jó lélek, és ön hasonlóképp jó lélek, Trimmers, — mondá az öreg ur, annak kezeit örömtől reszketve rázta meg. Irjon fel engem is husz fonttal, — vagy — várjon egy pillanatig — várjon egy pillanatig. Hogy ne lássék nagyra-vágyásnak,

irjon fel engem tiz fonttal és Tim Linkinwatert is tizzel. Egy utalványt husz fontról Trimmers ur részére, Tim! Isten áldja meg önt, Trimmers — és jöjjön a héten egyszer ebédre. Ön egy terítéket mindig talál a maga számára, és nekünk örömet fog szerezni. Ugy, kedves uram, itt az utalvány. Egy hordó czukor által szétzuzva, és hat szegény gyerek — ah, jó isten, ah istenem!

Igy egyfolytában beszélve, hogy a gyűjtőnek netalán barátságos ellenészrevételeit az ajándék nagy mennyisége iránt meggátolja, Cheerible ur Miklósunkat, ki a fölött, mit e kis időközben látott és hallott, épen úgy el volt bámulva, mint elfogódva, egy félig kinyilt ajtóhoz vezette a másik szoba felé.

— Testvérem Eduárd, — mondá Cheerible ur ujjbüttykévül az ajtón koczogtatva és odahajolva, hogy hallgatódzon, dolgod van édes bátyám, vagy meghallgathatsz egy kis ideig?

— Édes öcsém Károly — felelt egy hang belülről, melynek csengése az előbb szólóhoz oly hasonló volt, hogy Miklós megijedt, s majd azt hitte, hogy ugyanaz a hang; hogyan is kérdezheted azt? Jer be hát, jer, jer.

Bementek tehát további értekezés nélkül. De még mennyire elbámult Miklós akkor, midőn kísérője előre lépett, és egy másik öreg urral üdvözlötet váltott, ki az ő alakjának hű mása volt — ugyanaz az arcz, ugyanazon alak, ugyanazon frakk, ugyanazon mellény, ugyanazon nyakkendő, ugyanazon nadrág és harisnya — igen, még fehér kalapja is a falon ugyanaz!

Midőn egymás kezét kölcsönösön megrázták, mindeniknek arczából a gyengéd szeretet vissz sugárzata fénylett ki, melyet gyermekeknél is elragadtatva látott

volna az ember, de a mely oly öreg embereknél láthatlanul megindító volt. Közelebbi vizsgálat után észrevette Miklós, hogy a második öreg ur valamivel vaskosabb mint öcsce; ez és még némi kis gyámoltalanság a járásában, magatartásában képezték az egyetlen megismerhető különbséget kettejük közt. Senki sem kételkedhetett, hogy ikreknek kell lenniök.

— Testvérem Eduárd, — mondá Miklós barátja, a szobaajtót bezárván, ime egy fiatal barátot találtam, a kin segítenünk kell. A kellő tudakolódást úgy a magunk érdekéért mint az övéért meg fogjuk tenni, és ha — mint teljesen meg vagyok győződve — a miket mondott, bebizonyulnak, akkor segítünk rajta, igen, akkor segítnünk kell rajta, bátyám Eduárd.

— Elég a te meggyőződésed, édes öcsém, — felelt a másik. Ha te azt véled, nincs továbbá tudakolódásra szükség. Legyen segítve rajta. De miben áll ügye, és mire van szüksége? Hol van Tim Linkinwater? Hivasd elő.

Itt meg kell jegyeznünk, hogy mindkét testvér ugyanazon nyomatékkal, és ugyanazon meggondoltsággal beszélt, és minthogy mindketten ugyanazon fogait vesztették el, kiejtésök egyenlő sajtáságos kifejezésű volt. Igaz, hogy — nem tekintve a lélek vidorságát, mely mindkettőnél annyira megvolt, a mint csak azzal a legjobbakaratu, és a legjámborabb jellem megajándékozva lenni szokott, — igaz, hogy hangjuk olyannak látszott, mintha a szerencse legnyalánkabb konyháiból válogatták volna ki a szilvát, és azokból egypárt állandó használatul mindig szájokban tartanának.

— Hol van Tim Linkinwater? mondá Eduárd testvér.

— Megállj! megállj! megállj! mondá Károly testvér, a másikat félrevívén, nekem van egy tervem édes bátyám, nekem van egy tervem — Tim lssanként már megöregszik, és Tim hű szolga volt, bátyám Eduárd. Én nem tartom azt sok évi szolgálataáért elegendő megjutalmazásnak, hogy anyját és nővérét évpénzzel ellátjuk, és hogy egy kis temetkezési helyet vettünk családjá számára, midőn szegény bátyja meghalt.

— Nem, nem, nem. — felelt a másik, bizonynyal nem — bizonynyal nem, félig sem elég — félig sem elég; ha mi Timet foglalatosságában segíthetnők, és őt rábirhatnók, hogy egyszer-másszor falura menjen, és mindenesetre két- vagy háromszor hetenként egészséges tüde levegőn aludjék, a mi megtörténhetnék, ha aztán reggelenként egy órával későbben jönne a munkához, ugy az öreg Tim Linkinwater nemsokára ismét megfiatalodnék, bár jó három évvel korosabb nálunk, — mondá Károly testvér. Az öreg Tim Linkinwater ismét fiatal! Mit gondolsz te, bátyám Eduárd — he? Én emlékszem az öreg Tim Linkinwaterre, mikor még nagyon kis gyerek voltam. — Hát te nem? Há! há! há! a szegény Tim, a szegény Tim.

— És a két öreg legény jóízűen nevetett együtt, mi alatt mindegyikük szemében az öreg Linkinwater Timóth iránti tisztelet egy könye rezgett.

— De halld előbb — halld előbb, bátyám Eduárd, monda az öreg ur sietve s jobbról Miklós székéhez ülve. Én magam elbeszélem neked, bátyám Eduárd, mert a fiatal ember szerény és jólnevelt, Eduárd, és én nem tartom helyesnek, hogy ő nekünk történetét még egyszer

előadja, mintha koldus volna, vagy mintha mi kétkednénk benne; nem, nem, nem!

— Nem, nem, nem — felelt a másik komoly fejrázással; nagyon jól van, édes öcsém, nagyon jól van.

— Ő engem figyelmeztetni fog, ha nem lesz igazam és hibázok, — mondá Miklós barátja, de ha ez lesz is az eset, mindenesetre nagyon meg fogsz indulni, bátyám Eduárd, ha mellette eszedbe jut, mikor mi két barát nélküli ifju voltunk, és első shillingünket ebben a nagy városban megkerestük.

Az ikrek megszoríták egymás kezét, és Károly testvér előadta az ő egyszerű módjával, a mit Miklóstól hallott. Erre hosszas beszélgetés támadt, mely után egy majd ugyanannyi ideig tartó, titkos beszélgetés ment végbe Eduárd testvér és Tim Linkinwater között egy másik szobában. Miklósnak bizonyynyal nem válik szegyé nére, ha azt mondjuk, hogy ő, midőn alig volt a testvérekkel bezárva, a jóakaratsnak és részvétnek minden újabb tanusításánál csak kezével ellenezni és zokogni tudott, mint egy gyermek.

Végre visszajött Eduárd testvér Linkinwaterral, mire ez azonnal Miklóshoz ment és néhány szóval fülébe sugta — mert Tim nem szokott soha sok szóval élni — hogy czimét feljegyezte a tengerparton, és ma este nyolcz órakor be fog szólni nála. Ezután Tim megtörülte szemüvegét, s ismét feltette, mintegy előkészülettl, hogy a mit a Cheerible testvérek mondani akarnának, meghallja.

— Tim — mondá Károly, ön csak tudja, hogy szándékunkban van ezt a fiatal embert irodánkba venni?

Eduárd testvér megjegyzé, hogy Tim erről a tervről értesítve van, és teljes tetszését bírja; és Tim biz-

zentett fejével s mondá, hogy a körülményt ismeri, és különös magas, fontos képet csinált, mire mély hallgatóst állt be.

— Hanem tudják meg önök, hogy én nem fogok reggelenként egy órával későbbben jönni, szakítá félbe egyszerre igen elhatározott tekintettel a szünetet. Sem nem fogok az űde levegőn hálni, szintoly kevésbé falura menni, Igen, igen — még csak az kellene nekem. — No bizony!

— A manóba az ön makacsságával, Linkinwater, Tim — mondá Károly testvér, míg őt minden legkisebb nyoma nélkül a boszankodásnak, hanem igen oly arczkifejezéssel nézte meg, melyen az öreg segédhez való meleg ragaszkodás nyilvánult — Manóba az ön fejességével, Linkinwater Tim. Mit akar azzal, sir?

— Negyvennégy éve, — felelt Tim, tollával a légtelenben számolván és azzal mielőtt letette, egy képzelt vonalt huzván — jövő májusban negyvennégy éve, mióta a Cheerible testvérek könyvvezetését átvettem. Ez egész időn át — a vasárnapokat kivéve — minden reggel pont kilencz órakor kinyitottam az irodát, és minden este fél-tizenegyre — ha sok kiadnivaló volt, néha tizenkettő előtt husz perczczel — a házat megvizsgáltam, hogy lássam, vajjon az ajtókat bezárták-e, és a világ s tűz el van-e kellőleg oltva. Egyetlen egy éjjel sem aludtam másutt, mint a padlásszobácskában hátul kifelé. Ott áll még most is a rezeda-szekrény az ablak közepén és ugyanazon négy virágcserep, kettő-kettő mindenik oldalon, melyeket magammal hoztam, midőn oda jöttem. Gyakran, igen gyakran mondtam, és egyáltalában nem hagyom elvitatni, hogy egy Square, mint a mienk, az egész világon sohase

lesz többé. — Igen, bizonyosan tudom, mondá Timotheus hirtelen hatálylallyal, méltóságteljesen körültekintve, nincs egy másik olyan — semmi a mi hasonlít hozzá — akár foglalatosság, akár megpihenés tekintetében. Sem olyan kút nincs Angolhonban, mint az a szivárványkút a boltozott ut alatt, sehol oly kilátás Angoloisszágban, mint az — az én ablakomból. Én minden reggel, mielőtt megborotválkozom, kinézek rajta, s így tán csak tudnom kell. Én abban a szobában, — tevé hozzá Thimotheus, hangját egy kissé meghalkítván, negyvennégy évig aludtam, és ha semmi alkalmatlanságot nem okoz, és az üzletnek nincs hátrányára, ugy csakugyan kérném, hogy hagyjanak ott engem meghalni.

— Vigye el önt a manó, Linkinwater Tim, hogy bátorzkodhatik halálról beszélni, kiálták az ikertestvérek egyidejüleg, s egyuttal zsebkendőiket orrukhoz tették.

— Ez az, a mit mondani akarok, Eduárd ur, és Károly ur — felelt Timotheus újra. Nem először történik, hogy önök arról beszélnek, miszerint engem a lomtárba vessenek; de ha önöknek ugy tetszik, kívánjuk, hogy most utószor legyen, s aztán hagyjunk fel azzal örökre.

E szavakkal Timotheus Linkinwater oly férfiu tekintetével, mint a ki beszédjét jól elmondta és szigorun el van határozva, attól el nem állni, kitipegett, és magát füvegszekrényébe bezárta.

A testvérek pillantásokat váltottak egymással és vagy hatszor köhentettek, a nélkül, hogy beszéltek volna.

— Valamit kell tennünk vele, bátyám Eduárd, — mondá a másik hévvel, el kell oszlatnunk nehézségeit, mert azok kiállhatlanok, s azért nem szabad eltűrnünk

azokat. Társunkká kell őt tennünk, bátyám Eduárd, és ha jószerevével nem áll reá, erőszakolnunk kell őt.

— Helyes, — felelt Eduárd testvér, fejével oly férfi módjára intve, mint a ki magát erélyesen elhatározta; — igen helyes, édes öcsém. Ha okos előterjesztésekre nem hederit, akarata ellenére is kivisszszük kívánságunkat, és megmutatjuk neki, hogy el vagyunk határozva. Bele kell kötnünk, öcsém Károly.

— Bele — bizonyosan, bele kell kötnünk Linkinwater Timbe, mondá a másik. Hanem, édes bátyám, mi feltartóztatjuk fiatal barátunkat, és a szegény asszony s leánya, kimaradása miatt aggódni fognak. Mostanra tehát búcsút veszünk egymástól, és — vigyázzon ott arra a ládára, kedves ur, és — nem, nem; de vigyázzon magára, hogy a raktárban meg ne üsse magát valamibe.

Ezen és hasonló össze nem függő szavakkal, melyek oly szándékból mondattak, hogy Miklóst meggátolják köszönete elmondásában, folytonos kézzszorítások közt távozásra erőltették őt a testvérek és — természetesen meglehetősen ügyetlenül, mert a tettetés mesterségét nem sokra vitték — úgy tettek, mintha azon érzelmeket, melyek őt egészen elfoglalták, nem is sejténék.

Miklós szíve jobban meg volt telve, hogysem az utczára tudott volna lépni anélkül, hogy előbb egy kissé össze ne szedte volna magát. Midőn azonban végre a kapu-ut homályos szegletéből, hol meg kellett állnia, kicsúszott, észrevette, hogy a két ikertestvér alattomban az üvegszekrénybe sandított, láthatólag habozva, hogy az iménti megtámadást haladék nélkül tovább folytassák-e, vagy Linkinwater Timotheusnak közelebi ostromlását továbbra halaszszák.

Nincs tervünkben mindazon elragadtatást és bámulást lefesteni, melyeket az épen előadott körülmények La Creevy kisasszony házában okoztak, valamint abba sem akarunk bocsátkozni, hogy ott mit mindent tettek, mondtak, gondoltak, vártak, reméltek és jósoltak. Azért az olvasó elégedjék meg azon rövid kijelentéssel, hogy Linkinwater Timotheus a kitűzött órára pontosan megjelent, hogy, bármely csudálatos volt is és bármily féltékenyen őrködött is a felett, hogy főnökeinek rendkívüli kiterjedésű bőkezősége érdemetlenekre ne pazaroltassék, nagy hévvel, hathatósan és Miklósra nézve kedvezőleg tette meg jelentését, és hogy ennek másnap a megtiresedett íróasztal a Cheerible testvérek irodájában egyelőre százhusz font évi fizetéssel átadatott.

— És én azt gondolom, édes bátyám, — mondá Cheerible Károly ur, hogy azt a kis házikót a boltozat alatt, mely most üresen áll, nekik engedhetjük talán valamivel alább a szokott házbénnél, mit gondolsz te, bátyám Eduárd?

— Nekik engedhetjük ingyen, mondá Eduárd testvér. — Mi gazdagok vagyunk, és szegyenelnünk kellene magunkat, oly körülmények közt, minők közt ezek vannak, házbérről beszélni. Hol van Linkinwater Tim? — Ingyen, édes öcsém, ingyen.

— Talán még is jobb lenne, bátyám Eduárd, ha valami bért szabnánk ki, felett a másik gyengéden. Ez valószínűleg azt eszközölné, hogy háztartásukat takarékosan vinnék, és a felette nagy lekötözöttségnek fájó érzésétől is megkiméltetnének. Tizenöt vagy husz fontot vetünk ki reájok, és ha az pontosan befoly, valami más úton visszatéríthetjük nekik. Szeretnék még egészen ti-

tokban felszerelésükre is egy kis öszveget kölcsönözni, és te is, bátyám Eduárd, adhatnál nekik titokban kölcsön egy kis öszveget, és ha látjuk, hogy jó helyreadtuk, a miben én nem kételkedem — legkevésbé sem kételkedem — a kölcsönt ajándéokra változtathatjuk. De óvatosan, bátyám Eduárd, és lassanként, a nélkül, hogy fölöttébb túl hajtsuk a dolgot; — mit mondasz hozzá, édes bátyám?

Eduárd testvér kezét adott rá, és nemcsak azt mondotta, hogy úgy legyen, hanem meg is tette azt valósággal, és egy rövid hét alatt Miklós elfoglalta helyét íróasztala előtt, madame Nickleby és Katicza birtokukba vették a házat — és minden tele volt reménységgel, foglalkozással, és örömmel.

Bizonyynal soha nem volt egy hét oly gazdag felföldözésekben és meglepetésekben, mint az első hét a kis házikóban. Valahányszor Miklós este haza ment, mindig talált valami újat. Egyik napon egy szőlőtőkét, a másikon egy főzőüstöt, a harmadikon egy kulcsot az első szobához, mely egy vizeskád tenekén feküdt — és úgy tovább százfélét. Azután ez a szoba csalánszövetű függönyökkel ékesített fel és egy fülkével egészen diszessé tétetett, mint általában még több más javítás is eszközöltetett, melyeket alig hittek lehetőnek. La Creevy kisasszony is kikocsizott egy omnibuszon, hogy néhány nap ott maradjon és segítsen. A mi mellett nagyon serénykedett: minden pillanatban el elvesztett egy kis papírtölcsért, szegekkel és aztán egy nagy kalapácsot, sietett felgyúrt ruhájával ide-oda, egy pár lépcsőn lebukott — szóval derekasan sürgölődött. Nickleby asszony szünetlenül beszélt, tett is itt-ott valamit, de nem gyakran. Katicza mindenfelé foglalatzkodott a nélkül, hogy nagy lármát ütött

volna, és mindennek örült. Smike a kertnek viselte gondját, hogy egész csuda volt őt látni és Miklós segített és biztatta; egész csendje, egész vidámsága az elvesztett otthonnak ismét helyre állt, és a szenvedés és elválás után az együttélés kéje — habár csak órákig is — még annyival elragadóbb volt, és házi életök örömei még annyival zavartalanabbak voltak.

Szóval szegény Nickleby-ék boldogok voltak, és vidámak, a dús Nickleby ellenben egyedül és nyomorú.

Harminczhatodik fejezet.

A bizalmas közlemények közé tartozik, miután családi ügyeket tárgyal, és megmutatja, mint jött Kenwigs ur heves felindulásba, és mint volt Madame Kenwigs oly jó egészségben, mint várni lehetett.

Körülbelül hét óra lehetett este, és a szűk utcákban Golden-Square közelében már besötétedett, midőn Kenwigs ur elküldött egy pár legolcsóbb, fehér kecskebőr keztyűért — a tizenegy pence-esekből — s a legerősbiket, mely történetesen jó is volt, kiválasztotta, fontos, és meglehetősen felindult tekintettel lement a lépcsőzeten, és a mondott keztyűvel az ajtózörgetyüt körültekerni készült.

Midőn e munkát nagy fontossággal teljesítette volt, betette az ajtót maga után, és átment az utcán, hogy lássa, mily hatással lesz a betekert zörgetyű a távolban. Megelégedve azzal, hogy e tekintetben lehetetlen valami szebbet látui, ismét visszament, kiáltott a kulcslyukon át Morlinának, hogy nyissa ki az ajtót, azután eltűnt a házban és nem láttatta többé magát.

Ha az ember ezt a körülményt magában tekinti, semmi különösen szembeötlő ok vagy ürügy nem volt arra, hogy Kenwigs ur épen ennek az ajtózörgetyűnek körültekerésével fárasztotta magát, épen oly ke-

véssé, mintha egy tiz mértföldnyire távol lakó nemesét vagy gentlemanét tekerte volna körül, mert a házajtó a nagyszámu lakók nagyobb kényelméért folytonosan oly tángan állt sarkában, hogy a zörgetyű átaljában nem is igen használtatott. Az első, második és a harmadik emelet mindegyikének meg volt a maga csöngetyűje. A padlásszobákba sohasem jártak látogatók, s kik a földszinti lakóknál akartak beszólni, csupán egyenesen kellett menniök, minthogy azok szobái egészen kéznél voltak, és a konyhának egy elválasztott külön bejárata volt az udvarról. Ha tehát az ember Kenwigs ur cselekedetét a szükségesség és hasznosság szempontjából tekintette, úgy az egészen megfoghatatlan volt.

Azonban az ajtózörgetyűk más okból is körültekerhetők, mint a pusztá hasznosságért, mint az a jelen esetben is történt; a művelt életben tudniillik bizonyos udvariassági formákat és szabályokat kell szem előtt tartani, ha az emberiség nem akar eredeti vadságába visszasülyedni. Még soha sem szült tisztességes urnő — egy tisztességes gyerekágy merőben lehetetlen — az ajtózörgetyűnek jelképies körültekerése nélkül. Madame Kenwigs oly urnő volt, kinél az illem mindenén fölül állt. Madame Kenwigs lebetegedett. És azért tekerte körül Kenwigs ur a háznak melyben ő lakott, hallgató ajtózörgetyűjét a fehér kecskebőr keztyűvel.

— Még nem egészen tudom, — mondá Kenwigs ur, felmenet közben inggallérját kiránczizgálván, — ne téssem-e ki az ujságban, minthogy fú.

E lépés tanácsos voltát és a feltűnést, melyet ő a szomszédságban valószínűleg keltett, megfontolván, Kenwigs ur lakószobájába ment, hol különféle kis öltözékczik-

kek függtek egy ernyőn a tűz előtt, és Lumbey ur, az orvos a kicsit — azaz: a régi kicsit, nem az ujat, — térdén táncoltatta.

— Jeles egy fiu, Kenwigs ur, mondá Lumbey ur, az orvos.

— Valóban az a véleménye, sir? felelt Kenwigs ur.

— A legjelesebb fiu, ki életemben megfordult előttem, mondá az orvos. Én soha se láttam ilyen fiut.

— Kellemes elmélkedésre ad tárgyat és tökéletes ellenbizonyítékot szolgáltat az emberinem lassankénti elfajulásának állítása ellen azért, hogy minden új ivadék szebb, mint az előbbi.

— Én soha sem láttam ilyen gyermeket, mondá Lumbey ur, az orvos.

— Morlina szép gyermek volt, mondá Kenwigs ur, mintha ebben az állításban elrejtett megtámadása volna elrejtve a családnak.

— Mind jeles gyermekek voltak, — mondá Lumbey ur és mélyen gondolkodva folytatá a Kenwigs fiúnak az idősbiknek czirógatását. Hogy vajjon nem azon gondolkozott-e, hogy micsoda rovat alatt szöbetné be legjobban számlájába ezt a czirógatást, természetesen senki se tudhatta, csak ő maga.

— E rövid beszélgetés alatt Morlina kisasszony, a legkorosb a családban, s azért természetes helyettese anyjának, míg annak az ágyat kelle nyomnia, a három ifjabb Kenwigs kisasszonyt szünetnélkül tépdeste és lökdöste; és ez a gondos és gyengéd magatartás könyvet csalt Kenwigs ur szemeibe, és csakis ez által indított arra a nyilatkozatra, hogy e gyermek esze felér egy felnőtt nő érettségével.

— Ő annak a férfinak, ki kezét megnyeri, valóságos kincse lesz, sir, — mondá Kenwigs ur félig halkán. — Én azonban azt gondolom, hogy ő rangján fölül fog férjhez menni, Lumbey ur.

— Azon legkevésbé se csudálkoznám — felelt az orvos.

— Nem látta ön soha, hogyan tánczol, sir? — kérdé Kenwigs ur.

Az orvos fejét rázta.

— Ah — mondá Kenwigs ur oly hangon, mintha az orvost szivéből sajnálná, — ugy nem képzelheti ön azt, mit képes ő véghez vinni.

Ez egész idő alatt a mellékszobában mindig ki s be jártak. Az ajtó bizonyosan kinyílt, és betevődött húszszor egy perczben csendesen — mert madame Kenwigsnek nyugalomra volt szüksége — és a kiseded legalább husz küldöttnek bemutatott a barátnők legjelesebb seregéből, kik a tornáczon és az ajtók körött gyültek össze, hogy a fontos eseményt minden oldalról megvitassák. A lelkesedés valóban még az utcán keresztül is elterjedt, és csoport számra lehetett az ajtó előtt az urnőket látni — némelyek ugyanazon érdekes állapotban, melyben madame Kenwigs mutatkozott utószor — kik a hasonló eseteknél szerzett tapasztalataikat közlötték egymással. Egypár nagy hirre jutott, mivel már tegnapelőtt megjósolta az órát, mikor fogja a szülés megtörténni, mások meg azt mondták, hogy abban a pillanatban eltalálták: mi történik, midőn madame Kenwigs-t halálsápadtan és oly sebesen mint csak birt, az utcán keresztül futni látták. Néhányan ezt, néhányan azt mondták, de két pontra nézve mindnyájan megegyeztek, hogy madame Kenwigs-től nagyon szép és

fölötte dicséretes az, hogy úgy tett, ahogy tett, és hogy nincs ügyesebb s tapasztaltabb orvos doctor Lumbey-nál.

Ez utcza-i csacsogás alatt Lumbey orvos, mint már érintők, az előszobában ült, a gyerkőczeit játszott, és Kenwigs urral beszélgetett. Ő vaskos, szilárd kinézésű férfi volt, szót sem érdemlő inggallérral, és szakállal, melyet tegnap reggel óta nem borotvált le. Mert Lumbey orvost szerették, a szomszédság pedig szapora volt, és az utolsó negyvennyolcz óra alatt nem kevesebb, mint három más ajtózörgetyű is körül lőn tekerve az ő körületében.

— Nos Kenwigs ur — mondá Lumbey orvos — ezzel együtt hatan vannak. Önnek idővel szép számu családjá lesz.

— Gondolnám; hat talán elég lenne, — mondá Kenwigs ur.

— No bizony, bolondság — felelt az orvos, — félig sem elég.

Az orvos nevetett, de félannyit sem nevetett, mint madame Kenwigsnek egy férjezett barátnéja, ki épen a gyerekágyas szobából jött, hogy az ottani előhaladásról jelentést tegyen, és magát egy korty grogggal felüditse; ő az orvos megjegyzését a légszebb tréfának látszott tartani, melyet valaha hallottak.

— Nincsenek egészen a véletlenre hagyva — mondá Kenwigs ur második lányát térdére véve, — lesz nekik valamicskéjük, mire várhatnak.

— Úgyan mit mond ön? — felele Lumbey ur az orvos.

— Még pedig nem csekélység, úgy hiszem — nem igaz? — mondá a férjezett urnő.

No, no, madame, — mondá Kenwigs ur, nem tar-

tozik ugyan épen hozzám, hogy bővebben bocsátkozzam a dologba, miután nem szokásom dicsekedni oly családdal, melylyel van szerencsém rokonságban lenni. Mindazáltal madame Kenwigs — nos, hiszen megmondhatom, — tévé hozzá Kenwigs ur, hirtelen elhallgatva, s szavát egyszersmind főlebb emelve — hogy mindenik gyermekemre fog talán száz font esni. Talán több is, de annyi legalább.

— Csinos kis vagyonka, — mondá a férjezett urnő.

— Madame Kenwigsnek vannak rokonai, — folytatá Kenwigs ur, az orvos szelenczéből egy szippantást téve, s arra nagyot tüsszentve, mert nem volt hozzá szokva, — kik tiz egyénnek is hagyhatnának száz-száz fontot és még se lennének koldusokká.

— Ah, tudom, kit gondol ön, — jegyzé meg a férjezett urnő egy fejbőlintással.

— Én nem mondtam nevet, és nem akarok mondani, — felelt Kenwigs ur fontos képpel. — De sok barátom megismerkedett e szobákban nőm egyik rokonával, ki minden társaságnak becsületére válnék. — többet nem akarok mondani.

— Én is láttam őt, — mondá a férjezett urnő egy pillantással dr. Lumbey-ra.

— Természetesen jól esik, mint atyának — folytatá Kenwigs ur — ha látom, hogy egy olyan férfiú szereti gyermekeimet, sőt még meg is csókolgatja. De természetesen felemelő mint emberre, egy oly férfiut ismerni valamint hasonlókép kell, hogy mint férjnek, hízkeljék az, hogy oly férfiúnak ezt az örvendetes eseményt megjelenthetem.

Miután Kenwigs érzéseinek ily módon szavakat kölcsönzött, második leányának selyem hajfonadékait rendez-

gette el. és megparancsolá neki, hogy jól viselje magát, és el ne feledje, miket nénye Morlina mondott neki.

— Az a leányka napról napra jobban hasonlít anyjához, — mondá Lumbey ur, ki egyszerre Morlina buzgó bámulásába merült.

— Ugy-e bár — felelt a férjezett urhölgy. — A mint én mindig mondtam. — Anyjának szakasztott mása.

— Midőn a férjezett urhölgy ekkép az általános figyelmet a szóban forgó családtagra terelte, észrevette hogy jó alkalom kínálkozik egy második grogot magához venni, és pedig jó hosszú kortyocskát.

— Igen, van köztük hasonlatosság, — mondá Kenwigs ur némi gondolkodás után. De mily leány volt madame Kenwigs, mielőtt én nőül vettem! — Jó isten, mily leány!

Lumbey ur rendkívül ünnepélyesen rázta fejét, mintha azt akarná nyilvánítani, hogy ő azt hiszi, miszerint annak a szépség remekének kellett lennie.

— Mondja ön inkább tündérnek, — kiáltá Kenwigs ur. — Én sohasem láttam élő teremtményt, mely oly légiés volt — soha. Bánásmódja is oly enyelgő volt, és mégis teli a legszigorúbb illemmel. Hát még alakja! Nincs általában tudva, — mondá Kenwigs ur halkabb hangon, — de oly szép volt alakja, hogy a Británia szálloda czégét a Holloway utczában ő utána festették.

— Csak meg kell nézni őt, mi ő most is, véleményezé a férjezett urhölgy. Ugy néz-e ki, mint hat gyermek anyja?

— Nevetséges volna, ha őt valaki annak nézné, — kiálta fel az orvos.

— Inkább úgy néz ki, mintha saját magának leánya volna, mondá a férjezett urhölgy

— Bizonyosan, — egyezett bele Lumbey ur, egészen úgy van.

Kenwigs ur — hihetőleg ezen vélemény megerősítése végett, — némely további észrevételeket készült tenni, midőn egy másik férjezett urnő, ki azért jött volt, hogy madame Kenwigst bátorságra buzdítsa, és azt, a mi enni és inni való készlet volt, elkölteni segítse, fejét bedugta az ajtón, megjelentendő, hogy épen csengettek, és hogy egy ur van lenn, ki Kenwigs urral fölötte fontos ügyben kíván beszélni.

Miután e jelentés megtéetett, Kenwigs ur képzeletben már kitűnő reményben elküldötte Morlinkát, hogy azt az urat tüstént vezesse fel.

— Bizonyosan és igazán! — kiáltott fel Kenwigs ur, ki az ajtó elébe állott, hogy a látogatót mindjárt láthassa, mihelyt a lépcsőzethez ér — Johnson ur. Hogy van, sir?

Miklós kezet nyujtott neki, volt tanítványait sorban megcsókolta, átadott Morlinkának megörzésül egy nagy csomag játékszert, meghajtá magát az orvos és a férjezett urhölgy előtt, és oly részvevő hangon kérdezősködött madame Kenwigról, hogy az ápolónőnek, ki azért jött be, hogy valami titokteljes keveréket egy kis lábában a tűznél megmelegítsen, lelke legmélyére hatott.

— Ezerszer bocsánatot kérek, hogy ily alkalmatlan időben szólok be — mondá Miklós, — de a dolgok állását csak akkor tudtam meg, mikor csengettem, és időm jelenleg nagyon igénybe van véve, s féltem, hogy néhány napig nem jöhetek el ismét.

— Oh kérem, sir, — felelt Kenwigs ur, nőm álla-

pota csak nem elég ok arra, hogy feltartóztasson benünket egy kis egymás közti csevegéstől?

— Ön igen kegyes — felele Miklós.

E pillanatban jelenté egy harmadik férjezett urhölgy, hogy az ujszülött fiucska elkezdett enni, mint egy malaczká, mire az imént említett férjezett urnők zajongva zudultak a gyerekágyas szobába, hogy ezt a rendkívüli-séget lássák.

— Én tulajdonkép egy megbízás folytán jövök, folytatá Miklós, melyet a tartományban tartózkodásom alkalmával, hol egy darabig időztem, elintézés végett átvettem.

— Ah, ugy? mondá Kenwigs ur.

— Én ugyan már néhány nap óta Londonban vagyok, tevé hozzá Miklós, de eddig nem volt alkalmam, megbízatásomnak megfelelni.

— Semmit sem tesz, sir, — felelt Kenwigs ur. Gondolom, hogy azért, mert meghült, nem lett roszabbul. De egy izenet a tartományból? folytatá Kenwings ur gondolkodva. Ez mégis csak különös. Nekem ott künn semmiféle ismerősöm sincs.

— Petowker kisasszony — jegyzé meg Miklós.

— Ah — hát attól jön az izenet? mondá Kenwigs ur. Oh jó isten, igen. Mint fog örvendeni madame Kenwigs, hogy hallhat valamit felőle. Ön Petowker Henriette-t érti? Mily csodálatos dolgok történnek? Hogy önnek is találkozni kellett vele a tartományban — ej, ej!

Midőn a négy Kenwigs kisasszony barátnéjokról hallott, körülvették Miklóst, szemüket, szájukat kitátották, és még többet akartak hallani. — Kenwigs ur is egy

kissé kíváncsian nézett, a nélkül, hogy valami legkisebb nyugtalanítót gyanított volna.

— Az én megbízatásom családi dolgok körül forog, mondá Miklós elhallgatva.

— Oh, semmit sem tesz,— felelt Kenwigs egy pillantást vetve Lumbey urra, ki egy kissé hirtelenkedve vállalta magára a kis Lillyvickre való vigyázatot és most senkit sem talált, ki hajlandó lett volna őt drága terhétől megszabadítani, — csupa barátok vannak itt.

Miklós egy párszor köhögött, és úgy látszott, nem tudta elhatározni, hogy mikép folytassa a beszédet.

— Petowker Henriette Portsmouthban van? jegyzé meg Kenwigs.

— Igen, mondá Miklós. Lillyvick ur is ott van.

Kenwigs úr elsápadt, de hamar rendbeszedte magát, és azt gondolta, hogy ez különös összetalálkozás.

— Az izenet tőle van, folytatá Miklós.

Kenwigs ur ismét szemlátomást feléledt. — A nagybátya tudta, hogy mily kényes állapotban van unokahuga, és bizonyosan azt izente, hogy őt mindenről részletesen tudósítsuk. Igen; ez nagyon szép volt tőle — és ezt fel is tettem róla.

— Az iránt bizott meg engem, hogy jelentsem ki szives üdvözlését, mondá Miklós.

— Valóban nagyon le vagyok kötelezve. Nagybátyátok Lillyvick, kedveseim, tevé hozzá Kenwigs ur, mint leereszkedő felvilágosítást, a gyermekek irányában.

— Szives üdvözlését, kezdé újra Miklós, és izeni, hogy lehetetlen volt irnia, egyébiránt néhány nap előtt Petowker kisasszonynyal megesküdtött.

Kenwigs ur meredt, kövévált tekintettel ugrott fel

székéről, megfogta második leányát selyem hajfonadéknál, és arcát betakarta zsebkendőjével. Morlina egészen megmeredve a gyerekszékbe esett, mint anyjánál látta, mikor az elájult, és a másik két kis Kenwigsecske kegyetlenül ordítani kezdett.

— Gyermekeim! megcsalt, gyalázatosan rászedett, gyermekeim! kiáltá Kenwigs ur, s hevességében második leányát selyem hajfonadéknál fogva úgy megránczigálta, hogy azt lábujjaira emelte és néhány másodperczig ebben az állásban tartotta. — A semmirekellő! a szamár! az áruló!

— Az isten szerelméért — kiáltott fel az ápolónő neheztetőleg tekintve körül, mit jelentsen az, hogy itt ily lármát üt ön?

— Hallgass, asszony! kiálta Kenwigs ur indulatosan.

— Én nem akarok hallgatni, felelt az ápolónő. Hallgasson inkább ön, szörnyeteg. Hát semmi tekintetbe sem veszi ön az ujszülöttet?

— Nem, viszonzá Kenwigs ur.

— Szégyelje magát, válaszolt az ápolónő. Pfuj, Ön természetellenes szörnyeteg!

— Haljon meg, — kiálta Kenwigs ur dühe megáradtában; haljon meg! Semmi kilátása nincs — semmi tulajdont nem várhat. Nincs szükségünk itt ujszülöttre, dühöngött Kenwigs ur tovább. El vele, — el vele a lelencz-házba!

Indulatosságának e szörnyű kifakadása alatt Kenwigs ur egy székbe ült, és daczolt az ápolónővel, ki egyenesen a mellékszobába sietett, és egy sereg öreg asszonnyal visszament, hogy nekik előadja, miszerint Kenwigs

ur istenkáromlásokat mondott családjára, és tökéletesen bőszynek kell lennie.

A látszat csakugyan nem volt kedvező Kenwigs ur részére, mert a megerőtetés: oly tüzzel és még is oly hangon beszélni, hogy jajveszéklései ne érjenek neje föléhez, arczát egészen sötét-veresre festette, azonkívül a napnak izgatottsága és a különféle szesz sziverősítők szokatlan, mértékentuli éldelete, melylyel azt megünnepelte, vonásait egészen pöffedté és dagadtá tették. De midőn Miklós és az orvos, kik eddig szenvedőleg tarták magukat, mert nagyon kétlették, hogy Kenwigs ur dühössége egészen komoly volna, a dolog közvetlen összefüggését megmagyarázták, az asszonyok boszankodása szánakozássá változott, úgy hogy most már a legrészvevőbbben kérték Kenwigs urat, hogy nyugtassa meg magát, és feküdjék le.

— A figyelem — mondá Kenwigs ur, siralmas arczczal körültekintve — a figyelem, melylyel én e férfiú iránt viseltettem, az osztrigák, melyeket nálam megevett, és az ale-palaczkok, melyeket e házban ivott! . . .

— Mindenesetre nehéz megpróbáltatás, és nem könnyen felejtethető, jól tudjuk mi azt, mondá egyike a férjezett urhölgyeknek, de gondoljon ön kedves szegény nejére.

— Oh igen, és arra a mit csak ma is szenvedett, kiáltá több hang. De hiszen ő jó ember, megteszi ő azt.

— Az ajándékok, melyeket kapott, folytató Kenwigs ur, lassanként nyugodtabbá levén, — a pipák, a burnót-szelenczék — egy pár gummi sárczipő, mely maga hat shilling és hat pence áru volt.

— Ah valóban borzasztó, kiálták az öreg asszonyok összesen; de majd megadja az árát, ne féljen ön.

Kenwigs ur egy zord pillantást vetett az urnókra, mintha mondani akarná, hogy jobban szeretné, ha neki fizetné meg mindazt, mivel neki az nem sokat használ; mindazáltal hallgatott, fejét kezére támasztotta és olyan álomfélébe merült.

Az öreg asszonyok most újra tanácskoztak annak czélszerűsége felett, hogy a jó férfitü ágyba feküdjék, megjegyezvén, hogy a jövő reggel bizonyosan jobban fog lenni. Azt is gondolák, hogy jól tudják öök, mikép megtámadná az nem egy férfitü kedélyét, ha nejeik hasonló körülményben volnának, mint madame Kenwigs. Neki nem kell magaviseletéért szégyenelni magát, miután ellenkezőleg az még becsületére válik, mert abból csak azt lehet örömmel látni, hogy mily jó szive van. És egy urhölgy megemlített egy esetet, mely egészen ide alkalmazható, hogy tudniillik az ö férje ilyen alkalmakkal gyakran egészen zavarttá lett az aggódástól, és hogy az egyszer kis Jánoskája születése alkalmával majd egy hétig nem jött magához, és azon egész idő alatt szünet nélkül és oly módon kiáltotta: fiu-e? fiu-e? hogy minden hallgató szivét majd megrepesztette.

Végre jelenté Morlina, ki ájulását egészen elfelejtette, mikor látta, hogy öt figyelembe se veszik, hogy a szoba készen van atyja számára, és Kenwigs ur, miután négy leányát buzgó öleléseivel csaknem megfojtotta, egyik felől az orvos karját, másik felől pedig Miklós segélyét elfogadván, hagyta magát általuk a lépcsőkön fel egy hálósobába vezetetni, mely a jelen oknál fogva elkészítettett.

Mihelyt öt Miklós egészséges álomba merülni látta és gyönyörűen hortyogni hallotta, elosztotta a játékszere-

ket a kis Kenwigs-ek között, tökéletes megelégedésökre, és elbucszott. Az asszonyok szintén eltávoztak, egyik a másik után, hat vagy nyolcz különös jóbarátnő kivételével, kik elhatározták hogy egész éjen át ott maradnak.

A világosság is eltűnt lassan-lassan a házakban; az utolsó napi bulletiu akkép adatott ki, hogy madame Kenwigs oly jól érzi magát, a mint csak várni lehet, és az egész család nyugalomnak adta magát.

Harminezhetedik fejezet.

Miklós a Cheerible testvérek és Linkinwater előtt folyvást kedvesebb lesz. A testvérek egy évforduló alkalmából lakomát adnak: Miklós abból haza megy és anyjától egy fontos és titokteljes nyilatkozatot hall.

Habár a hely, hol a Cheerible testvérek íródjája volt, nem is felelhetett meg egészen azon vérmes várakozásoknak, melyeket egy idegen Linkinwater Timotheus buzgó dicséretei után képzelhetett, mégis eléggé kényelmes zug volt a zajos London kellő közepében, és nagy tekintéllyel birt némely komoly ember kellemes visszaemlékezésében, kik a szomszédságban laktak, bár visszapillantásaik csak az újabb időszakra vonatkoztak, és ragaszkodásuk a helyhez kevésbé volt kizárólagos, mint a buzgó Timotheusé.

Azok, kiknek szemei a Grosvenor-square, és Hannover-square aristokratikus méltóságát, a Fitzroy-square vagy a Russel-square és Custon-square kövecses útait és kerti padjait megszokták, ne higyjék valahogy, hogy a vonzalmat, melylyel Linkinwater Timotheus, vagy más alárendelt személy a helyecskéhez viseltetett, bármily megújító eszmelánczolat által csak poros levelek, vagy nyomorú pázsit is növelte volna. A City-square-nek semmi más fája nincs, mint a lámpaczőlőp a középén, és semmi más füve, mint az az egy két szál, mely annak talapzatán zöldel.

Csendes, kevéssé látogatott, félreeső hely az, mely igen kedvezőleg alkalmas magányos és ábrándozó gondolatokra, valamint légyottokra, melyeknél sokáig kell várni az embernek. Az odarendelték órahosszat járnak fel-alá és elhaladnak egymás mellett minden oldalon, felkeltik a számára taposott kövezeten a viszhangot lépteik egyhangu kopogásaival, és eleinte az ablakokat, későbbben pedig még a cserepeket is olvassák a magas csendes házak födelében, melyektől mindenfelől körül vannak véve. Télen itt még olyankor is van hó, midőn a munkásabb utcákban és a töltéseken már régen elolvadt. A nyári nap némi tisztelettel van a City-square iránt, mert még oda csak kimélve küldi éltető sugarait: égető melegét és vakító fényét is zajosabb és kevésbé jelentékeny helyek számára tartja fenn. Itt oly csendes minden, hogy az ember csaknem meghallhatja zsebórája ketyegését is, ha az ember megáll, hogy magát az üditő légkörben kihűtse. Hall ugyan az ember távolról némi zummogást: a kocsikét, nem a rovarokét, de csakis ez az egyetlen hang, mely a City-square csendét megzavarja. Az illető számával ellátott teherhordó henyén támaszkodik a szögleteszlopra és élvezi a kellemes meleget, noha a nap égetően süt, fehér köténye lebegve röpdös a levegőben, feje lassanként mellére hajol, és szemei egyszerre csak nem akarnak többé nyitva maradni; nem képes tovább a hely elaltató hatalmának ellenállani, és lassan-lassan elszenderedik. De hirtelen tökéletesen felébredve felijed, egy vagy két lépést visszatántorog, és kimeresztett szemekkel néz maga elé. Dolog van számára, vagy valami fiú márvány golyókkal játszott? Lelket lát-e, vagy kintornát hall? Nem; sokkal szokatlanabb látvány: egy pillangó van a square-

ben, egy valóságos pillangó, mely a virágoktól ide tévedt, és most az udvar vaskorlátainak hegyein röpdös körül.

De habár a Cheerible testvérek lakháza előtt közvetlenül nem sok volt is, a mi a fiatal kalmársegéd figyelmét magára vonhatta, vagy gondolatait szórakoztathatta volna, a helyett annak belseje annnyival több tárgyat szolgáltatott az érdeklődésnek és a kedvtöltésnek. Semmi oly tárgyat, élőt vagy élettelen, nem lehetett ott találni, a mi némikép Linkinwater Timotheus lelkiismeretes módszerében és pontosságában ne részesült volna. Az iroda-óra pontos járása szerint, melyet ő egy a közvetlen szomszédságban fekvő öreg, elrejtett templomé után a legjobb időmérőnek tartott — mert Tim a testőrség laktanyájabeli óra magasztalt jelességét a féltékeny nyugati részen lakók által koholt nevetséges mesének tartotta — végezte az öreg könyvvezető a legcsexélyebb teendőit is a napnak, és rendezte a jelentéktelenebb dolgokat is kis szobájában oly renddel és szabályossággal, mely nem lehetett volna nagyobb, habár az ő rekesze valóságos s a legválogatottabb ritkaságokkal megtöltött üvegszekrény volt volna is. A papirnak, tollnak, tintának, vonalozónak, spanyolviasznak, ostyának, porzótartónak, spárgatekeresnek, tűszerszámnak, Tim kalapjának, Tim gondosan összetett keztyűinek, Tim másik kabátjának, mely a falon függött, s épen úgy nézett ki, mint Tim hátul, mindezeknek meg volt egy hüvelykre a maga kijelölt helye. Az órát kivéve az egész világon nem volt oly tökéletes és hibátlan eszköz, mint a kis hévmérő az ajtó mögött. Sehol nem lehetett madarat találni oly rendszeres szokásokkal, mint a vak feketerigó, mely napjait egy csinos nagy kalitkában álmodozta és aludta át, és kora miatt hangját már

elvesztette, még mielőtt Tim által megvétetett. Valamennyi adomák sorában, melyeket Tim elbeszélni tudott, egy sem volt oly érdekes, mint e madár megszerzésének története, mikép vásárolta tudniillik azt meg kiéhezett és szenvedő helyzete iránti szánakozásból és oly szándékkal, hogy nyomorult életének véget vessen, s mint határozta el magát még három napot várni, hogy lássa, nem gyógyul-e fel, a minthogy az állatka csakugyan még az általa kitűzött rövid határidő alatt felüdült, és étvágycát, s jó kinézését lassan-lassan ismét visszakapta, a mig „a mint most látja ilyen lett“ szokta Tim mondani büszke szempillantást vetve a kalitkára. Azután Tim egy zengzetes czirpelést hallott és kiáltá „Dick,“ és Dick, mely az előbb általa mondott életjel következtében eléggé mesterkéletlenül készített fa- vagy kitömött feketerígó lehetett volna, aztán három kis ugrással a kalitka oldalára ment, csőrét a drótok közt kidugta, fejét öreg gazdája felé fordította — és ily pillanatban bizonyosan nehéz lett volna megkülönböztetni, hogy melyik volt a kettő közül boldogabb, a madár-e, vagy Linkinwater Timotheus.

De még ez nem volt minden. Mert azonkívül még a testvérek barátságos gondolkozásmódja is mindenütt mutatkozott. A raktárban dolgozók oly vaskos és erős legények voltak, hogy egész öröm volt látni őket; a hajó és gőzös folyamjegyzékei közt, melyek az iroda falait ékesítették, találtattak programmok is a szegények háza, jótékony intézetek és kórházak számára. A kandalló párkánya felett a gonosztevők ijesztésére egy puska és két kard függött, de a puska rozsdás és hibás volt, a kardok pedig töröttek és élettelenek. Máshol a fegyvereknek ily állapotban való nyilvános kitétele nevetésre ingerelte

volna az embert, de itt még a hatalom és megtámadás eszközei is részt látszanak venni az uralkodó szellemben, és a kimélet s irgalom jelképeinek voltak tekinthetők.

Miklós nem tudott efféle gondolatoktól menekülni, midőn első reggel íróasztalát elfoglalta, és most már több szabadsággal és nyíltsággal körültekinthetett, mint ezt eddig tehetette. Talán ezek bátoríták, ösztönözték őt a munkásságra, mert a legközelebbi két hét alatt minden üres órája jókor reggel és későn este, szünet nélkül a könyvvezetés titkainak és a kereskedelmi számvitel módjainak tanulmányozására volt szentelve. Ezeknek oly nagy kitartással és állhatatossággal nekifeküdt, hogy tizennégy nap mulva Linkinwater urnak jelentést tehetett előmeneteléről, és arra az ígéretre igényt tarthatott, hogy legközelebb már nehezebb dolgokra is alkalmaztathatik, bér az ő előismerete csak két vagy három hosszú számra való némi homályos visszaemlékezésből állott, melyek, miután azokat számkönyvébe bevezette, atyai megtekintés kedvéért az irnoktanító saját keze által igen izletesen egy kövér hattyu képével lőnek felékesítve.

Épületes látvány volt Linkinwater Timotheust látni, mily csendesesen vett elő egy borzasztó nagy könyvet és naplót, és miután azokat többször megforgatta, és gondosan hátukat, táblájukat leporozta, a leveleket itt-ott kinyitotta, hogy félig szomorú, félig büszke pillantással a szép, mocsoktalan bejegyzéseket megnézegetse.

— Most májusban negyvennégy éve, — mondá Timotheus, azóta sok új főkönyv volt. Negyvennégy éve. Timotheus betette a könyvet.

— Én már alig várom, hogy egyszer elkezdjem, — mondá Miklós.

Linkinwater Timotheus szelid feddással rázta fejét. Nickleby urnak még nem volt kellő felfogása a foglalkodás mély és fontos jelentőségéről, ha netalán hibázott, vagy valamit ki kellett vakarnia.

A fiatal emberek merészek. Az valami rendkívüli, a mint azok néha a dolgoknak nekimennek. A nélkül, hogy elővigyázók lennének, midőn ülőállásukra leülnek, még nagyhanyagul állnak oda az íróasztalhoz, és mosolylyal szájuk körül — valóságos mosolylyal (e fölött nem lehetett kétség, és Linkinwater ur későbbben sokszor szemére vetette) — mártotta be Miklós a tintatartóba tollát, és tapogatózott a Cheerible testvérek könyveiben.

Linkinwater Timotheus elsápadt, és írószékét a Miklóshoz közelebb álló két lábán hintálta, s lélekszakadt szorongatás közt nézett reá válla felett. Károly testvér és Eduárd testvér együtt léptek az irodába; de Linkinwater Timotheus, anélkül hogy visszatekintett volna, egy türelmetlen kézmozdulatot tett, értésükre adandó, hogy legmélyebb csendességben maradjanak, és mozdulatlan pillantásokkal kísérte a gyakorlatlan toll hegyét.

A testvérek mosolyogva nézték, de Linkinwater Timotheus nem mosolygott, és néhány perczig egészen mozdulatlan maradt. Végre mélyen és lassan lélegzetet vett, és még mindig megtartva a hintált írószéken előbbi helyzetét, Károly testvérré egy pillantást vetett, tolla szárával titkosan Miklóstra mutatott, és komolyan s határozottan intett fejével, mi világosan azt akarta mondani, hogy „neki fog válni.“

Károly testvér szintén intett, és egy nevető pillantást váltott Eduárd testvérrel; de épen abban a pillanatban Miklós megállapodott, hogy egy másik lapra menjen át,

és Linkinwater Timotheus, ki megelégedését már nem bírta magában tartani, ülőállásáról leszállt és elragadtatva kapta meg az ifju kezét.

— Derekasán csinálta, — mondá Timotheus, visszaneézve főnökeire, és diadalmasan emelve fel fejét. Nagy B- és D-jei épen olyanok mint az enyéim. Soha se felejtí el a kis í fölött a pontot, s a t betűt mindig keresztül huzza, több ily fiatal ember Londonban, mint ez, folytatá Tim, Miklós hátát megveregetve, nincs, egyetlenegy sincs. Ne tegyen nekem semmi ellenvetést; a City nem mutathat fel hozzá hasonlót, ha tud, hát mutasson.

A keztyüdobással Linkinwater Thimotheus ugy az írásztalra ütött öklével, hogy az öreg feketerigó a megrendüléstől leszédült rudacskájáról és szerfeletti ijedségében valóságos kiáltást hallatott.

— Jól beszélt, Tim — jól beszélt — Linkinwater Tim! kiáltá Károly testvér, alig örvendve kevésbbé, mint Tim maga, s egyszersmind kezeit halkkal összecsapva. Tudtam én azt jól, hogy a mi ifju barátunk semmi fáradságot nem kimélel, és teljesen meg voltam győződve, hogy minél előbb sikert fog aratni. Nem mondtam már régen, bátyám Eduárd?

— De igen, mondtad, öcsém Károly — bizonyosan, édes öcsém, ugy mondtad és tökéletesen igazad is volt, — felelt Eduárd; tökéletesen igazad. Linkinwater Tim fel van indulva, de elég oka van rá — a legjogosabb oka. Tim derék fiu. Linkinwater Tim, ön derék fiú.

— Örvendetes gondolat részemre, — mondá Tim, anélkül hogy e megszólítást figyelembe vette volna, szemüvegét a főkönyvtől a testvérek felé irányozva — örvendetes gondolat. Azt hiszik, hogy nem adott az nekem

sokszor gondot, hogy mi lenne e könyvekből, ha én kicseppennék? Azt hiszik önök, hogy nem gyakran féltém, hogy majd szabálytalanul és rendetlenül menend itt minden, ha én egyszer a pázsit alatt pihenek? De most — folytatá Tim, mutató ujját Miklós felé kinyujtván, most nyugodtan halhatok meg, ha majd még egy kissé tovább is oktatom. A dolog úgy fog holtom után folyni, mint életem napjaiban — egészen úgy; és nekem meg fog maradni az a meggyőződés, hogy sohasem voltak ilyen könyvek — sohasem — nem; és sohasem is lesznek, mint a Cheerible testvérek könyvei.

Miután Linkinwater ur ily módon kifejezte érzéseit, még egy kis nevetéssel enyhített magán, mi annyit akart jelenteni, mint kihívást London és Westminster városok ellen, aztán ismét íróasztalához ment, az utolsó lap összegét: hetvenhatot a könyvbe bevezette s munkáját tovább folytatta.

— Linkinwater Tim ur, — mondá Károly testvér, adja kezét. Ma önnek születésnapja van. Hogyan is beszélhet másról, míg mi önnek e nap sokszori visszatértét nem kivántuk, Linkinwater Tim? Isten áldása legyen önnel Tim, az isten áldása legyen önnel!

— Édes öcsém, — mondá Cheerible Eduárd, Tim másik kezét megfogván, Linkinwater Tim tiz évvel fiatalabban néz ki, mint utolsó születésnapjakor.

— Bátyám Eduárd, kedves gyerkőcz, felelt a másik öreg fiú, én úgy hiszem, Linkinwater Tim százötven éves korában jött a világra, és lassan-lassan egész a huszonötre leélte magát, mert minden születésnapjakor fiatalabban néz ki, mint azelőtt.

— Ugy van öcsém Károly, úgy van — felelt Eduárd testvér; az semmi kétséget nem szenved.

— Ne feledje, Tim, folytatá Károly testvér, hogy ma öt és fél órakor ebédelünk kettő helyett, mert tudja ön, Linkinwater Tim, hogy ez évnapon mindig eltérünk a szokástól. Ön is kedves Nickleby ur, a társasághoz tartozik. Linkinwater Tim, adja nekem burnótszelenczéjét, mint emléket Eduárd testvér számára, és vegye a helyett ezt, mint csekély bizonyítékát tiszteletünknek és nagyra-becsülésünknek. De nem szabad azt önnek előbb felnyitnia, csak ha lefekszik, — és aztán nekem ne szóljon csak egy szót is a dologról, vagy kitekerem fekete rigója nyakát. A kópé, már évek eiőtt megérdemlett volna egy arany kalitkát, ha ő, vagy gazdája csak egy parányival is boldogabbá lett volna az által. Nos bátyám Eduárd, kedves gyerkőcz, én készen vagyok. Ne felejtse el a félhatot Nickleby úr. Linkinwater Tim, gondja legyen rá, hogy Nickleby ur szintén eljőjön. Nos, bátyám Eduárd.

Szokása szerint így csevege, hogy a másik részről a köszönetnyilvánítást lehetetlenné tegye, eltávoztak az ikertestvérek karonfogva, miután Linkinwater Timet egy értékes arany szelenczével megajándékozták, mely egy bankjegyet tartalmazott, mi a tokjánál legalább tizszer többet ért.

Pontban egynegyed hatra érkezett meg évi szokás szerint, Linkinwater Tim nővére; s csakhamar nagy tanakodás támadt Linkinwater Tim nővére és az öreg gazdasszony között egy főkötő miatt, melyet Linkinwater Tim nővére egy fiu által abból a házból, hol Linkinwater Tim nővére lakott és étkezett, ide küldött volt, anélkül hogy mindeddig elhozták volna; melyet pedig egy katu-

lyába tett, és a katulyát egy asztalkendőbe betakarta, és az asztalkendőt a fiú karjára kötötte; és rendeltetése helyét is kellőleg, a legkörülményesebb magyarázattal egy régi levél hátulsó oldalára ráírta, és a fiúnak különféle szörnyű büntetések ígérete mellett, melyeknek kiterjedését semmi emberi szem végig nem láthatta, fejébe verte, hogy a csomagot a lehető legnagyobb sietséggel, és utközben való megállás nélkül átadja. Linkinwater Tim nővére sopánkodott, a gazdasszony sajnálta, s mindketten kidugták fejüket a második emelet egyik ablakán, hogy lássák, jön-e a fiu, a minek természetesen nagyon megnyugtatónak kellett lennie, és mindössze annyit akart jelenteni, mintha már ott volna, kivált minthogy a távolság a szögletig alig volt öt lépésnyi — a midőn hirtelen, és egy pillanatban, midőn legkevesebbé váratott, a követ, ki a katulyát a legnagyobb gondossággal hordozta, épen ellenkező irányból, lelkendezve, köhögve, és a megerőtetéstől egészen felhevülve megjelent, a mi egészen természetes is volt, mert először, hogy magát egy kissé kiszellőztesse, egy bérkocsira, mely Camberwell-be ment, hátul felült, azután egy utcai komédiásnak utána futott, és végre a mankólábas gyorsfutót egészen a háza ajtajáig követte. A főköttő mindazáltal sértetlen maradt — az volt a vigasz — és a szidalmazás mit sem használhatott — ez volt a második; és így a fiu örvendő kezdte meg utját visszafelé, és Linkinwater Tim nővére üdvözölve fogadta a társaságot földszint épen öt percczel később, miután Linkinwater Timotheus csalhatatlan órája ötöt és felet ütött.

A társaság a Cheerible testvérek, Linkinwater Timotheus, ennek egy vörös arczu, fehér haju barátjából

állott (nyugdíjas banksegéd) és Miklós Linkinwater Timotheus nővérének nagy fontossággal és ünnepélyességgel mutattott be.

Midőn már mind együtt voltak, Eduárd testvér cseppet sem tálalásra, és nemsokára reá jelentették, hogy az étel feladatott, mire Eduárd testvér Linkinwater Timotheus nővérét a gazdag előkészületekkel felszerelt ebédlőbe vezette. Eduárd testvér fölül ült le, Károly testvér pedig alul az asztalnál, és Linkinwater Tim nővére Eduárd testvérnek balján és maga Linkinwater Tim jobbján; és egy öreg szélütéses kinézésű, rövid lábu szolga, Eduárd testvér karszéke mögé helyezkedett, és felemelt karral egyenesen állt ott, mint egy fa, hogy a tálak födelét azonnal levehesse.

— Ezen, és minden más áldásokért! öcsém Károly — mondá Eduárd.

— Az ur töltsön el bennünket őszinte hálával, bátyám Eduárd — mondá Károly.

A szélütéses szolga most hirtelen levette a födelet egy leveses tálról és egyszerre csupa fürgeséggé és életté változott.

A beszélgetés derekasan folyt, és nem nagyon kellett félni, hogy megakad, mert a derék öreg ikertestvérek jókedve minden embert feltüzelt, és Linkinwater Tim nővére mindjárt az első pezsgőpohár után hozzá fogott egy hosszú és körülményes elbeszéléshez Linkinwater Tim gyermekkoráról, a miaél azonban eleve gondoskodólag előre bocsátá, hogy ő sokkal fiatalabb Timnél és a történeteket csak családi szóhagyomány útján tudta meg. Midőn a történetnek vége volt, Eduárd testvér beszélt el, mikép vétetett Linkinwater Timotheus gyanuba, épen

harminczöt év előtt, hogy szerelmes levelet kapott, és mint jutott ez a némileg bizonytalan hír az irodába, mivel őt egy rendkívül szép hajadonnal látták Cheapside-ba lemenni. Ez általános nevetést keltett és Linkinwater Tim, ki elpirult, most felszólított, hogy nyilatkoztassa ki, vajjon mit tett a vád alaptalanságának kimutatására, midőn ő egyszerre hozzávetette, hogy ő abban semmi méltatlanságot nem lát, ha a dolog valóban úgy történt volna is. Ez a függelék a nyugdíjas banksegédet hangos nevetésre indította, és arra a nyilatkozatra, hogy ez a legjobb, mit életében hallott, és hogy Linkinwater Tim vajmi sokat mondhatna, mielőtt olyat hozhatna elő, a mi ezt megczáfolná.

E nap sajtáságaihoz tartozott egy kis szertartás is, mely úgy módját, mint lényegét illetőleg nagy hatást tett. Mihelyt az asztalt leszedték, és a palaczk először járt körül, mély csend következett, és a testvérek vidám vonásaiban egy, nem épen gyászos kifejezés, azonban még is némi nyugodt visszagondolkodás mutatkozott, a milyen vendégségeknél nem igen szokásos. Miklósnak feltűnt ez a hirtelen változás és épen egyet s mást gondolt, hogy vajjon mit jelenthet az, midőn a két fivér egyszerre felkelt, egyik, az ott fölül az asztalnál a másikhöz hajolt, egyszersmind halk hangon, mintha csak fivéréhez fordulna, e szavakat mondá:

— Édes öcsém Károly, ehez a naphoz még egy emlék fűződik, melyet nekünk kettőnknek soha nem szabad és sohasem lehet elfelednünk. Az a nap, mely a világnak egy hiv, derék és példás embert ajándékozott, megfosztá azt a legjóságosabb és leggyengédebb anyától, mienktől. Mint óhajtom, hogy láthatott volna bennünket

boldogságunkban és oszthatta volna meg velünk, és hogy lett volna az az öröme, azt tapasztalva, hogy mily bensőleg szerettük őt, midőn mindketten szegények voltunk, — de másképp kellett lennie. Édes öcsém — anyánk emlékezete!

— Jó isten, gondolá Miklós; hányan vannak hasonló helyzetben, kik előtt jól és talán huszezerszer jobban tudva van ugyanaz, s még csak asztalukhoz se ültetnék e férfiakat, mivel soha iskolába nem jártak.

Azonban nem jutott idő az érényeskedésre, mert a jókedv ismét gyorsan megkapta a gyepőt, és mikorra a porter palaczk már csaknem kiürítettett, megérinté Eduárd a csengetyühúzó, mire a szélütéses szolga azonnal előállott.

— Dávid! — szólt Eduárd testvér.

— Sir, — felelt a szolga.

— Egy palaczkot a duplagyémántból, Dávid, hogy Linkinwater ur egészségére igyunk.

A szélütéses szolga nyomban s oly nagy ügyességgel, mely az egész társaság csudálkozását magára vonta, ilyen alkalmakkor hátulról előrehuzta balkezét, melyben a palaczk volt a már belesrófolt dugaszhúzóval együtt, egy pillanat alatt kihúzta a dugót és ügyessége teljes tudatának méltóságával palaczkot és dugaszhúzó ura elé tett.

— Ah, — mondá Eduárd testvér, ki előbb a dugaszhúzó megvizsgálta és aztán poharát megtöltötte, mi alatt az öreg szolga öntetszőleg és mosolygva nézte, mintha minden az ő tulajdona volna, mit ő örömmel ad a társaságnak, élvezés végett — ez jól néz ki, Dávid.

— Ugy is kell, sir, — felelt Dávid. — Ön kifáradna, mig oly pohár bort találna, mint a mi duplagyé-

mántunk, és Linkinwater ur ezt igen jól tudja. Ez a bor Linkinwater urnak üzletbe lépte napján tétetett a pinczébe.

— Eh, dehogy, Dávid, — vágott közbe Károly testvér.

— Engedjen meg, sir, én magam jegyeztem be a pinczekönyvbe, — mondá Dávid oly férfiú hangján, ki állítása bizonyosságáról teljesen meg van győződve, Linkinwater ur még csak húsz évig volt itt, sir, midőn ez a duplagyémánt hordó bor betétett.

— Dávidnak igaza van. tökéletesen igaza van, Károly öcsém, — mondá Eduárd. — Itt vannak az emberek, Dávid?

— Az ajtó előtt, sir, — felelt a szolgál.

— Vezesd be őket, Dávid, vezesd be őket.

— Erre a meghagyásra az öreg szolgál egy tálczát tett ura elébe tiszta poharakkal, és kinyitotta az ajtót, beeresztendő a derék munkásokat, kiket Miklós ott lenn látott, mindössze négyen voltak, kik magukat meghajtva, és elpirulva bementek, míg a gazdasszony, szakácsnő és a szolgáló az utócsapatot képezték.

— Hét, — mondá Eduárd testvér, több poharat megtöltve, a duplagyémánt borból, — és Dáviddal nyolcz, — Nesztek! Most ti mindnyájan jóbarátotok Linkinwater Timotheus urnak egészségére fogtok inni, és neki jólétet és hosszú életet, s e napnak sokszori ismétlődését kívánjátok úgy ő érette magáért, mint öreg uraiért is, kik őt megfizethetetlen kincsnek tartják. Linkinwater Tim, az ön egészségére. Vigye el őnt az ördög, Linkinwater Tim, és az isten áldása kísérje.

Ez egymással ellenkező mondatok közben Eduárd testvér Linkinwater Timotheus hátára ütött egyet, melyre

az majd oly szélütésesen nézett ki egy pillanatig, mint a szolga, mire Cheerible Eduárd pohara tartalmát egyszerre felhajtotta.

Alig hogy Linkinwater Timotheus egészségéért kellő ünnepélyességgel ittak: a legvaskosabb és legélénkebb munkás könyöke segítségével társai során át egy kevésbé előre küzdte magát, tüzes és veres képpel s homloka közepére hulló ősz hajának egyes fürtjei közt babrálva, hogy a társaság iránti tiszteletét tanusítsa, tenyereit egy kék pamut zsebkendővel folyvást keményen dörzsölte, s következőképen nyilatkozott.

— Minden évben vehetünk magunknak egyszer szabadságot, uraim, és ha megengedik, most is teszszük azt. Semmi sem jobb, mint a jelen és egy madár a bokorban többet ér, mint kettő a kézben, mint az egész világ tudja — legalább megfordított értelemben, a mi azonban egyet jelent. (Szünet — a szolga nem látszott meggyőződve lenni.) Azt akartuk tudniillik mondani, hogy soha (ekkor a szolgára nézett) olyan (a szakácsnéra tekintett) nemes — jeles — (arra nézett, hol semmit se látott) adakozó, nagylelkű, és derék urak nem voltak, mint azok, kik bennünket e napon oly jól megvendégeltek. Azért minden jóért hálát adunk, miben mindenkit oly álhatatossággal részesítették, és kívánunk nekik hosszú életet, és boldog meghalálózást.

Midőn az épen érintett beszéd, mely könnyen ékeesebb, de kevésbé czélszerű is lehetett volna, bevégeztetett, az egész férficselédtség testülete a szélütéses szolga parancsára három lassu éljent hallatott, mi azonban ez utóbbi urnak nagy boszuságára nem nagyon szabályszerűleg hajtattott végre, miután a nőcselédeknek senki sem verhette

ki fejből, hogy számtalan visitó „éljent“ ne kiáltsanak közbe, a nélkül, hogy a parancsszóra legkevesebbet is adtak volna.

Ez megtörténvén, eltávoztak, és nemsokára reá Linkinwater Tim nővére is visszavenuit. Jó hosszú idő múlva a társaság többi tagjai is felkeltek, hogy egy csésze kávé vagy thea mellett kártyajátékhoz fogjanak.

Fél tizenegyre — a City-Square-re nézve késő idő — megjelent egy tányér Sankwiches*) egy szilke narancslé, mely a duplagyémánt és más ingerlő italok után oly befolyást gyakorolt Linkinwater Timre, hogy Miklóst félrehívta, és négy szem közt értésére adta, hogy a szép hajadonnal egészen ugy van a dolog, és valóban tökéletesen oly szép volt, amint leirták — igen, sőt még szebb — de oly sietős volt annak helyzetén változtatni, hogy mig Tim udvarolt neki és saját helyzetének megváltoztatásán gondolkodott, az kapta magát, és másnak adta kezét.

— Csakugyan meg kell vallanom, hogy az én hibám volt, — mondá Tim. Majd mutatok a napokban önnek odafenn egy rézmetszetet — huszonöt stillingembe került, én azt nemsokára azután vettem, midőn már lemondunk volt egymásról. Ne szóljon itt senkinek róla, de a legszembetűnőbb hasonlatosság az, a mit ön életében láthatott, — az ő szakasztott képe, sir.

Akközben az óra tizenegyet ütött, s mivel Linkinwater nővére kinyilatkoztatta, hogy neki már egy óra előtt otthon kellett volna lennie, kocsiról gondoskodtak, a mel,hez őt Eduárd testvér nagy ünnepélyességgel maga kísérte, mig Károly testvér a kocsisnak körülményes uta-

*) Hideg sült vajaskenyér rétegekkel.

sitást és még egy shillinget is adott a díjon fölül, hogy az urhölgynek aztán legszorgalmasabban gondját viselje; még egy pár pohár szokatlan erős pálinkát is megitatott vele, mely majd kiszoritotta a lélekzetet belőle, mialatt hathatósan igyekezett őt, hátára erős ütéseket rakva, lélekzetre hozni.

Végre a kocsi tovább robogott, s midőn Linkinwater Tim dövére már-már otthon lehetett, Miklós, és Linkinwater barátja egyszerre elbucszúztak, és Miklós átengedte az öreg Timet és az érdeemes testvérpárt a nyugalomnak.

Mint hogy Miklósnak jó messzire kellett mennie, már jó régen elmúlt volt éjfél, mire haza érkezett, hol őt anyja és Smike várták. Lefekvés idejük ugyan már rég elmúlt, és az ő hazajövetelére legalább két órával előbbre számítottak, azért mégsem lassan telt idejük, mert madame Nickleby Smike-ot családjá anyai ágának származási előterjesztésével mulattatá, melyhez a főtagok életrajzát is hozzáfüggesztette, és Smike, ki mindezekből ki nem okosodhatott, arról gondolkodott, hogy azt madame Nickleby könyvekből tanulta-e, vagy csak pusztán a fejéből beszéli, a mulatság tehát mindkét részről igen kielégítő volt.

Miklós nem tudott lefeküdni a nélkül, hogy ne közölje véleményét a Cheerible testvérek jeles tulajdonságairól és bőkezűségéről, s azon sikerről is említést tett, mely ma fáradozásait koronázta. De még mielőtt az első pár tételt elmondhatta, madame Nickleby sok hamis kacsinással és fejintéssel megjegyzé, hogy ő meg van győződve, miszerint Smikenak nagyon fáradtnak keil lennie, és ő sehogy sem engedheti meg, hogy az csak egy perezig is még tovább fennmaradjon.

— Csakugyan igaz, hogy Smike engedékeny ember,

mondá madame Nickleby, midőn Smike jó éjt kívánt és a szobát elhagyta. Ugy hiszem, meg fogsz nekem bocsátani, édes Miklós, de én nem szeretem ezt harmadik személy jelenlétében tenni; és valóban fiatal ember előtt nem is illenék, ámbár tulajdonkép nem tudom, mi rosz következhetnék abból, kivéve, hogy nem egészen illő, bár sokan más véleményben vannak — és valóban nem is tudom, mért ne lennének más véleményben, ha jól van készítve, és a szegélyzet szép keskenyen ki van téglázva. Attól függ természetesen legtöbb.

E bevezetés után előhuzta madame Nickleby hálófőkötőjét egy igen nagy imakönyv levelei közül, a hová kicsire összehajtvá tette volt, és azt feltenni készült, anélkül, hogy szája malomművét megállította volna

— Beszélhetnek az emberek, a mit akarnak, — mondá tovább, de valami kényelmes dolog a hálófőkötő, és én meg vagyok győződve, és te is azt mondanád édes Miklós, csak volna szalag a tiéden, és azt úgy tennéd fel, mint becsületes keresztény ember, a helyett hogy mint árva fiu, egészen a fejed csucsán hordod. Nem kell azt gondolnod, hogy férfiatlan, vagy gyermekies az, ha valaki a hálósapka tekintetében sajátságos, mert én szegény boldogult atyádat, és a tiszteletreméltó hogy is hívják? aki abban a csudálatos kis tornyu öreg egyházban szokott hitszónokolni, melyről a vihar születésed előtt nyolcz nappal a szélkakast lelökte — én többször hallottam őket mondani, hogy a hálósapkáikkal igen sajátságosak és azért az oxfordi hálósapkáik erősségök és jóságuknál fogva nagyon híresek — valóban oly híresek, hogy a tanulóknak még álmukban se jut eszökbe a nélkül lefeküdni, és én

azt hiszem, hogy az egész világ elismeri nekik, hogy ők tudják: mi a jó, s hogy nem estek épen fejtetőre.

Miklós nevetett, és a nélkül hogy e hosszú halotti beszéd tárgyára tovább is figyelmeztetett volna, a legvidorabb hangulatba ismét a kis születésnap-i társaságra tért vissza. És mivel madame Nickleby azonnal nagyon kíváncsi lett, és egy rakás kérdést tett, hogy minő ételek voltak, hogyan voltak feltéve, jól vagy rosszul voltak-e készítve, kik voltak meghíva, mit mondtak a Cheerible testvérek, és mit mondott Miklós stb. — ennél fogva Miklós szél-tében hosszában leírta az ünnepélyességeket, mint a reg-geli eseményeket is.

— Bármily későn van is, mondá Miklós, mégis majd elég önző vagyok kívánni, hogy Katicza bárcsak fenn maradt s mindezt hallotta volna. A türelmetlenség majd megölt hazajövet, hogy azt neki elmondhassam.

— Ej, Katicza — mondá madame Nickleby, lábát a kandalló rostélyzatára téve, és székét közelebb húzva, mintha hosszú fecsegést tervezne — Katicza már egy pár óra óta ágyban van, és én igen örülök, édes Miklós, hogy rábirtam a lefekvésre, mert fölötte nagyon vártam az alkalomra, hogy veled néhány szót beszélhessek. Én né-mileg félek és természetesen öröm és vigasz az, ha felnőtt fiúnk van, kiben bizhatunk, és kivel tanácskozhatunk — és valóban, én nem tudom, mit használna, hogy fiaink van-nak, ha hozzájuk bizalommal nem lehetnénk.

Miklós egy ásitást szakított félbe, midőn anyja be-szélni kezdett, és feszült figyelemmel nézte őt.

— Midőn Dawlish közelében laktunk, szomszédságunk-ban egy delnő volt, — minthogy éppen fiakról beszélek, az emlékeztet reá, — mondá madame Nickleby, — tehát

mint mondám, akkor egy delnő élt szomszédságunkban, a kit, mint hiszem, Rogersnek hívtak, valóban nem lehet máskép, hacsak Murphy nem, még csak ez az egy kétségem van.

— Anya volt az a delnő, a kiről beszél velem, anyám?

— felelt Miklós nyugodtan.

— Az a delnő? — kiáltá madame Nickleby. — Irgalmas isten, Miklós, hogyan lehetsz oly nevetséges? De épen úgy tett szegény boldogult atyád is — de egészen, épen úgy, mindig vándorolva gondolataival, és soha helyt nem állva, hogy azokat csak két perczig is egy bizonyos tárgyra forditaná. Ugy vagyok, mintha most is látnám, — folytatá madame Nickleby szemeit megtörölvén, hogyan tekintett reám, midőn dolgáról beszéltem vele, épen mintha gondolatai egy csomóba gomolyodtak volna! Akárki, a ki ily alkalomkor bennünket meglep, azt hitte volna, hogy én őt még zavartabbá és szórakozottabbá teszem, holott én a dolgokat neki tisztán szeme elé állítottam — szavamra, azt hitték volna.

— Attól tartok, anyám, hogy oly boldogtalan voltam, mikép e lassú felfogási tehetséget én is előrköltem — felelt Miklós nyájasan; de bizonynyal mindent elkövettek, hogy kegyedet megértsem, ha ugyan anyám eltérések nélkül folytatja.

— Ah a te szegény atyá! — kiáltott madame Nickleby némi gondolkodás után. Ő sohasem tudta, mit akartam vele, csak mikor már későn volt.

Ez volt bizonyosan az eset, mert a boldogult Nickleby ur még halálakor sem tudta azt. Tudnivaló, hogy madame Nickleby maga sem tudta, hogy tulajdonképen mit akart, és ez némikép megmagyarázza a körülményt.

— Ennek azonban semmi, — folytató madame Nickleby könyeit letörölvén, — bizonyynval ennek semmi köze nincs amaz urhoz, itt a szomszédban.

— És én azt vélném, hogy annak az urnak a szomszédban épen oly kevés köze van mihozzánk, — felelt Miklós.

— Semmi kétséget nem szenved, — viszonzá madame Nickleby, hogy ő művelt férfiú, és hogy modora, valamint külseje is valami előkelő férfira mutatnak, ám-bár rövid nadrágot és szürke gyapju-harisnyákat visel. No de ez talán onnan van, mert ő különcz, vagy mert lábaira egy kissé fölötte sokat tart — és én nem látom be, miért ne tenné azt? Az uralkodó herczeg büszke volt lábaira, és épen ugy Lambert Daniel is a kövér ember, ki szintén büszke volt lábaira és pénzért láttatá csak azokat. Ugyanakképen Biffin kisasszony is? Ő neki is — nem, nem, adá hozzá madame Nickleby kijavítván magát, gondolom, ennek csak lábujjai voltak, noha a földolog ugyanaz marad.

Miklós egészen elbámulva tekintett fel a tárgynak e hosszú előszavánál, a mire madame Nickleby is kétségen kívül számitani látszott.

— Egész bizonyossággal meg voltam győződve, hogy ez téged meg fog lepni, édes Miklós, — folytató. Engem is ugy érintett mint egy villám, mely véretem majd jéggé változtatta. Kertje a miénkkel határos, és én láttam őt néhányszor kis skarlátbab-lugasában ülni, vagy kis melegágyaiban dolgozni. Nekem ugyan ugy látszott, mintha reánk bámulna, de nem igen figyeltem reá, mert mint-hogy csak nemrég költöztünk ide, könnyen kíváncsivá lehetett, mikép nézünk ki. De midőn elkezdte uborkáit kertfalunkon átdobálni.

— Uborkáit kertfalunkon átdobálni? — Ismétlé Miklós a legnagyobb mértékben elbámulva.

— Igen, édes Miklós, — felelt madame Nickleby, igen fontos hangon — uborkáit falainkon át — és dinnyéket is.

— Hah, — mily szemtelenség! kiáltá Miklós, egyszerre tűzbe jövéen.

— Én nem hiszem, hogy valami illetlen szándéka van azzal — felelt madame Nickleby.

— Mit? — viszonzá Miklós, — uborkákat, dinnyéket az emberek feje fölé röpíteni, mikor kertjökbe mennek sétálni, és azzal semmi illetlent nem szándékolnak? Ej, anyám!

Miklós elhallgatott, mert madame Nickleby hálósapkája csikjai alatt valami leírhatatlan kifejezés mutatkozott az öntetsző diadalnak szerény zavarodottsággal összekötve, mi egyszerre magára fordította a fiú figyelmét.

— Nagyon gyenge, balgatag, meggondolatlan embernek kell lennie, mondá madame Nickleby, és méltán megérdemli az ócsárlást — legalább én azt hiszem, hogy mások előtt úgy tűnének az fel. Tőlem természetesen nem várhatni, hogy e pont felett véleményt mondjak, kivált miután én szegény boldogult atyádat mindig mentettem, ha őt mások a házasságajánlásért ócsárolták, melyet nekem tett, ámbár kétségbe nem vonható, hogy a mi szomszéd urunk egészen sajtáságos útra tért. De mindamelllett is az ő figyelmessége — azaz, a mennyire az terjed, és természetesen csak bizonyos korlátok közt — valami hizelgő, és bár álmomban se gondoltam soha arra, hogy ismét férjhez menjek, míg az én kedves Katiczám férjhez adva nincsen. . .

— Bizonyosan, édes anyám, olyan gondolat csak egy pillanatra sem juthatott eszébe, — mondá Miklós.

— Oh, jó isten, édes Miklós, — felelt az anya érzékeny hangon, hát nem épen ezt akartam mondani, ha ki hagyta volna beszélni? Természetesen nem jöttem oly gondolatra, és épen annyira csudálkozom, mint bámulok, hogy engem arra képesnek tartasz. Mindaz a mit mondok, abból áll: vajjon micsoda lépésekhez lesz legjobb fogni, hogy közeledésöket udvarias módon, és szép szerével visszautasítsuk, anélkül, hogy érzéseit fölötté nagyon megsértsük. Jó isten, kiáltá madame Nickleby némi mesterkéléssel, csak gondold meg, Miklós, ha életéhez nyulna — lehetnék ismét valaha jókedvű?

Miklós minden bosszankodása és mérgelődése mellett sem tudta magát megtartóztatni a mosolygástól, midőn válaszolá:

— És hiszi anyám, hogy a legkegyetlenebb visszautasításnak is lehetne ilyen eredménye?

— Azt valóban nem tudom, édes Miklós, — felelt madame Nickleby, szavamra, azt nem tudom megmondani, de emlékszem egy esetre a tegnapelőtti újságból, mely egy francia lapból vétetett, hogy egy czipészsegéd egy fiatal leányt féltett a szomszéd faluban, s hogy nem akarta magát vele együtt egy padlásszobácskában széngőz által kivégezni, neki állt, elrejtette magát élesre fent kés-sel egy erdőben, s midőn az néhány barátnéjával mellette ment, előrohant, s aztán először magát, azután a barátnékat, és azután őt megölte — nem, először a barátnékat, aztán őt és azután magát ölte meg, a mi csak mégis borzasztó egy gondolat. Különös — folytatá madame Nickleby egy pillanatnyi szünet után, mindig czi-

pészlegények azok, kik ilyen dolgokat űznek Franciaországban, mint az ujságokbau olvashatni. Én nem tudom, mikép van az — az okának bizonyosan a bőrben kell lennie.

— De anyám, mit tett, vagy mondott ez az ember, a ki nem cipépszegéd? — kérde Miklós, ki majd megpukadt mérgében, azonban mindamellett csaknem oly nyugodtnak és mérsékeltnek látszott, mint maga madame Nickleby. — Azt tudja kegyed, hogy az uborka semmiféle virágnyelvben nem jelent szerelmi nyilatkozatot.

— Édes Miklós, — felelt madame Nickleby, fejét rázva és a kandallórács hamujára nézve, — ő nagyon sokfélét beszélt és tett.

— De nem lehet ez tévedés a kegyed részéről? — kérde Miklós.

— Tévedés? — kiáltá madame Nickleby. — Istennem, édes Miklós, azt hiszed, hogy én nem tudom, mikor nem tréfa a dolog egy férfiúnál?

— Hm, hm! mormogá Miklós magában.

— Valahányszor az ablakhoz lépek, — folytatá madame Nickleby, megcsókolja egyik kezét, s a másikat szívére teszi — természetesen nagy balgaság tőle, s te bizonyosan azt mondod rá, hogy nem helyes, de ő azt a legnagyobb tisztelettel teszi, — valóban a legnagyobb tisztelettel — és oly gyengéden, rendkívül gyengéden. Annyiból a legnagyobb kiméletre méltó. Aztán jönnek az ajándékok, melyek napról napra átröpülnek a falon. és a melyek valóban nagyon szépek, igen nagyon szépek. Tegnap az uborkákból egyet megettünk, a többit a jövő télre besózni szándékozunk. És tegnap este, tevő hozzá Nickleby növe-

kedő zavartsággal, midőn a kertben sétáltam, csendesen átkiáltott a falon, és házassági ajánlatot tett és elragadást említett. Hangja oly tiszta mint az ércz, vagy mint a harangszó, — valóban, épen mint a harangszó — de per-sze én nem hallgattam reá. Most az a kérdés, édes Mik-lós; hogy mit tegyek?

— Tud róla Katicza? — kérdé Miklós.

— Én még egy betűt sem beszéltem arról vele — fe-lele az anya.

— Ugy hát hagyja is el azt az isten kedveért, mert az őt nagyon boldogtalanná tenné, — felelt Miklós. — És a mi a kegyed magatartását illeti a dologban, édes anyám úgy tegyen, a hogy legjobb érzései és a tisztelet atyám emléke iránt sugalják. Kegyed neki ezerféle mó-don tudtára adhatja nemtetszését az ő izetlen és gyer-mekies figyelme iránt. Ha kegyed oly elhatározottsággal cselekszik, mint kötelessége is, és ő még se szünik meg kegyednek alkalmatlankodni, úgy én hamar határt fogok neki szabni. De én nem akarnék oly nevetséges dologba elegyedni, s az által arra némi fontosság bélyegét rásütni, mielőtt kegyed maga megteszi a kellő lépéseket. Legtöbb-nyire megvan az asszonyokban a biztos tapintat efféle dolgokban, s ez esetnek annyival inkább lennie kell egy kegyed állása és korabeli nőnél és oly körülmények közt, mint a jelenlegiek, melyekre nem érdemes komolyan rá is gondolni. Én nem akarnám kegyedet azzal búsítani, hogy a dolgot szívemre venni láttassam, vagy azzal csak egy perczig is komolyan foglalkozzam. Az izetlen vén ficzkó!

E szavak után Miklós megcsókolta anyját, jó éjt ki-vánt neki, s mindketten lenyugodtak.

Hogy madame Nicklebynek igazságot szolgáltatassunk, meg kell vallanunk, hogy gyermekei iránti szeretete, a gondolatot másodszer férjhez menni, tőle távol tartotta volna még akkor is, ha annyira el tudta volna boldogult férjét felejteni, hogy egy második hajlamnak odaengedte volna magát. De bár szívében semmi rossz nem, és valóságos önzés is csak kevés lakott, mégis gyenge elméjű, és nagyon hiú volt; és oly sok hizelgő feküdt a gondolatban: az ő korában még nőül kéretni, hogy az ismeretlen ur szenvedélyének az utat oly röviden és könnyedén ki nem adhatta, mint azt Miklós szükségesnek találta.

— Én csak még se foghatom meg, miért volna az ő szándéka oly izetlen, gyermekies, és nevetséges,— gondolá madame Nickleby, midőn szobájában magában tanakodott. Reményt, az igaz, nem táplálhat, de megvallom, meg nem foghatom, miért volna azért balga. Hiszen nem tudhatja előre, hogy vágyódása reménynélküli. Szegény ember! Az én belátásom szerint inkább szánivaló!

Ez eszmélkedések közben madame Nickleby kis öltöző-tükrébe tekintett, egy pár lépést hátrált, és igyekezett eszébe juttatni, hogy ugyan ki is az, ki egyszer azt mondta neki, hogy Miklós huszonegyedik évében inkább testvéreül mint fiául néz ki. Minthogy azonban e tanu ugyanazonosságát nem bírta megállapítani, eloltotta gertyáját és felhúzta az ablakellenzót, hogy bebocsássa a már szürkülő reggel sugarait.

— A szürkület nem igen alkalmas a tárgyak megkülönböztetésére, mormogta madame Nickleby a kertbe pillantva, és az én szemeim nem különösen jók. Fiatalságom óta rövidlátásom voltam, de lelkemre, már megint egy másik nagy dinnye van az eltörött üvegpalczkon amott a kertfal előtt.

Harmincznyolczadik fejezet.

Tartalmaz egyes részleteket, melyek egy fájdalomjelentő látogatás eredményei; és későbbben fontosakká válhatnak. Smike váratlanul egy igen régi barátjával találkozik, ki őt meghívja magához, és semmikép sem akar elállani ettől.

Anélkül, hogy a szerelmes szomszéd tünetéseiről, vagy azoknak anyja fogékony szívére gyakorolt befolyásáról valamit sejtett volna, Nickleby Katicza, lassanként elkezdett a béke és boldogság érzéseinek engedni tért, a melyek oly régóta idegenek voltak hozzá. Most drága bátyjával, kitől oly rögtön és oly szomorú körülmények közt szakadt el, egy földél alatt élt, és minthogy most magát minden üldözéstől szabadnak érezte, melyek szívét sértették, és arcát szégyenpirral borították, úgy érezte magát, mintha egészen egy új élet viradt volna számára. Előbbi vidorsága visszatért, lépései visszszakapták régi könnyüségüket és ruganyosságukat, az el-tűnt pir ismét ott volt arcán, és Nickleby Katicza szebb volt mint valaha.

E pontra jutott La Creevy kisasszony gondolkodása és szemlélődései folytán, midőn a házacska a kéménytől egészen a házajtónál levő sárvakaró-vasig,—mint ő fejezte ki magát — már egészen rendben volt, és a szorgalmas

leányka végre egy pillanatnyi időt nyert, hogy a ház lakóira is gondoljon.

— És én azt mondom, hogy nálam nem volt még ez az eset, mióta először ide jöttem, — mondá La Creevy kisasszony, mert reggeltől kezdve egész késő éjig nem gondolkodhattam egyébről, mint kalapácsokról, szegekről, srófokról és fúrókról.

— Én azt hiszem, kegyed sohasem gondol magára — felelt Katicza mosolyogva.

— Valóban, édesem, liba volnék, ha azt tenném, míg más dolgokra gondolhatok. Egyébiránt gondoltam én még más valakire is. Tudja-e kegyed is azt, hogy egy laktársunkon én nagy változást veszek észre — egészen rendkívüli változást?

— Kin? kérdé Katicza aggodalommal. Talán csak nem — —

— Nem, nem az ön bátyján, édesem, felel La Creevy kisasszony közbevágva, mert ő folyvást ugyanaz a kedves, jószívű, ügyes férfi, csak hogy attól a — nem akarom megmondani kitől — lappang valami benne, midőn alkalom kínálkozik, mert elejétől fogva olyannak tartom én őt. Nem, én Smike-ot értem, mint az a szegény ifju magát hivatni akarja, mert ő nem szereti, ha az ur szót is hozzá teszik a nevéhez. Igen, Smike már e rövid idő alatt is nagyon megváltozott.

— Hogy és mint? kérdé Katicza. — Kegyed tán nem egészségét érti?

— Ne—em, talán nem egészségét — mondá La Creevy kisasszony egy kis gondolkozás után, — bár nyomoru és gyenge ő, és valami van a képében, a mi a szí-

vemet repesztené meg, ha azt a kegyed képében kellene látnom. Nem — nem az egészséget értem.

— Magyarázza ki hát jobban magát!

— Ah csak tehetném — felelt La Creevy kisasszony. De én őt megvigyáztam, és egyszer-másszor könyveket sajtolt ki szemeimből. Igaz, ez nem igen nehéz dolog, miután én hamar ellágyulok, de azt gondolom, hogy igaz okom volt reá. Meg vagyok győződve, hogy ő ittléte óta valami erős indok következtében jobban belátja elméje gyengeségét. Most jobban bizik magában, és fájdalmasan érzi, hogy kénytelen észrevenni, mily rosszul jár néha az esze, és a legegyszerűbb dolgokat sem bírja felfogni. Én midőn kegyed nem volt jelen, édesem, vigyáztam reá, és észrevettem, mikép ült ott félrehúzódva, oly kínos kifejezéssel arcán, melyet alig tudtam eltűnni, s aztán felkelt, és a szobát oly borús és levert tekintettel hagyta el, hogy azt kegyednek ki sem mondhatom, mennyire nyomta szívemet. Három hét előtt még oly szives fürge lény volt ő, kinek semmi sem csinált nagyobb örömet mint a munka, a mellett egész nap vidáman és boldogan érezte magát. Most azonban egészen más ember — ámbár most is oly szolgálatkész, ártalmatlan, és szeretetreméltó — de különben minden tekintetben megváltozott.

— Az bizonyosan ismét máskép lesz idővel, — mondá Katicza. — Szegény ember!

— Én is úgy hiszem, — felelt Katicza kis barát-néja komolysággal, melyet máskor soha sem tapasztalt az ember nála, — én hiszem azt a szegény ifju érdekében. De — folytatá La Creevy kisasszony az ő szokott jókedvű s fecsegő hangjába visszaesve, — én elvégeztem mondókámat, mely bizonyosan elég hosszú volt, és nem csudál-

koznám, ha azt mondanák rá, hogy elég esztelen is volt. Mindenesetre fel akarom deríteni ma este, mert ha ismét az egész úton a tengerpartig apród-szolgálatot tesz mellettem, úgy fecsegni, fecsegni és fecsegni fogok, és abba nem hagyom, míg egy kacajjt vagy olyasvalamit ki nem préselek belőle; azért minél előbb ide jön, annál jobb ránézve, és minél előbb megyek én, annál jobb, minden bizonynyal nekem is, különben szolgálóm szerelmeskedést kezd valami ficzkóval, ki házamat meglopja, ámbár nem tudom, mit tudna asztalokon és székeken kívül egyebet elvinni, ha csak arczképeimhez nem nyúl — s akkor is vajmi furfangos tolvajnak kellene lennie, ha azokon jóhaszonnal túladhathna, miután én — őszintén megvallva — magam sem eszközölhetem azt.

E szavak alatt a kis La Creevy kisasszony elrejtette arczát egy csinos kalap alá, és egy igen nagy kendőbe burkolózva magához tűzte azt egy nagy tüvel, és ki nyilatkozta, hogy most már jöhet az omnibus, mihelyt neki tetszik, miután ő már egészen készen van.

De még madame Nicklebytől is el kellett búcsúznia, és pedig hosszasan. Mielőtt ez a jó urnő néhány visszaemlékezésnek, melyek természetesen csudáraméltókép szakába vágók voltak, végére járt volna, hallatszott az omnibus előrobogni. Ez La Creevy kisasszonyt nagy felindulásba hozta, minek az lett következése, hogy midőn a szolgálónak a ház ajtaja mögött tizenyolcz pence borralalót a kezébe nyomott, két pence-nyi rézpénzt kötőerszényéből leszórt, mely a tornác minden szegletébe szétgurult, és jelentékeny időt igényelt míg össze lehetett szedni. Ennek megtörténte után madame Nicklebyt és Katiczát meg kellett ismét csókolni, és a kis kosarat az itatóspa-

pir-csomaggal együtt előhozatni, mely előzmények közben az omnibus-kocsis — mint La Creevy kisasszony erősítette — oly borzasztóan káromkodott, hogy irtóztató volt hallani is.

Végre úgy tett, mintha el akart volna menni, s most La Creevy kisasszony kirepült a szobából, és az omnibusba be, mire nagy nyelvyakorlottsággal magát minden utazó előtt mentegette, és azt a nyilatkozatot tette, hogy nem készakarva tartóztatta fel őket, és nem is tenne olyasmit semmi árért. Mig egy kényelmes hely után körülnézett, a vezető Smike-ot is bedobta, kiáltott, hogy minden rendben van, és tovább dőcögött a nehézkes jármű, legalább is féltuczat sörházi teherkocsi lármájával.

Hagyjuk az omnibust az érintett vezetővel, ki a kis hátulso székén kényelmesen nyújtózkodott, és jóillatu szivarját szitta, tetszése szerint utját folytatni, megállni, s tovább menni, nyargalni, vagy mászni, már mint neki az jónak és tanácsosnak látszott. és használjuk az alkalmat sir Mulberry Hawk egészségének tudakolására, és annak megtekintésére, hogy mennyire üdült fel sérelmeiből, melyeket kétkerekű kocsiával történt feldülése miatt a feljebb már közlött körülmények közt kapott.

Eltört lábbal, nagyon megzúzott testtel, félig meggyógyult sebestől eltorzított arczczal, sáppadta, s a fájdalmaiktól és láztól elsanyarva feküdt sir Mulberry Hawk fekhelyén, melynek még több héten át leendő őrzésére volt ítelve. Pyke ur és Pluck ur boros üveg mellet ültek a mellékszobában, és az egyhangú beszélgetést egyszer-mászor félig elnyomott nevetéssel szakították félbe, mig a fiatal lord — az egyetlen tagja a társaságnak, ki legkevésbé volt elromolva, és igazán szólva jó szívvvel birt

— szivarral szájában, a beteg közelében ült s annak egy lámpa világánál egy napilapból cikket olvasott, melyekkel annak tetszését vélte megnyerheti.

— Vigye az ördög azokat a czudarokat! — mondá a beteg, fejét türelmetlenül a mellékszoba felé fordítván.

— Hát semmivel sem lehet bedugni pokoli torkukat?

— Pyke és Pluck urak hallották a felkiáltást s egyszerre elcsendesedtek, mialatt egymásra hunyorítottak, és a multság hiányának kárpótlásául poharaikat szinig megtöltötték.

— Átkozott! — mormogá az erőfogyott ember fogai közt, és türelmetlenül forgott ide-oda ágyában. Nem elég kemény ez a szörderekalj, és a szoba nem elég búskomor, és a kín nem elég vad, hogy még ezeknek is kihozniok kell? Hány óra van?

— Fél kilenczre, — felelt barátja.

— Tolja idább egykissé azt az asztalt — mondá sir Mulberry — Ismét kártyához fogunk, még egy kis pikét-et — akar ön?

Érdemes volt nézni, hogy a beteg, ki, kivéve hogy fejét egy oldalról a másikra hajtotta, semmi más változtatást nem tudott tenni helyzetében, mily hévvel vigyázta meg a játék folytában barátjának minden mozdulatát, és mily feszült érdekeltséggel — és még is mily ravaszul és hidegvérüleg — játszott. Az ő gyakorlottsága és ügyessége még egy húszszor erősebb ellent is egyensúlyozott volna, mint a fiatal lord volt, ki, még mikor jó kártyát kapott is (mi azonban ritkán történt) semmire sem mehetett. Sir Mulberry minden játszmat megnyert, s midőn társa a kártyákat ellökte, ez nem akart játszani, ki nyújtotta elsoványodott kezét s kérkedő káromkodással s

ugyanazon rekedt kaczajjal, melyet már egy pár hónap előtt a Nickleby Ralph ebédlőjében hallottunk, bár az most közel sem oly hangos volt, seperte be a nyereményt.

Mig ezzel foglalkozott, belépett inasa és jelenté, hogy Nickleby Ralph ur van lenn, és tudni kívánja, hogyan van a baronet ez este.

— Jobban, — mond sir Mulberry türelmetlenül.

— Nickleby ur kívánja tudni, sir.

— Mondom, hogy jobban, — ismétlé sir Mulberry, öklével az asztalra ütve.

Az inas késedelmezett egy pár pillanatig, és azután jelenté, hogy Nickleby ur engedelemért esd sir Mulberry-nél tiszteleggetni, ha nem lenne alkalmatlan.

— Alkalmatlan, nem fogadhatom őt. Átaljában semmi látogatást nem fogadhatok el, -- kiálta a baronet még hevesebben mint előbb. — Nem mondtam már százszor, te ostoba!

— Bocsánatot kérek, sir — felelt az inas, — de Nickleby ur oly nagyon erőltetett, sir.

A dolog tulajdonképen úgy állt, hogy Nickleby Ralph az inast megvesztegette, és ez oly módon akarta borravalóját megérdemelni, hogy máskor is részesüljön hasonló afféle ajándékokban, s ezért még tovább is bártorkodott kezét az ajtókilincsen tartani.

— Azt mondta, hogy valami ügyben akar velem beszélni? — kérdé sir Mulberry egy kis türelmetlen gondolkodás után.

— Nem, sir; azt mondta, hogy meglátogatni kívánja önt, sir. Ezek voltak világos szavai, sir.

— Ugy hát ereszd fel őt. Megállj! — kiálta sir Mulberry, visszahíván az inast, midőn kezének egy moz-

dulata eltorzított képét eszébe juttatta, — tedd félre ezt a lámpát és tedd a vetkező asztalra mögöttem. Az asztalt is told félre, és tégy ide egy széket. Még odább; ugy, most jó van.

Az inas engedelmeskedett a meghagyásoknak, mintha tökéletesen felfogná azoknak okát, és elhagyta a szobát. Berisopht lord azon megjegyzéssel, hogy nemsokára ismét visszajön, bement a szomszéd szobába, és a szárnyajtót bezárta maga után.

Mindjárt reá óvatos lépések hallatszottak a lépcsőzeten, és Nickleby Ralph kalappal kezében, mintegy mély hódolattal előre hajlott testtel, és keményen az érdemes védenczének képére szegezett szemekkel csendesen a szobába bujt.

— Nos, Nickleby — szólt sir Mulberry, tettetett gondatlansággal intve neki, hogy ágya mellett üljön le a székre; — nekem, mint látja, gonosz balesetem volt.

— Látom, — felelt Ralph ugyanazon kemény tekintettel. — Valóban gonosz! Én már rá sem ismertem volna önre, sir Mulberry. Ah, jó isten, ez bizony valóban igen gonosz dolog!

Ralph magatartása mély megalázódást és tisztelet fejezést ki, és szavainak tompa hangja egészen olyan volt, mint azt a leggyengédebb figyelem egy beteg irányában sugallhatta, de arckifejezése — mert sir Mulberry elfordította arcát — azzal a legkiáltóbb ellentétet képezte, és a mint így szokott magatartásában ott állt, és az előtte elnyújtzkodott alakot nyugodtan szemlélte, vonásainak minden része, bozontos és összehuzott szemöldjei miatt árnyékba esett, valóságos gúnymosoly bélyegét viselte magán.

— Üljön le, — mondá sir Mulberry, hatalmas megerőtetéssel feléje fordulván. — Hát valami csudaállat vagyok én, hogy ott álldogál és rám bámul?

Midőn Ralph meglátta arcát, egy pár lépést hátrált, mintha ellenállhatatlanul kényszerítve volna bámulását nyilvánítani, melyet azonban elnyomni akart volna, és jól játszott zavartsággal ült le.

— Én mindennap kérdezősködtem az ajtónál, sir Mulberry, — mondá Ralph, sőt eleinte kétszer napjában. De ma este már lehetetlen volt régi ismeretségünket és korábbi ügyeinket tekintve, melyek némikép mindketőnkre nézve hasznosak voltak, látogatási engedélyért nem esedeznem. — Sokat, — sokat szenvedett ön? kérdé Ralph előre hajolva, mialatt ugyanazon előbbi gúnyos mosoly ismét végig vonult vonásain, mivel a másik behúnyta szemeit.

— Többet mint kedvemre van, és kevesebbet mint a mennyit néhány boldogtalan tökfilkó ismerősöm megirigyelne, kik valószínűleg nekem tulajdonítják bukásukat — felelt sir Mulberry, karját nyugtalanul ide-oda hányva a pamlagon.

Ralph vállat vonított, mintha szánakoznék a rendkívüli ingerültségen, melylyel e szavak mondtak, s úgy hangjában mint egész magatartásában oly kellemetlen, hideg határozottság mutatkozott, hogy azokat a beteg alig bírta elviselni.

— És melyik régibb ügyünknek köszönhetem ez este az ön látogatását? — kérdé sir Mulberry.

— Egyiknek sem — felelt Ralph. A mylordtól van ugyan néhány váltó kezeimben, melyek meghosszabbításra várnak, de én azt abban hagyom, míg ön ismét egészen jól fog lenni. Én — én — folytatá Ralph halkabban és

keseőbb hangnyomattal. — én azért jöttem, miszerint sajnálkozásomat jelentsem ki önnek, hogy egyik rokonom, bár én őt megtagadtam, önt ily bántalomban részeltette.

— Bántalomban? — vága közbe, sir Mulberry.

— Tudom, hogy elég kemény volt — mondá Ralph, ki e félbeszakasztásnak értelmét készakarva félremagyarázta, — és azért annyival inkább ösztönzött önnek megmondani, hogy én azt a bitangot megtagadom, hogy őt rokonomnak el nem ismerem, és hogy önt és mindenkít felszabadítok, hogy vele érdeme szerint bánjanak. Miattam a nyakát is kitekerhetik — én nem avatkozom a dologba.

— A történet tehát, mint látom, közhírré lön? — kérdé sir Mulberry, kezeit, fogait összeszorítva.

— Az egész világ beszél róla — felelt Ralph — minden társaságban, minden játékházban csak azt hallani. Mint beszélik, még dalt is csináltak reá, — folytatá Ralph a baronetet keményebben szemügyre véve. Ezt ugyan a magam tapasztalása után nem bizonyíthatom, minthogy én oly helyekre nem járok, hanem nekem mások mondták, hogy a történet ki is nyomatott, — csak magán körök számára ugyan, de ez természetesen épen elég arra, hogy az egész várossal megtudassák.

— Hazugság, — felelt sir Mulberry, én mondom önnek, hogy alaptalan hazugság. A mese elterjedt.

— Azt mondják, hogy ő terjesztette el — jegyzé meg Ralph ugyanazon hideg és nyugodt módon. Sőt néhányan azt is mondják, hogy ő önt megszalasztotta, de ez mindenestre hazugság, abban nincs kétségem. Én azt százszor is bátran erősítettem. Én ugyan békeszerető ember vagyok, de azt nem hallgathatom el, hogy az

emberek ilyesmiket beszéljenek önről — nem, bizonyosan és igazán nem.

Midőn sir Mulberry már annyira összeszedte magát, hogy néhány összefüggő szót elmondhatott, a füléhez tette Ralph kezét és oly komoly és nyugodt képpel hajlott előre, mintha vashól volt volna öntve.

— Ha ettől az átkozott ágytól megszabadulok, — mondá a beteg indulatossága hevében tört lábaira ütvén, — oly boszut állok, a milyent még halandó nem állt. Istenemre, tenni fogom azt! A szerencse kedvezett neki, és engem egy vagy két hétre megbélyegzett, de én majd oly jegyet ütök rá, melyet még a sirba is magával viend. Orrát, fülét felhasítom — megkorbácsolom — s egész életére megcsonkitom. Igen, még többet teszek! Az a szüzesség példánya, az a rátartósság remeke, a tulkényes nővér meg fogja nekem — —

Lehet, hogy mivel Ralphnak hideg vére e pillanatban arczába szökellt — vagy tán azért is, mert sir Mulberrynek eszébe jutott, hogy amannak, bármily uzorás és gazember is, régibb időkben a leány apja nyakát még is csak körül kellett ölelnie; elég az hozzá, hogy elhallgatott, mérgesen rázta öklét, és megerősítette a ki nem magyarázott fenyegetődzést egy borzasztó káromkodással.

— Mindenesetre méregbe hozhatja az embert az, — mondá Ralph rövid hallgatás után, mely alatt a beteget éles szemekkel nézte, ha meggondolja, hogy egy világot látott férfiú, egy kitanult kéjencz, egy husz éves tarka eb egy gyámoltalan kölyök által annyira bántalmaztatott.

Sir Mulberry egy dühös pillantást vetett társára, de Ralph szemei a földre voltak szegezve, és arczának nem volt más, mint gondolkodó kifejezése.

— Egy mosdatlan kölyök — folytatá Ralph — egy férfi ellenében, kinek már sulyja is szétzuzhatná, nem is tekintve ügyességét a — —

— Gondolom, nem csalódom, adá hozzá Ralph szemeit felemelve, — ön egykor mester volt a vivásban — nemde ?

A beteg türelmetlen mozdulatot tett, melyet Ralph szeretett igenlésnek venni.

— Hah! mondá, gondolom én azt. Még akkor volt ugyan, midőn önt nem ismertem, de meglehetősen bizonyos voltam benne, hogy nem csalódom. Ő könnyű és fürge ugyan, de ezek ön ellenében jelentéktelen előnyök. Hanem a szerencse, a szerencse, — ez mindig olyan semmirevaló akasztófavirágok részén van.

— Nagy szüksége lesz arra, ha egyszer ismét lábamra állhatok, — felelt sir Mulberry Hawk, habár a pokolba bujnék is.

— Oh — felelt Ralph hirtelen — az elbuvás álmában sem jut eszébe. Ő itt van, sir, és várja az ön parancsait — itt Londonban, hol fényes nappal az utczákon feszeleg, és önt keresi. — Esküdni merek — adá hozzá Ralph sötét tekintettel, először mutatván ki egész dühös gyűlöletét, midőn most Miklós képét maga elébe állítá, — ha oly országban laknánk, hol veszély nélkül merhetné az ember, — nem néznék bármily pénzösszegre ha agyonszurhatnám, és az utcsatornába lökhetném a kutyák eledelül.

Midőn Ralph régi védenczének nem kis bámulására gyengéd rokonai érzelmeinek e kis bizonyítványát nyilvánítá és épen kalapját fogta, hogy távozzék, Berisopht lord lépett be.

-- Ugyan az ördögbe, mit tud ön Nicklebyvel annyit fecsegni, Hawk? — kérdé a fiatal ember. Én életemben nem hallottam oly kiállhatatlan lármát. — Dir, dur — dir, dur — mit jelent mind ez?

— Sir Mulberry rossz szeszélyben volt — felelt Ralph az ágyra pillantva.

— Talán csak nem pénz végett, remélem? talán valami rosszul ütött ki az üzletben — úgy van, Nickleby?

— Oh nem, mylord — felelt Ralph. — Ebben a pontban mi mindig megegyeztünk. Sir Mulberry arra a történetre — —

Ralphnak nem kellett tovább folytatni, mert sir Mulberry szavába vágott, és majd épen oly fenyegetésekben és átkozódásban tört ki Miklós ellen, mint előbb.

Ralph, ki nem közönséges észlelő volt, nem kis meglepetésére észrevette e szőzönben, hogy Berisopht lord, ki eleinte egészen gondatlanul pödörgette szakállát, egészen megváltozott. De még inkább elbámult, midőn sir Mulberry dühkitörése után a fiatal lord boszúsággal és majd minden kimélet nélkül követelte, hogy e tárgy az ő jelenlétében többé elő ne hozassék.

— Ne felejtse, Hawk — tévé hozzá szokatlan erélylyel, hogy én sohase fogok egy gyáva megtámadásban az ellen a fiatal ember ellen részt venni, és azt meg sem engedem, ha meggátolhatom.

— Gyáva, Berisopht lord? — szakasztá félbe barátja.

— I—gen — mondá a másik, sir Mulberryt jól megnézvén. Ha ön megmondta volna neki, hogy ki ön, ha jegyét neki odanyujtotta, és aztán úgy találta volna, hogy vele állása, vagy czime miatt meg nem vivhat, már

az is elég rosszul lett volna. De így az igaztalanság egészen az ön részéről van. Én sem jól cselekedtem, mert közbe kellett volna magamat vetnem, és még most is sajnálom, hogy nem tettem azt. A mi önt későbben érte, azt épen úgy a véletlennek, mint egy kicsinált tervnek tulajdoníthatja, és sokkal inkább ön annak oka, mint ő. Ön tehát az én tudtommal és akaratommal semmi kegyetlen bosszút nem fog állni — esküszöm önnek, nem fog bosszút állni.

E hatályos ismétlésével szavainak a fiatal lord megfordult, de mielőtt az ajtóig ért volna, ismét visszavért, és még nagyobb hevességgel mint előbb, folytatá:

— Most azt hiszem — becsületesemre, azt hiszem, hogy huga épen oly erényes és szerény, mint szép, és a mi bátyját illeti, az a véleményem, hogy úgy viselte magát, mint testvérnek viselnie kellett, még pedig igen becsületes és férfiás módon. — Általában egész szívből kívánom, és egész lelkemből, hogy bár rólunk kettőnkéről csak félig is hasonlót mondhatnának.

E szavak után Berisopht Fridrik lord kiment a szobából, és Nickleby Ralphot s sir Mulberryt nem a legkellemesb bámulásban hagyta magukra.

— Ez az ön növendéke, — kérde Ralph csendesesen — vagy olyan ifju, ki egyenesen valami falusi hitszónoktól jött ide?

— A nyegléknek van egyszer-másszor ilyen rohamuk, — felelt sir Mulberry Hawk, ajkaiba harapva és az ajtóra mutatva. Csak bizza őt reám.

Ralph egy egyetértő pilantást váltott régi ismerősével, mert eme nyugtalanító meglepetés alkalmából ismét

egészen meghittek lettek, és aztán gondolkodva, s halkkal hazafelé indult.

Már jóval e tárgyalás előtt letette az omnibus La Creevy kisasszonyt kísérelőjével együtt háza ajtajánál. A kis arczképfestésznő jószívűsége semmikép nem hagyta Smike-ot hazamenni, a nélkül hogy valami sziverősítővel és egy két falat kétszersülttel magát fel ne üditse; s minthogy Smike-nak sem a sziverősítő, sem a kétszersült ellen semmi kifogása nem volt, hanem mindkettőt igen kellemes előkészületnek tartotta a hazasétálásra, úgy történt, hogy sokkal tovább maradt ott, mint eleinte gondolta, már félóra óta setét lett, a midőn hazafelé indult.

Csak egyenesen kellett mennie, s mivel Miklóst csaknem mindennap ugyanazon uton kísérte a városba, s aztán egyedül tért vissza, nem volt valószínű, hogy arról eltér. La Creevy kisasszony még sok szíves köszönettel bizta meg őt Nickleby asszony és kisasszony részére, és miután egymással kezét szorítottak, Smike elindult.

A Ludgatehalom végénél egy kissé eltért az utról, hogy otthon elbeszélhesse, hogy Newgate-et látta. Miután néhány perczig félénk szemekkel nézegette az ut átellenében lévő komor falakat, ismét visszafordult az előbbi utra, és sebesen haladott keresztül a Cityn, csak itt-ott állt meg, egy-egy különösen vonzó bolt ablakán betekinteni, de azután igyekezett a késést gyorsabb járással tenni jóvá; nem sokára azonban ismét megállott s úgy tett, mint minden más faluról jött fiu is tett volna.

Már jó ideig állott az ékszerárus ablaka előtt, s nagyon örömet vitte volna haza magával mint ajándékot

egyikét-másikat azon szép drágaságoknak, elképzelvén magában, mily örömöt csinálhatna azokkal; midőn az órák háromnegyedet ütöttek kilenczre. E hangra feleszmélvén, meggyorsította lépteit, és épen egy mellékutczácska mellett suhant el, midőn rögtön oly erős ütődést érzett, hogy egy lámpaoszlophoz kellett kapaszkodnia, hogy el ne essék. Ugyanazon pillanatban átfogta lábát egy fiu, és fülébe eme csengő hangok hangoztak:

— Itt van atyám — ujjuh!

Smike nagyon is jól ismerte e hangokat. Kétségbeesve nézett le az alakra, kitől a kiáltás jött, és tetőtől talpig rémülten tekintett körül. Squeers ur akközben esernyője horgas nyelét Smike öltönygallérjába akasztotta, s egész erejéből huzta a másik végénél fogva, mialatt egyre csengtek a diadalhangok az ifju Wackford szájából, ki Smike döféseinek és rugásainak daczára mint egy szelindek, oly szorosán tartotta őt.

Egyetlenegy pillanat elég volt, hogy mindennel tisztában legyen, — egy pillanat, mely minden erejét megfásította és tehetetlenné tette, hogy csak egy hangot is adjon.

— Ez jól ütött ki! — kiáltá Squeers ur, ki kezeivel s az esernyővel működött, és nem eresztette ki a horogból áldozatát, míg azt keményen galléron nem kapta. Ez felségesen ütött ki Wackford, kedves fiu, hivj elő egyet ama bérkocsikból.

— Bérkocsit, atyám? — kiálta a kis Wackford.

— Igen, egy bérkocsit, — felele Squeers, egyetlen szemét Smike arcán gyönyörködtetve. Ördög vigye a költséget, biztosítani akarom őt egy kocsiban.

— Mit cselekedett? — kérdé egy munkás, téglával

telt edényt tartva kezében, kibe és kinek társaiba Squeers ur az esernyő első rántásával bele ütközött.

— A mit az ujság bebizonyít — felelt Squeers ur régi növendékét az elragadtatás egy nemével vizsgálgatván; — a mit az ujság kimutat! Megszökött, egy tanítója ellen történt megrohanásban részt vett, — nincs az a rossz, a mit ő el nem követett volna. Oh mily kedves esemény. Hála az istennek!

A munkás majd Squeersre, majd Smike-ra nézett, de az utolsónak csekély szellemi tehetségei egészen el-tompultak. A kocsi előállt, az ifju Wackford beült, és Squeers, ki zsákmányát utána tolt, ezt nyomban követte, és felhuzta az ablakot. A kocsis felült a bakra, és lassacskán tovább haladt, mialatt a két kőművesnek, egy öreg gyümölcsárus asszonynak, és egy a délutáni oskolák-ból hazamenő kis fiúnak — a jelenet egyetlen tanujának — tetszésökre hagyta, kényök szerint gondolkodni róla.

Squeers ur a szerencsétlen Smike-kal szemközt ült, s kezeit szorosán térdeire nyomta, s jó öt perczig vizsgálta foglyát; akkor elragadtatásából felébredni látszott, egy hangos nevetést hallatott, és ismételve pofon vágta régi növendékét hol jobbról, hol balról.

— Nem álom csakugyan — kiálta Squeers, — valóban hus és vér — én ismerem a tapintásból.

És próbatéte szerencsés voltáról egészen meggyőződván, még néhány pofot adott neki, hogy a mulatságot egyformaságából kivegye, és minden ujjabbiknál hangosabban s hosszasabban nevetett, mint az azelőttinél.

— Ha anyád meghallja, fiu, örömében kiugrik a bőréből, — mondá Squeers fiának.

— Valóban meg is teszi ő azt, atyám — felelt a fiatal Wackford.

— De épen a szegletrek kellett mennünk, és bele botlanunk! — mondá Squeers. És mily ügyesen nyakába akasztottam az esernyőt első lökéssel, — egészen úgy mint egy csáklyát! Ha! ha! ha!

— És én nem ragadtam-e meg a lábánál, atyám? — mondá a kis Wackford.

— Igen, igen, és igen jól végezted dolgodat, fiu, — felelt Squeers ur, fiának fejét paskolgatva. De jutalmul meg is kapod a legjobb dolmányt és mellényt, melyeket az első uj fiu hozand magával — emlékeztess majd reá. Csak mindig úgy folytasd, és kövesd atyád példáját, akkor, ha meghalsz, egyenesen a mennybe mégy a nélkül, hogy kérdeznének.

Hogy szavainak még nagyobb nyomatékot adjon, még egyszer megpaskolgatta fia fejét, azután Smike-ét, — hanem azt már erősebben, s kérdezte tőle gunyos hangon, hogy mint érzi magát jelenleg.

— Haza kell mennem — felele Smike zavartan körülnézve.

— Bizonyosan, abban ne legyen semmi kétséged, hiszen legjobb úton vagy oda — viszonzá Squeers ur. Igen, igen, elég jókor otthon leszesz ismét — a nyugodalmas Dotheboys faluban Yorkshirében, és még előbb, mint egy hét eltelik, fiatal barátocskám. Ha mindazáltal ismét el fogsz szökni, akkor megengedem, hogy elmaradhatsz. Hol vannak a ruhák, melyekben megszöktél, te háladatlan tolvaj? kérdé Squeers ur szigorú hangon.

Smike a tisztos öltözékre nézett, melylyel őt Miklós látta el, és kezeit tördelte.

— Tudod-e, hogy én téged Oldbailey előtt felkötthetnélek, mivel oly tárgyakkal illantál el, melyek az én tulajdonomat képezték? Tudod-e, hogy akasztófa a jutalma, ha valaki öt font értékkel egy házból elszökik? Mi — tudod azt? Igazán, mit gondolsz, mennyit értek a ruhák, melyeket akkor viseltél? Tudod-e, hogy csak a Wellington csizmák, melyek rajtad voltak, huszonnyolcz shillingbe kerültek, és a cipők hét shilling s hat pence-be. De te hozzám kerültél, hálát adhatsz csillagodnak, hogy ezzel a czikkkel szolgálhatok neked!

A ki Squeers urat közelebből nem ismerte, előbb hihette volna azt, hogy az említett czikkből épen semmivel sem rendelkezik, mint azt, hogy valami különös készletek állnak belőle rendelkezésére; és e vélemény vizsgálódó embernél aligha is változott volna meg, látva mikép lökdöste mellbe Smike-ot az érdemes oskolamester esernyője fogantuyjával, és ugyanazon műszer bordáival mily nagy ütlegvihart bocsátott a szegény fiú vállaira.

— Én még eddigelé egy fiút se vertem meg bérkosiban, — mondá Squeers ur, midőn abbahagyta a verést, hogy kifújja magát. — Meglehetősen kényelmetlen ugyan, de az újság a „haut gout“ egy nemét kölcsönzi annak.

Szegény Smike! — védelmezgette magát az ütések ellen, a hogy tudta, aztán a kocsi egyik szögébe szoritotta magát, fejét kezére és könyökét térdeire támasztván. Egészen és végképpen el volt kábulva, és a lehetőség, hogy magát a mindenható Squeers kezei közül megfutás által kiszabadithassa, most, midőn semmi tanácsadó jó barát nem volt mellette, épen oly kevésbé jutott eszébe, mint egész szomorú tartózkodása ideje alatt Yorkshire-ban, míg Miklós oda nem jutott volt.

Az ut sehogysem akart véget érni, és egyik utcából a másikba zökögtek szünet nélkül. Végre azonban Squeers ur elkezdte minden fél perczben kitütni fejét az ablakon, és a kocsisnak különbféle utasításokat kiabálni. Miután némi nehézséggel több rossz utcából, melyeket, a házak és az utak rozszasága után ítélve, még eléghamar megjártak, kivergődtek, Squeers ur egész erejéből megrántotta a zsinórt és kiáltá:

— Állj meg.

— Mi szüksége van, az ördögbe, önnek karomat kirántani! — mondá a kocsis, boszusan hátra tekintve.

— Itt a ház, — felelt Squeers a második attól a négy kis háztól. Csak egy emeletű, zöld ablaktáblájú, és az ajtónál egy rézlemeznek kell lenni Snawley névvel.

— Nem tudta ön azt megmondani a nélkül, hogy az ember tagjait kificzamitsa? — mondá a kocsis.

— Nem, — kiáltá Squeers ur, és ha nem fogja be kend a száját, bevádolom kendet, hogy töiött ablakja van. Állj meg!

Ez utasítás folytán megállt a kocsi Snawley ur ajtajánál. Az olvasó történetünk első kötetének negyedik fejezetéből emlékezhetik, hogy Snawley ur azon simaszájú, istenfélő ur volt, ki két (mostoha) fiát Squeers ur atyai gondviselésére bizta. Snawley ur lakása egy új épülettoldalék legszélső végén, mely Sommerstown-nal volt határos, feküdt, és Squeers ur egy időre itt szállt meg, mert szokottnál hosszasabban akart Londonban mulatni, és a Szerecsenfő vonakodott az ifju Squeers urnak más, mint oly feltételek alatt adni élelmezést, mint más felnőttnél, minthogy annak étvágyát régebbi tapasztalásból ismerte.

— No, már itt volnánk! — mondá Squeers, Smike-ot a kis szobába tolva, hol Snawley ur nejével egy tál tengeri rákhoz jól hozzálátott. — Itt van a szökevény — a gonosztevő — a pártütő — a hálátlanság szörnyetege.

— Mit? a megszőkött fiú? — kiáltá Snawley kését villáját felfelé tartva az asztalon, és szemeit, a menynyire csak teheté, felmeresztvén.

— Ugyanaz, — felele Squeers, öklét szorosán Smike orra alá tartván, s azt ismét visszahúzván, és e bánásmódot nem jóakaró tekintettel többször ismételvén. Csak ne volna urhölgy jelen — adnék neki egyet — de még milyet! De semmi, nem maradok vele neki adósa.

És most elmondta Squeers ur, hogy mikor és hol csipte ismét meg a szökevényt.

— Világos, hogy a gondviselésnek része van benne, sir, — mondá Snawley ur, szemeit a legalázatosabb tekintettel szegezvén a földre, és egy tengerirák-falattal villája hegyén a szoba boltozata felé emelve.

— Kétségen kívül ellene van a gondviselés, — mondá Squeers ur orrát vakargatva. De nem is lehetett természetesen egyebet várni. Mindenki előre láthatta.

— Rosz szív és gonosz cselekedetek sohasem használnak, sir — felelt Snawley ur.

— Soha az életben, — felele Squeers, egy csomó bankjegyet véve ki a tárczájából, hogy megnézze, meg van-e még mind.

— Én vagyok jótévője, táplálója, ruházója és tani-tója ennek a ficzkónak, madame Snawley, — folytatá Squeers, midőn e pontra nézve bizonyosságot szerzett; én voltam az ő kitűnő kereskedelmi, mennyiségteni, ből-

csészeti és háromszögmérési barátja. A fiam, az én egyetlen fiam Wackford — testvére, és nőm, anyja, nagyanyja, nagynénje volt, és én magam méltán mondhatom, nagybátyja mindenben. Egy fiuhoz se huzódott az ön két kedves és derék fiát is kivéve, annyi szeretettel, mint ehhez a ficzkóhoz. És mi a köszönet? Mi lesz az én emberszeretetem tejéből? Savóvá válik, hacsak ránézek is.

— Azt örömet elhiszem, sir — mondá madame Snawley, — oh azt örömet elhiszem.

— De hát hol volt az egész idő alatt? — kérde Snawley — talán annál a — —

— Ah ficzkó — vága közbe Squeers Smikeot ismét elővéve. — Annál a pokoli fajzatnál, Nickleby-nál voltál?

De se fenyegetések, se tettelegességek nem csalhattak ki egy szótagot se Smikeból, mert bennsejében erősen elhatározta inkább a nyomoru fogságban, melybe visszaesnie kellend, elveszni, semhogy első és igaz barátjára vonatkozólag csak egy szót is kiejtsen. Ujra eszébe jutott, mily szigorun reáparancsolt Miklós az utban Yorkshire-től Londonig, hogy előbbi életét titokban tartsa; és egy homályos sejtés, hogy jótevője azáltal hogy őt magával vitte, igen nagy büntényt követett el, mely ha kitudódnék, nagy büntetést vonna reá, némikép növelte kábaságát és ijedtségét.

Ezek voltak a gondolatok — ha egyébiránt a határozatlan és tökéletlen sejtelmeket, melyek gyenge agyvelejében kóvályogtak, e néven lehet nevezni — melyek Smike szellemét jelenvalóvá, és őt ugy a megrezentés, mint reábeszélés ellen süketté tették. Midőn Squeers ur látta, hogy minden fáradsága dugába dől, egy kicsiny s egy lépcsővel fölebb fekvő, hátulsó szobába vezette őt,

hol az éjt töltenie kellett, elővigyázatul czipőit, öltönyét és mellényét magához vette s kívülről reá zárta az ajtót, az esetre, ha foglyának az az erélyes gondolata támadna, hogy megszökési kísérletet tegyen és azután magára hagyta őt, hogy zavartalanul elmélkedhessék.

Hogy minők voltak ez elmélkedések, és mily kinok környékezék a szegény teremtmény szívét, midőn — a mi szünet nélkül történt — otthonára gondolt és a drága barátokra és kedves képekre, kiknek társaságában élt, — nem, azt nem tudnók leírni. Hogy a szellemet ily tompa és nehéz szunnyadozásra előkészíthessék, a fejlődésnek gyermekkor óta el kellett durvaság és kegyetlenség által nyomatnia. A nyomoruság és kinlódás éveinek nem szabad egy reménysugár által is megvilágítaniok. A szív hurjainak, melyek a szeretet szavait oly gyorsan visszhangozzák, az ember legbensejében szét kell szakíttatniok, s teljességgel nem szabad gyengédebb szavak visszacsengését magokba rejteniök. Valóban a rövid napnak sötétnek kellett lennie, és a szürkületnek borusnak és hosszunak, mely ily lelki éjszakát megelőzött.

Voltak ugyan még hangok, melyek őt még most is eszméletre hozták volna, de óhajtott csengésök nem hathatott idáig. És így, mint ugyanazon reménytelen és elzúzott teremtmény, milyennek őt Miklós a yorkshirei oskolában először találta, ágyába mászott.

Harminczkilenczedik fejezet.

Melyben Smike-unk egy másik régi barátjával a legjobb órában találkozik.

Az éj, mely annyi keserőséggel töltötte el egy szegény ember lelkét, egy szép fellegtelen nyári reggelnek engedett tért, midőn éjszakeről egy postakocsi vigan robbogott Islingstonnak még csendes utczáin keresztül, és megérkezését a postaudvarban harsogó hangok jelentették a vezető kürtjéből.

Az egyetlen utazó a külső oldalon, egy a bakon ülő zömök, becsületes kinézésű falusi férfi volt, ki a Szent Pál templomára szegezett pillantásokkal annyira elfoglalva lenni látszott, hogy a lárma, melyet a kirakodás okozott, legkevésbé sem zűgyelt, míg a kocsi egyik ablakját le nem eresztették. Csak most nézett körül, és egy csinos leány arcával találkozott, ki épen kipillantott a kocsiból.

— Ide nézz, leány! — kiáltott a falusi férfi, bámulása tárgyára mutatván, ez a Pál egyház. Teringettét nem derék egy házikó ez?

— Ah, jó isten, én félig oly nagynak se gondoltam. Mily szörnyeteg!

— Szörnyeteg? — ugy gondolom, igazad van, aszszony — mondá a földi jó kedvvel, bő esőköpenyével

egy kissé ügyetlenül szállván le. És ugyan mit tartasz arról a térről ott — ott, az utcán túl? te el nem táltad volna egy egész évi találgatás után sem, hogy az csak egy postahivatal, ha! ha! Azoknak csakugyan szükségök van rá, hogy magokat jól megfizettessék. Egy postahivatal! Mit mondasz hozzá? Teringettét, ha az postahivatal, ugy szeretném látni, hol lakik London lordmayorja.

E szavakkal kinyitotta Browdie János, mert ő volt, a kocsiajtót, megveregette Browdie asszonynak, — előbb Price kisasszonynak az arcát — és hangos nevetésbe tört ki.

— Ej, biz isten, — mondá János, — már megint alszik!

— Az egész éjen át és tegnap is egész nap aludt, egy-két perczet kivéve — felelt Browdie János választottja. Egyébiránt nem volt kedvem ellen, mert ébren szenvedhetetlen volt.

Ez észrevételek tárgya egy alvó személy volt, ki azonban annyira be vala takarva sállal és köpenynyel, hogy tisztán lehetetlen lett volna eltalálni: férfi vagy nő-e, ha egy zöld fátyollal ékitett hódkalap nem segítette volna az embert, mely kétszázötven mérföldnyi utazás alatt a koci egy zugában, a honnan a delnő horyogása hallatszott, ugy össze volt nyomva és zuzva, hogy az egész tünemény külseje még komolyabb embereket is nevetésre fakasztott volna, mint a mi Browdie-nk volt.

— He! — kiálta János, egyik végénél a sált ránczigálva, — most már fel kell ébredni!

Néhány türelmetlen felkiáltás után az alak végre

nagy nehezen ülő helyzetbe tette magát és az összegyűrt hódka lap tömege és egy csomó kék hajtekerő közül Squeers Fanni kisasszony gyengéd vonásai bontakoztak elő.

— Oh Tilda! — kiáltott Squeers kisasszony, hogy össze vissza nyomkodtál az egész isten adta éjjel.

— No ez bizony szép tőled! — felelt barátnője nevetve. — Mintha nem temagad foglaltad volna el az egész kocsit!

— Csak ne tagadd Tilda, — viszonzá Squeers kisasszony hangnyomattal, — mert te tetted, és nem használ tagadnod. Lehet, hogy nem tudod, mert aludtál, Tilda, de én egész éjjel nem hunytam be a szememet, és így gondolom, bátran elhiheted azt nekem.

E szavakkal rendbehozta Squeers kisasszony a kalapot és fátyolt, melyeket egyébiránt egy természetfeletti behatás és minden természettörvény teljes felfüggesztése által ismét tűrhető alakba lehetett volna helyezni; aztán, kinézésével látszólag nagyon megelégedve, kirázta öléből a vajas kenyér és hideg sült darabokat s kétszersült morzsákat, melyek ott meggyültek, Browdie János odanyújtott karjára támaszkodott és kiszállt a kocsiból.

— Nos, — mondá János egy oda hívott bérkocsisnak, miután az urnók podgyászaikat a kocsiban elhelyezték, — a Sárafejhez, ficzkó.

— Hová? — kérdé a kocsis.

— Oh mily sületlenség, Browdie ur, szólt bele Squeers kisasszony — a szaraczenfejhez.

— No hát ahoz, — mondá János, — mit tudom én Sára vagy Sárácz fiairól van-e szó; no, nem akadsz már fenn rajta?

— Oh nem, — felele a kocsis boszusan, és becsapta a kocsi ajtaját.

— Édes Tilda — mondá Squeers kisasszony, — valóban én nem tudom, miknek fognak bennünket tartani.

— Tartsanak, a minék akarnak — felelt János, hát nem azért jöttünk Londonba, hogy itt mulatozzunk?

— Gondolom, igen, Browdie ur, — viszonzá Squeers kisasszony sajátságos szomorú képpel.

— Jó tehát, — mondá János, úgy semmit se tesz. Én még csak egy pár nap óta vagyok nős, mert a násznak szegény boldogult agg atyám halála miatt el keletett halasztatnia. Egy egész nászi társaság — menyasszony, nyoszolyóleány és vőlegény, és ha még ilyenkor sem vigadhatni, hát mikor lehetne? Teremtette, azt csak szeretném tudni.

Hogy mindjárt megkezdje a vigadást és semmi időt ne veszítsenek, Browdie János egy csattanó csókot nyomott neje arczára, és készült egy másikat Squeers kisasszonyra alkalmazni, a mi sok szűzies vonakodás után sikerült is neki; és alig hogy ez megtörtént, a kocsi a szerecsen, vagy saraczen-fejnél megállt.

A társaság tüstént nyugalomnak adta magát, mert oly hosszú utazás után mindnyájan szükségelték az alvást, és dél felé ismét összejöttek egy jó reggeli mellett, mely Browdie János ur rendeletére, egy kis magán-szobában az első emeleten, honnan korlátlan kilátást lehetett élvezni — tálaltatott fel.

A ki most Squeers kisasszonyt láthatta volna hódka-lapja, zöld fátyola és kék hajtekerői nélkül, és egy fehér ruha s dolmányka szűzies pompájában fehér muszelin kalappal, mely egy művészi teljes virágzású damasz

rózsabokrétával volt felszerelve; tömött hajával, oly nyalka fürtökbe szedve, — hogy véletlenül lehetetlen volt simákká válniok és egy damasz rózsákkal ékitett alsó főkötőcskében, melyeket mint a nagyoknak sarjai gyanánt lehetett tekinteni — a ki mind ezt, és még a széles damasz övet is láthatta volna, mely a beléhimzett rózsáknál fogva a kalap- és főkötőrózsák között mintegy középtársat képezett, és karcsu termetét oly ügyesen körülfogta, hogy a dolmányka rövidségét hátul betakarta — ki mind ennek tanuja lett volna, és még feljül reá a kláris-szalagokat, melyeknek szemei ugyan egy kissé kitöredezve voltak, és a fekete szálakat látni engedték, és a kláris nyakkötőt is figyelembe vette volna, mely egy magányos karneol szivvel mint még le nem bilincselte hajlama jelképével volt összefogva — mondom, ki mind ezen néma, de kifejezésteljes mozzanatokat észrevette volna, annak szükségkép éreznie kellett, hogy annyi kecs képes volt még az öregek jegét is felolvasztani, és nemcsak az ifjuság tüzéhez szolgáltatni uj és elolthatatlan gyúanyagot.

A pinczér meg volt indulva. Bár ő csak pinczér volt, azért még is voltak emberi érzelmei és szenvedélyei, és Squeers kisasszonyt keményen szemügyre vette, midőn a zsemlyéket körülhordta.

— Nem tudja ön, honn van-e papám? — kérde Squeers kisasszony méltósággal.

— Bocsásson meg, kisasszony.

— A papám, — ismétlé Squeers kisasszony, honn van-e?

— Hol? kisasszony.

— No, igen — ebben a házban, — felelt Squeers

kisasszony — papám, Squeers Wackford ur — ő itt lakik. Honn van?

— Én nem tudom, hogy ilyen nevű ur volna e házban, kisasszony, — viszonzá a pinczér. Ázonban talán a kávészobában van.

Talán! Ez valóban szép kis történet volt. Squeers kisasszonynak, ki egész utjában előkészítette barátait arra, hogy mily otthonos ő Londonban és mint bánnak vele csak pusztá nevének és atyjáének hallásakor is a legnagyobb tisztelettel, most azt kellett hallania, hogy atyja talán ott van, épen mintha valami favágó volna, jegyzé meg Squeers kisasszony legnagyobb boszankodással.

— Okosabb volna, ha megtudakolná — mondá Browdie János, s akkor egyúttal egy galamb-pástétomot is hozhatna fel magával. Vigye az ördög a czudart, dörögé János magában, midőn a pinczér eltávozott, az üres tányérokát nézegetvén, hát pástétom ez, — három fiatal galamb, egy falat sült, és a kenyérhaj oly kemény, hogy az ember nem tudja, hogy szájában van-e még, vagy már lenyelte. Mégis csak szeretném tudni, hány ilyen pástétom tesz egy reggelit.

Egy kis idő múlva, mialatt Browdie János a sódarhoz és egy darab marhasülthöz látott, visszatért a pinczér egy másik pástétommal, és azzal a hirrel, hogy Squeers ur nem lakik a házban, hanem eljön mindennap ide, és mihelyt ez megtörténik, azonnal felutasítandják. Ezzel az ígérettel eltávozott, de alig volt még két perczig oda, midőn visszatért Squeers urral és reménynélküli fiával.

— Ej, ki gondolta volna? — mondá Squeers ur,

a társaságot üdvözölvén, és leányával némely családi dolgokról beszélgetvén.

— Igen, valóban, papa, ki gondolta volna, — felelt az ifjú hölgy mérgesen; de látod, Tilda végre mégis csak férjhez ment.

— És én nem tágitottam, míg Londont meg nem néztük, mondá János keményen nekiállva a pástétomnak.

— Igen, tudom én, hogy a fiatal férjek a mai időben örömet tesznek úgy lakodalmuk után, — felelt Squeers, és hányják vetik pénzüket mintha az semmi se volna. — Nem jobb volna azt megkimélni — például a kis gyerekek nevelésére, kik előbb itt teremnek, mint az ember gondolná — folytatá Squeers ur, mint saját tapasztalásomból tudom.

— Nem tetszik egy falat? — kérdé János.

— Én a magam részéről köszönöm — felelt Squeers — hanem ha a kis Wackfordnak egy kővér darabocskát kész ön átengedni, köszönettel fogom venni. Adja csak kezébe, különben felírja a pinczér, pedig a kocsmáros úgy is eleget nyer az ilyen étkeknél. Ha hallod a pinczért jönni, fiú, zsebedbe csúztatod, és kinézesz az ablakon. Hallod?

— Fogok vigyázni, atyám, — felelt az engedelmes Wackford.

— Nos, Fanni, most rajtad a sor férjhez menni, — mondá Squeers ur leányának. Csak légy rajta, hogy mielőbb meglegyen.

— Oh nem oly sietős előttem, atyám, — felele Squeers kisasszony szurósan.

— Nem, Fanni? — kiáltá régi barátnéja némi ravaszsággal.

— Nem, Tilda — felelt Squeers kisasszony fejét erősen rázva. Én — várhatok.

— A fiatal emberek is ráérnek a mint látszik, Fanni, — jegyzé meg Browdie asszony.

— Én nem vonzom őket, Tilda — felele Squeers kisasszony.

— Az már igaz, — vélte Tilda; — én neked ebben tökéletes igazságot adok.

E válasznak gúnyos hangja méltán meglehetősen csipős választ vonhatott volna maga után Squeers kisasszony részéről, ki — nem tekintve különben is nem igen szeretetreméltó véralkatát, melyet a megerőltető utazás sem javított meg — régi visszaemlékezések folytán, s különösen Browdie urra való számitásának nemsikerülését tekintve, igen felhevült állapotban érezte magát. És egy ilyen szúrós felelet még több más hasonló bajokat is okozhatott volna, melyek isten tudja hová vezetnek, ha egyszerre véletlenül maga Squeers ur meg nem változtatja a beszélgetés tárgyát.

— Ugyan mit gondolsz? — kezdé a becsületes férfi. El tudnád találni, ki jutott nekünk, nekem, meg Wackfordnak körmünk közé?

— Oh papa! csak nem a — — —

Squeers kisasszony nem volt képes a tételt befejezni; madame Browdie vette tehát fel a szót és kérdé:

— Nickleby?

— Nem — felelt Squeers, azonban mindenesetre nem nagyot hibázott kegyed.

— Hogyan, talán csak nem Smike? — kiáltá Squeers kisasszony összecsapván kezeit.

— Igen, igen, nem más — felelt atyja. — Én őt szoros és biztos őrizet alá helyeztem.

— Mi — it? — kiáltá Browdie János odább lökvén tányérját, — azt a szegény ördögöt — azt az elillant nyomorultat — hol?

— Hja, egy hátulsó kamrában fülel a lakásomon — felelt Squeers, lakat és retesz alatt.

— Lakásodon? a lakásodon van? Ej, ej, te a legfurfangosabb iskolamester vagy egész Angolországban. Add ide kezedet, legény. Meg kell derekasan a kezedet ráznom érte. A lakásodban tartod őt?

— Igen, felelt Squeers a szerencsekivánó lökéstől, melyet a vaskos yorkshirei mellének intézett, székére visszatántorodván — köszönöm, de ne tegye ön ezt többé. Tudom ugyan, hogy ön jót akar, de ön egy kissé gyöngédtelen bánik az emberrel. Igen, ott tartom őt — nemde nem épen rosszul intézkedtem?

— Rosszul? — ismétlé Browdie, a dolog egyszerű halála is elég arra, hogy az ember a bőrből kiugorjék.

— Ugy gondolom, önt e dolog egy kissé meglepte, — mondá Squeers kezeit dörzsölvén. Igen szépen és még hozzá nagyon hamar végeztem vele a dolgot.

— Nos, hogyan történt? — kérdé János szorosán az iskolamester mellé ülven. — Beszélj el nekünk mindent, ember — de hamar.

Noha Squeers ur Browdie János türelmetlenségével nem volt képes lépést tartani, azért mégis elbeszélte a szerencsés esetet, mely Smikeot a kezébe játszotta, és nem is állt meg egy pillanatra sem, — kivéven midőn csudálkozó hallgatóinak észrevételei félbeszakították.

— Nehogy ismét megsökhessék tőlem, — adá

hozzá Squeers rendkívül ravasz tekintettel, — holnap reggelre három külső ülést — Wackfordnak, neki, és nekem — rendeltem meg, és úgy rendeztem el, hogy ügyvezetőm vegye át a fizetéseket és az új fiúkat. Látta, — így egészen gyönyörűen foly a dolog. Mily szerencsés eset, hogy önök ma érkeztek, másképp kikerültük volna egymást. Ha hát elmenetelem előtt még egyszer látni akarjuk egymást, úgy látogassanak meg ma estére egy csésze theára.

— Szót se többet, — felelt a yorkshirei, kezét megrázzván. Elmennénk, ha húsz mértföldre volna is.

— És valóban komolyan érti ezt? — viszonzá Squeers ur, ki nem várta meghívásának ily készséges elfogadását, minthogy különben bizonyosan még kétszer is meggondolta volna, mielőtt kiszalasztá azt.

Browdie János felelete csupán egy második kézzsoritásból állott és azon biztosításból, hogy megnézik Londont, s így pontban hat órakor megjelenhetnek Snawley ur házánál. Azután még némi közönyös dolgokról beszéltek, míg végre Squeers ur fiával együtt elbúcsúzott.

A nap többi részén át Browdie ur igen különös izgatott állapotban volt, időről-időre hangos nevetésbe tört ki, s aztán kalapját vette, s a postaudvarba ment, hogy ott háborítatlanul átadhassa magát vig kedvének. És sehohsem volt nyugta, mert mindig ki s be járt, újjaival pattogatott, tánczolt, eljárt néhány töredéket vad paraszt-tánczokból és egyáltalában oly rendkívülien viselte magát, hogy Squeers kiasszony örültnek tartotta, és kedves Tildáját, midőn azzal e gyanut közlöt, kérte, hogy ne vegye azt felette nagyon szívére. Browdie asszony azonban semmi különös nyugtalanságot nem árult el a fölött, és

megjegyzé, hogy már sokszor látta őt úgy, de az nem komoly természetű baj, és nem lehet jobbat tenni olyankor, mint őt magára hagyni.

A következés bebizonyította, hogy tökéletesen igaza volt, mert midőn este Snawley ur lakszobájában együtt ültek, és már sötétedni kezdett, oly rosszul érezte magát Browdie János, és oly nyugtalanító szédülés jött reá, hogy az egész társaság a legnagyobb rémülésbe esett. És valóban csak madame Browdie volt az egyetlen, kinek elég lélekjelenléte maradt annak megjegyzésére, hogy férje ismét oly hamar helyre fog jönni, mint ahogy rosszul lett, ha megengedik neki, hogy egy óráig Squeers ur ágyára ledőlhessen és egyedül maradhasson.

Senki se tagadhatta meg, hogy ezt az okos indítványt életbeléptetni legalább meg ne kísértsék, midőn orvosért küldenének, Jánost tehát, nem nagy nehézség nélkül, a lépcsőzeten felcipelték, mert borzasztóan nehéz volt, és rendszerint hátra tántorodott egy-két lépcsővel, ha hármon felvitték. Midőn végre az ágyra fektették, neje gondjára bízták, ki egy kis idő múlva a társalgó szobába visszatért, azzal a megnyugtató hírrel, hogy férje mély álomba merült.

A dolog mindazáltal máskép állt: mert épen abban a pillanatban piros arczczal ült az ágyon, és a párna csucsat szájába tömte, hogy hangos nevetésre ne fakadjon. Alig tudta ezt az ingert elnyomni, míg czipőit lehuzta, azután a mellékszobába osont, hol a fogoly bezárva volt, kívül a zárban volt kulcsot megfordította, a szobába lépett, és Smike száját iszonyu nagy kezével betapasztotta, mielőtt az csak egy kukkot is szólhatott volna.

— A menykőbe, nem ismersz engem, ember? —

susogá a yorkshire-i a megzavarodott Smike fülébe, — Browdie, ki veled találkozott, midőn Nickleby az iskola- mestert elpáholta?

— Igen, igen, — felelt Smike. — Oh segítsen rajtam.

— Rajtad segítek? — viszonzá János, annak szá- ját, mihelyt ezt kimondá ismét betartván. Neked nem kellene segítség, ha nem volnál a legegyügyűbb számár, ki valaha élt. Minek jöttél ide?

— Ő hozott engem ide; ah, ő hozott engem ide — szólt Smike.

— Ide hozott? — ismétlé János. Miért nem ütöt- ted fejbe, vagy mért nem feküdtél le, mért nem rugda- lóztál lábaiddal, és kiáltottál rendőrért? Mikor én oly fiatal voltam, mint te, egy tuczat olyan ficzkó nekem jöhetett volna. De te szegény, bántalmak által elbátor- talanitott ficzkó vagy, tevé hozzá János szomoruan, és bocsássá meg az isten, hogy egy szegény nyomorult te- remtménye előtt nagyképtüsködöm.

Smike feltátotta száját, hogy beszéljen, de Browdie János ismét betapasztotta azt kezével.

— Hallgass — mondá a yorkshire-i, — és egy szót se szólj, míg én nem mondom.

Ez itéssel Browdie János jelentőségteljesen rázta a fejét, egy csavarhuzót vett ki zsebéből, a zárt gon- dosan és nagy ügyességgel levette, és a szerszámmal együtt a földre tette.

— Látod? — mondá János. — Ezt te titted. Most már azután csak takarodjál.

Smike oly tekintettel bámult rá, mintha nem tudná szavai értelmét felfogni.

— Láss utána, hogy elillanj, mondom — ismétlé

János hirtelen. Hát nem tudod, hogy kinél vagy? vagy tudod? no jó. Azok a ruhák ott a tieid, vagy az iskolamesteréi?

— Enyéim, mondá Smike, midőn őt a yorkshire-i a mellékszobába tolta, és egy pár czipőre s egy öltönyre mutatott, melyek egy széken feküdtek.

— Hát vedd fel, — mondá János, annak jobb karját a bal ujba erőtetve, és az öltöny alrészét a szőkevény nyaka köré tekerte. — Most kövess engem, s ha az ajtón kimégy, jobbra tarts, hogy meg ne lássanak.

— De — de — ő meghallja, mikor az ajtót beteszem, — felelt Smike, egész testében reszketve.

— Ugy hát hagyd nyitva — viszonzá Browdie János. Az ördögbe, remélem, talán csak nem félsz, hogy az iskolamester meghülést kap.

— Ne — nem — mondá Smike, és fogai vaczogtak. De ő engem előbb már elért, és megint el fog érní. Igen, bizonyosan, ő engem ismét megkap.

— Mit, kap! felelt János türelmetlenül, — oh, fel fog azzal hagyni, ne félj. Látod, én nem akarnék rossz szomszédnak látszani, azért őket abban a véleményben kívánnám hagyni, hogy te magad szabaditád meg magadat. De ha a szobából kijön, mialatt te odább állnál, ugy maga gondoskodjék csontjairól, mert én azt bizonyosan nem fogom tenni. Ha elég idején megtudja a titkos utat, én majd hamis nyomba vezetem, bizhatol benne. Egyébiránt ha bátorsággal végzed a dolgot, ugy otthon leszesz, mielőtt megtudják, hogy elmentél. No most már lódulj és siess!

Smike, ki az egészből épen eleget értett, hogy kivegye abból, hogy bátorságot akarnak bele önteni, épen ké-

szült, hogy remegő térdeivel az utasításnak megfeleljen, midőn János azt sugta fülébe :

— Egyszersmind megmondhatod fiatal uradnak, hogy én Price Tillyvel összekeltem ; a Szerecsenfőben megtalálhat, és hogy már nem vagyok féltékeny miatta. Lánczhordtát, még most is majd kiugrom a bőrómból, ha arra az estére emlékezem. Mintha most is látnám, mint faldosta azokat a vékony, vajjas-kenyérszeletkéket.

Ez csiklandós visszaemlékezés volt János részéről a jelen pillanatban, mert azon a ponton állt, hogy hangos nevetésbe törjön ki. Azonban mégis sikerült neki erőszakos önmegerőltetéssel azt még idejében legyőzni, és a lépcsőkön lekullogott, Smike-ot magával hurczolva. Az udvarban szorosán a házajtó elé állt, hogy azt, ki először ki talál jönni, megállithassa, s intett védenczének, hogy most siessen el onnan.

Midőn Smike már annyira volt, nem volt szüksége második biztatásra. Csendesen kinyitotta a házajtót, egy ijedtséggel vegyes hálapillantást vetett megszabadítójára, engedelmeskedett a vett utasításnak, és szélsébséggel tova rohant.

A yorkshire-i még néhány perczig helyén maradt, de a mint észrevette, hogy a szoba belsejében még nem szünt meg a beszélgetés, észrevétlenül visszahúzódott, és egy egész óráig a lépcsőzet karfái mellett hallgatózott. Minthogy minden tökéletesen nyugton maradt, ismét felvetette magát Squeers ur ágyára, és úgy nevetett, hogy majd megfuladt.

A ki látta volna, hogyan reszketett az ágy, nem különben a piros arcz és vastag fej, mint valami virgoncz tengeri szörnyeteg, mely a tenger fölületére megy, hogy

lélegzetet vegyen; mikép bukott ki egyszer-másszor a paplan alól, s hozta ismét magát vissza, midőn a görcsös nevetés újra kitört; a ki tanuja lett volna mi dernek, az se birta volna magát a nevetéstől jobban visszatartani, mint maga Browdie János.

Negyvenedik fejezet.

Melyben Miklós szerelmes lesz. Egy közbenjáró szolgálatával él, kinek fáradozásait, egyetlen pontot kivéve, váratlan siker koronázza.

Végre ismét kiszabadulva üldözője körmei közül, nem volt Smikenak szüksége további buzdításra, hogy minden erejét, mely rendelkezésére állt, felhasználja. A nélkül, hogy csak egy pillanatig is megállapodott volna a fölött gondolkodni, vajjon az ut, melyen megindult, haza visz-e, meglepő gyorsasággal repült tova, a mint csak a félelem engedte, melynek hatása alatt azt képzelte, hogy folyvást Squeers kiáltásait hallja, mintha őt üldöznék, és majd megállt, majd gyorsabban megindult a mint a remény vagy félelem volt erősebb a szökevény lelkében. Sőt, miután meggyőződött arról, hogy a kiáltó hangok csak az ő megrendült elméjének szüleményei, egyenlő lépést tartott, melyet még a kimerültség és fáradtság is alig birtak akadályozni, és csak mikor a setétség és az országut magánya némi eszméletre hozták környezetét, illetőleg a csillagos ég az idő gyors haladására mutatott, csak akkor állt meg portól belevé, és pihegve, hogy hallgatózzék és körülnézzen.

Minden csendes volt körülötte. Távol világok csillámlása, mely meleg párát bocsátott az ég felé, jelölte a

helyet, hol az óriás város feküdt. Rideg, sövényekkel és árkokkal keresztül metszett szántóföldek, melyeken át menekülése közben gyakran botorkálva és kuszva boldogulhatott csak előbbre, terjedtek szét minden irányban körüle. Már késő volt. Az ösvényeken, melyekre tért, alig lehetett üldözni, és ha különben remélhette, hogy ismét haza talál, annak csak ily órában és az éj oltalma alatt kellett történnie. Ez lassan-lassan még Smike elméje előtt is tisztában állt. Eleinte az a bizonytalan és gyermekies ötlete támadt, hogy tiz vagy tizenkét mérföldnyire a mezőre tér ki, és aztán ott künn egy nagy iv-uton tér haza — annyira félt egyedül menni London utczáin keresztül, nehogy valahogy rettegett ellenségével szembejőjjön. Ily gondolatok befolyásának azonban nem adott helyet, s megfordult, és — természetesen nem kis gond, s félelelem nélkül — az egyenes utat választotta, melyet nem csekélyebb gyorsasággal járt meg, mint azt, melylyel Squeers ur ideiglenes lakását elhagyta.

Midőn a város nyugati végén bejött, a boltok nagyobb része már be volt zárva, és az emberek tolongó sokaságából is, kiket a nap hősége után az éj hűvössége csalt a szabadba, csak egy-két járó-keelő volt látható, kik hazafelé ballagtak. Ezekről időről időre kérdezősködött az utról, és ismételt tudakolódás után végre Newmann Roggs lakásához ért.

Newmann egész este ugyanaz után kémlelődött minden utczában s zúgban, a ki most ajtaján koczogtatott, míg Miklós a hiányzó ifjút más irányban kereste. Az előbbi éjen szegényes estelijénél ült, szomoru rekintettel, midőn Smike bátortalan kopogása füleibe hatott. Newmann izgatott állapotánál fogva minden hangot tüstént felfogott,

amiért is örvendetes meglepetés kiáltásával sietett le a lépcsőkön, és ránczigálta a házba, és a lépcsőzeten fel magával az üdvözlettel fogadott vendéget. Addig egy szót sem szólt, míg őt ép állapotban padlásszobájába nem vitte s az ajtót be nem zárta, a midőn aztán egy nagy korsó grogot készített, azt, mint a makacs gyerekekkel szoktak tenni, kiknek gyógyszert ad be az ember, Smikenak szájához tartotta és parancsolta, hogy azt a keveréket utolsó cseppig igya ki.

Newmann nem kevésbé csudálkozó arcot vágott, midőn észrevette, hogy Smike alig nedvesítette meg ajkait a drága folyadékkal, és egy mély, szánakozó sóhajjal szegény barátja gyengültsége felett épen készülőben volt a korsót saját szájához emelni, midőn e mozdulatában Smike által, ki viszontagságait elbeszélni kezdte, feleútján megakadályoztatott, úgy hogy most, a korsóval kezében, figyelve állt ott.

A változást, mely Smike elbeszélése folytában Newmannal történt, elég különös volt látni. Eleinte ott állt, és előkészületképen a szándékba vett kortyra nézve ajkait keze fejével dörzsölte. Mire azonban Squeersre került a beszéd, a korsót ismét karja alá fogva, szeméit felmeresztette, és igen meglepetett tekintetet váltott. Azután a bérkocsiban történt gonosz bánásmód megemlézésénél a korsót hirtelen az asztalra tette, és a szobában a legnagyobb felindulással sántikált fel s alá, egyszer-másszor megállván, hogy jobban hallgasson. Midőn Browdie Jánosra került a beszéd, lassan-lassan szép csendesesen egy székre ereszkedett, kezeit térdein dörzsölte — folyvást erősebben, minél közelebb jutott a történet kifejléséhez — és egy, egyetlenegy kemény és teljeshangu harsány hahotába tört ki.

Azonban alig hogy lélegzetet vehetett, vonásai ismét egyszerre komolyabb kifejezést nyertek, s ekkor a legnagyobb feszültséggel tudakolódott, hogy ugyan Browdie és Squeers között nem jött-e a dolog tényleges birkózásra.

— Nem, gondolom, nem, — felelt Smike. Valószínűleg csak akkor vették észre hogy megszöktem, mikor már messzire mentem.

Newmann boszankodva és mérgesen vakarta fejét, ismét a korsóhoz kapott, azt ajkaihoz tette, s karimája mellől kedvetlenül mosolygott Smike-ra.

— Ön itt marad, mondá Newmann, mert fáradt és kimerült. Megjelentem megjöttét, mert egészen megbódultak ön miatt. Miklós ur —

— Isten áldja meg őt, — kiáltá Smike.

— Amen — felelt Newmann. Egy perczig sem volt nyugta, szintén ugy az öreg asszonyságnak és a kissaszony-nak sem.

— Valóban gondolt ő reám? — kérdé Smike, lehetséges az, hogy a kisasszony is — ? Oh ne beszéljen ugy ön, ha igazán nem ugy van a dolog.

— Tökéletesen igaz — mondá Newmann, ő ép oly nemeslelkű mint szép.

— Igen, igen, — kiáltá Smike, — jól mondja.

— Oly nyájas és szende — mondá Newmann.

— Igen, igen — kiáltá Smike növekedő tűzzel.

— És mellette mégis oly élénk és vidám, — folytatá Newmann.

— A lelkesültség az utóbbi beszélőt folyvást tovább vitte, míg véletlenül társára estek szemei és észrevette, hogy az kezeivel befödte arczát és könnyek peregtek le ujjai között.

Egy pillanattal előbb Smike szemei szokatlan tüztől tündöklöttek, és minden vonása fénylett a felgejedésől, mi őt egészen más lénynek tünteté elő.

— No, no, — mormogá Newmann elbámultan — de hiszen engem is nem egyszer megindított, mikor arra gondoltam, hogy ily lény olyan megpróbáltatásoknak van kitéve. Ez a szegény ifjú — ugy úgy — ő hasonlóképp érez, őt is ellágyítja — előbbi nyomorát juttatja eszébe. Oh, ez az. Igen, — ez az — hm.

E töredezett mondatok után egy darabig gondolkodva ült, és egyszer-másszor Smikera nézett — figyelmes és aggódó tekintettel, mely eléggé mutatta, hogy a szegény ifjú nem igen távoli összefüggésben van az ő gondolataival.

Végre ismételte indítványát, hogy Smike éjjelre ott maradjon, míg ő egyenesen a házikóhoz menni szándékozik, hogy a családot megnyugtassa, azonban semmit sem akart arról hallani, és ahoz ragaszkodott, hogy barátjait haladék nélkül felkeresi, és így aztán mindketten együtt mentek. E közben azonban az éj már jó előre haladt volt, s minthogy Smike sebes lábai miatt csaknem mászva mendegélhetett, csak a nap felkelte előtt egy órával érhettek kitűzött helyökre.

Miklós, ki az egész éjt elveszett védenceze visszaszerzésére vonatkozó tervezésében töltötte el, alig hallotta meg szavaik hangját a ház előtt, azonnal felugrott ágyáról és öröm közt eresztette be a korai vendégeket. A beszélgetés, szerencsekivánatok és a boszankodás nyilvánításai azonban oly hangosak voltak, hogy a család többi tagja is csakhamar felébredt, és Smike nemcsak Katicza, hanem madame Nickleby által is, ki őt további kegyeiről és becsüléséről is biztosította, legszívesebben fogadtatott,

ez utóbbi azonfölül még oly szives volt, hogy mind saját, mind a társaság többi részének épülésére, egy könyvből, melynek czimét soha sem tudhatta meg, egy csudálatos szökési esetet beszélt el — nol, arra már nem emlékezhetett — mely egy tiszttel történt, hogy hívták már, az nem jutott eszébe — a ki egy büntény miatt fogatott el, melynek mivoltát már elfeledte.

Eleinte Miklós hajlandó volt ezt a merész szökéti kísérletet, mely közel volt ahoz, hogy tökéletesen sikerüljön, részben nagybátyjának tulajdonítani, de józanabb megfontolás arra a véleményre térítette őt, hogy annak egész érdeme Squeers uré lehet. Azon határozattal, hogy a dolog valódi állásáról Browdie Jánostól mielőbb bizonyosságot fog magának szerezni, napi dolgára ment, s utközben különféle módokról gondolkodott, hogyan lehetne a yorkshire-i iskolamestert megfenyíteni, melyek ugyan mind a visszatorlás szoros elvein alapultak, s csak azon kis hibájuk volt, hogy nem vétethettek fogamatba.

— Gyönyörű reggel, Linkiwater ur, — mondá Miklós, midőn az irodába belépett.

— Ah, — felelt Tim, — beszéljen csak nekem valaki a vidékről. — Mit tart ön a mai napról — a londoni napról — mi?

A városon kívül egy kissé mégis tisztább, — felelt Miklós.

— Tisztább? — visszhangzá Linkinwater Thimotheus. Látná ön csak az én hálósobám ablakából.

— És önnek az enyimből kellene látnia, felelt Miklós mosolyogva.

— Eh! — mondá Linkinwater Thimotheus. — Mi a vidék? képtelenség! Mit kaphat az ember vidéken

egyebet, mint üde tojást és virágot? Minden reggel kaphatok reggeli előtt üde tojást a Leadenhall vásártéren, és mi a virágokat illeti, bizonynyal megérdemli, hogy az ember a lépcsőzeten felmenjen és az én rezedáimat megszagolja, vagy a teljes sárga violát a hátulsó padlásszobában, 6. szám alatt ki az udvar felé, megnézze.

— Tehát a hatodik számnak van az a teljes sárga violája?

— Igen, úgy van — felelt Tim. — Egy törött korsóban virágzik. Az utolsó tavasszal voltak ott jáczintok is, melyeket az ember — — de ön természetesen csak nevet e fölött.

— Mi fölött?

— Hogy az ember egy ócska suvikszos-üvegben hagyta azokat tenyészni, — mondá Tim.

— Ugyan ne mondja, — felelt Miklós.

Timotheus rá pillantott, mintha e hang által buzditva érezte volna magát, hogy e tárgy felől közlékenyebb is lehet, azért egy ujonnan vágott tollat tűzvéen füle mellé, kését becsattantotta, és mondá:

— Azok egy betegen fekvő púposhátú fiú tulajdonai, Nickleby ur és szomoru élete egyetlen örömeinek látszanak. Hány éve lehet csak — adá hozzá Tim gondolkodva, midőn őt mint még egészen kis gyermeket először láttam? No, no, nem épen sok éve, úgy hogy tulajdonkép semminek látszanak, ha más dolgokra gondolok; de ha mellette őt, mint kis fiut képzelem, akkor azon évek egész örökkévalóságnak tetszenek. Szomoru, — mondá Tim megállapodva, egy kis nyomorék gyermeket ott látni ülve, mint nézi különválva más vidor gyerekek játékait, me-

lyekben erőhiány miatt részt nem vehet. A szívem majd megrepedt olyankor.

— Jó szív — mondá Miklós, — mely munkás élete kevés szabad pillanatai mellett is talál időt ily dolgokra ügyelni. Ön mondani akarta — — ?

— Mást semmit, mint hogy a virágok e szegény fiu tulajdonai, — felelt Tim. Mikor szép idő van, és ágyából kikúszhat, egy széket szorosán az ablakhoz húz, azoknak irányába ül és egész nap velük bibelődik. Elején csak fejet biczczentettünk egymásnak, azután beszéltünk is egymással. Ha régebben jó reggelt kiáltottam neki, és kérdeztem, hogy mint van, egyszerűen mosolygott és mondá: „jobban“; de most a fejét rázza és még mélyebben lehajol virágai fölé. Valóban nagyon unalmasnak kell lenni, oly sok hónapig csak fekete házcúcsokat és elhúzódó felhőket látni, de ő nagyon türelmes.

— Nincs senki a háznál, ki őt felvidítaná, s kezet nyujtana neki? kérde Miklós.

— Ugy hiszem, hogy atyja van mellette, — felelt Tim, és még mások is; de senki se látszik a szegény beteg nyomorékkal gondolni. Én gyakran kérdeztem tőle, hogy nem tehetnék-e valamit érte, de a felelet mindig „nem“ volt. Hangja az utóbbi időben meggyengült, de látom rajta, hogy mindig ugyanazt feleli. Most már nem kelhet fel ágyából, azért az ablakhoz tolatta magát, és ott fekszik egész nap, majd az eget, majd virágait nézgetve, melyeket még mindig saját elsorvadt kezeivel rendez és öntöz. Midőn éjjel nálam világot lát, a függőnyt visszahuzza, és úgy hagyja, míg le nem fekszem. Jól esik neki, ha tudja, hogy itt vagyok, azért gyakran egy óráig sőt tovább is elülök ablakomnál, hogy észrevétessem

vele, hogy még ébren vagyok. Egyszer-másszor éjközben is felkelek, hogy kis szobájának homályos és tünedező világát megnézzem, s azután gondolkodom, vajjon ébren van-e, vagy alszik.

— Az éj valószínűleg nincs már messze, — folytatá Tim, melyen elalszik, és nem ébred fel többé a földön. Nem szoritottunk ugyan az életben soha kezet egymással, ő nekem mégis régi barátként fog hiányzani. Hiheti ön, hogy van a mezőkön olyan virág, melyben nekem annyi kedvem telhetnék, mint ezekben? Vagy azt véli ön, hogy százféle kiválogatott növény, melyeket a legkeményebb latin nevekkal neveznek, csak a legkisebb részét is okozhatná ama fájdalomnak, melyet érezni fogok, ha majd egyszer e vén korszokat mint cserepeket eldobálják? — Mezők! kiáltá Tim megvető hangsúlyozással. Tudja ön, hogy én ez udvart így sehol fel nem találhatnám, csak Londonban hálószobám ablaka alatt?

E kérdéssel Tim megfordult, és úgy tettetvén magát, mintha számadásaival foglalkoznék, élt az alkalommal szeméit hirtelen megtörülni, azt híven, hogy Miklós másfelé néz.

Hogy Tim számadásai e reggel a közönségesnél bonyolódottabbak voltak, vagy szokott vidámsága efféle elmélkedések által egy kissé megháborított-e, azt nem lehet tudni, de annyi bizonyos, hogy midőn Miklós egy bizomány teljesítése után visszatért és kérdezte, hogy Cheerible Károly ur egyedül van-e szobájában, Tim hirtelen és legkisebb késedelem nélkül igen-nel felelt, noha alig tiz perczczel előbb valaki ment szobájába és Timotheus sokat tartott arra, hogy ne engedje a két testvért háborgatni, mikor látogató van nálok.

— Ha úgy van, tüstént átadom neki ezt a levelet, — mondá Miklós, a szoba felé menvén, és annak ajtaján kopogtatván.

Semmi felelet.

Még egyszer kopogtatott; de most se szóltak.

— Ki kellett neki menni, — gondolá Miklós, — de mindenesetre asztalára tehetem e levelet.

— Miklós tehát kinyitotta az ajtót és belépett, de sebesen visszafordult, midőn legnagyobb bámulására egy fiatal delnőt látott Cheerible ur lábainál feküdni, míg Cheerible ur kérte, hogy álljon fel, és egy nőt, ki a fiatal delnő szolgálójának látszott, szintén felhívott, hogy segítsen őt kérni vele együtt.

Miklós zavartan hebegett bocsánatot, s azonnal el akart ismét távozni, midőn a fiatal delnőben, ki fejét egy kissé félre fordította, ismét ama szeretetreméltó leánykát ismerte meg, kivel azelőtt a bizományi irodában történt első megfordultakor találkozott. Midőn szemeit arról kísérőjére fordította, abban is ugyanazon idomtalan szolgálót ismerte fel, ki a mondott alkalommal is vele volt, és a delnő szépségének bámulása, valamint megzavarodása és e váratlan viszontlátás általi meglepetése azt eszközölték, hogy zavartan és hűledezve állt meg s e pillanatban se szólni, se mozdulni nem birt.

— Édes kisasszony, kedves nagysám! — kiálta Károly testvér a legnagyobb felindulással; kérem — egy szót se többet — esedezve kérem. Kérve kényszeritem — kérem, keljen fel. Nem — nem vagyunk egyedül.

E szavak közben felemelkedett a fiatal delnő, egy székhez tántorgott és elájult.

— Elájult, sir, — mondá Miklós odasietve.

— Szegény — szegény lányka! — kiálta Károly testvér. — Hol van bátyám Eduárd? — Eduárd, édes bátyám, kérlek, jer ide.

—Édes öcsém Károly, — felelt bátyja a szobába sietve, mi baj — ah! mi?

—Pszt! Pszt! az istenért, egy szót se, bátyám Eduárd, — felelt a másik. — Csengess a gazdasszonynak, édes bátyám — hivd Linkinwater Timet. Linkinwater Tim, jöjjön be! Édes Nickleby ur, kérem, hagyja el a szobát.

—Gondolom, jobban kezd lenni, — mondá Miklós, kinek figyelme oly egészen a fiatal delnőre volt fordítva, hogy a felszólítást nem is hallotta.

— Szegény galamb! — kiálta Károly testvér, gyengéden megfogva annak kezét, és karjával fejét gyámoltatva. Édes bátyám Eduárd, tudom, csudálkozol, hogy a munka óráiban e jelenet tanujának kell lenned, de —

Itt ismét eszébe jutott Miklós ottléte, azért meg-
rázta annak kezét, és egész komolysággal megkérte, hogy hagyja el a szobát, és haladék nélkül küldje be Linkinwaterert.

Miklós azonnal eltávozott, s mikor az irodába ment, az öreg gazdasszonynyal és Linkinwater Timmel találkozott, kik a fülkében egymásba ütődtek, és rendkívüli sietséggel Cheerible Károly ur szobájának tartottak. Linkinwater Tim részéről ez oly módon történt, mely nem engedte, hogy Miklós megbizását meghallgassa, és nem sokára hallotta ez utóbbi, hogy az ajtót belül bezárták.

Miklósnak elég ideje volt erről az eseményről gondolkodni, mert Linkinwater Tim majd egy óráig elmaradt, mely idő alatt ifju barátunk majd semmi másra nem gondolt, mint a fiatal delnőre, annak rendkívüli szép-

ségére, a lehető okokra, melyek azt oda vitték, és ezen titokteljes magaviselet kútforrására. De minél tovább gondolkozott mindezekről, annál zavartabbá lett, és annyival sürgősebben vágyott tudni, hogy ki az a delnő. — Ezer között is ráismertem volna, — gondolá Miklós, ki ilyen és hasonló eszmélkedések között a szobában fel-alá járkált, és mig annak arczát és termetét egészen maga elébe képzelte, addig minden egyébről megfeledkezett.

Végre előjött Linkinwater, — de oly átkozott hidegvérűleg, egy lap papirral kezében és egy tollal a szájában, mintha semmi sem történt volna.

— Magához jött egészen? — kérdé Miklós nagy mohósággal.

— Kicsoda? — felelt Linkinwater Timotheus.

— Szeretném én is tudni, — viszonzá Miklós; — a fiatal delnő.

— Számítsa ki nekem hamar, — mondá Tim a tollat szájából kivévén, — mennyi négyszáz huszonhétszer háromezer kétszáz harmincznyolcz?

— Kérem, előbb kérdésemre feleljen — viszonzá Miklós. — Kérem önt.

— A fiatal delnő végett, — mondá Linkinwater Timotheus, szemtívegét feltéve.

— Igaz. Igen! Oh, ő egészen jól van.

— Igazán — egészen jól? — felelt Miklós.

— Egészen jól, — viszonzá Linkinwater — komolyan.

— Vajjon képes ma haza menni? — kérdé Miklós

— Már elment, — mondá Timotheus.

— El?

— Igen.

— Remélem, nem messze kell mennie? — mondá Miklós, kíváncsian nézván Timre.

— Én is azt hiszem, — válaszolá a megindíthatatlan Timotheus.

Miklós még egy-két kérdést koczkáztatott, de szembe-tűnő volt, hogy Timotheusnak okai voltak a válaszszal kitérni, és hogy el volt határozva semmi további felvilágosítást nem adni a szép ismeretlen személyére nézve, ki oly nagy kíváncsiságot ébresztett fiatal barátja keblében. Miklós azonban nem hagyta magát sikertelen kísérletei által megfélélníteni, hanem másnap, ama körülmény által bátorítatva, hogy Linkinwater ur nagyon beszédes és közlékeny szeszélyben volt, újra elkezdte az ostromot. De mihelyt erről a tárgyról kezdett beszélni, Tim ismét visszaesett boszantó hallgatagságába s eleinte csak félvállról, azután pedig éppen semmit se felelt, ha csak a néhány fejbólintást és vállvonítást, a mik egyéb-iránt Miklósnak már is rendkívül magasra csigázott kíváncsiságát még inkább növelték, feleletül venni nem akarta.

Minthogy tehát ily módon nem boldogulhatott, azzal a reménnyel vigasztalta magát, hogy tán újra el fog jönni nemsokára a fiatal delnő látogatóba; de ebben is csalódott. Szorgalmasan megvizsgálgatta minden levélen a czímet, de egy sem volt köztök, melyet az ő kézírásának tarthatott volna. Néhány alkalommal oly ügyek bizattak reá, melyek meglehetősen messze eltávolíták a háztól, és melyeket azelőtt Linkinwater Tim végzett. Olyankor Miklósnak nem lehetett nem gyanítania, hogy egy vagy más ürügy alatt szándékosan azért küldik, mert távollétében oda jön a fiatal delnő. De legkevesebbet sem

hallhatott, a mi gyanuját igazolta volna, és Timből se lehetett ebben a tekintetben a legkisebb vallomást is kicsikarni.

A titok és dugába dőlt reménység nem szükségesek feltétlenül a szerelem emeléséhez; azokban mégis gyakran igen fontos elősegítő eszközökül szolgálnak. „Addig ismernek, míg látnak“ mondja a példabeszéd, mi a barátságra sokszor alkalmazható, bár nem mindig szükséges az elválás arra, hogy barátok közt közöny keletkezék, mint egyszer-másszor az utánzott drágakövekhez hasonlító igazság és becsületesség is csak távolról nézve látszanak valódiaknak. A szerelem ellenben meleg, élénk és hosszú időn át képes az embert boldogítani sovány táplálék mellett is. Így történik aztán gyakran, hogy elválás és a legszomorubb viszonyok daczára is nem fogy, hanem mint a buján tenyésző növény, folytonos virulásnak örvend. A mi Miklósunknál is így történt, ki napról napra, óráról órára alig gondolkodott másról, mint az ismeretlen fiatal delnőről, míg benne a meggyőződés erősen megszilárdult, hogy halálig szerelmes belé, és hogy nála nincs szerencsétlenebb szerelmes az egész világon.

Míg a dolgok így állottak, Linkinwater Timotheus és Miklós a Cheerible testvérek egy németországi kereskedő barátjának fizetés beállítása által abba a kényszerűségbe jutottak, hogy egy bonyolódott, igen nehéz, és sok évre visszaható számadást kellett elkészíteniök, s hogy azt hamarább teljesítsék, Linkinwater Tim azt indítványozta, hogy egy hétig esti tíz óráig maradjanak az irodában, mire Miklós, kinek buzgalmát jóságos főnökeinek szolgálatjában semmi — még a kalandosság, mely különben nem épen fér meg a munkás étellel — sem csök-

kenthette meg, örömmel késznek nyilatkozott. És már e meghosszabbított munkaórák első estéjén eljött — nem ugyan maga a delnő, hanem legalább szolgálója, ki egy darab ideig Károly testvér szobájában időzött, aztán eltávozott, és a legközelebbi három estén, mindig ugyanazon órában ismét megjelent.

Ez ismételt látogatások a legfőbb fokra emelték Miklós kíváncsiságát, tantalusi kinokat szenvedett, és mivel a titoknak nyomába nem juthatott a nélkül, hogy kötelességét el ne hanyagolja, Newmann Roggshoz járult bizodalmaival, kit megkért, hogy a jövő estén álljon őrt, a leányt kísérje haza, s a mennyire, — a nélkül, hogy gyanut keltsen — lehet, urnőjének neve, állása és története iránt tudakolódzzék, minek eredményét aztán vele természetesen minden késedelem nélkül közölje.

Newmann Roggs e megbízatás által rendkívül megtisztelve érezte magát, és másnap este már egy egész órával a megkivántató idő előtt elfoglalta őrhelyét a City Square-ben. Szemére húzott kalappal állott a kut mögő, és sajtáságos titokteljes tekintettel, mely csodálatosan ki volt számítva arra, hogy minden ott elmenő kíváncsiságát magára vonja. És valóban néhány szolgáló, kik vizet akartak meríteni, és néhány fiu, kik szomjukat eloltani álltak ott meg, nem kevésé ijedtek meg Newmann jelenésén, ki alattomosan a kut csőve körül ide s tova nézegetett, és a mellett csupán csak arcát hagyta látni, melynek valóban oly kifejezése volt, mint egy lesben álló farkasnak.

A követ csakugyan megjelent ismét a szokott órában, és szokatlan hosszú késedelmezés után eltávozott. Newmannak Miklóssal kettős szóbeli végzése volt, melyek-

nek egyike szerint, ha sikerül a szolgálóval találkoznia, a legközelebbi éjre, ha pedig nem sikerül az első napon, ugy a második szerint, a második éjre kellett neki össze-
jövetelt kieszközölni, de ennek aztán mindenesetre meg kellett történnie. Az első estén nem jelent meg az össze-
beszélési helyen — egy kocsmánál a City és Golden Square fele utján — de a másodikon már Miklós előtt ott állt, és nyílt karokkal fogadta őt.

— Minden jól végződött — suttogá Newmann. —
Üljön le ön — üljön le ön; tüstént mindent elbeszélék.

Miklósnak nem kellett második kinálás, és sietve
kérdőzködött a hirekről.

— Oh, sok van — mondá Newmann majd ma-
gán kívül örömeben; minden rendén van; ne ereszse
magát tovább. Alig tudom hamarjában, hogy mint kezd-
jem. Mégis — semmit se tesz. Csak legyen jókedvű.
Minden tisztában van.

— Jó, — felelt Miklós sebesen. — És hogyan?

— Hogyan? — viszonzá Newmann. Azaz —

— Mit azaz, mondá Miklós, — mi a neve — csak
a nevét, derék barátom.

— Trebs a neve — viszonzá Newmann.

— Trebs? — ismétlé Miklós boszankodva.

— Igen, ugy hívják, — mondá Newmann. Jól meg-
jegyeztem magamnak, mert hasonlít Krebshez.

— Trebs? — ismétlé Miklós még nagyobb hang-
nyomatékkal mint előbb. — Az bizonyosan a szolgáló
neve lesz.

— Nem, nem, — mondá Newmann nagy határo-
zottsággal rázva fejét, Trebs Czeccilia kisasszony.

— Trebs Czeccilia, — felelt Miklós, a két nevet több-

szőr ismételvén, mindenféle hangváltoztatással elmormogva magában, hogy hadd lássa, mint veszik ki magukat együtt. No, Czeccilia szép név.

— Kétségkívül és ő is szép leány — nyilvánítá Newmann.

— Kicsoda? — kérdé Miklós.

— No hát, Trebs kisasszony.

— Hát látta őt, — folytató Miklós.

— Bizonyosan — bizonyosan derék fiam, — felelt Roggs megveregetve Miklós vállát. — Én láttam őt, és ön is meg fogja őt látni, már minden el van készítve.

— Kedves Newmannom — kiálta Miklós, megfogván kezét, — valóban komolyan beszél ön?

— Mindenesetre — felelt Newmann, — bátran eliheti ön minden szavamat. Ön látni fogja őt holnap este. Beleegyezett, hogy önt meghallgatja. Én rábeszéltem őt, csupa nyájasság, jóság, édesség és szépség.

— Azt én tudom, és azt is tudom, hogy neki annak is kell lennie, Newmann, mondá Miklós kezeit öszszecsapva.

— Önnek igaza van, viszonzá Newmann.

— Hol lakik? — kérdé Miklós. Mit hallott történetéről? Van atyja, anyja, fivérei s nővérei? Mit mondott? Hogy fogott ön hozzá hogy megláthassa? Nem volt nagyon meglepetve? Mondta-e ön neki, mily szenvedélyesen vágyódtam beszélni vele? Mondta neki, hogy hol láttam őt? Mondta ön neki hogy mikép, mikor, mióta, és mily gyakran gondoltam gyönyörű arczára, mely nekem legnagyobb nyomoruságomban mint egy jobb világból eredő sugár tünt elő? Megmondta ezt neki, Newmann — megmondta ezt neki?

A szegény Newmann a szó szoros értelmében le-

vegő után kapkodott, midőn a kérdések ez árja feléje özönlött, és minden új kérdésnél görcsösen izgett-mozgott székében, egyszersmind a zavarodottságnak fölötte nevetéséges kifejezésével Miklóstra bámult.

— Nem — felelt Newmann, — azt nem mondtam neki.

— Mit nem mondott ön neki? — kérde Miklós.

— Azt, arról a sugárról a jobb világból, — felelt Newmann. Azt se mondtam meg neki, kicsoda ön, vagy hogy hol találkozott vele. Csak azt mondtam meg neki, hogy egészen kétségbeesve szerelmes ön belé.

— Az igaz, Newmann, — viszonzá Miklós sajtáságos hévvel. Az ég tudja, hogy az igaz.

— Azt is mondtam neki, hogy ön titokban már régóta imádója — folytató Newmann.

— Igen, úgy van, s mit mondott arra? — kérde Miklós.

— Elpirult, — felelt Newmann.

— Az érthető! mit is tehetett volna mást? mondá Miklós helybenhagyólag.

Most Newmann további nyilatkozatokba bocsátkozott, és elmondá, hogy a fiatal delnő egyetlen gyermek, kinek anyja meghalt, és most atyjával lakik; szolgálója közbejárása által, ki jelentékeny befolyással bír nála, rá hagyta magát beszéltetni, hogy beleegyez egy összejövetelebe imádjával. Előadá továbbá, hogy mily sok ékes-szólás kellett ahoz, hogy a fiatal delnőt e lépésre rá lehessen birni, és mint volt világosan kikötve, hogy Miklós azt semmi másnak nem tekintheti, mint egy alkalomnak szeretetét kinyilatkoztatni, és mint nem kötelezi magát semmiképen arra, hogy iránta tanusított figyelmét szive-

sen veendi-a. A Cheerible testvéreknél tett látogatásainak titka egészen felvilágosítatlanul maradt, mert Newmann sem a szolgálóval történt előleges beszélgetés, sem annak urnőjével történt találkozása alkalmával nem tett arra célzást, hanem csak azt jelentette ki, hogy meg volt bizva a szolgálót meglesni, és fiatal barátja nevében beszélni, anélkül hogy abba belebocsátkozott volna, hogy megmondja: mily messzire, és honnan kezdve követte őt. Egyébiránt kijelenté Newmann, hogy néhány szóból, melyet a bizalmas szolgáló kiszalasztott, azt gyanítja, hogy a fiatal delnő atyjának kemény kormányja alatt nagyon nyomoru és boldogtalan életet él, minthogy az nagyon heves és durva véralkatu, mely körülményből ő azt magyarázta ki magának, hogy a delnő azért kereste a Cheerible testvérek oltalmát és barátságát, és azért hagyta magát reábeszéltetni, hogy a kért összejövetelt megengedje. Ez utóbbit rendkívüli logikai következtetésnek tartotta. Newmann az előbbi tételekből, egészen természetes lévén, hogy egy fiatal delnőnek, ki irigylésre oly kevésbé méltó helyzetben van, jobban kell ohajtania annak megváltozását, mint bárki másnak.

További kérdések után — mert az előbb érintettek csak hosszas és fáradalmas nógatással voltak Newmannból kivehetőek — kisült, miszerint Newmann, hogy silány külsejét megmagyarázza, azt adta elő, hogy bizonyos, a jelen cselszövénynyel szükséges összeköttetésben álló okokból álöltözetben lép fel; s midőn megkérdeztetett, mikép jött arra a gondolatra, hogy megbiztatását annyira tullépje, miszerint összejövetel iránt is végezzen, azt felelte, hogy ő a barátság és udvariasság kötelességének tartotta oly ritka jó eszközt használni föl Miklós terveinek kivitelére,

minthogy a delnő nem vonakodik azt elfogadni. Miután ilyen és minden más kigondolható kérdések is legalább huszszor feltétettek és megfejtettek, elvált a két barát egymástól azon elhatározás mellett, hogy a legközelebbi éjjel féltizenegyor találkozni fognak, hogy a tizenegy órára megállapított találkára induljanak.

— Mily csudálatosan fejlődnek sokszor a dolgok, — gondolá Miklós hazamenet. Azt sohasem hittem volna, — nem, még álmomban sem hittem volna lehetségesnek. Valamit egy delnő történetéről megtudni, ki engem élénken érdekel, őt az utcán látni, lakása mellett elmenni, vele egyszer-másszor sétálás közben találkozni, egy napot remélni, mely engem oly helyzetbe hoz, hogy szerelmemet neki kinyilatkoztathatom, ennyire terjedtek legfőbb gondolataim. És most — de valóban a legnagyobb bohó volnék, ha szerencsémrel szembeszállanék!

Miklós mindemellett elégedetlen volt, és e kedvetlenségében valamivel több is rejlett, mint csupán borus, kellemetlen érzés. Ő tulajdonkép boszankodott a fiatal delnőre, hogy oly könnyen reá hagyta magát vétetni, mert hiszen nem tudhatta, hogy én vagyok, — okoskodott Miklós, — csakugy lehetett volna az más is — és ez bizony nem igen kellemes gondolat volt. De a jövő pillanatban már haragudott önnönmagára, hogy ily gondolatnak helyet adott, s igyekezett magát meggyőzni, hogy egy oly templomban semmi más, csakis tökéletesség honolhat, mint a két testvér magaviseletéből is ki lehetett látni, kik mély tisztelettel viseltettek a fiatal delnő iránt. Szóval ő tökéletes titok, — mondá Miklós. De ebben nem talált nagyobb megnyugtatót, mint az előbbi elmékedésekben, s ezáltal csak a gyanusításoknak új

tengerébe mélyedt, melyben a legnagyobb aggodalommal vergődött, míg az óra tizedt ütött, és a találka ideje közelgett.

Miklós nagy gondossággal öltözködött fel, sőt még maga Newmann is fordított egy kevés gondot a maga kicziczomázására, mert — oh csudák csudája! öltönyén két egymásra következő gomb diszlett, és a gombostűk, melyek a többit pótolták, meglehetősen szabályszerűleg voltak a hézagokba alkalmazva.

Kalapját is a legujabb divat szerint veselte, tetejébe egy zsebkendőt téve, melynek egyik összetekert végét hajtekeres modorban hátul lecsüngni hagyta; e diszitmény feltalálásának érdemét azonban nem vehette a maga részére igénybe, mert az teljességgel nem volt szántsándékos, mivel ő sokkal felgerjedtebb hangulatban volt, hogysen másról, mint lovagias esti kalandja fontos tárgyáról gondolkodni képes lett volna.

Mély hallgatásban és sebesen haladtak az utczákon keresztül, míg végre egy sötétes és kevéssé látogatott utczába értek az Edgeware országot közelében.

— Tizenkettedik szám, — mondá Newman.

— Ah — felelt Miklós körültekintve.

— Jó utca? — mondá Newmann.

— Igen, — felelt Miklós, csak egy kissé sötét.

Newmann semmit se felelt erre az észrevételre, hanem rögtön megállt, Miklóst háttal egy udvar korlátjához állította, és értésére adta, hogy ott kell várakoznia a nélkül, hogy kezét vagy lábát megmozdítsa, míg a part meg nem tisztul. Azután Roggs nagy sietséggel elsántikált, de minden pillanatban vissza-visszanézett, hogy magát biztosítsa, vajjon engedelmeskedik-e Miklós a ren-

deletnek, és végre eltűnt egy öt—hat házzal tovább fekvő épület ajtajában.

Kis várakozás után ismét előttűnt, visszasántikált, féluton megállt és intett Miklósnak, hogy kövesse őt.

— Nos? — kérde Miklós, lábhegyen közelebb lépve.

— Minden rendben van, — felelt Newmann nagy lelkesedéssel. Semmi sincs az utban. Senki otthon. Jobban kívánni sem lehet. Ha! ha!

E bátorító biztosítással belopódzott egy házajtóba, hol Miklós egy réztáblán igen nagy betűkkel olvashatta a Trebs nevet, azután egy nyílt ajtó előtt megállt, és intett fiatal barátjának, hogy szálljon le.

— Az ördögbe, — kiálta Miklós visszalépve, — hát a konyhába bujunk, mintha az ezüst kanalakért jötünk volna?

— Pszt! — felelt Newmann. Az öreg Trebs, a sárkány, mindnyájunkat megölné, s az ifju delnőt felfofozná; ő azt gyakran megteszi.

— Mit — kiálta Miklós dühvel eltelve — azzal talán csak nem azt akarja ön mondani, hogy valaki oly merész lehetne, miszerint egy olyan — —

Nem volt elég ideje szerelme tárgyának dicséretébe bocsátkozni, mert Newmann egy kis lökést adott neki, melytől majd az egész lépcsőzeten legurulhatott volna. Miklós legokosabbnak tartotta ez intést türelemmel elnézni, és minden ellenmondás nélkül, de oly arczkifejezéssel szállott le, mely mindent mást inkább fejezett ki, mint egy lángoló szerelmesnek reményteljes örvendezését. Newmann kézen fogva követte, — ha Miklós még épen idején nem segíti, fejjel bukott volna előre — egy köve-

zett, koromfekete folyosón keresztül egy hátulsó konyhába, vagy pinczébe vezette, hol hollófekete sötétség uralkodott.

— Nos — suttogá Miklós kedvetlenül, — gondolom, ezzel nincs még vége ?

— Nincs, nincs, — felelt Roggs, mindjárt itt lesznek. Minden rendben van.

— Azon örvendek, — mondá Miklós, — mert megvallo, hogy a látszat nem a legelőnyösebb.

Nem beszéltek tovább, Miklós ott állott, Newmannak hallható lélegzését hallgatva, s úgy tetszett neki, mintha az orra mint az izzó szén fénylenék még a sötétségben is, mely azt körülvette.

Egyszerre óvatos lépések hangja ütötte meg füleit, és közvetlenül reá egy női hang kérdé, itt van-e az az ur ?

— Igen, — felelt Miklós a szöglet felé fordulva, honnan a hang hallatszott. — Ki az ?

— Csak én — felelt a hang. — Nos, ha úgy tetszik kisasszony!

Némi fény megvilágította a helyet, és mindjárt reá megjelent a szolgáló égő gyertyával kezében, kit aztán fiatal urnője, ki láthatólag el volt fogulva a szégyentől és zavarodottságtól, követett.

A fiatal delnőt meglátva Miklós összeborzadt és elsápadt, szive hevesen vert, s megállt mintha leszegezték volna. E pillanatban, s majd egyidejűleg a szolgáló beléptével hangos és dühös zörgés hallatszott a házaajtón, melyet Newmann Roggs okozott egy söröshordóról, melyen ült, nagy hirtelenséggel felugorva és elsápadt képpel kiáltva.

— Irgalmas isten — Trebs!

A fiatal delnő hangosan felkiáltott, a szolgáló kezeit tördelte, Miklós szembetűnő elkábulással nézett egyikről a másikra, és Newmann ide-oda sietett, kezeivel egymásután zsebeibe nyult, és határozatlansága tulságában mindenikből kirántotta a bélést. Csak egy pillanat volt, de ez egy pillanatban annyi zavar keveredett össze, a mennyit csak a legmerészebb képzelőerővel lehet elgondolni.

— Hagyja el a házat, az ég szerelmeért — nem jól tettünk, azért a legrosszabbat érdemeljük, — kiáltott a fiatal delnő. — Hagyja el a házat, vagy én örökre tönkre vagyok téve.

— Csak egy szavamat hallgassa meg — kiáltá Miklós, — csak egyetlenegy, és én nem tartóztatom fel tovább kegyedet. Engedjen csak egy szót mondanom a bal eset felvilágosítására.

De Miklós hiába vesztegette a szót, mert a fiatal delnő zavart tekintettel sietett fel a lépcsőkön. Ő utána ment volna, de Newmann öltönye gallérjánál fogta és a folyosó felé ránczigálta, a melyen bementek.

— Hagyjon el az ördögbe, Newmann — kiálta Miklós. — Én akarom, és kell hogy beszéljek vele. Én nem hagyom el a házat előbb.

— De gondolja meg ön — a hir — a becsület — erőszakos betörés — mondá Newmann, mialatt őt mindkét kezével átfogta és eltolta. Az ajtót mindjárt kinyitják, és mihelyt bezárták, ismét elmehetünk a honnan jöttünk. Jöjjön ön — erre — ime!

Meggyőzve Newmann intései, a szolgáló könyörgése és könyei és a hatalmas kopogtatás által, mely egy pil-

lanatig se szűnt meg, Miklós engedte magát eltaszigálni, és ugyanazon pillanatban, melyben Trebs ur a házajtón bement, az udvarajtón mindkét barát kilopódzott.

Megállás és szó nélkül siettek keresztül több utcán, míg végre megálltak és halavány, bánkodó tekintettel néztek egymásra.

— Semmit sem tesz — mondá Newmann, lélegzet után kapkodva. Ne vegye szívére. Minden rendén van. A szerencse legközelebbi alkalommal jobban fog szolgálni. Most semmit sem tehattünk. Én legalább a magamét megtettem.

— Még pedig derekasan, felelt Miklós, kezét megfogván — oly derekasan, mint egy leghivebb és legbuzgóbb barát teheti. Csakhogy — én azonban ön iránti bizalmamban nem csalódtam, Newmann, és mindamellet elismerem, hogy teljesen le vagyok kötelezve ön iránt — csakhogy nem az igazi delnő volt az.

— Hogyan? — kiálta Newmann Roggs, — hát a szolgáló megcsalt volna?

— Newmann, Newmann, — mondá Miklós, kezét barátja vállára tévén, — a szolgáló sem az igazi volt.

Newmann arca meghosszabbodott, és ép szemét élesen s mozdalatlanul Miklóstra szegezte.

— Ne vegye szívére, — mondá Miklós; semmit sem tesz. Ön láthatja, hogy egykedvű vagyok. Az egész azon alapszik, hogy ön nem az igazi hölgy után ment.

— És úgy is volt. Azért-e, hogy Newmann Roggs addig nézett rézsutos irányban a kút körül, míg látérese megtompult, vagy hogy, mikor látta, hogy van egy kis ideje, magát néhány erősebb italcseppel, mint minőt

a kútviz szolgáltathat, megüditette — mindenestre hiba volt részéről. És Miklós haza ment, hogy a dolog fölött gondolkozzék, és magának az ismeretlen fiatal delnő keceit lefesse, ki most előtte még elérhetlenebbnek látszott, mint valaha.

Negyvenkettedik fejezet.

Néhány regényes esetet tartalmaz madame Nickleby és a mellettük lakó kurta nadrágos ur között.

Fiával való utolsó tartalomdús beszélgetése óta madame Nickleby lassan-lassan szokatlan szorgalmat kezdett fordítani saját felcsinosítására, eddigi tisztos női viselkedéséhez számtalan szépítéseket toldva, melyek magukban talán jelentéktelenek, de együttvéve nem csekély fontosságúak voltak. Sőt még fekete öltözéke és gyászruhái is, bármily elkopottak voltak kecssei, egészen új jellemet kaptak, bizonyos ifjú ékességek okos felosztása által, melyek talán csak csekély, vagy semmihez hasonló értékűknél fogva menekültek meg az általános végromlástól, és nyugodhattak békén valamely régi szekrény vagy katalya egyik szegletében, hová ritkán hatott napvilág. Az elköltözött iránti tisztelet külső tanubizonyosságai, és az annak elvesztése feletti fájdalmak ily módon egészen halkkal, nagyon veszedelmes és gyilkos szándékok jeleivé változtak az élőkre nézve.

Madame Nicklebyt talán egy magas kötelességérzet, és kétségkívül a legbecsesebb gerjedelmek indították erre az eljárásra. Az is lehető, hogy a fölötte hosszú, hasztalan gyászt vétkesnek, vagy azt szükségesnek találta, hogy

virágzó leányának a takarosságról és illemről valódi példát mutasson. Vagy talán e változásnak, nem tekintve a kötelesség és felelősséget, a legtisztább és legönzетlenebb emberszeretet érzésében rejlett kútfeje. Miklós azzal az urral a szomszédházban nagyon keményen bánt, őt — elég udvariatlanul — mint eszeveszett bolondot és tökfilkót gyalázta, és eszének eme megtámadásáért anyja mintegy kötelezve volt kárpótlást adni, mert talán úgy érezte, hogy mint jó kereszténynek minden hatalmában álló eszközökkel meg kell mutatnia, mily kevéssé érdemli meg a meggyalázott ur a használt czimek akár egyikét, akár másikat. És mit tehetett ez éretnyes, és dicséretes célra nézve jobbat, mint minden ember előtt személyesen bebizonyítani, hogy annak szenvedélye legokosabb a világon, s másból nem eredhet, mint az ő érett kecseinél egy lángoló és nagyon is fogékony férfiú szemei előtti vigyázatlan és tartózkodás nélküli kifejléséből, mint azt csakugyan minden gondolkodó embernek világosan be kellett látnia.

— Ah, — mondá madame Nickleby komoly fejrúzással — ha Miklós tudná, mennyit szenvedett szegény boldogult atyja, mikor én, mielőtt eljegyeztettünk, semmit nem akartam tudni róla, úgy nem volna ilyen irgalmatlan. Elfeledhetem-e valaha ama reggelt, melyen egy megvető pillantást vetettem reá, midőn ajánlkozott napernyőm vitelére? — Vagy az estét, midőn haragban voltam vele? Kevés hiányzott, hogy ki nem vándorolt, mert kétségbeesése majd ilyen lépésre erőszakolta.

Hogy az elköltözött nem jobban járt volna-e, ha nőtlen korában a vándorbotot kezébe vette volna, oly kérdés, melylyel annak hátrahagyott özvegye nem

akarta magát feltartóztatni. Katicza is épen, midőn elmékedései e magaslatra emelkedtek, lépett be varrovánkosával a szobába, és még ennél sokkal jelentéktelenebb félbeszakítás vagy éppen semmi félbeszakítás is mindig képes volt madame Nickleby gondolatmenetének más irányt adni.

— Édes Katicza, — mondá madame Nickleby, — én nem tudom, hogy van az, de az ily szép, meleg nyári nap, mint a mai, midőn a madarak mindenfelé énekelnek, mindig a zsályás sertés-sültre, hagymamártásra és marhahúslevesre emlékeztet.

— Ez különös eszmelánczolat, mama.

— Valóban, én magam sem tudom, hogy jövök reá, — felelt madame Nickleby.

— Hadd lássam, — sertés-sült. Épen megkeresztelésed után öt hétre süttöttünk azt — nem, még se lehetett az sertés, mert még emlékszem, hogy egy párt kellett felvagdalni; és csak nem tudom magamat boldogult atyáddal egy pár sertés mögött ülve képzelni. Foglyoknak kellett hát azoknak lenni. Sertés-sült! Átalában alig tudom elgondolni, hogy valaha sertéshust ettünk volna, mert most már emlékszem, hogy atyád nem tűrhette annak még látását sem az ételárusoknál és mindig azt szokta mondani, hogy az mindig a kis gyermekeket juttatja eszébe, csak hogy a sertéseknek sokkal szebb bőrük van. De ő a kis gyermekektől is irtózott, részint mert családja megszaporodását nem jó szemmel nézte, másrészt mert természetes utálattal volt irántok. Mégis csak különös, hogyan tehetek fel magamban ilyesmit. Mégis igen, most emlékszem, hogy egyszer madame Bevansnál ebédelttem a széles utcában, egy kocsigváró házában, hol a

részeg ember a bérnegyed napja előtt egy héttel egy üres ház pinczelyukába esett, és csak akkor találták meg, mikor az új bérlő beköltözött, és akkor volt sértés-sültünk Ennek kell lenni, a mi a dologra emlékeztetett, annyival inkább, mert egy kis madár volt a szobában, mely az egész idő alatt énekelt — nem, nem épen kis madár volt, hanem papagály, mely ugyan nem valami különösen énekelt, de ugyancsak csacsogott és borzasztóan káromkodott. De mégis azt hiszem, hogy az volt, valóban, meg vagyok győződve, hogy annak kellett lenni. Nem gondolod te is, édesem?

— Ó bizonyosan, semmi kétséget nem szenved, mama, — felele Katicza vidor mosolygással.

— Igazán, — és nemcsak úgy mondd, hanem te is komolyan úgy gondolod, Katicza? — mondá madame Nickleby oly ünnepélyesen, mintha a legnagyobb s legkomolyabb érdekü kérdés forogna fenn. — Ha nem úgy van, úgy inkább mindjárt nyíltan mondd meg, mert mindig jó az igazságnál maradni, kivált oly alkalomnál, a mely oly rendkívüli, és méltán megérdemli, hogy az ember érett megfontolással hozza tisztába.

Katicza nevetve felelt, hogy tökéletesen meg van győződve, és minthogy mamája még mindig habozni látszott, hogy nem szükséges-e a tárgyat újra feleleveníteni, azt indítványozta, hogy a munkát vigyék magukkal a kertbe s ott élvezzék a szép délutánt. Madame Nickleby ebbe szívesen belenyugodott, és mindketten minden további fontolgatás nélkül a kertbe mentek.

— No, azt meg kell vallanom, — mondá madame Nickleby, midőn helyére leült, — hogy sohasem láttam oly jó teremést, mint Smike. Lelkemre! mennyire

igyekszik ezt a kis lugost rendbe hozni, és a szép virágokat körülültetni, valóban bámulandó. Csak azt szeretném, ha a homokot nem mind a te részedre hordta volna, és nekem is többet hagyott volna valamivel, mint a nyirkos talajt.

— Édes anyám — felelt Katicza gyorsan, — ezt a helyet foglalja el. Kérem, legyen irántam ennyi szeretettel.

— Nem, gyermekem, én a magam részén akarok maradni, — mondá madame Nickleby. Ne szoríts ki engem az én ülőhelyemből.

Katicza kérdőleg tekintett fel.

— Ime valahonnan — folytatá madame Nickleby — isten tudja honnan, hozott egy pár angelikát, mikről tegnapelőtt mondtam, hogy ugy szeretnék olyakat, és egyszersmind kérdezém, hogy nem ugy vagy-e te is vele. Nem; te mondád tegnapelőtt, hogy az neked kedves virágod, és kérdezél engem, hogy hát én szeretem-e, — azonban az mindegy; de lelkemre, ezt nagy barátságának és figyelemnek kell tekintenünk. Az én részemmen egyet se látok, — tette hozzá madame Nickleby körülnézve, — de hihetőleg a homokban legjobban tenyésznek. Bizonyosan, Katicza, ugy lesz és ő nyilván azért szórta a homokot és ültette e virágokat a te részedre, mert onnét jobban süt a nap. Valóban, nagyon okosan van kigondolva, nekem eszem ágába se jutott volna.

— Mama, — mondá Katicza hirtelen munkájára hajolva ugy, hogy arca csaknem egészen el lőn rejtve, mielőtt kegyed férjhez ment — —

— Édes Katicza — vágott közbe madame Nickleby,

— az isten irgalmáért, mi viszi vissza gondolataidat arra az időre, mikor még nem mentem volt férjhez, mikor én veled Smike-nak írártam tanusított figyelméről beszélek. A kert téged legkevésbé sem látszik érdekelni.

— Ó mama — mondá Katicza, arczát ismét felémelve, — kegyed bizonyosan nagyon is meg van az ellenkezőről győződve.

— De miért nem dicséred a tisztaságot és rendet, melylyel mindent intéz itt, édesem? — mondá madame Nickleby, — te nekem valóban nagyon különösnek tetszel, Katicza.

— Hiszen én dicsérem azt, mama — felelt Katicza szendév. — Szegény ember!

— És mégis alig hallottalak felőle beszélni — viszonzá madame Nickleby; ennyi, a mit mondani akartam.

A jó asszony most elég hosszasan maradt egy tárgynál, és aztán egyszerre ismét ahoz a kis cselhez folyamodott — ha annak lehet mondani — melylyel leánya már előbb meg akarta a tárgyat változtatni, és kérdé őt, hogy mit is akart mondani.

— Hogy érti azt kegyed? — kérdé Katicza, ki láthatólag elfeledte volt már ama kitérést.

Ah, jó isten, édes Katicza — felelt anyja, — álmodban beszéltél, vagy emlékezőtehetségedet egészen elvesztetted? Te amaz időről akartál beszélni, mikor még férjhez nem mentem.

— Ó, emlékszem már — viszonzá Katicza. — Azt akartam kegyedtől kérdezni, hogy leánykorában sok kérője volt-e?

— Kérők? édesem, — kiálta madame Nickleby csodálatos öntetsző mosolygással. — Az elsőtől az utolsóig tehettek egy tuczatot.

— Mama! — felelt Katicza tettetett bámulással.

— Igen, igen, édesem, — mondá madame Nickleby, — boldogult atyádat és egy fiatal urat nem is számítva, ki velem ugyanazon tánczórákra járt, és arany órákat s karpereczeket küldözött házunkhoz aranszegélytű papírokban, mik természetesen mindig visszautasítottak. Ő azután szerencsétlenségére elment egy fegyencz-hajón Botanybai-be, és az erdőbe szökött, juhokat öldösött (nem tudom hogyan juthattak azok oda) és fel kellett volna azért akasztatnia, de történetesen maga akasztotta fel magát és a kormány megkegyelmezett neki. Azután volt a fiatal Lukin — tette hozzá madame Nickleby, bal keze hüvelykén elkezdvén számláni, és a többi újjain folytatva — Mogley, Tipslark, Cabbery, Smifser.

Midőn madame Nickleby kisújjáig ért, és a számlálást a másik kezén folytatni akarta, leányával együtt egyszerre megrezzentek egy „hm“ miatt, mely a kertfal tulsó részéről látszott jönni.

— Mama, mi volt az? — kérdé Katicza csendes hangon.

— Lelkemre, kedves gyermek, — felelt madame Nickleby nagy zavarban, — ha az az ur nem volt, a kié ez a legközelebbi ház, ugy nem gondolhatom, ki lehet.

— Ah — hm — szólt ugyanazon hang, még pedig nem oly hangon, mint közönségesen harákolnak, hanem olyformán, hogy az egész szomszédságban visszhangzott, és oly sokáig tartott, hogy a láthatatlan lármázó arcának szükségkép meg kellett feketednie.

— Most már értem, édesem, — mondá madame Nickleby, Katicza kezét megfogva. — Légy nyugodt, nem téged illet, és nincs szándékában valakit megijesz-

teni. Kinek-kinek a magáét, Katicza. Kötelesnek érzem magamat, ezt neked megmondani.

E szavakkal madame Nickleby biczczentett a fejével, megsimogatta leánya kezét, és oly arcot öltött, mint-ha rendkívül fontos közléseket tehetne, ha akarna, de a melyeknek magában tartására, hála istennek, elég erőt érzett magában. —

— Mit ért az alatt, mama? — kérdé Katicza szembeötölőleg meg levén lepetve.

— Légy nyugodt, édesem, — felelt madame Nickleby, a kert falára tekintvén, mert látod, én sem ijedtem meg, és ha valakinek meg lehetne azt bocsátani, én volnék, minden körülménynél fogva, kinek legelőbb meg lehetne azt bocsátani. De én nyugodt vagyok, Katicza, tökéletesen nyugodt.

— Ugy látszik az a szándéka volt, hogy figyelmünket felkeltse, — mondá Katicza.

— Kétségtelenül, az a szándéka, édesem, felelt madame Nickleby, mialatt leánya kezét még gyengédebben simogatta, mint előbb — legalább egyikünk figyelmét. Hm, — neked egyáltalában nincs mit félned, édesem.

Katicza nem kevéssé volt zavart, és épen közelebbi felvilágosítást akart kérni, midőn ugyanazon irányban, honnan előbb oly hang jött, mint mikor egy öreges ember lármázva a homokban haragosan tombol, és mielőtt ez lecsillapult, röppentyű sebességgel láttak egy nagy uborkát szállni a légben, azután a kertbe átrepülni, és madame Nickleby lábaihoz leesni.

E jeles légtünetényt nemsokára egy hasonló követte, azután egy szép, szokatlan nagyságu dinnye keringett a magasban és zuhant le. Azután egyszerre több

uborka és végre a levegő vöröshagyma, retek, és más afféle konyhára való növények által elhomályosodott, melyek mindenfelé hullottak és a földön tova gurultak.

Midőn Katicza helyéről nyugtalanul felkelt és anyja kezét megkapta, hogy a házba besuessen vele, e szándékában inkább akadályozva, mint elősegítve érezte magát. Azután azt az irányt követte, a merre madame Nickleby szemei jártak, és nem kevésé ijedt meg, midőn egy ócska fekete bársonysapka tűnt elő, mely lassanként, mintha tulajdonosa lépcsőkön vagy létrán kusznék felfelé, a kert válaszfala fölé emelkedett, azután nyomban egy igen nagy fej és egy öreg arcz s egy pár szokatlanul szürke szem lőn látható, mely utóbbiak zavartan, kimeredve, léha, epedő, leselkedő, és igazán ijesztő kifejezéssel meredtek ki üregeikből.

— Mama, — kiáltá Katicza, ki egy pillanatra valóban megrettent, — miért késik még kegyed, mért marad csak egy pillanatig is itt tovább, kérem, jöjjen velem, mama.

— Édes Katicza — felelt anyja, meg sem mozdulva helyéből, hogy is lehetsz oly bohó? Nekem kell szégyenlenem magamat helyetted. Mint remélheted, hogy megélhetsz a világon, ha ily félenk vagy! — Mit akar, sir? — kérdé madame Nickleby, némi erőtetett neheztléssel fordulva a tolakodó felé, — hogy mer e kertbe benézni?

— Lelkem királynéja, — felelt az idegen, kezeit összekulcsolva, szörpölyön ebből a csészeből.

— Mily ostobaság, sir, — monda madame Nickleby, — édes Katicza, kérlek, légy nyugodt.

— Nem akarja kegyed a csészt kiinni? — nőgatá

az idegen, fejét félrehajtva, és jobb kezét mellére téve; — oh szürcsölje ki e csészét.

— Soha sem állok reá, sir, hogy ilyes valamit tegyek, felelt madame Nickleby gögös hangon. Kérem, távozzék el.

— Ugyan miért — kiálta az öreg ur, egy létrafokkal fölebb hágván és könyökeivel oly kényelmesen, mintha ablakából nézne ki, a falra támaszkodván. — Mért kell a szépségnek mindig oly keménynek lennie, még midőn bámultatása oly őszinte és tiszteletteljes is, mint az enyém. — E szavak után nevetett, kézcsókokat hányt, és sok, mély föhajtást tett. A méheknek kell-e tulajdonítani, melyek a mézhónapok elteltével, midőn azt hiszik, hogy a kénkövel meg vannak ölve, valóságban Barbariába repülnek, és a fogoly mórokat csitító dalaikkal álomba éneklük? Vagy — tevé hozzá, hangját csaknem susogásig halkítván — abban rejlik az ok, hogy a charingcrosse-i szobrot nemrég éjféltájban, lovag-öltözetbe burkolva, az aldgate-i kúttal karonfogva a tőzsdén sétálni látták?

— Mama — suttogá Katicza, hallja őt?

— Pszt, édesem, — felelt madame Nickleby hasonló hangon. — ő nagyon udvarias, én azt hiszem, hogy itt a költőkből idézett valamit. Ugyan mit csinálsz, hiszen a karomat egészen barnává, kékké szorítod. — Sir, távozzék innét.

— Egészen? — kérdé az ur epedő pillantással; — ah! egészen?

— Igen, egészen, — viszonzá madame Nickleby. Itt önnek semmi dolga. Tudja meg ön, hogy e kert magántulajdon.

— Tudom — mondá az öreg ur, újját igen egyetlen

bizalmassággal orrára téve — hogy ez egy felszentelt és megigézett hely, hol mennyei gyönyör (itt megcsókolta kezét, és újra meghajtotta magát) mézillat leng a szomszédok kertjein át, és a növényeket, gyümölcsöket koránérökké varázsolja. Ez a körülmény nagyon is ismeretes előttem. De sziveskedik nekem egy kérdést megengedni, lények legkedvesbiké, míg a Venus bolygócsillag, melynek most a testőr-laktanyában van dolga, távol marad, minthogy ő különben — féltékeny régibb szépségére — közben lépne?

— Katicza, — jegyzé meg madame Nickleby leányának, mily iszonyun kellemetlen helyzet! Én valóban nem tudom, mit mondjak ennek az urnak. Tudod, az ember csak még sem lehet udvariatlan hozzá.

— Édes anyám, — felelt Katicza — ne szóljon egy szót se hozzá. Menjünk innen oly sietve a mint csak lehet, és zárjuk be magunkat, míg Miklós haza jön.

Madame Nickleby ez indítványt csak egy nagyszerű, hogy ne mondjuk: megvető pillantással viszonzta, azután az öreg ur felé fordult, ki e suttogás alatt le sem vette rólok szemeit.

— Ha úgy viseli ön magát, mint művelt férfi, sir, a minek beszédénél és — és — külsejénél fogva is látszik (egészen hasonmása nagyatyádnak, mikor legjobb korában volt, édes Katicza) — és ha azonkívül kérdését világos szavakkal fejezi ki ön, a felelet nem fog öntől megvonatni.

Ha madame Nicklebynek derék papája legjobb korában hasonlított a szomszédhoz, ki a kertfalon átnézett, úgy legalább is egy bohó kinézésű bagolynak kellett lennie. Talán Katiczának is hasonló gondolata volt, mert

annyira összeszedte magát, hogy némi figyelemmel nézte meg annak élő képmását, midőn ez bársony sapkáját levette és egy tökéletesen kopasz fejet láttatott, majd kézcsókokkal kísért számtalan főhajtást tett. Midőn e megérőltető működés által, a mint látszott, kimerült, sapkáját újra feltette, szorgalmasan füleire húzta, és előbbi állását ismét elfoglalva így szólt:

— A kérdés az — —

Itt elakadt, és mindenfelé tekintgetett, hogy kelőleg meggyőződjenek, vajjon nincsenek-e hallgatóságok közelében. E tekintetben megnyugodván, több izben orrára ütött, mely műtétet ravasz képpel kísérte, mintha maga magának szerencsét kívánna elővigyázataért, azután kinyújtotta nyakát és hallható suttogással mondá:

— Herczegnő kegyed? —

— Ön csúfol engem; — felelt madame Nickleby, úgy tevén, mintha vissza akarna menni a házba.

— Ó nem, — és valóban nem az? — mondá az öreg ur.

— Azt ön maga is tudja, sir, — felelt madame Nickleby.

— Ugy a Canterbury érsek rokona kegyed? — kérdé az öreg ur kíváncsian tovább, — vagy a római pápáé? vagy az alsóházi alelnöké? Bocsásson meg kegyed, ha nincs igazam, de nekem azt mondták, hogy kegyed a kövezetbiztos unokahúga, és a lordmajor s városi tanácscollegium menye, a mi a kegyed rokonságát mindahárommal eléggé tanusítja.

— Bárkinek tetszik is ily hireket terjesztetni, sir, — felelt madame Nickleby némi melegséggel, nagy szabadságot vett magának nevémet illetőleg, mit fiam egy pillanatig sem tűrne, ha meghallaná. Már csak a gon-

dolat is! — mondá madame Nickleby — „a kövezetbiztos unokahúga!“

— Kérem édes mama, ugyan menjünk innen — suttogá Katicza.

— Kérem, édes mama — döreség, Katicza, — mondá madame Nickleby boszusan; de neked már ez a szokásod, ha azt mondanák is, hogy egy füttyülő piróknak az unokahuga vagyok, azzal se gondolnál semmit sem! Ah, sehol sem találok részvétre — mormogá madame Nickleby mesterkéltén, — de szerencsére nem is vágyom arra.

— Könyek? — kiálta az öreg ur oly erélyes ugrással, hogy két vagy három lépcsőn átbukott és állát a fal megkarcolta. Fogjátok fel a kristály-golyócskákat — vegyétek, — tegyétek egy palaczkba — dugjátok be jól — pecsételjétek be egy szerelem-istennel — irjátok reá, hogy „a legjobb minőségű“ dugjátok a tizenegyedik kévébe és tegyetek reá egy vasrudat a mennykő elhárítására.

Míg e parancsokat kiosztogatta, mintha azoknak azonnali teljesítésére egy tuzat szolga állna készen, sapkája béllését kifordította és nagy méltósággal feltette úgy, hogy a jobb szeme és orrának háromnegyedrészével azzal el lőn takarva, azután karját oldalára támasztotta és mérgesen egy közel ülő verébre nézett, míg az elrepült, mire nagy megelégedéssel zsebébe tette sapkáját és igen tiszteletteljes magatartással ismét madame Nicklebyhez fordult.

— Szép asszony — folytatá — ha csalatkoztam a kegyed családjá és rokonsága tekintetében, úgy alázattal bocsánatot kérek. Ha azt gyanitom, hogy kegyed idegen hatalmakkal és belföldi collegiumokkal rokon, ez azért

történik, mert tartása és méltóságteljes viselete olyan, a mely — engedje meg, hogy így beszéljek — csak kegyedben magában találja fel mását — talán egyetlenegy kivételével a drámai énekesné, midőn a keletindiai társaság előtt a sipládán rögtönöz. Én, mint látja kegyed, nem vagyok már ifju, madame; és noha oly lény, mint kegyed, soha sem öregedhetik meg, mégis merem állítani, hogy mi egészen egymásnak vagyunk teremtve.

— Azt meg kell vallanom, édes Katicza, — mondá madame Nickleby bágyadt hangon, más irányba pillantván.

— Nekem vannak földbirtokaim, madame, a vidéken — beszélt az öreg ur igen gyorsan, jobb kezével hanyagul vagdalózván a levegőben, mintha nem sokat adna afféle dolgokra, drágaköveim, világítótoronyaim, haltenyész-déim, tulajdon czethalászatom az éjszaki tengeren, és több, igen jólfizető osztriga-csarnokaim a csendes világtengeren. Ha oly jó akarna lenni kegyed, hogy elmenne a királyi tőzsdére és a legzömökebb inas háromszegletű kalapját levenné, annak tetejében megtalálná az én kék papirba tekert jegyemet. Sétabotomat is megláthatja az ember, ha az alsóház káplánjához fordul, kinek keményen meg van hagyva, hogy azt ingyen megmutassa. Én ellenségtől vagyok körülvéve, madame, — mondá nagyon halkkal s házára pillantva — kik minden alkalommal utánam lesnek és vagyonomtól megfosztani akarnának. Ha kegyed engem kezével és szívével boldogít, csak a lordkanczellárhoz kell fordulnia, vagy az utolsó esetben katonaságot szólítania elő — sőt elég, ha kegyed a fő-tábornoknak fogpiszkálómat elküldi — és a ház meg lesz tisztítva tőlök, még mielőtt az ünnepélynek vége.

De akkor lesz szerelmi kék, elragadtatás, ittasulás és gyönyör. Enyém lesz kegyed — enyém lesz kegyed?! —

Mig az öreg ur ezen szavakat a legnagyobb lelkesedéssel ismételte, ismét feltette fekete bársony sapkáját, hirtelen az égre nézett, és valami nem egészen érthetőt mondott egy léghajóról, melyre várt és mely egy kissé sokáig késik; s azután újra ismétlé: enyém lesz kegyed?

— Édes Katicza, — mondá madame Nickleby — én alig vagyok képes beszélni, de mindenik fél boldogsága megkívánja, hogy ez a dolog egyszer mindenkorra tisztába hozassék.

— Bizonyosan legkisebb szükség sincs reá, hogy csak egy szóval is felelj, mama, — hangzék Katicza véleménye.

— Talán csak szives leszesz nekem megengedni, édesem, hogy azt magam ítéljem meg? — mondá madame Nickleby

— Enyém lesz kegyed — enyém lesz, — kiáltá az öreg ur.

— Nem kívánhatja jogosan, sir — mondá madame Nickleby, szemeit szerényen a földre szegezvén, hogy egy idegennek megmondjam, vajjon ily ajánlatok által magamat megtisztelve és lekötelezve érzem-e vagy nem? Ez ajánlatok bizonynyal fölötte csudálatos körülmények között tétettek, mindazáltal — természetesen csak bizonyos háttérig (madame Nickleby szokásos beszéd módja) egy urnó érzelmeire nézve mindenesetre kellemesek és örvendetesekek.

— Enyém lesz kegyed — enyém lesz kegyed! —

kiáltá az öreg ur. — Gog és Mágog! Enyém lesz kegyed — enyém lesz kegyed!

— Gondolom elég lesz, ha azt mondom önnek, sir, — kezdé folytatni újra madame Nickleby teljes komolysággal — és én meg vagyok győződve, hogy illőnek fogja tartani a vett felelet után azonnal eltávozni — hogy szorosán elhatároztam magam, özvegy maradni és magamat gyermekeimnek szentelni. Ön talán nem hiszi, hogy én két gyermeknek anyja vagyok — valóban, azt már mások is kétségbe vonták, és biztosan állították, hogy semmi a világon reá nem birná őket, hogy azt lehetségesnek higgyék. Pedig mégis ez az eset, és pedig már mindkettő felnövekedett. Mi örvendünk, hogy ön szomszédunk, nagyon örvendünk, sőt gyönyörűségünkre szolgál, — de más viszony köztünk átalában nem is gondolható. — Hogy elég fiatal vagyok-e még ismét házasságra lépni, nem tartozik a dologra, miután azt tenni nekem semmi körülmények között és semmi áron nem szándékom, és ha én egyszer valamit mondtam, azt meg is tartom. Igaz, hogy nagyon fájdalmas: ajánlatokat visszautasítani, és én sokkal jobban szeretném, ha ezt nem kellene tennem; mindamelletts feleletem határozott, és mindig is ugyanaz marad.

Madame Nickleby e szavakat részint az öreg urhoz, részint Katiczához, részint önmagához intézte. Alig végezte be szavait, mikor a kérő a figyelmetlenségnek igen tiszteletlen nyilvánítására vetemedett, a mennyiben úgy az anya, mint leánya nagy megretenésére öltönyét hirtelen ledobta, a falra ugrott, oly testállást vett, a mely térdig érő nadrágját és szürke gyapju-harisnyáit a legelő-

nyösöbben kimutatta, aztán féllábára állt és kedvencz csaholását növekedő hévvel hangoztatta.

Mialatt az utolsó hangot kiejtette, és azt egy elnyújtott trillával még szebbé tette, egy piszkos kezét láttott az ember alattomban és hirtelen — mint a légyfogásnál szokás — a fal párkánya felett előtűnni, a mely rendkívüli ügyességgel megragadta az öreg ur egyik bokáját, s mihelyt ez megtörtént, a másik is felmerült, s az a másik bokát kapta meg.

Igy megcsipetve, az öreg ur egyszer vagy kétszer ügyetlenül felemelte lábait, mintha azok tehetetlen és tökéletlen részei volnának valami gépezetnek, azután lenézett kertjébe, és hangos kaczajba tört ki.

— Ah, ön az? — mondá az öreg ur.

— Igen, én vagyok — felelt egy durva hang.

— Mit csinál a tatárok császára? — kérdé az öreg ur.

— Oh még mindig úgy megy a dolga, mint eddig ment, — volt a felelet. — Se jobban, se rosszabbul.

— És a fiatal khinai herczeg? — folytatá az öreg ur szorgosan. Kibékült ismét ipjával, a nagy burgonyakereskedővel?

— Nem — felelt a durva hang, és még azon fölül reá azt mondja, hogy nem is fog soha kibékülni.

— Ha így van, — jegyzé meg az öreg ur, — úgy talán jobb lesz, ha lemegyek.

— Én magam is azt gondolom, — mondá a férfiú a másik oldalon.

Most az egyik kéz elvált a lábtól, és az öreg ur ülő helyzetben leereszkedett, körültekintett és gyengéden meghajtá magát madame Nickleby felé, s azután oly hir-

telen eltűnt, mintha lábánál fogva rántották volna le. Katicza az öreg eltűnte által nagyon megkönnyebbült, és épen anyjával akart beszélni, mikor a piszkos kezek újra láthatók lőnek. Közvetlenül reá egy durva kinézésű, tola-
kodó férfi alakja látszott, ki ugyanazon hágsókon hágott fel, melyeket előbb a csudálatos szomszéd használt.

— Bocsánatot kérek, urnóim, — mondá a férfi, viszorogva megérintvén kalapját, — kegyetek valamelyikének talán szerelmi-nyilatkozatot tett?

— Igen, — felelt Katicza.

— Ah. — viszonzá a férfi, zsebkendőjét kalapjából kivéve és arczát megtörölve, — ő mindig úgy tesz, és semmi sem tartóztathatja vissza.

— Bizonyosan szükségtelen kérdezniem, hogy vajjon eszénél van-e a szegény ember? — mondá Katicza.

— Én is úgy gondolom, felelt a férfi, kalapjába nézve, s azt — miután zsebkendőjét abba visszalökte, ismét feltéve. Az könnyen észrevehető dolog!

— Már régóta úgy van? — kérdé Katicza.

— Oh, már régóta.

— És nincs reménység reá nézve? — kérdé Katicza szánakodva.

— Szent Györgyre, — felelt az ember, fejét oly nyomatékallyal hajtogatván, hogy homlokát össze kellett ránczolnia, hogy kalapját el ne veszítse; egy ilyen boldogtalan ficzkó akadt útamba, és társam ugyanazt mondta. Szegény nejét föld alá vitte, és fiait s leányait kihányta a házból. Valóságos áldás, hogy utoljára roszaság, feslettség, fősvénység és részegség által megőrült, mert különben másokat bolondított volna meg. Remény erre a vén gazemberre nézve? Erről szó sincsen! és én fogadok egy ko-

ronában, hogy a mi vagyonából fenmaradt, másoknak takarítatik meg, kik jobban megérdemlik, mint ez a vén kupecz.

E vallomás után ismét rázta fejét a felügyelő, mintha azt akarná azzal mondani, hogy igen vérmesnek kellene az embernek lenni reményeiben, ha itt még valami jónak nézne elébe, azután boszankodva megérinté kalapját — nem mintha rossz kedvében volna, hanem mivel az ápolására bizott egyén alávalósága megharagította, — a létrán lement és azt onnan elvette.

— E beszélgetés alatt madame Nickleby kemény és szigorú pillantásokkal nézte a felügyelőt. Majd egy mélyet sóhajtott, ajkait felvetette és lassan s kétesen rázta a fejét.

— Szegény teremtmény! — mondá Katicza.

— Igen, valóban szegény — viszonzá madame Nickleby. Vétek és gyalázat, hogy ilyen dolgokat megengednek. — Igen, vétek és gyalázat.

— De mit tehetne az ember mást, mama? — felel Katicza fájdalommal. — Az emberi természet gyarlóságai —

— Gyarlóságok? — ismétlé madame Nickleby. — Hogyan? te is azt hiszed, hogy ez a szegény ur nincs egészen eszénél?

— Lehet az embernek mást gondolni, ha látta őt, mama?

— Jól van, hát megmondom neked, Katicza — felelt madame Nickleby, hogy ez mind hazugság, és hogy nem győzők eléggé csudálkozni, mint hagyhatod te is magadat elámíttatni. Ez csupán amaz emberek összeesküvése, hogy magukat birtokaiba fészkeljék. Nem hallottad

saját szájából? Lehet, hogy — mint sokan közülünk — egy kevésbé csudálatos és hirtelenkedő — de igazán örült? — Egy örült nem fejezi ki magát oly tiszteletteljesen és oly költői módon, és ajánlatait nem teszi oly meggondolással, okossággal és elővigyázattal, hanem kiszalad az utczára, és okvetlenül leborul a legközelebbi fiatal pofácska előtt. Nem, nem, Katicza, fölötte sok volna annyi udvariasság egy eszelősben, — abban bizonyos lehetsz, édesem.

Negyvenharmadik fejezet.

Felvilágosítja ama tapasztalati tételt, hogy gyakran a legjobb barátok is meghasonlanak.

A Snow-Hill kövezetét egész nap sütötte a meleg és a Szerecsenfő-ikrek, melyek a hasonczimű szálloda bejárását őrizték, az ott lankadtan elmenők szemei előtt még haragosabb tekintetűeknek látszottak, mint közönségesen, miután őket a nap hólyagtapaszként megpörzsölte, midőn a szálloda legkisebb szobájában, melynek nyitott ablakain keresztül a párolgó postalovak egészséges gőzölgése csaknem megmarkolható ár gyanánt tódult be, egy theaasztal szokott kellékei diszes és kecsgetető rendben felhordattak, a mi mellett egyszersmind főtt- és sült-husban, nyelvben, galamb-pástétomban, hideg tyuksültben, ale-ben és hasonló tárgyakban sem volt hiány, miket elkorcsosult városokban, szilárd lunchök, postakocsi-ebédek, vagy erőteljes reggelinél elmulthatlanul szükségeseznek tartanak.

Browdie János ur — kezeit zsebeiben tartva — szünet nélkül a drága falatok körül forgolódott és csak néha állt meg, vagy hogy egy czukorszelenchezéről elkeresse zsebkendőjével a legyeket, vagy hogy egy theás kanalat a tejes kannába mártson, s azt szájába vigye, vagy

egy falatocska pástétomhajat egy hus-szeletecskével levágjon és mindkettőt egy nyeléssel befalja. Valahányszor aztán az ennivalók iránt ily gyengéd figyelmet tanusított, kihuzta óráját és hathatós komolysággal kinyilatkoztatta, hogy már két perczig sem állhatja ki.

— Tilly, — mondá János nejének, ki félig szenderegve a pamlagon pihent.

— Mit akarsz, János?

— Mit akarok? — felelte a férj türelmetlenül, nem érzed éhesnek magadat?

— Nem nagyon — mondá madame Browdie.

— Nem nagyon? — ismétlé János, szemeit a terítékre vetvén. Nézze meg az ember — nem nagyon! pedig délután háromkor ettünk és lunch-re csak egy pástétomunk volt, mely az embert inkább éhessé teszi, a helyett hogy éhét megszüntetné. Nem nagyon!

— Egy ur van itt — önhöz jött, sir, — mondá a pinczér betekintve.

— Egy mi — én hozzám? — kiáltá János, mintha azt gondolná, hogy levél, vagy valami csomag az.

— Egy ur, sir.

— Bomba és kartács! ficzkó — mondá János, mit jösz be azt megmondani? Be vele!

— Honn van ön, sir?

— Honn-e — kiáltá János. Szeretném, ha honn volnék; ugy theám már legalább két óra óta a gyomromban volna. Pedig megmondtam társadnak, hogy adja fel, vigyázzon és mondja meg neki, mihelyt előjön, hogy mi az éhségtől csaknem eldőlnék. Be vele! — Hah! kezét ide mr. Nickleby. Ez majd legszebb napom éle-

temben. Hogy van ön? Ejnye mint örülök, hogy ismét találkozunk.

Üdvözlése szives voltánál fogva éhségéről is megfélelkezve, ismét és ismét megszorította Miklós kezét és minden szorítás után tenyerébe csapott, hogy a fogadás melegségét magasztaltabbá tegye.

— Igen, ő az — mondá Miklós, midőn észrevette a pillantást, melyet Miklós nejeire vetett. Itt van ő — de most már nem veszünk össze miatta — ugy-e bár? Teremtettét! ha rá gondolok — de neked enned kellene valamit, nyulj hozzá. És mindenért, mit isten kegyelméből veszünk — —

János kétségen kívül elvégezte már annak módja szerint az asztali áldást, bár senkise hallotta, mert annyira el volt a késsel s villával foglalva, hogy jelenleg a szavak elhaltak ajkain.

— Én szokott szabadsággal fogok élni, Browdie ur, — mondá Miklós, egy széket tévén oda az ifju aszszonynak.

— Végy, a mit akarsz — mondá János, s ha elköltötted, parancsolj többet.

A nélkül, hogy magát további nyilatkozattal feltartóztatta volna, Miklós megcsókolta az elpirult Browdiené asszonyt és ülőhelyére vezette. János egy pillanatra elbámult ezen, de aztán folytatta:

— Tégy tetszésedre. Tégy egészen úgy, mintha ott-hon volnál.

— Számolhat reá ön, hogy ugy teszok — felelt Miklós, de csak egy feltétel alatt.

— És mi volna az? — kérdé János.

— Hogy engem hívjon komának, mihelyt az első alkalom bekövetkezik.

— Mit — hallottad? — kiáltá János, kést villát letéve. — Komának! ha! ha! ha! ha! Tilly — halld csak őt — komának! No ennél, ennél jobb tréfát nem gondolhat ki többé. Ha alkalom lesz reá — komának! ha! ha! ha!

Sohasem érezte magát valaki holmi elkoptatott elménczkedés által jobban csiklándoztatva, mit Browdie János Miklós mondása által. Nevetett, felkiállt, de ez alkalommal majd megfult, minthogy egy darab marhahus rosz utra ment; azután ismét ordított, a nélkül azonban, hogy az evést abba hagyta volna, arca vörös, homloka pedig fekete lett, köhögött, könyezett, hol jobban lett s akkor egy belső nevetést folytatott, hol rozszabbul lett, s akkor uj fuldoklási rohamba esett; hátát doboltatta, lábaival dobogott maga körül, nejét halálos félelembe ejtette, és azután végre a legnagyobb kimerültség állapotában magához jött, mindazáltal könyek peregtek le arczán, és még mindig gyenge hangon felkiáltott: „komának — komának! Tilly!“ még pedig oly hangon, mely kedvtelését mutatta a tréfábaa, mely kedvét semmi fájdalom nem csökkenthette.

— Emlékszik még ön amaz estére, mikor a theánál először találkoztunk? — kérdé Miklós.

— Hogyan feledhetném azt el bármikor is, — felelt Browdie János.

— Nem volt ő akkor böszült ficzkó — igazi szörnyeteg, madame Browdie? — kérdé Miklós.

— Ah, de csak akkor hallotta volna ön őt, mikor haza-

felé mentünk, Nickleby ur, — felelt az ifju asszony. — Én soha életemben nem féltem úgy.

— Oh, csak eredj, — mondá János szélesebb vigyorgással mint előbb, te el akarsz bennünket most valamivel bolondítani, Tilly.

— Nem, nem, — felelt Browdie asszony, majd feltettem magamban, hogy soha egy szót se beszélék többé veled.

— Majd! — mondá János még szélesebb vigyorgással mint előbb. — Majd feltetted! És pedig hizelgett és hizelgett; és legyezgetett és legyezgetett az egész áldott uton. Miért engedted azt a ficzkót veled szerelmeskedni? mondám — Én nem tettem azt János, — mondá ő, és karomba fogózott. — Mit, nem tetted azt? mondám én. — Nem, mondá ő, és megint megcsipett.

— Ah istenem, János — vága közbe a csinos ifju asszony fülig elpirulva — hogy is fecseghetsz ilyen ostobaságokat? Mintha bizony nekem olyas valami még csak álmomban is eszembe jutott volna!

— Én nem tudom, hogy eszedbe jutott-e álmodban, de talán ismét kiesett az onnan, mert csakugyan tetted azt, felelt János. Leány! mondám, te ingatag és változékony szélkakas vagy. Nem ingatag, János, — mondá ő. Igen — mondám én, ingatag, átkozott módon ingatag. Csak ne tagadd azok után, miket veled az az oskolatánító-ficzkó tenni bátorzkodott, — mondám én. Az a? — mondá ő felkiáltva. Igen, az a — mondám én. Eh, János, — mondá ő, és jóval közelebb nyomult hozzám és még keményebben megcsipett, mint előbb — hogyan is juthat eszedbe, hogy én oly kicsiny, kiéhezett emberkével, mint az, kezdtem volna valamit, mikor ily tekin-

élyes, testes férfit az imádóm, mint te? — mondá ő. Ha! ha! ha! azt mondá: emberke! Teremtettét, — mondám én, ha a dolog úgy áll, hát a lakadalmat meghatározhatod, nem bánom és nem gondolunk arra a dologra többé, ha! ha! ha!

Miklós tiszta szivéből s szokatlanul nevetett ez elbeszélés fölött, egyrészt az őszinteségért, melylyel azt a nő maga is tárgyalta, s aztán másrészt, mert Browdie asszonyt meg akarta kimélni az elpirulástól, kinek ellenmondásai férje hangos nevetése által elfojtattak. Ama jókedv, melylyel Miklós az egész dolgot vette, ismét csak hamar megnyugtatta a hölgyet, és noha a vádat makacsul tagadta, mégis maga is oly jókedvvel nevetett azon, hogy fiatal barátunk tökéletesen meggyőződött az iránt, hogy a becsületes gabonakereskedő minden fődologban szorosán az igazság mellett maradt.

— Most másodszer történik, mondá Miklós, — hogy együtt étkezünk, és harmadszor, hogy önt általában látom, s mégis úgy érzem magam, mintha régi jóbarátok között volnék.

— Hisz én is úgy vagyok, — jegyzé meg a yorkshire-i.

— És én nem kevésbé, — adá hozzá a fiatal feleség.

— Nekem legtöbb okom van erre az érzésre, — folytató Miklós, mert valóban nem tudom, kedves barátom, hogy mi történt volna velem az ön szivessége nélkül, melylyel oly időben volt ön irántam, mikor azt legkevesbé várhattam.

— Beszéljen valami másról — felelt János kedvetlenül, és hagyjon nekem békét olyan balgaságokkal.

— Ugy, hát egy másik dalt kezdek el, de hasonló

dallamut, mondá Miklós mosolyogva. — **Irtam levelemben** önnek, hogy a szegény ifju iránti szánakozását, kit ön azon veszély mellett, hogy önnön magát bonyolítandja kellemetlenségekbe, megszabadított, mélyen érzem, és hállával ismerem el. De mindamellett sem tudom azt kifejezni, hogy ugy ő, valamint én, és még mások, kiket ön nem ismer, mennyire legkötelezve vagyunk a könyörületességért, melyet ön irányában tanusított.

— Teremtettét! felelt Browdie János, székét közelebb húzva, — és én le nem irhatom önnek, hogy mily hállával lennének hozzám bizonyos emberek, kik egyikünk előtt sem ismeretlenek, hogy én iránta könyörületos voltam.

— Ah! kiálta madame Browdie: — mennyit szenvedtem az este.

— És általában hajlandók voltak az ön segélyének tulajdonítani elszökését? — kérdé Miklós nyers barátját.

— Legkevésbbé sem — felelt a yorkshire-i, s szája egész arcza szélességét, egyik fülétől a másikig, elfoglalta. Én mikor már régóta sötét volt, egész kényelemmel feküdtem az iskolamester ágyán, a nélkül hogy a helyhez valaki közeledett volna. Nos, gondolám, most már jól előrehaladhatott, és ha még most sincs otthon, ugy egész életében nem ér haza; jöhettek hát, ha tetszik, készen találtok bennünket — azaz, helyesebben: az iskolamester jöhetett már.

— Értem, mondá Miklós.

— Ő engem nem sokáig váratott, — kezdé ujra János. Hallottam midőn alul az ajtót betette és a sötétben fölfelé botorkált. Lassan, lassan, mondám magamban, végy időt magadnak atyafi, és ne hirtelenkedjél. Az ajtó-

hoz jön, megfordítja a kulcsot, pedig nem volt rajta zár — és kiált: hallod! Jó, jó, gondolám, kiálts csak még egyszer, senkit sem ébresztesz fel, ficzkó. Hé! kiálta ismét, és megállt. Jobban tennéd, ha méregbe nem hoznál, mondá az iskolamester egy kis idő múlva. Ketté töröm kezéd lábad, Smike, mondá egy további kis szünet után. Azután világ után kiáltott, s midőn hoztak — teremtetét! mily összevissza ment a dolog! Mi baj? kérdezém. Elment, mondá ő félholtan a méregtől. Nem hallott ön semmit? Igen, mondám, kevéssel ezelőtt hallottam a házajtót betenni és valakit itt leszaladni. Természetesen más utat mutattam neki. Segítség! kiálta. Majd segíték én önnek, mondám. És odábbálltunk — de fájdalom egészen más irányban, az ifju után, ha! ha! ha!

— Messze mentek? kérdé Miklós.

— Messze? felelt János; — egy óranegyed alatt ugy megfuttattam őt, hogy már alig birt lábain állni. Egész tréfa volt az öreg iskolamestert látni, hogy tántorgott tova kalap nélkül az iszapban, vízben; hogy bukdosott át a kerítéseken; gurult az árkokba; ordított folyvást mint egy bőszült; és egyetlen szemével folyvást az ifju után nézett. Öltönye alrészbe hátul testétől messze röpdösött, s alulról kezdve egész fel csupa sár volt. Majd a hasamra feküdtem és halálra nevettem magamat.

János a pusztá visszaemlékezésre is oly jóízűen nevetett, hogy az két hallgatójára is ráragadt, s mindhármán hangos kaczajra fakadtak, melyet újra-újra kezdtek, a mig csak birták.

— Gonosz legény az az iskolamester, mondá János, szemeit kitörülván, — istentelen semmirekellő.

— Én reá se nézhetek, János — mondá az ifju asszony.

— Ugy, most jut eszedbe? felelt János. Hisz, ha te nem volnál, semmit se tudnánk róla. Te ismerted őt legelőször. Tilly — vagy nem?

— Nekem nem lehetett a társalkodást Squeers Fannival kikerülni, János — viszonzá neje, miután mi, a mit igen jól tudsz, gyermekkorunktól fogva játszótársak voltunk.

— Hát nem azt mondom én is, édesem? válaszolt János, legjobb, ha az ember jó szomszédságban él, és nem rontja el a régi ismeretségeket. Azért én mindig azt mondom, hogy soha se kezdjen az ember veszekedést, ha elkerülheti. Nem azt tartja ön is, Nibkleby ur?

— Minden bizonynyal — felelt Miklós, és ön egészen ezen elv szerint cselekedett, mikor én önt emlékezetes esténk után lóháton az országúton találtam.

— Ugy van — mondá János, én a hogy beszélek, úgy is cselekszem.

— És az mindig szép és férfias, felelt Miklós, ám-bár a yorkshire-iak Londonban nem ebben a hirben állnak. Ön nekem azt irta levelében, hogy Squeers kisasszony önökkel van.

— Igen, viszonzá János, Tillynek a nyoszolyólánya, de igen hóbortos nyoszolyólány. Én azonban nem hiszem, hogy abból a lányasszonyból egyhamar menyasszony legyen.

— Pfuj, szégyeld magad János, mondá Browdie asszony, ki menyegzői utjában nem akarta engedni, hogy nyoszolyóleányait kicsúfolják.

— Vőlegénye maholnap boldog ember lesz, mondá János furfangosan pislogva. Nem is fogja becsülni birni szerencsését.

— Mivel ő nálunk van, Nickleby ur, — vette fel újra a szót madame Browdie, azért rendelte őnt János ide ez estére, mert azt hitte, hogy önnek a történetek következtében nem igen kellemetes volna vele találkoznia.

— Kétségkívül, ebben egészen igaza van önnek, — mondá Miklós.

— Kivált — jegyzé meg madame Browdie hamis pillantással, minthogy elmúlt szerelmi viszonyukat tudjuk.

— Hát kegyed valóban tudja azt? felelt Miklós, fejét csóválva. Gondolom, kegyed elég istentelenül viselte magát mellettünk.

— Ah, persze hogy úgy volt, — mondá Browdie János, neje egyik csinos hajfűrtjét óriási ujjára tekergetvén, és rendkívüli büszkeséggel nézvén le reá — ez mindig oly pajkos volt és dévajságokkal tele, mint egy — —

— Nos — mint mi? felele neje.

— Mint — egy asszony-személy — viszonzá János. Vigye az ördög, de én nem tudok jobb hasonlatosságot találni.

— Önök Squeers lányasszonyról beszélnek, mondá Miklós, a könnyű házassági bizalmaskodásoknak véget vetendő, melyek a párocska közt beállni akartak, és a melyek egy harmadiknak a helyzetét nem igen nagyon kellemessé teszik, miután éreztetik az emberrel, hogy mily nagyon utjokban van.

— Oh igen — felelt madame Browdie, János ma estére őnt ide rendelte, mert annak szándéka volt ez időben az atyjánál theázni. És hogy minden háborgatás ellen biztosítva lehessen az ember, megígérte neki, hogy majd érte menend s visszakiséri.

— Helyes rendszabály, mondá Miklós, bár én sajnálom, hogy annyi alkalmatlanságot okozok.

— Legkisebbet sem a világon, felelt madame Browdie, mert mi le sem irhatjuk önnek, hogy mi, János és én, mennyire örvendünk önt láthatni. Tudja, Nickleby ur, tévé hozzá az ő hamis mosolygásával, hogy, mint én hiszem, Squeers Fanni önbe halálíg szerelmes volt?

— Nagyon le vagyok neki kötelezve, válaszolá Miklós, de szavamra mondom, soha se törekedtem szüzi szivecskéjét megindítani.

— Ugyan hogy beszélhet így? nevetett Browdie asszony. Nem, úgy hát nem tudja ön valóban, hogy velem Fanni egész komolysággal közlöt, miszerint ön neki ajánlatokat tett, és hogy legközelebb ünnepélyes eljegyzése fog tartatni?

— Hogyan, közlöt — kiálta most egy sivitó női hang — közlöt igazán veled, hogy eljegyzés fogna tartatni köztem és egy orgyilkos tolvaj között, ki atyámnak vérét ontotta? Hiszi kegyed valóban, madame, hogy én egy olyan lábam alatti piszokba halálba szerelmes voltam, kit még a tüzfogóval sem mertem volna megfogni attól féltében, hogy az érintkezés által feketévé s kormossá leszek? Hiszi azt valóban madame — hiszi azt? Oh te nyomorult alávaló teremtmény!

A szemrehányás eme szavai közben szélesen kitérta az ajtót Squeers kisasszony, s Browdie és Miklós bámuló szemei előtt nemcsak saját szeretetreméltó alakja, még pedig a főnebb leirt, de már kissé elpiszkosodott fehér ruhában — hanem még atyja és őcsce is láthatókká lőnek.

— Hát ezt — folytatá Squeers kisasszony, ki midőn haragos volt, a h betűt erősen hangoztatni szokta, —

ezt várhattam én, hát minden kiméletem és barátságomért kétszinű teremtmény — e vipera iránt! Hát ez jutott nekem a türelemért, melylyel álnoksága és hajlama iránt viseltettem, hogy az alávaló lelkek bámulását annyira magára vonja, miszerint pirulnom kelljen az én — az én —

— Nemed miatt, egészíté ki Squeers ur, ki a jelenlévőkre betűszerint dühös szemekkel nézett.

— Igen, mondá Squeers kisasszony, de köszönöm csillagomnak, hogy anyám annak —

— Igen, igen, jegyzé meg Squeers ur, csak azt szeretném, ha ő is itt volna, hogy e tiszteletreméltó társaságnak arczát összekarmolja!

— Hát ezt érdemlettem — folytatá Squeers kisasszony, fejét ide-oda hányva és megvetőleg a földre nézve, a mért e hamupipőke iránt figyelemmel voltam, és magam annyira lealacsonyítottam, hogy iránta kegygyel viseltettem.

— Ah, de mirevaló ez a balga fecsegés — felelt madame Browdie, ki anélkül, hogy férje igyekezetével, ki őt visszatartóztatni akarta, gondolt volna, előre tolakodott.

— Hát nem élt az én kegyemmel, madame? — kérdé Squeers kisasszony.

— Nem, — felelt madame Browdie.

— Ilyen nőknél természetesen hiába keresem az elpirulást, felelt Squeers kisasszony kevélyen, mert az oly arcz mint ez itt, mindenhez idegen, csak a gyalázat- és szemtelenséghez nem!

— Már most csak azt kérdem, hogy alább fog-e hagyni fecsegésével kegyed? -- vágott közbe Browdie János, kit a nejére halmozott eme megtámadások nem kevésbé bántottak.

— Önt Browdie ur — válaszolá Squeers kisasszony

hirtelen feleseléssel — ōnt sajnálom. Őnre nézve nincs más érzésem, mint a legborzasztóbb szánakozás.

— Ah, ugy? — mondá János.

— Minden bizonynyal — folytatá Squeers kisasszony, oldalvást atyjára pillantva. — Bár hóbotos nyoszolyó leány vagyok, kiből nem egyhamar válik menyasszony, és bár az én jövendőbeli férjem szerencsését felbecsülni nem képes, még sem táplállok magamban más gondolatot kegyed iránt, mint a szánakozást.

Itt Squeers kisasszony oldalvást ismét atyjára pillantott, és az ugyanazt tette vizonzásul, mintha azzal mondani akarná: „no erre rápörköltél.“

— Én tudom, min kellend ōnnek keresztülmennie — folytatá Squeers kisasszony, mialatt hajfürtjeit rázta. — Én tudom, mily jövő vár ōnre, és ha ōn legkegyetlenebb halálos ellenségem volna is, még akkor sem tudnék ōnnek rosszabbat kívánni.

— Ej, én azt gondolnám, ez utóbbi esetben legjobban tennél, ha magadat kívánnád nejeül — adá hozzá madame Browdie, rendkívül nyugodtan.

— Ah, madame, kegyed nagyon élczes — jegyzé meg Squeers kisasszony mély meghajlással, majd élcze-
sebb, mint esztől várni lehetett volna. Mily nagy okosság volt kegyedtől, madame, oly időt választani ki, midőn én atyámnál theát ittam. Kár, hogy arra nem gondolt kegyed, hogy más embernek is lesz annyi esze mint kegyednek, és a kegyed tervein keresztül jár.

— Te engem ilyféle magaviselettel nem boszantasz, gyermek, — mondá az egykori Price kisasszony, okosdi képet csinálva.

— Kikérem, madame, hogy engem gyermeknek hiv-

jon — felelt Squeers kisasszony élesen. — Azt általában nem tűröm kegyedtől. Hát ezt érdemlettem — —

— Villám, és jégeső! — kiáltá Browdie János türelmetlenül, — igyekezzél, hogy kelepelésed már egyszer véget érjen, Fanni, mert ezt már megkaptad, és mit használ itt még tovább jajveszékelned!?

— Köszönöm tanácsát, Browdie ur, ámbár én azt nem kértem, — felelt Squeers kisasszony — erőtetett udvariassággal, — és kérem önt, legyen oly jó hozzám, keresztnevemet a játékból kihagyni. Még szánakozásom se fogja velem soha elfelejtetni, hogy önmagamnak mivel tartozom, Browdie ur. — Tilda — folytatá Squeers kisasszony oly felfokozódott hevességgel, hogy János felugrott — én kijelentem, hogy örökre elszakadok tőled, lemondok rólad, és eltaszitlak magamtól. Még egy gyermeket sem kereszteltetnék Tildának, — adá hozzá ünnepélyes hangon, bárha azzal a haláltól menthetném is meg.

— Oh, a mi azt illeti, — jegyzé meg János, elég idő lesz a névre gondolni akkor is, ha majd egyszer meglesz.

— János, — szólt közbe Browdie asszony, ne ingereld őt!

— Oh, ingerelni, — no bizony! kiálta Squeers kisasszony legnagyobb méreggel, — ingerelni, no bizony! ha! ha! ha! még ingerelni is! Nem, a viláért ne ingereld. Csak hallja az ember ezt a gyengéd érzést!

— Ha már egyszer az a sorsa a hallgatódzónak, hogy sohase hall valami jót magáról, — mondá madame Browdie, úgy azt, bár mint fájlalom is, nem változtathatom meg. De azt mondhatom neked Fanni, hogy sokszor, igen sokszor oly barátságosan beszéltem rólad hátad mö-

gött, hogy még te magad se találhattál volna abban roszat.

— Ah, elhiszem, madame — kiáltá Squeers kisasszony egy második meghajlás kíséretében. — Igen szépen köszönöm jóságát, és esdve kérem, hogy máskor egy kissé csinján bánják velem.

— Egyébiránt nem tudnám, — kezdé ismét madame Browdie, hogy én, még a jelen esetben is mi roszat mondtam volna reád, miután mind az, a mit beszéltem, csak tiszta igazság volt. Egyébiránt, hogy azt tettem, sajnálom és bocsánatot kérek tőled. Te huszszor rosszabbakat beszéltél én reám, Fanni, a nélkül, hogy én haragot mutattam volna irántad, és remélem, hogy te is hasonlókép fogsz tenni.

Squeers kisasszony felelete csak abból állott, hogy barátneját a koponyájától egész a lába talpáig végig nézte, és hogy orrát kimondhatatlan megvetéssel emelte magasra. Mindazáltal néhány határozatlan czélzás egy macskára, egy boszorkányra és egy megvetendő teremtményre is kicsuszott szájából, a mi együttvéve ajkaiba harapása, nehéz nyelése és lélegzetének fölötte sebes járásával, arra mutatott, hogy Squeers kisasszony belseje az érzésktől dagadott, melyek nagyobb szerűek voltak, hogysen kifejezhette volna azokat.

Az épen közlött beszélgetések folyama alatt a fiatal Squeers Wackford ur, látván hogy senki se figyel reá, és kedvencz hajlamai erős befolyást kezdvén rá gyakorolni, lassan-lassan az asztal oldalához húzódott, hol annak készleteit ostromolni kezdte, ujjaival a tálak belső szélein járkált, s aztán azokat nagy gyönyörrel lenyalogatta, — kenyeret esent el, s azzal az írósvejnak

esett — czukordarabocskákat zsebelgetett, s akkőzben ugy tett, mintha mély gondolatokba volna merőlve stb. Midőn magát e kicsinyes szabadságában háborítatlannak látta, lassan nagyobbakra is vetemedett, mig végre, miután már meglehetős jó hideg ozsonnára tett szert, egy pástétom merész kikezdésébe merőlt.

Az öreg Squeers ur, ki, mig a társaság figyelme más tárgyakra volt irányozva, reményteljes fiának mozgalmait igen jól látta, egészen el volt ragadtatva a gondolattól, hogy fia és örökőse az ellenség költségére hizlalta magát. Most azonban egy időre szélcsend látszott beállani, melyben a kis Wackford előhaladása alig maradhatott észrevétlenül, ugy tett azért, mintha most venné először észre e körülményt, és az ifju urnak egy oly pofont adott, hogy a thea-csészék megzörrentek.

— Mi, hát te azt eszed föl, mit atyád ellenségei meghagytak? kiáltá Squeers ur. Méreggő kell, hogy váljék benned az, természetelleni, gaz kölyök!

— Nem fog neki semmit ártani, — mondá János látszólag igen nyugodtan maradva azon kilátásban, hogy férfival lesz dolga. Hadd csak őt enni. Szeretném, ha az egész iskola itt volna, hogy valamit feltálalhatnék nekik, a mivel szerencsétlen gyomrukat megtőmhetnék, habár utolsó fillérem rá menne is.

Squeers mérges szemeket vetett reá, oly dühös és ravasz szemeket, a mint csak tehette — tőle e tekintetben csakugyan rendkivől sok kikerőlt — és alattomban fejét rázta.

— Eh mit, iskolamester, — mondá János, — ne csinálj magadból bolondot; mert ha én az enyémet meg-

csóválom — csak egyetlenegyszer, már a szelétől is földre rogsz.

— Nem ön volt, — felelt Squeers, ki szökevényemet elillanni segített — nem ön volt?

— Én? — viszonzá János erős hangon. Igen én voltam, és mi lesz még tovább?

— Hallod, hogy bevallotta, gyermekem — mondá Squeers leányát tanúul híván. Te hallottad, hogy elismeri.

— Elismeri? — kiáltá János. Én még többet mondom neked, és ezt is hallhatod: ha még egyszer egy szökevényfiut megfogsz, én még egyszer azt fogom tenni, és ha húsz szökevényt megtalálsz, hát huszszor fogom azt tenni, igen, még húszszor. Figyelmezz, még többet is hallhatsz, — folytatá János. — Vérem már forrásban van és azt mondom neked, hogy te vén gonosztevő vagy, egyébiránt szerencsét kívánhatsz magadnak, hogy az öreg gazemberek közé tartozol, különben a földre lettél volna terítve, midőn egy becsületes embernek elbeszélted, hogy mikép huzakodtál azzal a szegény ifjuval a kocsiban.

— Egy becsületes embernek? kiáltá Squeers gúnyczajjal.

— Igen, becsületes embernek, — felelt János, — mindenben becsületes, csak akkor nem, mikor lábait a tieddel egy asztal alá tette.

— Meggyalázás! — kiáltá Squeers örömmel, és két tanu reá! Wackford ismeri az eskü természetét; ó — igen, mi majd elővesszük önt, uram. — Gonosztevő tehát, és gazember? — Squeers ur elővette zsebkönyvét és feljegyezte magának. — Nagyon jól van! ez, úgy hiszem, a

legközelebbi esküdtszéken teljes húsz fontot hoz be, a becsületen kívül, sir.

— Esküdtszék? — kiáltá János. — Jobb volna, ha nem beszélnél az esküdtekről. Már nem egy yorkshire-i iskolamester volt idézve az esküdtek elé, és mondhatom neked, hogy kényes dolog oly pőfögő kását kavarni.

Squeers ur egészen sárga lett a dühtől, és fenyegetődzve csóválta fejét; azután leányát karon fogta, a kis Wackfordot kezénél fogva magával rántotta, és az ajtóhoz visszahúzódott.

— A mi önt illeti — mondá Squeers, ismét visszafordulván és Miklóshoz beszélvén, ki szándékosan nem akart a tárgyalásba vegyülni, mivel a becsület emberét egy régebbi alkalommal különösen megleczkézte — ön vigyázzon, hogy előbb vagy később reá ne menjek önre. Ismét gyermekeket akar ön lopni — mi? csak őrizkedjék, hogy azok atyái gyermekeikről kérdést ne tegyenek, s azokat hozzám vissza ne küldjék; mert akkor aztán önnek ellenére is tetszésem szerint fogok bánni velük!

— Azon semmit sem aggódok — mondá Miklós, megfordulva és megvetőleg vállat vonított.

— Valóban? — majd meg fogjuk látni, felelt Squeers sátáni tekintettel. Nos, jöjtek már.

— Én papámmal örökre elhagyom az ily társaságot — mondá Squeers kisasszony, büszke megvetéssel visszapillantva. Bemocskolva érzem magam, hogy ily teremtményekkel ugyanazon levegőt szittam. Szegény Browdie ur — szegény Browdie ur! ha! ha! ha! — Álnok, ravasz Tilda!

Heves, magasztos haragjába ekkép visszaesve Squeers kisasszony kitisztult a szobából. De méltóságát nem tudta

tovább fenntartani, mert a lépcsőkön hallották őt sirni, zokogni és sóhajtozni.

Browdie János az asztal mögött állva maradt, és szélesen feltátott szájjal nézett majd nejeére, majd Miklósrá, míg keze az ale-korsóra ereszkedett, melyet azután fel emelt, egy idejig arczát mögéje rejté, azután egy mély lélegzéssel Miklósnak nyújtotta, és végre meghúzta a csengetyűt.

— No, pinczér — mondá János élénken. — Mozogj, és hordd el e holmit. Gondoskodjál aztán hideg sült-ről estelire — de jónak és soknak kell lennie, tiz órára. Hozz pálinkát és vizet — és egy pár papucsot — a legnagyobbakat a házban — de siess! Még egyszer teremtetted! — folytatá kezét dörzsölve, ma este nem kell ki-mennem, hogy valakit haza hozzak, és a tatárra mondom, derekasan töltjük el az estét.

Negyvennegyedik fejezet.

Egy udvarmester tisztében jár el, különféle embereket hozván ide.

A vihar már régen mély nyugalomra vált, és az este már jól előre haladt, — mert az estelit már valóban elköltötték, és az emésztés folyamata oly kedvezőleg haladt előre, mint a mélyértelmű férfiak véleményéhez képest, kik a lélektant és boncztant tanulmányozták, háborítatlan, kényelmes multság és a pálinkának s viznek mértékletes élvezése mellett csak lehetséges: midőn a három jóbarát, vagy a mint jobban mondhatni, a két jó barát, — miután Browdie ur és asszony ugy polgári mint vallási értelemben csak egy egységet tesznek — egy földszinti hangos és erős fenyegetésekből álló lárma által rezzentettek fel, mely hamarjában oly fokra hágott, és azonkívül oly vadul és vérszomjasan hangzott, hogy alig lehetett volna borzasztóbb, ha egy igazi, bősülyt, és semmi módon meg nem győzhető szerecsen vállain és törzsökén hordott szerecsenfő lett volna is most a házban.

A zajgás, a helyett hogy az első kitörés után — mint ugy a kocsmákban, valamint a törvényes gyülekezetekben vagy másvalahol nem ritkán van rá eset — csupa dörmögő czivakodásba ment volna át, még minden pillanatban nagyobbodott, és noha az egész csak egy pár tü-

döböl látszott keletkezni, de ez az egy pár oly erős volt, és a szavakat: gazember, czudar, orczátlan, betyár és számtalan hasonló hizelgő szavakat oly izléssel és nyomatékkal ismételte, hogy egy közönséges körülmények közötti, egész tuczat nyelvtől megzendülő hangverseny is sokkal csekélyebb lázadást és rémülést okozott volna.

— Ördögbe! micsoda robaj az? — kiáltá Miklós, sebesen az ajtó felé menve.

Browdie János követni akarta, de Browdie asszony elsáppadt, székében hátra hanyatlott, és bágyadt hangon kérte őt, hogy vigyázzon magára, mert ha akármiféle veszélynek kiteszi magát, ő érzi, hogy azonnal görcsökbe esik, és aztán a következtések rosszabbak lehetnének, mint ő (a férje) talán képzeli. János e nyilatkozatra meglehetősen boszus képet csinált, bár nem tudott mellette elnyomni egy kis vigyorgást; miután azonban semmikép nem birhatta reá magát, hogy a küzdhelytől egészen távol maradjon, ugy egyenlítettte ki a dolgot, hogy nejét karjára vette és vele együtt a lépcsőzeten Miklós után sietett.

A kávészoba előtti tornác volt a zenebona színhelye, s itt tódultak össze a vendégek és pinczérek, kik közé még egy pár kocsis és szolga is keveredett. Ez utóbbiak egy fiatal embert vettek körül, ki alig lehetett egy pár évvel korosabb Miklósnál, és a ki a már említett fenyegetődzéseknél és rémülésnél még egy pár lépéssel tovább haladottnak látszott, mert nem volt semmi egyéb lábbelije, mint harisnyái, mig egy pár papucs nem messze az átallenben levő sarokban elterülő alak fejénél feküdt, mely alak épen ugy nézett ki, mintha jelen menhelyére egy lábhágás által jutott és még egy pár pa-

papucsos is megtiszteltetett volna, melyek füleihez repültek.

A kávéházi vendégek, a pincérek, kocsisok és szolgák — egy bormérőlányt nem is említve, ki egy nyitott tolóablakon át nézett be — a mennyre integetéseikből és félénk felszólalásaikból kivenni lehetett, e pillanatra nagyon hajlandónak látszottak a harisnyában levő ifju ur ellenpártjával szövetkezni. Midőn Miklós ezt észrevette, és egyszersemind sejdítette, hogy az ifju ur körülbelül az ő korából való, és semmi nem látszott arczán, a mi megrögzött veszekedőre mutatna, azért ő ellenkezőleg igen élénk hajlamot érzett magában — mint fiatal embereknél hasonló körülmények közt egyszer-másszor meg szokott esni — a gyengébb fél oldalára állni, miért is csakhamar a csoport középpontjára tolakodott, és parancsoló hangon, melyet a körülmények talán igazolhattak, a lárma okát tudakolta.

— Hó! — kiálta egyik szolga, itt jön egy herczeg áruhában.

— Uraim, helyet az orosz czár legidősb fiának, kiáltá egy másik istálló-hivatalnok.

Miklós, a nélkül hogy ez élczelésekre figyelmeztetett volna, melyek, mint a tolongásoknál előforduló tréfáknál közönségesen a legbecsületesebb öltözetű személyek rovására szoktak történni, rendkívül jó néven vétettek, gondtalanul nézett körül, aztán ahoz a fiatal emberhez fordult, ki időközben papucsait ismét összeszedte és felhuzta, és udvarias hangon ismétlé kérdését.

— Ah épen semmi — felelt az.

E feleletre a nézők között morgás történt, és néhányan a legbátrabbak közül kiáltották: Ó valóban! tehát semmi? épenséggel semmi se? ő azt semminek mondja?

Szerencse részére, ha semmit se talált abban. Mig ilyen és sok más gúnyos és roszaló nyilatkozatok tétettek, az istálló-czimboraságból ketten vagy hárman elkezdtek Miklóst és azt a fiatal urat, ki a lármát csinálta, ingerelni, hogy azok beléjök kössenek, aztán mintha véletlenül történnék, lábujjaikra lépjenek stb. Miután azonban ez társasjáték volt, és nem szoritkozott három vagy négyre, természetesen Browdie János is körükbe léphetett, a ki — neje nagy megrettenésére — a kis csoport közé tört, minden irányban majd jobbra, majd balra, majd hátra, majd előre botlott, és könyökét egészen véletlenül egy szolgál kalapján keresztüldöfte, a ki különösen tevékeny volt, úgy hogy a dolog csakhamar egészen máskép fordult, nem egy vaskos ficzkó sántikált el meghunyászkodva a csoportocskából, átkozva a durva yorkshirei sulyos lábának kemény nyomait, könyekkel szemeiben.

— Mégis csak szeretném látni, teszi-e még egyszer, mondá az, ki a szegletbe volt taszítva, és látszólag inkább Browdie János netáni lábnyomától való félelmében, mint azért, hogy előbbi ellenével ismét szembeszálljon, újra lábára állt. Mégis csak akarom látni, hogy teszi-e még egyszer — többet nem mondok.

— És ha még egyszer ilyen megjegyzéseket hallok, — felelt a fiatal ember, — hát az ön fejét a háta mögött levő boros poharak közé lóditom.

Ekkor egy pinczér, ki mig csak fejbetörésről volt szó, e jeleneten gyönyörködve dörzsölte kezeit, kérve kérte egész komolysággal a nézőket, hogy hozzanak rendőrséget, kinyilatkoztatván mellette, hogy bizonyosan nem végződik a dolog agyonütés nélkül, és hogy ő minden üvegért s minden porcellánért felelős.

— Nem szükség magát senkinek fárasztani, mondá a fiatal ur, mert én egész éjjel a házban maradok, és holnap itt megtalálhatnak, ha kérdőre akarnak vonni.

— Miért verte meg ön őt? — kérdé egyike a körülállóknak.

-- Igen, miért verte meg ön őt? — kérdék a többiek.

A népszerűtlen ur hidegvérrel körültekintett, aztán Miklóshoz fordult és mondá:

— Ön az előbb kérdezett, hogy mi baj van. A dolog egyszerűen így áll: Az az ember ivott egy barátjával a kávészobában, hol lefekvés előtt én is helyet foglaltam egy félórácskára, — mert épen most jöttem egy utazásból vissza, és itt akartam meghálni, mivel csak holnap várattván odahaza, ily későn nem akartam a hozzám tartozókat háborgatni, — és a ficzkó merészkedett minden tekintetbevétel nélkül és szemtelenül bizalmas kifejezéseket tenni egy urhölgyről, kit az ő leírásából és egyéb körülményekből kiismertem, és a kinek viszonyait közelebbről van szerencsém ismerni. Minthogy az ember hangosan beszélt, hogy a többi jelenlevő vendégek is meghallhatták, igen udvariasan értésére adtam, hogy gyanui hamisak, és azonfölül sértők is, és megkértem, hogy tartóztassa meg magát továbbra ilyen nyilatkozatoktól. Meg is tette azt egy darabig, de miután jónak találta elmentekor beszédje fonalát még botrányosabb módon, mint előbb, ismét felvenni, nem tehettem, hogy rajta ne menjek és lábára hágva távozását meg ne gyorsítsam, mi őt abba az állapotba helyezte, a melyben őt ön találta. Én legjobban tudom, mit kell tennem — mondá a fiatal férfi, ki láthatólag nem hült még ki hevéből, — és

ha valaki jónak látja ezt a czivakodást a magáévá tenni, biztos lehet benne, hogy nekem az ellen a világon legkevesebb ellenvetésem sincsen.

Miklósnek akkori kedélyállapotában ily előzmények után természetesen semmi más bánásmód nem látszhatott dicséretreméltóbbnak, mint a fiatal emberé. Kevés czivakodási tárgy található volna e pillanatban hathatósabb méltánylást nála, mert szívében a szép ismeretlen nő képevel természetesen az a gondolata támadt, hogy ő is épen úgy cselekedett volna, ha valamely kotnyeles fecsegő bártorkodott volna az ő füle hatáskörében pajkosan beszélni arról. E tekintetektől lelkesítve, nagy melegséggel pártolta a fiatal urat, és bizonyossá tette, hogy egészen helyesen cselekedett és becsületes emberként viselte magát, mire csakhamar Browdie János is nem kisebb hevességgel osztotta e véleményt, ámbár ezelőtt az, a mi tulajdonkép a dolognak érdemét tette, nem egészen állt tisztában.

— Én nem mondok egyebet, csak hogy vigyázzon magára — nyilvánítá a megveretett, ki az iménti poros talajra leeste után magát a pinczér által megtisztogattatta. Nem marad ennyibe velem való méltatlan bánása, arról biztosítom őt. Az ugyan szép jogállapot volna, ha az ember egy csinos leánykán nem csodálkozhatnék a nélkül, hogy azért izre-porrá töressék.

Ez az elmélkedés nagyon fontosnak látszott a bormérő rekeszben levő fiatal leány előtt, ki főkötojét megigazitván és a tükörbe tekintvén, azt nyilatkoztatta, hogy az valóban szép egy jogállapot volna, mert ha az embereknek olyan ártatlan és természetes cselekedetért is megfenyítetniök kellene, ugy sokkal több botot kapnának, mint

a mennyit a kiosztásra találhatnának. Ezenkívül általában szeretné tudni, hogy tulajdonképen mit akar az az ur.

— Szép gyermekem, mondá a fiatal ur halk hangon, a tolóablakhoz lépven.

— Ah, dőreségek, sir — felelt a fiatal leány csipősen, ámbár midőn elfordult, mosolygott és ajkaiba harapott — mit azonban Browdie asszony, ki még mindig a lépcsőzeten állt, annyira neheztelve vett, hogy egy megvető pillantást vetett rá és férjét elhivta.

— De csak hallgasson meg — mondá a fiatal férfi. — Ha a csodálkozás egy szép arczon gonosz tett volna, akkor én a legreményvesztettebb volnék valamennyi ember közt, miután én egyetlenegynek sem tudok ellentállni. Reám mindig a legrendkívülibb hatással van, sőt képes engem még a legnagyobb dühömben és legmakacsabb hangulatomban is megfékezni. Kegyed láthatja, mily befolyással volt már a kegyedé is reám.

— Oh ez igen szép — felelt a fiatal leányka fejét felvetvén, de — —

— Igen, én tudom, hogy az nagyon szép, — mondá a fiatal ur, csodálkozó tekintettel nézven a boráruló leányka képét, és kegyed tudja, hogy épen előbb mondtam azt. De a szépségről tisztelettel kell beszélni — tisztelettel, és illendő kifejezésekkel. Magas értéküket, kell, hogy az ember becsülni tudja, mig e ficzónak semmi más fogalma — —

A fiatal leányka itt félbeszakasztotta a beszélgetést, fejét a bormérő rekesz ablakán kidugva, a pinczért kérdezte, hogy a megtaposott fiatal ember egész éjjel a háztornácán fog-e állni, és elzárja az utat más becsületes emberek előtt. A pinczerek felfogták ez intést, és közölték

a szolgálkkal, kik aztán nem voltak restek hangjokat megváltoztatni, és így annyira vitték a dolgot, hogy a boldogtalan áldozat egy pillanat alatt az utcára tétetett.

— Ezt a ficzkót nekem már előbb is látnom kellett — mondá Miklós.

— Valóban? — kérdé uj ismerőse.

— Én erősen meg vagyok győződve — viszonzá Miklós egy kis gondolkozás után. — Hol is lehetett — lassan! — Igen, most emlékszem — ő a bizományi irodába való, a város nyugoti részében. Tudtam én, hogy ez az arcz már szemem elé került valaha.

És csakugyan Tom volt, a rút irnok.

Miklós az udvariasságot viszonzva elvette a jegyet, akaratlanul egy pillantást vetett rá, és nem kis meglepetéssel kiáltá:

— Cheerible Ferencz ur? — De tán csak még sem a Cheerible testvérek unokaöcsese, kit holnap várnak?

— Közönségesen nem nevezem magam a czég unokaöcsésének — felelt Ferencz ur jókedvvel, — de büszke vagyok reá, hogy a két derék férfinak unokaöcsese vagyok, kik e czéget használják. És ön bizonynyal Nickleby ur, kiről már oly sokat hallottam? Ez fölötte váratlan, de bizonyosan nem kevésbé kellemes találkozás.

Miklós e bókokat hasonlókkal viszonzta és melegen megszoríták egymás kezét. Azután Browdie János mutatott be, ki egészen álméklodva nézte a dolgot, mióta a fiatal leányka a bormérő szekrényben oly ügyesen meg lőn nyerve az igaz ügy részére. Ekkor a bemutatás sora madame Browdie-ra jött, végre mindnyájan együtt felmentek a lépcsőzeten, és a legközelebbi félórát egymás kölcsönös mulattatásával kellemesen töltötték, mit madame Browdie

azzal a nyilatkozattal kezdett meg, hogy mindazon felczifrázott izék között, kiket valaha látott, az a bormérő rekeszbeli fehérszemély a legegyszerűbb és leghiubb.

Cheerible Ferencz ur, ámbár a történetek szerint tüzeskedő fiatal ember volt — a mi nem épen különösen ritka és nevezetes természettünemény — azonkívül élénk, vidám szeszélyű és kellemes volt a társalgásban, és sok volt vonásaiban és jellemében, a mi Miklóst igen elevenen emlékeztette a nemesszívű testvérekre. Bánásmódja oly fesztelen volt mint azoké, és bizonyos szivélyesség mutatkozott benne, a mi a legtöbbeket, kiknek magoknak is van valami nemes a jellemökben, sajtáságosan vonzza. Adjuk még ehhez, hogy e mellett még csinos külsejű is volt, és alig öt percz múlva már annyira tudta magát Browdie János csodálatosságaihoz alkalmazni, mintha gyermekkorától társalkodott volna vele, és így senki nem találhatja felötlőnek, hogy mikor a társaság szétvált, nemcsak az érdemes yorkshirei-nál és nejénél, hanem még Miklósnál is nagyon kedvező benyomást hagyott hátra, a minthogy ez utóbbi, midőn haza mentében a napnak eseményeit fontolgatta, arra a következésre jutott, hogy egy igen kellemes és kívánatos ismeretségnek vetette meg alapját.

— Mégis csak valami különösen megjegyzésre méltónak kellett történni azzal a ficzkóval a bizományi-irodából, gondolá Miklós, vajjon tudhat az unokaöcs valamit arról a szép leánykáról? A mint nekem Linkinwater Tim tegnapelőtt értésemre adta, hogy az unokaöcs visszajön az üzletbe, egyszersmind azt is mondta, hogy annak már négy év óta élén állt Németországban, és az utolsó hat hónapban azzal foglalkozott, hogy egy ügynökséget állítson fel Angolország északi részében. Annak ötödfél éve —

ötödfél éve. A leányka nem lehet több tizenhét évesnél — legfeljebb tizennyolcz. Tehát még gyermek volt, mikor elutazott, alig hallhatott valaha róla, látni soha se látta, és így az ő részéről semmi felvilágosítást nem várhatok. Mindenesetre — gondolá Miklós — és ez volt tulajdonképen a főpont — nem félhetek attól, hogy a leányka érzései ő általa már igénybe vétettek volna; ez az egy tisztán áll.

Valóban szükséges alkatrész az önzés ama szenvedély összetételében, melyet szerelemnek neveznek, vagy megérdemli mind azt a szépet, mit a költők annak kétségtelen hivatása gyakorlásában felöle mondottak? Valóban kell, hogy hiteles példák létezzenek arról, hogy urak hölgyekről és hölgyek urakról érdemteljes vágytársak kedvéért igazi nagy nemeslelkűséggel lemondottak; de az is bizonyos, hogy nagyobb része az ily hölgyeknek és uraknak szükségből csinált erényt, és nagylelkűleg felhagytak az-
zal, a mit el nem érhettek, — mint midőn a közkatona fogadást tesz, hogy soha sem fogadja el a térdszalagrendet, vagy egy szegény, ájtatos, család nélküli lelkész — kivéven nagy gyermekeit — a püspöksüvegről lemond.

Igy most Nickleby Miklós, a ki megvetőleg utasította volna vissza a gondolatot is, hogy azt számítgassa, vajjon az unokaöcs visszatérte után mily magasra emelkedhetik a Cheerible testvérek kegyében, már mély megfontolásokba volt merülve, hogy vajjon ugyanazon unokaöcs versenyezhetne-e ő vele a szép ismeretlen iránti szerelemben, és e dologgal oly komolyan foglalkozott, mintha — ez egyetlen kivéve — minden tisztában volna. E mellett mindig ugyanazon gondolatra tért vissza, és magát tulajdonkép felboszantottnak s haragosnak érezte, mikor arra

gondolt, hogy valaki beleszerethetne egy urhölgybe, kivel egész életében még egy szócskát sem beszélt. Ő ugyan új ismerőse jeles tulajdonait inkább fölötte magasra, mint alacsonyra becsülte, de mégis aggasztotta őt, mint valami személyes megbántás neme — az, hogy annak általában oly előnyei lennének már mint a tudvalevő fiatal urhölgy szemében; mert minden más tekintetben bátran lehetett volna annyi neki, a mennyit csak kívánt. Ebben kétségkívül önzés lappangott, pedig Miklós jelleme mégis a legnemesebbekhez s legősziatébbekhez tartozott, melyben oly kevés aljas volt, mint talán emberben ily esetben valaha lehetett. Ama gyanura sincs semmi indok, hogy ő, mióta szerelmes lett, máskép gondolkozott vagy érzett volna, mint más ember hasonló magasztos helyzetben.

Ez azonban nem tartóztatta őt vissza attól, hogy gondolatai folyamát és érzéseinek alapját közelebről ne vizsgálja, hanem gondolkodva haza ment, és egész éjen át folytatta emez álmodozásait. Miután magát annyiban megnyugtatta, hogy Cheerible Ferencznek lehetetlen a titokteljes fiatal urhölgygyel ismeretségben lenni, megvillant fejében, hogy még ma se fogja talán ismét meglátni őt, és e feltevésre egész sorát építette a kinzó képzelmeknek, melyek céljának még jobban megfeleltek, mint Cheerible Ferencz ur arcza, és a melyek őt ébren és alva üldözték.

Végre eljött a reggel, és vele a munkaórák is, és ezekkel Cheerible Ferencz ur, és Cheerible Ferencz urral egy egész sora az üdvözléseknek az érdeemes testvérek részéről, és még komolyabb és irodaszabásuabb, de aligha kevésbbé szivélyes fogadás Linkinwater Timotheus ur részéről.

— Hogy Frank urnak és Nickleby urnak tegnap

este találkozniok kellett! — mondá Linkinwater Timotheus ur, székéről lassan lecsúszva, és hátával az íróasztalra dülleszkedve, azután az irodában széjjelnézett, mint közönségesen tenni szokta, ha valami különöst akart mondani. — Én azt mondom, miszerint megjegyzésre méltó eset, hogy ennek a két fiatal férfinak az este olyan módon találkozni kellett. Egyébiránt nem hiszem — tévé hozzá Tim, szemüvegét levéve és büszkén maga elé nevetve, — hogy az egész világon még egy második hely van, hol ilyen érdekes találkozások történhetnének, mint Londonban.

— Én azt nem tudom, — mondá Frank ur, — de —

— Ön nem tudja, Frank ur? — szóla közbe a nyakas Tim. Nos, fontoljuk meg kissé a dolgot. Ha van ily tekintetben valami jobb hely, szeretném tudni, hol van az? Európában fekszik? Nem, nincs olyan. Ázsiában? Ott természetesen még kevésbbé. Afrikában? Arra gondolni se lehet. Amerkában? Ön maga is tudja, hogy ott mint van a dolog. Nos tehát, hol kellene azt keresni?

— Én nem akarom ezt a pontot öntől elvitatni, Tim, — mondá a fiatal Cheerible nevetve; mert én nem vagyok oly gonosz eretnek. Én nem akartam többet mondani, mint hogy ez a találkozás nekem nagyon is kívánságom szerint történt.

— Ah, ön nem akarja elvitatni tőlem — mondá Tim egészen megalégedve. Már az más. Egyébiránt az nekem épen nem lett volna kedvem ellen, és szeretném ha valaki olyan ellenmondással állna elé. No annak ugyan megadnám — tévé hozzá Tim, szemüvegével balkeze mutatóját veregetve — bizonyítványokkal adnám meg.

Lehetetlen volt szavakat találni a megverettetés fo-

kának kifejezésére, mely a vakmerő haszontalant érte volna, ki Linkinwater Timnek ellenszegül, úgy hogy Timotheus nyilatkozatának többi részét pusztán szavak hiánya miatt elhagyta, és az íróasztala melletti állványra ismét fellépett.

— Nagyon szerencséseknek tarthatjuk magunkat, bátyám Eduárd, mondá Károly, véletlenül Linkinwater Tim hátát megveregetvén, — hogy két ily derék fiatal ember van üzletünkben, mint öcsénk Frank és Nickleby ur, és bizonyosan nagy okunk van azon örvendenünk.

— Bizonyosan, Károly, bizonyosan, — felelt a másik.

— Timről semmit se szólok, — folytatá Eduárd testvér, — mert Tim csupa gyerek — egy gyerek — egy épen semmi — kire mi legkevésbbé se számíthatunk. Tim, ön semmit sem ér, mit mond hozzá?

— Én mindkettőre féltékeny vagyok — mondá Tim, és szándékom más hely után nézni. Azért tessék önöknek intézkedni uraim.

Tim ezt oly kikeresett, hasonlithatatlan és rendkívüli élcznek tartotta, hogy tollát tentatartójára tette, és állványáról inkább legurulva, mint szokott meggondoltságával szállva le, nevetett, mig csak birhatta, s a közben fejét oly hevesen csóválta, hogy a hajpor felhöképen repült szét az irodában. A két testvér se maradt hátra, mert majd szintén oly erősen nevettek a köztök és Tim közti önkéntes elválás tréfáján. De legszilajabbul nevettek Miklós és Frank ur, talán azért, hogy valami más, ez eset által okozott felgerjedést eltitkoljanak, (a három öreg fiu az első kitörés után legélénkebben támbogatta őket) — és így ez a közös kaczagás épen annyi élvezetet és

mulatságot szerzett, mint a milyent talán a legfinomabb társaság valaha a legtalálóbbról éleztben talált, mely valamely becsületes ember rovására mondatott.

— Nickleby ur, — mondá Károly testvér, Miklóst félre hívás és barátságosan kézen fogva, én kívácsi vagyok, kedvesem látni, hogy ön is illendően és kényelmesen van-e berendezve kis házikójában. Mi azt nem engedjük, hogy azok, kik bennünket hiven és becsületesen szolgálnak, nélkülözéseket és kényelmetlenségeket szenvedjenek, melyeket mi elhárítani birunk. Én az ön anyját és hugát is szeretném látni, Nickleby ur. Ezenkívül még kellemes volna nekem ez alkalom azért is, hogy önnek azt a megnyugtató biztosítást adhassam, hogy a jelentéktelen szolgálatok, melyeket módunkban volt önök iránt mutatni, az ön szorgalma és buzgósága által nagyon is ki vannak pótolva. — Szót se, kedves ur, ha szabad kérnem. Holnap vasárnap van. Szabadságot fogok venni magamnak holnap kimenni theára, és látni, hogy honn találom-e önt. Ha nem lesz honn, vagy az urhölgyek magokat háborgatva éreznék, és inkább máskor kívánnának velem megismerkedni, — nos hát alkalmasabb időben ismét kimehetek, miután én nem ragaszkodom épen bizonyos órához. Egyelőre azonban maradjunk a mostani megállapodásnál.

— Édes bátyám Eduárd, szavam volna veled.

A két testvér karonfogva elhagyta az irodát és Miklós, ki a jóságnak e cselekvényében, mint több másokban is, melyek iránta e reggelen már tanusítottak, csak a barátságos szándékot ismerte fel, hogy az unokaöcs megérkeztek a jóakarát bizonyítékait, melyben eddig részesült, ismét tetézzék, a testvérek rend-

kivüli gyöngédségét nem győzte eléggé bámulni, és alig tudta, mikép mutassa magát azért! eléggé hálásnak.

Madame Nicklebynek keblében a hir, hogy másnap látogatást — még pedig olyan látogatást kap, egy öröm és aggodalommal vegyes érzést keltett; mert míg ő azokat egyrészt annak kedvező előjelül tekintette, hogy nem sokára ismét jó társaságba jutand, melyekben a reggeli látogatások és esteli theatalálkozások már majd elfelejtett kellemességeinek örvendhet, másrészt nem tudott fájdalom nélkül arra gondolni, hogy ezüst theakannája, elefántcsont-gombbal fedelén, és az ahoz tartozó tejes kanna nincsenek már meg, melyek hajdanta szívének büszkesége voltak, és melyeket legelevenebb színekben maga előtt képzelt, a mint azok évről évre mosható bőrbe takarva egy bizonyos párkányon állottak.

— Csak azt szeretném tudni, kinek birtokában van most a fűszer-szelencze — mondá madame Nickleby fejét rázva. Közönségesen a balsarokban a becsinált-vereshagymás üvegek mellett állott. Emlékszel még a fűszer-szelenczére, Katicza?

— Tökéletesen, mama.

— Nekem majd ugy rémlik, Katicza, mintha nem ugy volna, — felelt madame Nickleby szemrehányólag, — miután oly hidegen és érzés nélkül beszélsz róla. Ha mindezen veszteségeknél valami még jobban bosszant mint magok a veszteségek — adá hozzá madame Nickleby türelmetlenül dörzsölve orrát, — ugy az az a gondolat, hogy oly emberek vannak körülöm, kik szavaimat oly lázító nyugalommal fogadják.

— Édes mama — mondá Katicza, karját csendesen anyja nyaka körül fonván, miért beszél oly dolgokat,

melyeket lehetetlen hogy komolyan gondolhasson, vagy mért haragszik reám kegyed azért, hogy boldog és elégedett vagyok? Kegyed és Miklós nekem megmaradtak. Ismét együtt vagyunk, és miért búsuljak néhány csekélységen, melyeknek hiányát nem is érzem. Én minden nyomort és minden pusztulást tapasztaltam, miket a halál hozhat magával, ismerem a szívfájdalmat, melyet az ember érez, mikor a tolongás közepette magára és egyedül marad, és éreztem, mily kínzólag hat a lélekre, ha az embernek bú és szegénység között el kell válni, mikor a kölcsönös vigasztalásra és kölcsönös segítségre legnagyobb szüksége van. Hogyan csudálkozhatik hát kegyed, ha én ebben a helyben oly drága békét találok, hogy mig kegyed melletttem van, semmi kivánságot, semmi kint nem ismerek? Volt idő, — és még nem régen mult el, — midőn nekem — megvallom, — igen gyakran lelkem elé tűntek régi otthonunk kellemei -- talán többször, mint kegyed gondolhatja, de én úgy tettem, mintha nem gondolnék vele, mert reméltem, hogy az által a kegyed bánatját megenyhitem. Bizonynyal és nem voltam érzéketlen, mert különben kevésbbé boldogtalan voltam volna. Édes mama — folytatá Katicza mélyen meghatva, én nem ismerek semmi különbséget e lakhely és a között, a melyben mi mind oly sokáig boldogok voltunk, kivévén, hogy a legjóságo-sabb és legnemesebb szív, mely valaha a földön szenvedett, az örök nyugalomba költözött.

— Katicza, édes Katicza, — kiáltá madame Nickleby, leányát megölelvén.

— Mily gyakran megemlékeztem édesded szavaira — zokogá Katicza, midőn, mielőtt lefeküdni ment, kamrácskámba betekintett, és mondá: Az isten legyen veled én

gyermekem! — Arcza halavány volt, mama — ah most tudom, a szive repedt meg. Mily kevésbé gondoltam azt akkor.

Egy könnyözön megkönnyebbitette; anyjának mellére hajlott és sirt mint a gyermek.

Szép és örvendetes vonása ez természetünknek, hogy ha a szív valamely nyugodt boldogság vagy gyengéd érzelem által megindittatik és meglágyul, a holtak emlékezete hatalmasan és ellenállhatlanul tűnik lelkünk elébe. Majd úgy van, mintha jobb gondolataink és érzelmeink varázsmondatok volnának, melyek ereje által a lélek az elköltözött kedvesekkel némi sötét és titokteljes viszonyba léphet. Mily gyakran és mily sokáig lebeghetnek ama túrelmes angyalok felettünk, és várhatnak a varázsszóra, mely oly ritkán mondatik ki, és oly hamar ismét elfelejtetik.

A szegény madame Nickleby, ki megszokta minden gondolatnak, a mint csak az benne megszületett, tüstént szavakat adni, soha se gondolt a lehetőségre, hogy leánya titokban olyan gondolatokkal foglalkozott, annyival kevesebbé, mert a nehéz megpróbáltatások belőle soha egy szemrehányást vagy panaszt ki nem sajtoltak. De most, midőn az öröm mind a felett, miket Miklós épen közölt volt, és jelen helyzetének nyugodtsága Katiczának lelkében oly emlékezeteket ébresztettek, melyeket elnyomni nem tudott, mégis át kezdte a jó asszony látni, hogy ő egyszermásszor mégis eléggé vigyázatlan volt, és valami önszemrehányásféle lepte meg, mire leányát megölelte, és engedett az érzelmeknek, melyeket ilyen beszélgetésnek szükségképen előidéznie kellett.

Este minden serény mozgásban volt, a kellő elő-

készületek megtétele végett a várt látogatásra. A szomszédságban egy kertésznél egy rendkívül nagy virágcsokor vétetett, és sok apróbbra elosztatott, melyekkel madame Nickleby a kis elfogadó szobát oly művészi módon diszitette volna fel, mi bizonyosan mindenki figyelmét magára vonta volna, ha fáradságát Katicza meg nem kimélte, és azokat a legdiszesebben és legizlésebben már el nem rendezte volna.

Ha az a házikó valaha csinosan nézett ki, ugy a következő szép és derült napon volt az az eset. De bármily büszke volt is SMIKE a kertre, madame Nickleby a butorzat állapotjára, és Katicza épen mindenre, még sem hasonlított semmi ama büszkeséghez, melylyel MIKLÓS KATICZÁRA magára pillantott; és valóban Angolhonnak legpompásabb palotája is leválogatottabb és leg-hasonlithatatlanabb diszét találhatta volna fel az ő arcának szépségében és gyönyörű termetében.

Esti hatóra felé nem kis felindulásba jött madame Nickleby a régvárt ajtókopogás által, mely teljességgel nem akart megszűnni, midőn két pár csizma lépése hallatszott a folyosón, melyek, mint madame Nickleby vélte, senki máséi nem lehettek, mint a két CHEERIBLE uréi. Azonban a dolog nem egészen ugy volt, mert CHEERIBLE KÁROLY ur, és öcsce FRANK voltak, ki ezer bocsánatkéréssel állt elő tolakodásáért, de hiszen madame Nicklebynak elég theáskanala volt, a miért is őket rendkívül kegyes tekintettel fogadta. E váratlan látogatás legkisebb zavart sem okozott, — ha csak azt az elpirulást nem számítjuk ide, mely eleinte Katiczát egyszer-kétszer meglepte — mert az öreg ur oly barátságos és szivélyes volt, és az ifju oly jól buzgólkodott példáját követni, hogy

az ember az első találkozás szokásos feszességéről és alakszerűségéről semmit észre nem vehetett, és hogy Katicza valóban nem egyszer kapta rajta magát azon gondolaton, hogy vajjon nem kezdődnek-e el azok minélelőbb.

A theázás alatt sok mindenféle tárgyra kiterjedt a beszélgetés, melyben a tréfások sem hiányoztak; mert a midőn esetleg a fiatal Cheerible urnak Németországban töltött rövid tartózkodására került a szó, az öreg ur azt mondta a tsrsaságnak, hogy a nevezett fiatal Cheerible ur gyanuban van, miszerint egy bizonyos német polgármester leányába fülíg beleszeretett. E vád azonban a fiatal Cheerible ur által nagy bosszankodással visszautasított, mire madame Nickleby igen ravaszul megjegyzé, hogy ő azt hiszi, mégis csak kell valami igaznak lenni a dologban, mivel az ifju ur oly hevesen tagadja azt. — A fiatal Cheerible azután felhívta az öreg Cheerible urat, vallaná meg, hogy az egész csak tréfa volna — mit aztán az öreg Cheerible ur végre csakugyan meg is tett, miután a fiatal Cheerible ur azt nagy dolognak vette, hogy ő — mint madame Nickleby visszapillantásai alkalmával ezerszer is mondá — „tulajdonképen még el is pirult,“ mit ő teljes joggal igen megjegyzésre méltó körülménynek tartott, mely valóban megérdemli a megemlítést, miután a fiatal emberek nem épen vannak abban a hirben, hogy szerények és önmegtagadók, kivált ha egy delnőről van a kérdés, a mikor azután, ha egyébiránt pirulásról volna a szó, inkább a történelmet piritának meg, mint maguk pirulnának el.

A thea után a kertbe mentek, és minthogy az est nagyon szép volt, a kertajtón át néhány utczába és mellékutakra, melyekben fel-alá ballagdogáltak, mig egészen

sötét lett. Az idő az egész társaságnak nagyon gyorsan látszott eltűnni. Katicza bátyja karjára támaszkodva elül ment, és csevegett vele, Cheerible pedig Frankkal; madame Nickleby rövid távolban követte őket az öreg urral, és a derék kereskedő nyájassága, Miklós jólétéről való gondoskodása, és Katicza iránti csudálata oly erőteljesen hatottak a jó urhölgy érzéseire, hogy szokott beszédárja igen keskeny határok közé szorítkozott. Smike is, ki e napon nem kevéssé vette igénybe a társaság érdekét, szintén a sétálók között volt, és majd az egyik, majd a másik csoporthoz csatlakozott, a mint Károly testvér kezét annak vállára tette, és őt felhivta, hogy vele menjen, vagy Miklós mosolyogva körülnézett, és magához intette, hogy a régi baráttal csevegjen, ki őt legjobban értette, és a ki buteljes képéből mosolygást tudott kicsalni, habár azt más senki nem tehette is.

A kevélység egyike a hét főbűnöknek, de ezt nem lehet egy anyának gyermekeire való büszkeségéről mondani, mert ez két sarkalatos erény vegyülete — a hité és reményé.

Ily büszkeséggel volt ez este madame Nickleby szive eltelve, és ez volt az, a mi, midőn haza mentek, szemeiben a leghálásabb könyek nyomait csillogtatta, melyeket valaha hullatott.

A takarékos estebéd alatt oly csendes vidorság uralkodott, mely az érzelmek ez állapotával legbensőbben összehangzott, s végre mindakét ur bucsut vett. Ez alkalommal egy körülmény adta elő magát, mely sok tréfát és mosolyt keltett: Cheerible Frank ur ugyanis kétszer nyújtott kezét Katiczának, minthogy egészen megfélekedzett volt róla, hogy már egyszer mondott neki istenhoz-

zádót. Ezt az öregebb Cbeerible ur annak legmeggyőzőbb bizonyítékául nyilatkoztatta, hogy csak a német lány van a fejében, mely tréfa általános nevetést okozott. Oly könnyü a bútalan sziveket megvidámitani.

Szóval ez a jókedv és nyugodt boldogság napja volt; és amint mindnyájunknak van valami jó napja — remélni akarjuk, hogy az igen sok között nem ez lesz az egyetlen, — a melyhez különös gyönyörrel térünk vissza, azért azok is, kik abban részt vettek, még sokszor visszapillantottak arra, melynek számára barátjaik naptárában egy kiváló helyet jelöltek ki.

De vajjon nem találkozott-e valami kivétel — és pedig olyan, melynek a boldogságra legnagyobb szüksége lehetett?

Ki volt az, ki kamrácskája csendében térdre esett, hogy imádkozzék, a mint őt első barátja tanította, kezeit összetette, aztán azokat zavartan a légbé kinyujtotta és végre tele keserü fájdalommal arczra borult?

OSZK

OSZK

Aigner Lajos kiadásában

(váci-utca 18. sz.) megjelentek:

- Anglia művelődésének története.** Irta Buckle H. Tamás. Magyarul kiadják: Endrödi Sándor, Fendler József, György Aladár, György Endre, Láng Lajos és Márkus Miklós. 10 kötet. Ára 10 frt.
- A Fölvilágosodás keletkezésének és befolyásának történelme Európában.** Irta Lecky W. E. H. Fordította Zsilinszky M. 6 füzet 6 frt., díszkötésben 7 frt 60 kr.
- Az egyetemes művelődési történelem vázlatja.** Irta György Aladár. Ára 1 frt 20 kr.
- Az emberi nem művelődési történetének vázlatja.** Irta Torkos László. Füzeve 1 frt, angol vászonkötésben 1 frt 60 kr.
- Kölcsey élete.** Irta Vajda Viktor. Ára 2 frt 50 kr.
- Kazinczy Ferenc és Guzmics Izidor közti levelezés 1822—1831.** Eredetiek után közli Gulyás Elek. 1 frt 50 kr.
- Az elegiáról.** Koszoruzott pályamű. Kiadta a Kisfaludy-társaság. Ára 1 frt kötve 1 frt 60 kr., díszkötésben 2 frt.
- Nagy szellemek** (Leopardi, Poe, Burns, Tegnér, Lenau és Heine jellemzése, költői mutatóanyagokkal). Irta Szana Tamás. Ára 1 frt 50 kr., kötve 2 frt 20 kr.
Díszkötésben 2 frt 60 kr.
- A széptan előcsarnoka.** Irta Zsilinszky Mihály. Ára 80 kr., kötve 1 frt 50 kr.
- Huszonöt év után.** Tóth Kálmán válogatott költeményei. 2 kötet. Pompás velinkiadás 2 frt 40 kr., díszkötésben 3 frt 60 kr.
- Költemények.** Irta Torkos László. Pompás velinkiadás. Ára 1 frt 20 kr., díszkötésben 2 frt 40 kr.
- A csillagos ég.** Népszerű csillagászattani ismeretek. A magyar művelt közönség igényeihez alkalmazottan előadta Dr. Császár Károly. 104 ábrával. Ára kötve 3 frt.
- Földünk őstörténelme.** A föld- és őslénytan népszerű előadásokban. Irta Dr. Corzan-Avendano Gábor. Számos ábrával. Ára kötve 2 frt.

